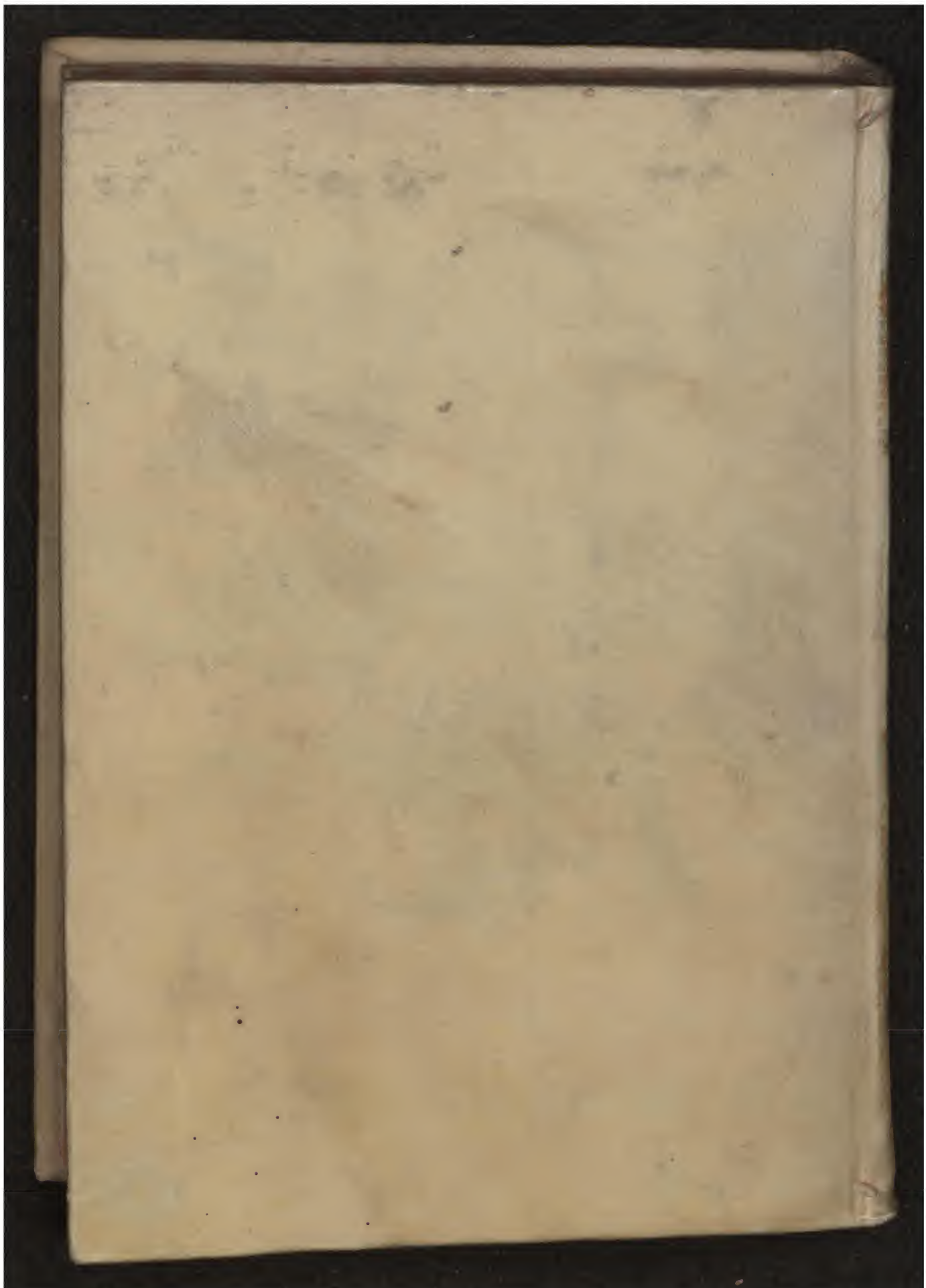

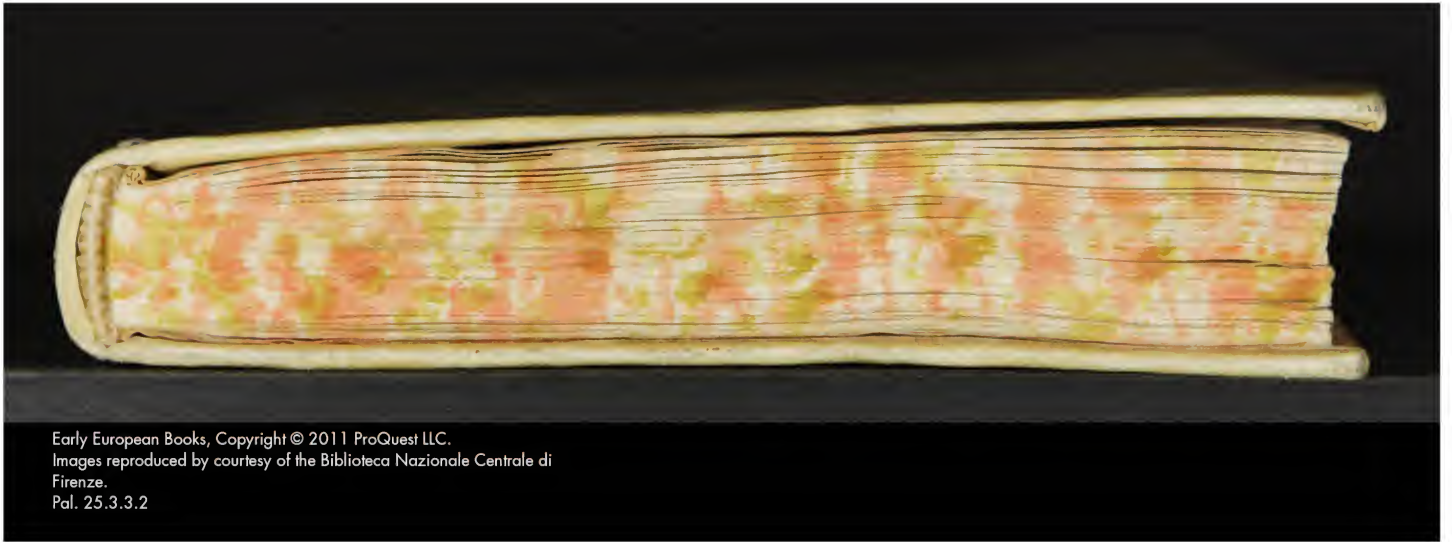

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Pal. 25.3.3.2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Pal. 25.3.3.2

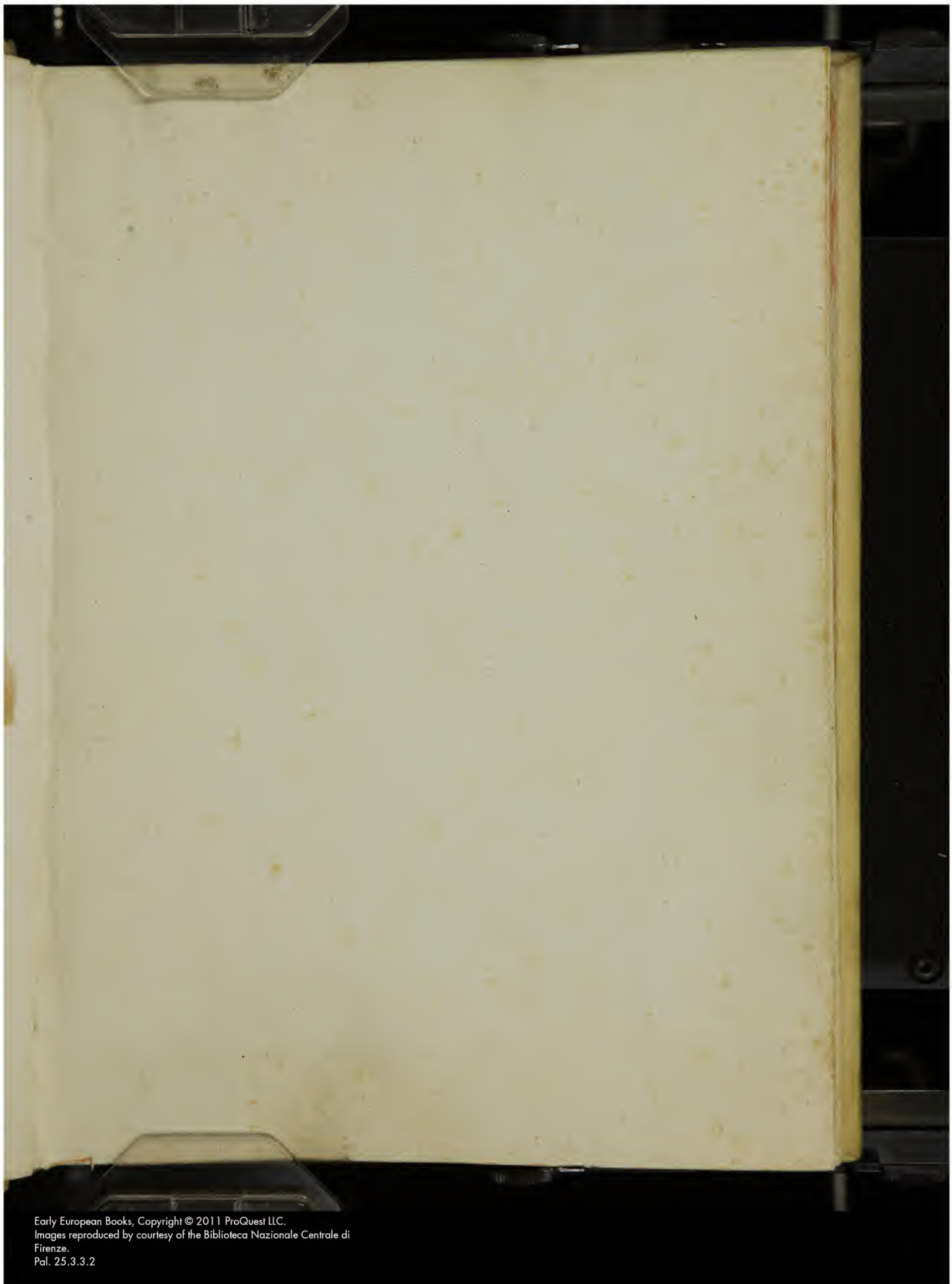
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Pal. 25.3.3.2

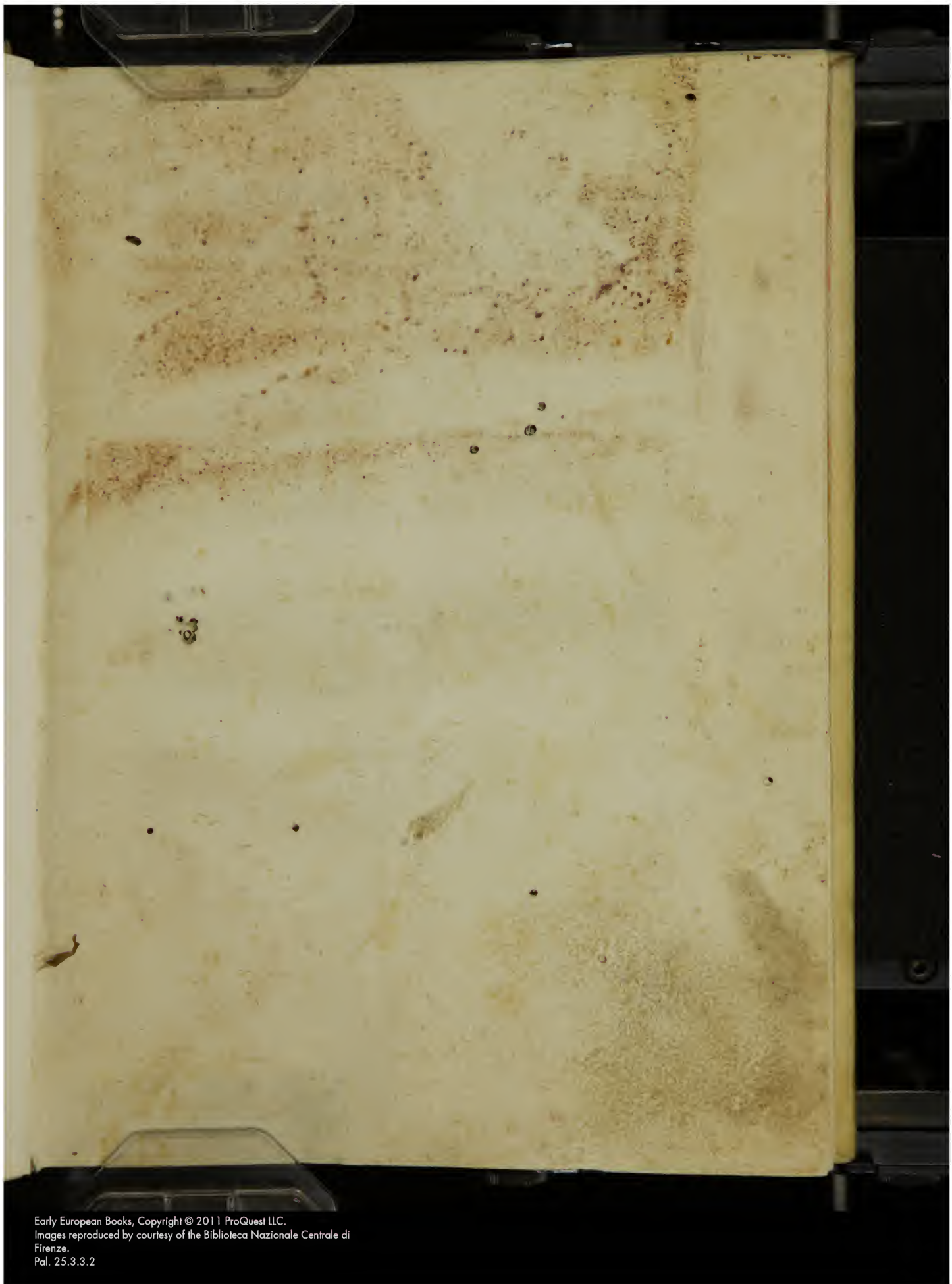

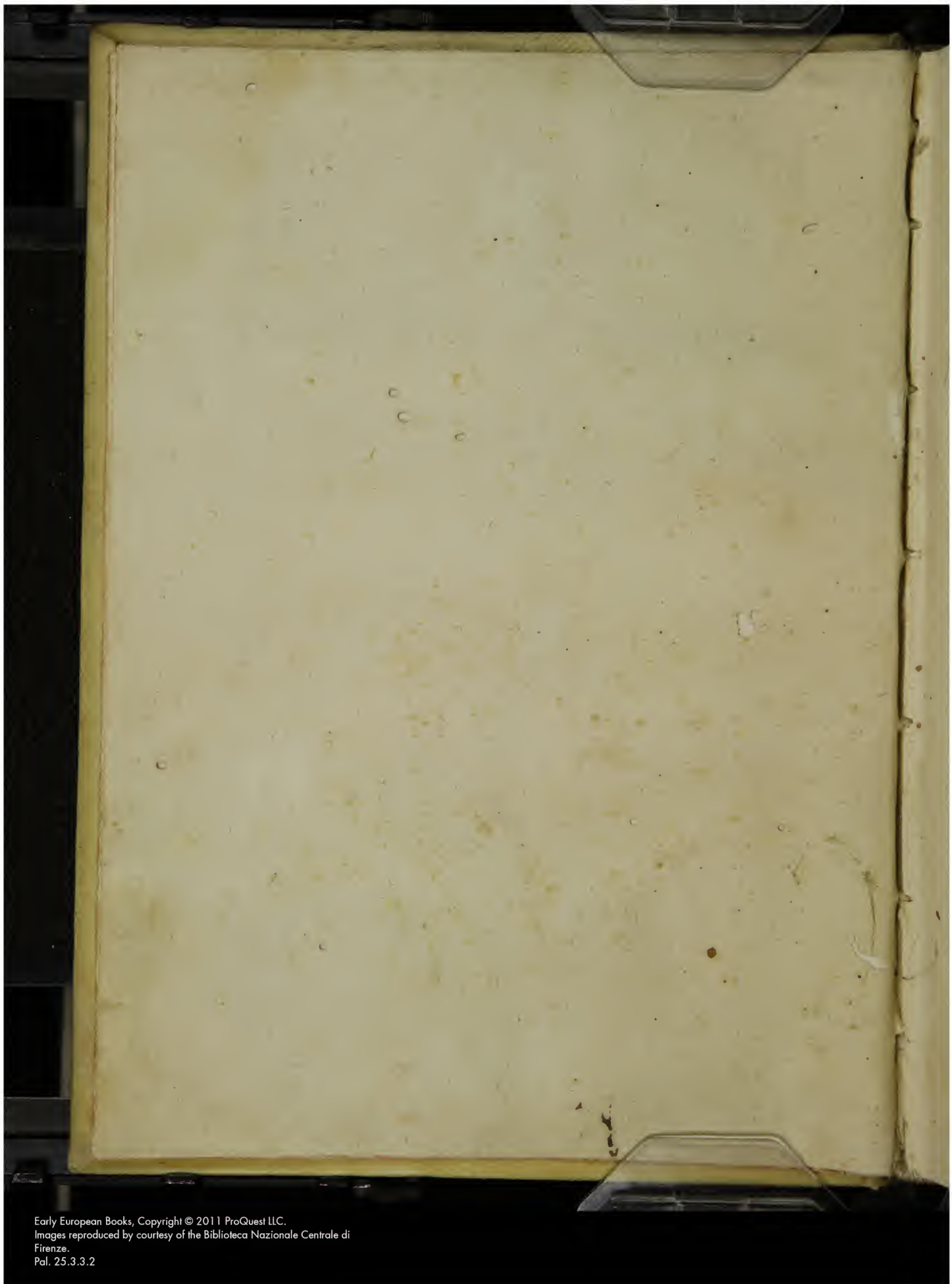
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Pal. 25.3.3.2

25. 3. 3. 2.

VII

Incipit sumula confessionis utilissi-
ma: in qua agitur quo se habere debe-
at confessor erga penitentem in confes-
sionibus audiendis: quam edidit reuerē-
dissimus vir: ac in Christo pater domi-
nus frater Antonius archieps floren-
ordinis fratrum predicatorum.

Ofecerunt scrutantes
scrutinio ps. 63. Scruti-
nium quidem est co-
fessio in quo et peni-
tens scrutatur consci-
entiam suam: et confes-
sor cum eo. Scrutans ergo est confes-
sor: qui in hoc potest tripliciter defice-
re. Quia vel per maliciam absoluendi
quem scit non posse: vel per igno-
rantiam nesciendo discernere inter le-
pream et lepraam: et quem possit vel non
possit absolvere: vel per infirmitatem
concupiscentie inde sumendo occasio-
nes malorum ex auditu dum incaute
se habet. unde Aug[ustinus]. de peni. di. 6. c. i.
Laueat spiritualis index ut sicut non
comisit crimē nequitie: ita non careat
munere scientie. Ex quibus verbis in-
nuitur: quod confessor siue sacerdos debet
habere illa tria ex auctoritate Aug[ustinus]. p[ro]
allegata. Primo potestatem in foro co-
scientie: ut scilicet index sit spūalis. Secūdo co-
seruare puritatem vite sue: ne committat
crimē nequitie. Tercio habere sufficiē-
tē scientie claritatem: ut nō careat mune-
re scientie.

Capitulū p[ri]mū de potestate seu au-
toritate confessoris: et quod possit vel nō pos-
sit audire confessiones.

Notandum primo est quod nō sa-
cerdos: et si possit audire con-
fessiones in casu mortis nō ta-
men absolvere potest: alioquin si absoluit ut
sacerdos indicatiue finem quosdam in-
currit irregularitatem: sicut si celebra-
ret. Hoc tamen est dubium: quia nō ē
in iure expressum sicut de celebrante: unde
non videtur irregularis: extra de sc[riptura]
exco[m]m[un]icatis qui. li. vi. Ibi enim dicitur
quod non incurrit quis irregularitatem
propter aliquod delictum: quā non ē in
iure expressum: et confessus tali non sa-
cerdoti tenetur iterum confiteri. rō est
quia solis sacerdotibus dictum ē: quo-
rum remiseritis peccata etc. Jo. 20.

Hec t[ame]n a quolibet sacerdote potest quod
absoluit: sed a proprio aut altero de li-
centia eius. Unde dicit de peni. et re-
mi. in. c. omnis. quod quilibet semel in an-
no confiteatur omnia peccata sua proprio sa-
cerdoti: et de pe. di. vi. c. placuit. ratio ē
quia non potest quis soluere vel liga-
re eum qui sibi confitetur nisi habeat
iurisdictionem super eum. Si autem
sit proprius prelatus et non sacerdos:
sicut curatus et episcopus nō sacerdos
potest absolvere per alium: committen-
do hoc alteri. **S**ed nota quod prop-
rius sacerdos aliter intelligitur cum di-
citur quod quilibet debet confiteri proprio
sacerdoti: et aliter cum dicitur quod de li-
centia proprii sacerdotis potest alteri
confiteri. Nam primo casu dicitur p[ro]-
prius sacerdos quicumque habet pote-
statem absoluendi ordinariam: vel de-
legatā: siue sit cōmunis: siue sit singula-
ris: quod actor sequitur fori rei: et ē electio
ne eius quem fori de multis sequatur:
nisi sit actio realis in qua sequitur fori rei
q. 2

o qua agit. Et q: in foro penitentie ideo
 est actor et reus: inde est q: idem seipm
 potest accusare coram quocumq: con-
 fessore de omnibus qui illum possit ab-
 soluere de crimine vbiq: commissio
 q: huiusmodi absolutio non respicit ter-
 ritorium: sicut alia ratione rei vel deli-
 cti. Propter qd dicit Hosti. q: quilibet
 hz tres sacerdotes proprios ordinarie
 scuratum o cuius parochia est epz su-
 um et papa. Sed in secundo casu ppi-
 us sacerdos o cuius licentia pot alteri
 confiteri: intelligitur strictius ille qui o
 iure suo ordinario hoc habet: non ex co-
 missione: et sic intelligitur. c. ois equo-
 ce loqui de ppro sacerdote fm omes.
 Nam constat q: ad implendum illud
 preceptum de confitendo semel in an-
 no omnia peccata sua proprio sacdo-
 ti: ita sufficit confiteri vicario curati: si-
 cut ipsimet curato: et tñ ad pñtendū al-
 teri n sufficeret accipere licentia ab ei? vi-
 cario sicut sufficeret ab ipsomet curato.
 Un respectu pmi vicari? e ppi? sacer-
 dos: s; non respectu secūdi: vñ tñ possit
 qs pñteri vicario curati: tñ ipe vicari?
 non pot dare licentia illi q: alteri pñteat
 hec De. o pal. in. 4. di. 17.

Capitulum 2^m o ordinario confessore
 q: ad ecclesiasticas psonas et clericos.

Sciendū est q: papa q: non hz
 superiores a Christo: nec a co-
 cilio quoq: habet ppiū confesso-
 rem que duxerit eligendū q: auctori-
 tate Christi pot eū absolueret: vel ligare
 in foro penitentiali: non autē in foro ex-
 teriori: q: ipse non pot ligari vinculo ex-
 cōicationis a quo indigeat absolui: et

propter hoc non oportet a Christo sibi
 submitti: q: tñ pot ligari vinculo peccati
 sicut et alij: ppterca indiget remedio si-
 cut et alij: q: nec Christus dimisit eum
 sine remedio: ideo hoc concessit: vt si-
 cut a principio quilibet poterat quelz
 volentes se sibi subijcere absolvere: ita
 et nūc quo ad illū qui nulli est subiectus
 sicut papa. Si vero excōicatus eligat
 in papam anteq: cōsentiat superiores
 habet a quo absolui pot: sed si pri? assē-
 tiat absolui postea non potest: sed nec
 indiget quia nulli legi subest. Unde lex
 positiva que arceat excōicatu a cōmu-
 nione fidelium et perceptione et collati-
 one sacramētoz ipsū non ligat ppter qd
 excōicatio n impedit electū nec electionē
 ipsam.

Qui vero sūt o familia pape habēt
 sumū penitentiariū ppiū sacerdotē cū
 papa: q: nulli alij subfuit. Sec^o ē autē o
 capellanus eius q: p mūdū sūt dispersi:
 q: ppter hoc non sūt ab alijs exempti.

De cardinalibus.

Cardinalibus autē qui sunt
 o epi ipsi non minus habent q:
 alij epi: q: s. libere possunt eli-
 gere. Idem si sunt legati: quia sūt pre-
 lati vt exempti. Si vero sint simplices
 cardinales nec epi nec legati: dicit Ho-
 stie. eos non habere nisi papam et sum-
 mū penitentiariū: et quāuis immediate
 sūt sub papa: et per cōsequēs exempti n
 tñ possunt sibi eligere confessorem si-
 ne ipius aut sumi penitentiarij licētia
 quia non sunt prelati: sed coadiutores
 prelati et pastores: licet sint presbyteri
 cardinales: et ideo tutius est q: habeāt
 licentiam a papa.

2
familia vero cōmensalis eorū d' licētia
eorūdem cardinaliū possunt sibi eligē
cōfessore: quia de consuetudine sūt sub
diti eis: siue sacerdotes sint: siue non.
Uel forte sūmus penitentiarius: q' est
quasi curatus respectu omniū mansio
narioz curie pape quoz ipse papa est
q' si ep's p'p'ius. hec De. d. pal. in. 4.

De patriarchis et alijs.

Patriarche archiep'i ep'i habēt
p'p'ios sacerdotes suos imē
diate superiores: ut ep's archi
ep'i: ille primatē: ille patriarchaz: ille
papam: et hoc nisi sint exempti: nihilo
minus omnes isti possunt sibi eligere
confessorem: eē de pe. et remiss. c. si. qui
possunt eos absoluerē non solum d' oc
cultis: sed etiam de manifestis: et noto
rijs etiam archiep'o inuito: et etia a vi
culo excoicationis maioris et minoris
et mutare vota: et relaxare iuramenta:
et omnia alia propter que non esset cō
sulenda sedes ap'lica: licet Hostien. di
cat contrarium: et illud cōtrariū tenet
frater Bartho. in pisanella. cōfessio. 3.
§. 16. Nec obstat q' in illo. c. si. fit mē
tio nisi d' absolutione a peccatis: quia
cum intentio pape sit ip'sis ep'is quib'
est graue semper ad archiepiscopum
recurrere et grauius ad papā: ita pui
dere eis per cōfessores ab eis electum
sicut prouisum est inferioribus ep'oz p'
ip'sos ep'os. Ideo de omni peccato et vi
culo d' quo pōt ep's absoluerē inferiorē:
et electus ab eo pōt ipsum absoluerē
et in omni casu in quo pōt ep'us
dispensare cum inferiori: et ille cum ep'o
quia ibi eadem ratio et idem ius. Et si
cut bene dicit Hosti. Istud priuilegiū
nō perdit p' hoc q' venit Romaz: quia

ibi nō distinguit' ubicunq' sit. S; si de
finit esse ep's: puta quia cedit loco et di
gnitati forte perdit priuilegium datus
ep'is: q' ipse nō plus h'z ep'i dignitatem
si v'eo cedit loco et nō dignitati nō per
dit. Ratio quā aliqui pbant q' p'fessor
ab ep'o electus non pōt eū absoluerē a
vinculo excoicationis est: quia non h'z
potestātē nisi ex electōe ep'i. Sed ad h'
respondetur q' nō ab ep'o eligēte: s; a
iure d'mittente h'z potestātē ille sicut q'
eliguntur ab illis qui per litteras peni
tentiarioz habent q' possint sibi elige
re cōfessorem ab ep'is p'riarijs: non ab
elicientibus habet auctoritatem. Sicut
cuz ep's cōmittit fratribus quos prior
eligit: ip'si sunt cōmissarij p'elatoz nō
elicientium. Et q' etia dicunt q' si ille
electus ab ep'o in cōfessorem esset ex
coicatus minori nunq' cum eligeretur
ad hoc possit absoluerē: quia ligatus
minori licet possit conferre sacramēta
nō tū eligi. R'ndetur q' nō valet istud
q' intelligit' d' electione ad dignitates
imo et si q' ab ep'o eligat' cōfessor: esset
tunc ambo ipse et electus ligati maiori
adhuc non impediret factum dummo
do electus ille qui absoluit non sit liga
tus maiori nec suspensus. h' De. d. pal.
l. 4. di. 17. q. 3. **P**relati exempti ha
bent simile priuilegium cum episcopis
in eligēdo libere cōfessorem: nam ex
quo sunt exēpti et prelati: sicut multi sūt
abbates: ex hoc ipso habent istud priu
legiū: quia graue esset eis semper adi
re papam nouū p' licentia confitendi.
Si aut sic sūt exempti q' non prelati nō
habēt istud priuilegium: verbigratia.
Omnes subditi collegij exēpti sect' aref
vel regulares: q' est exēptus in capite

a 3

et in mēbris: hi enī imēdiate suis prela-
tis confiteri pōt: nō alijs nisi de licētia
ipsoꝝ. Si autē sic sūt exēpti q̄ citra pa-
pam nec decanū nec prepositū habent
qui habeat curā ipsoꝝ: et ad hoc nō pos-
sunt sibi eligere: s; petūt hoc ipm a pa-
pa: v̄l eius penitentiario cuius alius nullus
possit eos absoluerē.

¶ Abbatissa qd possit i spūalibus.

Similiter nulla abbatissa q̄nif
iura ep̄alia exerceat ponendo
officiales: nisi in h̄ habeat spe-
ciale priuilegiū: quantūcūq; exempta
non pōt hoc habere: et non est prelata
cū non habeat claues iurisdictionis: et
q̄ eius officialis excoīcat q̄ per se ip̄a
nō potest: non est auctoritas ipsius: sed
pape. Similiter quicūq; preest qbuscū
q; ex cōmissiōe alteri: et est delegatus
non pōt dici prelatus: vñ quātūcūq;
exēptus: q̄ tñ nō est platus non h̄z hoc
priuilegiū: puta sup̄rior in religiōe: vel
prior nō cōuentualis: aut cōuentualis
sub abbate: nō per electionē: sed ab ip̄o
abbate ex consilio senioꝝ positus vel
institutus: nisi forte qñ mortuo abbate
vel priore ipsi fuerint quasi ordinarij:
q̄ tūc actio subrogata h̄z priuilegium
eius in loco cuius subrogat: s; prior q̄
p electionē canonicā instituitur platus
est: et ideo si ē exēptus h̄z idem priuile-
giū ppter qd nō oportet q̄ confirmās
det sibi ptatem eligendi cōfessorē: sicut
nec cōfirmās vel cōsecrās ep̄um. Nec
obstat decretalis ne p dilatiōe. extra d̄
pe. et re. Istud. n. priuilegiū d̄ eligendo
confessorem equaliter conceditur ep̄i-
scopis et minoribus prelatis exemptis.

¶ Cū ep̄i licet imēdiate subsint ar-
chiep̄is: nihilominus sine eoz licentia

hoc pōt etiā qui sunt nō exempti: ergo
et p̄ores hoc pōt: licet subsint abbatib;
vel maioribus sine licētia eoz cuius sint
ordinarij. Si autem sunt in dignitatē
cōstituti: nō tamen prelati: sicut cantor
thesaurarius sacrista et huiusmodi p-
sone nō habent priuilegiū q̄uis exēpti
¶ Si vero esset platus: s; non esset plati
i foro penitentiali: sicut sūt archidiacono
ni d̄ pari p̄currētes cū ep̄is in foro cā-
rū: adhuc nō puto eos habere hoc pri-
uilegiū: s; solos platos: hoc dico q̄ ha-
bent curā aīaz. Sicut autem dixi de
ep̄is q̄ q̄diu sunt ep̄i quo ad dignita-
tē retinent hoc priuilegiū: ita et de istis
q̄diu sunt in prelatiōe: et similiter qui
electus ab eis potest agere cū eis absol-
uendo et dispensādo quicq; pōt ep̄us
si ei subesset. Sic electus ab ep̄o nō pōt
tantū quantū archiep̄s: excepto in sen-
tentiā lata a superiori contra eos: pu-
ta ab archiep̄o contra suffraganeū su-
um: ab abbate contra priore cōuentua-
lem sibi subditum. ab huiusmodi. n. nō
potest absolvere electus talis cōfessor.

¶ Quicūq; enī pōt eligere vno electo
siue mortuo: siue non mortuo pōt aliū
mutare ad placitū. et eo ip̄o q̄ talis q̄
pōt eligere confitetur alicui videt ip̄s
eligere: q̄ plus est factis et mentis iten-
tiōe eligere q̄ v̄bis. iij. q. vi. c. i. et d̄ ma.
et obe. c. legebatur. hec de. d̄ pal. vbi. s.
Inferiores prelati non exempti: si sub-
sunt imēdiate ep̄o ip̄m solū habent cū
superiorib; p̄prio sacerdote: sicut ab-
bates decani prepositi et archiep̄i rura-
les: curati vero decanos rurales et ep̄s
qñ ille decanatus est annexus cure. Si
militer priores qui sunt sub abbatibus
illis: subsunt et ep̄iscopis: non prelati

vero subsunt immediate suis curatis: si-
ue abbatibus: siue prioribus: siue decanis:
quoniam sunt de collegio vel simpliciter cura-
tis quoniam in parochiis suis commorantur. **A**le-
rici vero chorales subsunt ei quod preest cho-
ro: siue sit cantor siue succedat in exteri-
oribus. Sed quantum ad foris conscientie
solus decanus videtur curatus eorum. hec
De. d. pal. vbi. s. di. 17^a.

Capitulū tertiū cui debeant laici or-
dinarie confiteri.

Imperator f. m. Hostien. de an-
tiquissima consuetudine confiteri
capellanis suis: sed sicut dicitur
et d. pe. 2. re. c. lib. 6. Nulla consuetu-
dine introduci potest: ut preter propriam sa-
cerdotis licentiam aliquis possit sibi eli-
gere confessozem nisi de licentia pape.
Rex h. ep. m. siue archiep. m. in cuius ci-
uitate est sedes regni. dicitur autem se-
des vel metropolis regni non in qua
plus moratur: sed in qua iungitur et coro-
nat. Principes minores si habent sub se
ciuitates plures: sicut a sede principali du-
catus vel comitatus domicilia sortiuntur.
Sed si habent unam ciuitatem aliam princi-
paliorum ab utroque ep. vel metropoli-
tano licentiam confitendi capiant f. m.
Hosti. Sed hoc non est verum quantum
ad metropolitanum: quia nullus subditus
suffraganeorum est ei subditus immediate
nisi quoniam visitat: sed solus ipsi suffraganei.
Unum cum dominus illarum ciuitatum in temporalibus
ita subsit ep. in spiritualibus: ac si esset
seruus sicut dominus castri subest in spi-
ritualibus curato. Ideo sicut metro-
litanus non possit dare licentiam con-
fitendi homini habenti domos in dio-
cesi suffraganeorum ita nec principi.

De illo vero principe qui habet dominium in

diuersis diocesibus: sed non super ciuita-
tes: videtur quod ipse multo magis ab ip-
sis ep. petere debeat hoc. scilicet in cuius dioce-
si h. principaliter dominium: vel ab utro-
que si equaliter in duabus. nam absurdum
dum esset quod a tot curatis haberet petere
quot in suo dominio includuntur.

Dñi vero qui in eadem diocesi in diue-
sis villis habent dominium: si in una habent
principale dominium in qua non sit nisi una
parochia tunc siue unus curatus tunc illi
videtur subesse. Sed quoniam nullum h. dominium
in illa villa quod sub se non continet plures
parochias: maxime si una non est princi-
paliorum altera: tunc nulli curato subest: sed
immediate ep. Si vero in una villa sit
principale dominium: in qua non est nisi
si una parochia tunc vel sunt multe et una
principalis: curatus illius est sibi pro-
prio sacerdos contra episcopum. **B**al-
liui si nullibi haberent mansionem nisi
si f. m. quod assistere requiruntur modo huc
modo illuc discurrunt: ubique confiteri pos-
sunt: vel ep. ciuitatum: vel curatis: in quo-
rum parochiis hospitium eligunt. Si
vero principaliter alicubi degunt: ibi cu-
raturum habent illum in cuius parochia
hospitium suum situm est: et sic de pre-
positis: licet habeant domos parentum
extra balliuam et seneschaldiam: vel pre-
posituram: quia per hoc officium qua-
si contrahendo sortiuntur foris. **T**er-
terio vero burgenses et alij laici non in po-
testate constituti illis curatis subsunt in
quorum parochiis degunt principaliter. **V**el
si in duabus equaliter: in qua tunc manet
quoniam confiteri volunt illi parochie sunt.
hec De. d. pal. Regulariter ergo con-
fessio fienda est proprio sacerdoti: unde
dicit Inno. in. c. omnis. extra de peni. 2

remis. Si q̄s alieno sacerdoti iusta de causa cōfiteri peccata sua voluerit: licet tiam prius postulet et obtineat a p̄prio sacerdote: cū aliter ipse nō posset solvere vel ligare: hec ibi.

Capitulū quartū in q̄ nōntur octo casus in quibus quis potest alteri cōfiteri q̄s proprio sacerdoti sine eius licentia.

Et nota s̄m p̄. de p̄. casus octo in quibus quis potest alteri cōfiteri q̄s proprio sacerdoti sine eius licentia quos ponit Hostien. in summa. Primus propter in discretionem sacerdotis proprii: et sub hoc casu cōprehenditur quando ipse sacerdos proprius est sollicitator ad malum: vel reuelator confessionis: vel est talis q̄ ex cōfessione iminet periculum cōfitei vel cōfessori. In hoc igit casu dicit Hosti. q̄ eo ipso h̄z licentia et iure alium ad eū d̄r̄ p̄. di. 6. c. placuit. Sed alij dicunt q̄ tūc d̄z petere licentia ab eo vel a superiori: q̄. c. omnis dicit q̄ q̄ ex iusta cā voluerit alteri cōfiteri petat licentia a proprio sacerdote. Et quāuis quidā hoc intelligāt nisi ex culpa sua hoc p̄cedat: videt tū melius etiā si hoc sit ex culpa sua: q̄ culpa sua nō debet alteri nocere puta superiori: sicut p̄prio sacerdote mortuo: vel ex cōicato: nō eo ipso licet ire ad alium sed oportet recurrere ad ep̄m: si superior adiri nō pōt: vel etiā si ē eque defectuosus: tum quia ad papam non est facilis recursus: eo ipso ad aliū ire pōt. **¶** Alij ḡ p̄prio sacerdos oīno īdiscretus et ineptus est: et qui tunc non potest adiri sine licentia petita: vlt̄ saltem cū

licentia petita et non obtenta potest ire ad aliū. dico aut̄ petita: quia et si sit indignus audire nō est tū impotens cōmittere: et in hoc. s̄. q̄ debet petere licentiam ab ipso: vel ire ad superiorē cōcordat Tho. p̄. Alber. Innocen. et Uul. q̄ si negatur ab eis licentia: tūc dicunt predicti q̄ idem iudiciū est de eo q̄d et de illo q̄ non h̄z copiam confessorij. Uū magis debet eligere laico confiteri: nec in hoc transgreditur p̄cepta ecclesie: q̄ p̄cepta iuris nō se extendūt vltra charitatem: nec etiam sit iniuria sacerdoti: q̄ p̄uilegiū meretur amittere q̄ concessa sibi abutitur potestate. Sed p̄. d̄ p̄. dicit q̄ tunc pōt libere ire ad aliū vt p̄. s̄. Et si non posset aliū habere: et necessitas imineat dicūt predicti doctores q̄ confiteatur peccata sua in genere sine eo de q̄ posset malum puenire.

Secundus casus.

¶ Secundus casus est qū parochianus trāstulit domiciliū suū: q̄ tūc desinit esse parochianus primi sacerdotis: et fit parochianus illius ad cuius parochiam se trāstulit. S̄z si in duabus parochijs haberet domū: et in vna maneret tēpore estiuāli: et alia v̄o tēpore hyemali: vtrobiq̄ sortit̄ forū n̄ simul s̄z successiue s̄z q̄ habitat mō hic modo illic: et hic tūc recipiat sacramenta vbi tunc habitat alias ibi.

Tertius casus.

¶ Tertius casus est cū est vagabūdus nec habens nec petens domiciliū: tūc iste potest cōfiteri cuilibet curato vel ep̄o in cuius parochia est immo etiā non curato videtur q̄ nulli subdit̄: s̄z subdit se cui vult. Itā omnis sacerdos

potestate huius ordinis et iurisdictionis ex
sua ordinatione. Sed subditos huius solū
eos qui se ei submittūt: nisi quod secundum iura
qui se semel alicui submitit: factus est
eius parochianus: nec potest se alijs sub-
mittere quousque primo se subtrahat sim-
pliciter nisi de voluntate illius. unde dicitur
ex de pe. et re. c. si. permittimus eligere.
quod. iure diuino licebat eis eligere: sed
electione eis subtracta permittimur rela-
xantes retentionem quod possint eligere.
Unde in dicto. c. placuit de pe. di. 6. dicitur
Sine consensu eius cui primo se commisit
et postea cui penitus confessus est.

Quartus casus.

Quartus casus est si querit domici-
liū quo se offerat quominus se alibi ha-
beat. Et de peregrinis quod dictum est quod
si sine licentia curatores et episcopos profecti
sunt: nil privilegij habent in hoc. Si
autem de licentia episcopos et curatores profecti
sunt: eo ipso habent licentiam interpre-
tationem confitendi cum sine confessione
digne peregrinari nequeant. Si et super-
ueniat pascha cōicāre possunt propter eā de
licentiā implicitam: et de casu episcopa-
li absoluit: quod episcopus non retinendo sibi aucto-
ritatem licentiando peregrinos: ex hoc
ipso videtur eis dare licentiam confi-
tendi de casibus episcopalis: sicut cu-
ratus de parochialibus. **De merca-**
toribus autem si nusquam haberent domi-
cilium: nisi semper sequendo nūdinas
idem iudicium est quod de vagabun-
dis: et idem si in loco suo tenent hospi-
tium: sed non declinat illuc in pascha
cōiter. Non enim tunc videtur ibi habere
domicilium quo ad sacramenta. Et idem
de familia principis vel ballini quod nunquam
in eodem statu permanet: ex quo licet ipsi

teneant hospitium alibi: nec tamen illuc decli-
nant nisi ad horā: isti vagabundi censetur.
Idem de familia episcopi laica: quod non sic
huius in ea sicut cardinales. Sed si ef-
sent de diocesi ipsa de eius licentia confi-
teantur. Si autem de alia ex quo eius ho-
spitium diuiserūt: quod per diocesim vagā-
tur respectu illius dioecesis vagabundi
reputantur: ut de licentia episcopi illius: vel cu-
iuslibet curati: ad cuius parochiam ve-
niūt confiteri possunt. Concordat in hoc. scilicet
quod peregrini negotiatores: et alij viato-
res: si non habent licentiam a suis curatis
vel episcopis: vel sine licentia eorum iter arripi-
unt non possunt absolui ab alijs. Inn.
Ho. et Uul.

Quintus casus.

Quintus casus est ratione delicti. 6. q.
3. c. placuit. quod quidam dicunt esse verum
tunc solū quoniam propter hoc est excoicatus: quia
si esset excoicatus a prelato loci illius: pro-
pter illud peccatum sicut consuevit fie-
ri in furtis: et huiusmodi quod ignoratur
auctores: mittendus est talis ad excoica-
torem absolvendus ab eo: sed si peccatum
est occultum: et propter hoc non sit excoica-
tus potest de hoc confiteri proprio sacer-
doti: ut dicitur in summa pisana. Fran. 3a.
ba. refert Land. tenere quod curati: et eti-
am fratres admissi ad audiendum cō-
fessiones secundum formam clemen. dudum.
possunt audire et absolvere peccata cō-
missa: non solum in diocesi: sed etiam
extra territorium dioecesis: dum tamē
confitentes se possunt illis confiteri. i. quod
sint illius dioecesis: vel parochie quo ad
curatos.

Sextus casus.

Sextus ratione studij ut scholares eti-
am si non sint moraturi nisi per annum in

studio: vel quia non habent plus d' spa-
tio: vel ab episcopo: vel capitulo: de cu-
ius licentia ibi sunt: vel quia sic dispo-
nunt: vel de parochia in parochia mu-
tantur. De illis vero secularibus q' ve-
niunt de omni parte regni ad parlamen-
tum parisiensium: cum rex reputet se fuscuz
non cognoscens superiorem in toto or-
be videtur q' ibi possit confiteri episco-
po et curato in quorum parochijs do-
mos conducunt: sicut olim in tempo-
re Imperatorum Rome erat ibi comu-
nis patria: et quicunq; illuc veniebat ha-
bebat iudicem suum. Pretor et peregrini-
um. Sed contrarium est verum. scilicet q'
non possunt absolui ratione parlamen-
ti si non habent licentiam a suis prela-
tis: quia rex Parisius non habet pote-
statem in spiritualibus: nec in ceteris par-
tibus regni. Episcopus autem potest
in spiritualibus soli sue diocesis: solum
enim rome ubi est sedes pape in spiri-
tualibus omnibus est patria comu-
nis: sicut ecclesia cathedralis omnibus
diocesis: unde in curia romana sicut
curato suo summo penitentiario d' o'i
loco mundi potest confiteri: et peniten-
tarijs simplicibus sicut vicarijs sui
curati.

Septimus casus.

Septimus casus e' rone necessitat':
qn esset in mortis articulo: tunc omnis
sacerdos ab ecclia n' precisus auctori-
tate sit p'prius sacerdos: ex d' offi. or. c. pa-
storalis. ex hoc qd habetur de cose. di.
4. c. sanctu. videt' q' etia laicus in huius-
modi necessitate possit etiam excom-
municatum reconciliare ecclesie: si no
est ipse precisus: non tamen potest ab-
solvere a peccatis audiendo confessioes.

Decimus casus que ponit Hosti. est
si sacerdos non proprius ponat spe in
ratihabitione proprii sacerdotis: sed ut
d' in summa pilana et b'n: iste casus com-
muniter no tenet: cuius rone assignat
De. d' pal. nulla eni ratihabitione confir-
mat sacramentu qd nullu fuit: quia et
si no in sacramentis ratihabitione saltem
pape valere potest: q' illa solennitate mu-
tare potest: sicut d' ecclia p no epm dedi-
cata sola ratihabitione pape dedicata
vel reconciliata reputat: ex d' de. ec. vel
al. c. aqua. tñ in sacramentis valere non
potest: quia illa papa mutare non potest
q' regula iuris est q' ratihabitione retro-
trahit: et mandato parat: qn solo ma-
dato et a principio res agi potest: talibus
aut locu n' hz qn. scilicet essentia sacramenti
deficit: quia tunc totum iteranduz est.

De essentia aut absolutiois e' ptas iur-
isdictionis: qua ptatem erga tale n' ha-
bet ex hoc ponit spem in ratihabitione.

Nullus possit committere: et q' n' audienti
am confessionum.

Capitulum quintum.

Nota fin De. de pal. in. 4. d' i.
17. q' omnis sacerdos p'prius
qui iure ordinario potest audire
confessionem: potest hoc ipsu alteri committere
q' hz causa meri imperij: et q' quicunq;
per electione hz cura animarum est ordi-
nari: id omnis talis potest licetare que
libet subdituz cure sue alteri confiteri.
Itē ordinari e' quicunq; ex officio sibi
annexo hoc hz: licet non sit p' electioez.
Itē gerēs vice curati per legē ut cō-
suetudinē: sicut factus prior per abba-
tem: qui vivente abbate erat delegatus
non potēs subdelegare: eo mortuo vel
amoto eius vices in omnib' obtinēs e'

quasi ordinarius delegatus quātū ad hoc: vñ licētiare pōt sibi subditos d cōfessione.

De archipresbytero.

Archipresbyter ciuitatis d quo iura loquūtur: vñ q sit ordinarius sicut si esset prebēda sacerdotalis cui ex officio esset annexū officii audiēdi cōfessiones illorum de diocesi extra ciuitatez et multo magis si de ciuitate. Sed si penitentiarius non hz officii ex sua pbe da: s; ex cōmissione vine vocis epī: q re vocat qñ vult: q iudiciū soluit et ante eo q indicare iussit talis ē delegatus et nō ordinarius.

De archidiacono.

Archidiaconus lz sit index ordinarius d cōsuetudine: n tñ i foro pscie ni si sit sacerdos: et tñ audit ex cōmissione vñ nō pōt subdelegare.

De legato.

Legatus ē ordinarius i vtroq; foro vñ sicut i exteriorib; dat indices delegatos: et hz suos penitētiarios.

Sūmus penitētiarius.

Sūmus penitētiarius ē ordinari; i spūalibus tñ: vñ hz penitētiarios suos et pcedit et licētiā eligēdi confessorē: Sed simplices penitētiarij pape qñuis sint delegati pape qui solus eos ponit nō sūmus penitētiarius: possunt qdē oēs audire d toto mūdo: s; n pnt sumere adiutores: nec et dare licētiā eligēdi cōfessorē.

Decanus.

Decan; ruralis q etiā archipresbyter vocatur: si iste decanatus est annexus alicui cure speciali reputatur ordinarius in parochijs sui decanatus post episcopum. Supracuratus videtur et

am ordinarius curatorum: et sic curati de licentia eius: non solum epī possunt confiteri. Si aut ep̄s seu archidiacon; p̄fert illū decanatū modo huic: modo illi curato videtur delegatio: et hoc respectu cōmuniū casuū. Nam respectu casuum ep̄alium: tam d curato q̄s d de cano qbus d sp̄ali gr̄a cōmittit absolueret: de illis videtur distinguendū an sint retenti d iure vñ cōsuetudine: et tñ in illis nullum ius haberet d se inferi or ep̄scopo. Unde cuiusq; illos p̄mittit auctoritate delegata illos absoluit.

Nota q p̄is iurisdictionis ē vna apud plures: et non apud quēlibet in solidū: tñ nō pōt qlibet per se eam cōmittere sine consensu aliorū. S; quod oēs tangit ab omnib; debet approbari. Unde si capitulū sede vacante gerat vices ep̄i in tēporalibus: nullus de capitulo etiam decanus potest ponere officialem sine consensu aliorum: sed capitulum de consensu maioris partis.

P̄tas aut absoluedi a peccatis vna et eadē pōt esse apud plures et non penes vnū: sicut penes capitulū sede vacante qñ hz p̄tatem eius i sp̄itualib; dico quātū ad cōmissionē non quātū ad executionem: quia confessio soli est fienda. vnde totum capitulum: nō vn; canonicus ponet p̄iariū. S; qñ iurisdictionē pfecte et i solidū rmanet apd quēlibet: tunc quilibet eorum cui vult potest committere: et minor sine maiore: multo magis econuerso. **Q**uā po testas absoluedi que est apud curatū papam et ep̄m non est vna: sed quilibz potest per se audire sine consensu alterius: ita etiam quilibet eorum sine cōsensu alterius potest cōmittere alteri

Un vicarius curati sine licentia epi po-
test audire confessiones illorum. scilicet qui sunt
subditi curatoz et non alioz: et multoma-
gis ecouerso. scilicet licentia epi audire eoz
confessiones qui sunt subditi curatoz
sine licentia vel consensu eorum. **De**
hoc extat bullata declaratio Clemen-
tis et Alexan. post cuius bullationem
nullus parisiensis dixit contrarium. **Qui**
autem ex commissione solus audit confessiones non
potest alteri committere audientiam confessionum.
Quo et qui curat vel presbiter parochi-
alis possit dare vel denegare licentiam al-
teri confutendi subdito si petat illam.

Capitulum sextum.

Nota secundum De. d. par. in. 4. di. 17.
quod si parochianus petat licen-
tiam alteri confutendi indeter-
minatam non detur curatus: nisi sit verisimile
quod penitens non eligeret nisi eque bonum
vel meliorem. Si vero nominat sibi alium
de quo verisimile est quod sit eque bonus
vel melior ad confessionem audiendam
non neget: quia forte habet peccatum
quod erubescit confiteri sibi: et prius mo-
reretur sine confessione quam sibi confiteretur.
Si vero apparet quod non est eque bonus
aut per famam: aut per visum sue persone per
conuersationem personarum sibi confutentium
quod minus religiose conuersatur: et tunc sim-
pliciter debet negare inotescendo quod ille non
potest eum absolueret: quod tamen intellige cum ille
ad quem vult accedere parochianus non
habet auctoritatem nisi ex commissione ipsius
curati declarando etiam quod ipse paratus
est eum audire: si tamen est talis quod ad hoc sit
sufficiens: vel etiam quod est paratus sibi da-
re unum alium loco suum: in quo casu be-
ne videat ut det sibi ad hoc sufficientem
Nam si insufficientem daret sibi im-

putaretur detrimentum quod inde se-
queretur omni sue: quod secundum iura qui parum
diligenti socio suam rem custodiendam com-
misit: facilitati sue imputari debet si perijt.
Si autem ille petitus a parochiano: vel
diffamatus habet potestatem superioris: pu-
ta quod est vicarius episcopi: vel confessor de-
putatus in ordine minorum vel predicato-
rum et huiusmodi: non propter hoc prohibendus
est simpliciter: quod iudex malus vel dele-
gatus non perdit iurisdictionem suam
sed debet dicere petenti non expedit tibi ut tu
vadas ad illum: vel ad alium: nec ibidem
de voluntate mea: nec assensu: nec licen-
tia: sed ipse habes potestatem ab alio ma-
iore: unde non possum tibi prohibere: sed
paratus sum te audire: vel per vicari-
um: vel extraneum idoneum: et secundum hoc sol-
uitur instantia illius regule. scilicet quod non potest
esse pastoris excusatio si lupus oves com-
edit: et pastor nescit: quia hoc verum
est quando pastor scire debet: et potest: et licet
aliquis semper debeat reputare alium
meliorem se simpliciter: non tamen quantum
ad omnia: puta quantum ad officium hoc
vel illud. Item suspiciones habere possu-
mus non ad iudicandum primum: sed ad
cauendum nobis. Nam si video paupe-
rem non iudicabo furem: tamen ne forte sit
fur custodiam rem meam ab eo et sic in
proposito: tamen si contrarium non appareat
plus debet homo presumere de his quos
papa: vel episcopus per totam diocesim prefe-
cit: quam de se qui deputatur ad unam parvam
parochiam.

De religiosis qui non possunt audire co-
nfessiones sine licentia prelati sui.

Capitulum septimum.

Mota q̄ religiosus nō debet au-
dire confessiones etiam illorū
qui habēt licētia sibi eligendi
confessorē quēcūq; etiam si haberēt a
papa sine licētia et auctoritate sui supe-
rioris: q̄ sine suo superiori velle et nol-
le nō h̄z: patet hoc p̄ simile ex d̄ elect.
c. si religiosus li. 6. ad huiusmodi offi-
ciū: vbi dicit q̄ electiō de se facte non
debz nec potest assentire sine licētia su-
perioris sui. Sed vbi papa nominatiz
eligit religiosū ad aliq̄d offm̄ p̄sumit
noscere persone industriā: vnde nō re-
quirit alterius licētia: siue p̄ inquisitō-
ne: siue p̄ predicatiōe: siue p̄ audientia
cōfessionū: siue p̄ platiōe: siue alio quo-
cūq; officio. Sed ex hoc q̄ papa daret
alicui licētia q̄ posset sibi eligere quē-
cūq; etiā religiosū p̄ audiendo cōfes-
siones: vel p̄ predicatiōe ex ista tali li-
centia non debet religiosus audire cō-
fessiōes vel predicare sine licētia sui su-
perioris: vel prelati vel abbatis: ar. ad
hoc ex de iude. c. qd̄q; sit laudabile. si
tū in dicto casu audiret religiosus sine
licentia sui superioris vel plati teneret
absolutio ita q̄ nō esset reiteranda ta-
lis cōfessio: quāvis malefaceret tal' sic
audiēdo. De. d̄ pal. vbi. s. q. 4^a.

De potestate audiēdi cōfessiōes attri-
buita fratrib' p̄dicatoz: et minōib' a iu-
re p̄ textū de. dū. s. z. d̄ sepul. q̄o si-
eri possit: et q̄o exponitur.

Capitulum octauum.

Mota textū de. dū. s. z. d̄ se-
pul. vbi dicitur: Statuimus et
ordinamus vt in singulis ciui-
tatibus et diocēbus i quibus loca fra-
trum ordinis predicatorum et minorū
cōsistere dignoscunt: et in ciuitatibus

diocēbus et locis ipsis vicinis i quib'
loca huiusmodi nō habētur: magistri p̄-
ores puinciales ordinis p̄dicatoz aut
eorū vicarij et generales puinciales: mi-
nistri et custodes minorū ad p̄ntiaz p̄-
latoz eorūde locoz se cōferant per se
vl' per fratres quos ad h̄ idoneos for-
te putauerint humiliter petitori: vt
fratres q̄ ad hoc electi fuerint in eorū
ciuitatibus et diocēbus cōfessiōes su-
orū subditoz confiteri sibi volentium
audire libē valeāt: et huiusmodi cōfite-
tib' put s̄m deuz expedire agnouerint
penitēcias imponere salutes: atq; eis-
dem absolutionis b̄ficiū impedere d̄
licētia gr̄a et b̄nplacito eoz. Deinde p̄-
fati magistri puinciales et ministri or-
dinū predicatorū eligere studeāt perso-
nas idoneas et sufficētes vita probatas
discretas honestas atq; peritas ad taz
salubre ministeriū exequendum: quas
sic ab ipsis electas representent: vl' faci-
ant representari prelatis: vt d̄ ipsoz licē-
tia gr̄a et b̄nplacito in eoz ciuitatibus
et diocēb' huiusmodi p̄sone sic electe
cōfessiōes audiāt sibi cōfiteri volentiū
et imponāt p̄ntias salutes et beneficiū
absolutiōis impedāt: put superius est
expressū extra ciuitates et diocēses in q̄
bus fuerint deputate: per quas eas et n̄
per prouincias volumus deputari cō-
fessiōes nullatenus auditurē. Numer'
aut p̄sonaz assumēdaz ad huiusmodi
officiū exercēdū esse debz prout vniū-
fital clerici ac populi multitudo vl' pau-
citas exigit eorūdem. **E**t si idem pre-
lati petitam licentiam confessionū au-
diendarū concesserint illam prefati re-
cipiant cum gratiarum actione: q̄ si
forte dicti plati quēcūq; ex huiusmodi

fratribus pntatis eiusdem ad huiusmodi officium nollent habere: vel non ducerent ad mittendum esse: quo amoto vel subtracto loco ipsius similiter eiusdem pntatus posset alius subrogari. Si vero idem prelati prefatis fratribus ad confessiones ut premittebatur audiendas electis huiusmodi exhibere licentiam recusauerit. Nos ex tunc ipsis ut confessiones sibi confiteri libere volentibus: liciteque audire valeant: et beneficii absolutionis impendere gratiose concedimus de apostolice plenitudine potestatis. **¶** Per hi autem concessionem nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis potestatem in hoc impendere ampliorē: quam in eo curatis seu parochialibus sacerdotibus est a iure concessa: nisi forsitan eis ecclesiarum prelati uberiorē in hac parte gratiam specialem ducerent faciendam. **¶** Debituri Pau. potest peti hec licentia a prelatis extra suum territorium: quia est voluntarie iurisdictionis. **¶** Custodes gl. poret ergo pntiales quo ad predicatores et guardiani quo ad minores hoc non possunt. Humiliter Pau. si petat ista licentia asperere non videtur satisfactum constitutum: et ideo iterum esset repetenda propter omissionem forme. **¶** Ministri glo. Ad quod si vicariis priorum puincialium et custodibus non repetit id quibus premi sit. Id ergo illi petitionem possint facere: de qua promissum non tamen electionem: id qua habetur loquitur. Prefectari glo. si personalis pntatio fieri debet. nam dicitur presens quod prebetur sensibus corporis. Facit de pe. di. i. in prin. Idem dicit Pau. super verbo representet. Exigit glo. Si vero episcopus contendat cum fratribus dicens minorem numerum sufficere: recipiat episcopus numerum qui sibi videtur

et reliquis recurratur ad arbitrium boni viri. i. iudicis. ff. de verbo. ob. l. continuus. Concesserunt glo. quam licentiam sine causa reuocare non possunt. c. de cet. d. regl. iur. li. vi. **¶** Subrogari glo. si non recipitur iusta de causa: quod si non est talis qualis. s. describit sibi imputent quod malum elegerunt: et sic posset omnes recusare: cum non sunt apti: sed si sine causa succedit sine licentia pape. **¶** Recusauerunt glo. si non recusat expresse: sed non dat nec negat videtur quod locum haberet hoc privilegium post trinam monitionem vel requisitionem p. c. i. et de sup. ne. pla. **¶** Volentium glo. forte non intellexit de religiosis qui secundum statuta suorum ordinum prelati suis confiteri debent. **¶** Libe glo. denotat quod non est necesse habere licentiam a sacerdotis parochialis: cuius contrarium dicit Jo. mo. si non stat. Impartiri glo. absolui ergo non habet necesse vel terius confiteri proprio sacerdoti. Nec obstat. c. ois in prin. de pe. et re. quod illud intelligitur de eo quod alteri non est confessus legitime. Jo. mo. dicebat contrarium: sed male dixit. Idem Pau. si quod absque licentia parochialis sacerdotis potest quis alteri confiteri: nec tamen ex hoc sequitur quod sint curati isti ratio est secundum glo. quod nec ipsi fratres sunt stricti ad executionem: vel exercitium istorum actuum. nec fideles sunt stricti: ut in his ad eos recurrant. **¶** Item nota ut dicitur in summa pisana et bene quod potest episcopus acceptare fratres ad audientiam confessionum: et hoc sine solennitate predicta presentationis: si vult committendo eis iurisdictionem suam: quia etiam sine isto privilegio posset eis dare licentiam audiendi. **¶** De effectibus qui sequuntur ex omissione audientie confessionis alteri facite

Capitulum nonum.

Et commissioe aut alteri facta d
audictia pfectionu siue pdicto
mo: siue p aliu modum sequit
isti effectus: vt dicit *De. d. pal. i. 4. di. 17.*
Primus qdē: qz talis pmissari⁹ pōt
audire z absoluer alterius licētia mi
nime reqsita: nec ille q vult cōfiteri tene
tur petere licentiā a proprio sacerdote
ar. efficac extra d. pcur. c. is qui. lib. vi.
Nec obstat q curatus d3 agnosce vul
tum pecoris sui: nā vultum exteriorēz
poterit agnoscere sicut z prius: z etiāz
intueri z corrigere fraterna correctioe
z paterna admonitioe sicut p̄us: z quā
tū ad exteriorē vultū attinet nō minus
honeste viuunt: q cōfitem⁹ fratribus q̄
qui cōfitem⁹ secularibus curatis.

Quātū vero ad interiorē vultū me
lius poterit reddere rōnē d3 cōfessis fra
trib⁹ z hi⁹: q̄ d3 cōfessis sibi v⁹ suo vica
rio: qz de interiori vultu parochiano
rū q se respuerūt: z sine licentia sui vi
carium pape vel epi elegerunt non ha
bent reddere rōnem: qz per eum n̄ ste
tit: quominus eos audiret z instrueret
sed per superiorē q eis coadintoze de
dit: z per parochiale qui eū elegit. hec
*De. d. pal. dicit tñ Tho. q si alicui cō
cedatur potestas a superiori iudice cō
fessiones audiendi parochianoz alic⁹
curati: ex hoc n̄ fit illi p̄iudiciū: qz po
testas inrisdictionis nō est cōmissa ali
cui in fauorē sui: sed ad vtilitatē pximi
z populoz z dei honorem. Idem etiā
tenet Jo. an. in. c. si eps. d. pe. z re. li. vi.
in prima glo. Idē etiā tenet Jo. an.
in cle. dudū d3 sepul. vt. d. patuit. f. q nō
teneatur petere licentiā a suo curato*

qui vult ipsis fratribus cōfiteri. Idē
tenet expresse *Pau. vnde glo. Ber. que*
hoc dicebat damnata fuit tāq̄ falsa p
Clementem. 4. in quodam privilegio
quod incipit *Quidam temere. Secū
dus effectus huius cōmissionis s̄m di
ctū De. est q cōmissarius pōt audire
cōtra phibitiones alterius plati: i quo
est differētia iter superiorē z inferiorē
nā inferior cōtra inhibitionē superio
ris nō pōt alicui cōmittere: sicut nec p
seipsum audire eum ita q possit eū su
spendere ab audientia cōfessionuz per
aliū sicut potest p̄ semetipsū: z econ
uerso aut contra inhibitionē inferior
superior pōt ita cōmittere sicut potest
audire eo iūto. Similiter si esset duo
curati d3 pariz: vterqz insolidum vnus
d3 inhibitionē alterius pōt audire z cō
mittere: qz par i parē nō h3 imperiūz.
Quādo ergo inferior phibet ne subdi
tus cōfiteatur cuicumqz sine sui licentia
d3 excipē: nisi superiori vel ei⁹ vicario:
als temere agit: nisi loqueretur talibus
q bñ sciūt q nō intēdit: vel nō pōt pro
hibere qui cōfiteatur tales superiori suo
sicut in religionib⁹: cū p̄ior phibet ne
qs cōfiteatur d3 tali peccato sine licētia
sui. Certū est omnibus q non intendit
quin possit cōfiteri magistro ordinis
vel prouinciali: v⁹ eoz vicarijs: quia si
phiberet spueremus ei i faciem: z mul
tomagis sup̄ior q nō pōt dare licen
tiā alteri cōfiteā: cū sit vicari⁹ hominis
q̄din p̄ior viuūt: si inhiberet negl sine
sui licētia cōfiteret⁹ z derideretur. S3
mortuo vel amoto p̄iore vices eius ge
rit p cōstitutiones: vnde reputat⁹ ordia
rius curatus: q phibēs subdito suo: ne
alijs cōfiteat⁹: d3 excipere episcopū papā*

legatū sūmā penitentiariū. ⁊ archiep̃s
dum visitat: ⁊ habētes ab eis potestate
Ep̃s vero nō debet excipere omnes p̃-
dictos nisi seipm: ⁊ sic quilibz excipiat
suos superiores a tali prohibitione.
Tertius effectus huius commissionis est
q̃ tenet curatus ei eucharistiā mīstra-
re: ⁊ etiā alia sacramenta: ex quo dicit
se cōfessū illi q̃ potuit eum absoluerē.
nec est absurdū q̃ det eucharistiā illi
cuius tñ conscientia ignorat: sed cum
eque bona ⁊ tuta cōscientia: imo tutio-
ri pōt eū cōicāre qui confessus est sine
sua licētia habēti potestate: sicut illuz q̃
confessus est de licētia sua: vel sibi: q̃
nec etiā vicarius curati reuelat sibi cō-
fessionē: cū idē curatus dat illi cōiōnez
vnde equaliter scire d̃z cōscientiā cōfē-
si vicario superioris: sicut scit cōscientia
talis confessi vicario suo. Et debet cu-
ratus presumere q̃ melius cōfessus ē: q̃
cōfessus est ei quē papa ṽl ep̃s elegit i
cōfessorē per totū mundū vel diocesim
suā: q̃s qui cōfessus est illi quem elegit
ipse puidendo d̃ ipso suis subditis: cū
ep̃s nō debeat hoc cōmittere nisi viri.
potētibus opere ⁊ sermone: vt de offi-
ordi. c. inter cetera. vel etiā q̃ ei q̃ cō-
fessus est illi quem elegit ipse p̃prio ar-
bitrio de licētia curati gñalis: ⁊ hoc
nisi cum esset excōicatus vel notorius
peccator: nam tunc anteq̃ det eucharis-
tiam debet ei clare constare d̃ absolu-
tiōe ab huiusmodi. **Q**uartus effectus
est q̃ peccata confessa habenti talē cō-
missionē nō tenetur itez confiteri pro-
prio sacerdoti: vt declarat Jo. 22. i ex-
trauagan. que incipit Uas electionis.
Quintus effectus ē q̃ p̃ hāc commissio-
nē sit iudex qui prius nō erat. Cum ei

ad absoluendū regnat potestas ordi-
is ⁊ iurisdictionis: licet ab habente ordinē
⁊ iurisdictionē: vel iurisdictionem tñ
possit hec audiciā p̃mitti habēti ordi-
nē: licet nō habeat iurisdictionē: puta
simplici sacerdoti: ita non curato sicut
curato: nō tñ ecōuerlo. Sacerdos non
curatus potest hoc cōmittere: ṽl cura-
to: vel sacerdoti. ⁊ rō diuersitatis est:
q̃ nō equaliter he due potestates trās-
fūdunt. Habēs. n. ordinē ex sola com-
missione nō trāsferit ordinē: s̃z solū ordi-
natio sacramentalis trāsferit: siue sit iu-
dex siue non: sed iurisdicō ab haben-
te eā ordinarie sola cōmissione trāsfer-
tur indifferenter priuato qui nullam
habebat: ⁊ ei qui habebat aliquā: sed
non istam respectu ipsius. **S**extus ef-
fectus est q̃ qui audit confessionem n̄
iure suo perdit potestatem suam: delegā-
te mortuo vel amoto: ⁊ idē forte ē ipso
excōicato vel suspēso: nisi i cōfessione
iam inchoata quā audiuit: extunc q̃si
ex iure suo: sicut etiā perdit potestatem illo
reuocāte: q̃ soluitur iudicium phiben-
te illo qui iudicare iussit. Vñ sicut ep̃o
mortuo vel translato officialis cessat i
causis: sic d̃z cessare penitentiarius in
cōfessionibus audiēdis: nisi q̃ absoluē
d̃z d̃ peccatis iam auditis: gl. in c. gra-
tum. ⁊ relatum d̃ of. ⁊ po. indi. dele. q̃
mandatum expirat per mortem man-
datois. Similiter si dedit confessorē
monialibus expirat potestas: nisi esset
rector earū cui ex officio quasi priora-
tus vel rectorie eēt audientia annexa:
⁊ tūc esset quasi ordinari. Videret tñ
q̃ nō similiter ita expiraret potestas dele-
gati delegāte excōicato: vel suspēso: si
cui mortuo vel amoto: quis in primo

casu retinet delegans iurisdictionem li-
cet nō vliū: in secūdo autē neutrū reti-
net. Ad hoc autē q̄ delegatus vtiat iurisdictione regitur q̄ delegat in dele-
gando quidē habeat iurisdictionem z
vsum eius: q̄ delegare est vsum iurisdic-
tionis: s̄ postq̄ delegavit nō requirit
q̄ habeat vsum: q̄ vsum ei⁹ nihil facit
ḡ iē. Posset tñ dici pbabiliter q̄ si eps
non exns excōicatus: vel suspensus in-
stituit officialem vel penitentiarium z
postea excōicetur nihilominus vterq̄
pōt procedere in officio suo: quia vti
vice eius qui iurisdictionem habet li-
cet non vsum per se. Si autē iam erat
excōicatus officialis nil agit: quia in-
stitutio vel commissio non tenuit.

De penitentiario vō videt̄ secus: q̄
etiā non sacerdos vel non consecratus
qui minus habet q̄ excōicatus p̄mittē
pōt: q̄ non minus est cōmissio q̄ p̄mis-
sio: quia iure suo sacerdos audit con-
fessionem: z comittēs tñ est causa sine
qua non propter parochiarum diuifi-
onem z ecclesie p̄hibitionē. qñ autēz cō-
mittens moritur v̄l amouetur non est
differentia inter cōmissariū i foro pe-
nitētiāli aut iudiciali: q̄ vtriusq̄ pote-
stas expirat quātū ad negocia n̄ icepta

Capitulū decimū d̄ d̄ia iter fratres
presentatos fm̄ formā de. dudū. z d̄ia
inter sacerdotes curatos.

Fratres predicatorē habent p̄-
uilegium q̄ episcopis mortu-
is qui ipsis suam dederunt au-
toritatem v̄l commiserunt possūt vti
ea auctoritate quosq̄ fuerit prouisum
ecclesie d̄ pastore. **I**tem nota q̄ per

istos effectus non habet commissio ef-
fectum in personis ordinum reproba-
torū de quibus dicitur in. c. i. d̄ reli. do.
li. vi. hec. De. de pal. **N**ota vltērius
differentiam inter predictos fratres sic
presentatos z curatos: nāz predicti fra-
tres ex tali presentatione z commissio-
ne possūt audire omnes parochianos
omniūz curatorum illius dioecesis vbi
sunt presentati sed non aliarum dioce-
sum: z non possūt hoc committere ali-
cui. Sed curati non possunt audire in
quantum curati nisi parochianos su-
os tñ: alios non n̄si cum licentia epi-
scopi vel curatorum eorum z possunt
hoc cōmittere alteri. s̄ audire suos pa-
rochianos. **N**ota etiā aliam differē-
tiam fm̄ Lan. z Fran. zaba. i. de. dudū
Nāz curati possunt audire confessio-
nes: z eorum vicarij sibi subditorum i
diocesi sui epi z etiā extra diocesim:
sed fratres electi z presentati fm̄ for-
mam de. dudum. d̄ sepul. d̄ qua. s̄. non
possunt audire seu absolue extra dio-
cesim: nisi sunt presentati: z si secus fie-
ret quāuis confessi possent ex ignoran-
tia excusari tamen qñ ad ecclesiāz n̄
essent absoluti licet si constaret eis de-
berent iterum confiteri eis z infra dio-
cesim absolui a predictis. **S**z si sine
predicta solennitate comitteretur fra-
tribus ab episcopo vel a curatis aucto-
ritas audiendi confessiones simpliciter
tunc possent etiā extra diocesim au-
dire sicut alij vicarij eorūde. **D**e ca-
sibus epis̄ reservatis nec curati nec di-
cti fratres presentati possunt absolvere
nisi inquātū fuerit a diocesani p̄cessū.

De casib⁹ multiplicib⁹ ep̄o reservat.

o qbus agit i fi. cle. dudū o sepul.

Capitulū. ij.

Sciendū q varie sūt opiniōes
doctoꝝ in dictis casib⁹. Aliq
enim ponunt plures: aliq pau
ciores. Unde materia ipsoꝝ casuū nō
est bene clara. Et in summa pisana di
citur q Benedictus papa. ij. in extra
uagan. inter cunctas. declarauit qua
tuor esse casus episcopales de iure.
Primus. s. peccatum clerici: per quod
incurrisset irregularitatē. Secundus de
incendiarijs. Tertius de peccato: p qd
inducenda est solēis penitentia.

Quartus o excoicatis maiore excoi
catione. Item declarauit quinq; ec ca
sus epis reservatos o approbata osue
tudine. Primus est peccatum homici
de voluntarij. Secundus est peccatuꝝ
falsarioꝝ. Tertius est peccatū violan
tiū ecclesiasticā libertatē. Quartus est
peccatum violantiū ecclesiasticā imu
nitatē. Quintus est peccatū sortilegoꝝ
diuinatoꝝ et incantatoꝝ: q̄uis autem
dicta extrauagans fuit reuocata per
cle. dudū eē o sepul. nō quantum ad di
ctos casus nil innouatum fuit: et si alia
ibi cōtenta sint: et sic videtur q adhuc
illi remaneāt: et additur i pisanella q
pnt nihilominus epi in suis epatibus
casus eis reservare put videtur eis ex
pedire: sicut pnt cōstitutiones facere:
et multo magis cōciliū synodale vel p
uinciale: a q̄z sententijs religiosi nō va
lent absoluerē. Jo. an. in. c. si eps o pe.
et remi. in glo. 3. li. vi. predictis casib⁹
addit post crimen enorme et publicum
homicidiū: et sortilegiū: oppressiōem
pueroꝝ etiā ex casu: incestū: corruptio
nem monialiū: coitū cū brutis: matro

niū clandestine contractū vl o interdi
ctū ecclie: periuriū: falsū testimonium
blasphemā dei et sanctoꝝ. Hostien. ve
ro in summa ponit oēs predictos cas⁹
et addit peccatū o natura: et etiā quod
libet enorme qd particularis vl gñal
cōsuetudo referuat ipsis epis: in qbus
aliqñ epi remittunt peccatores ad se
dem aplicam ppter enormitatē crimi
num: et ad terroꝝ alioꝝ. hec Hostien.
Ego nō legi adhuc esse aliqd pecca
tū precise ita enorme a quo non possit
absoluerē eps subditū: dum nō non ha
beat aliquā sūiam excoicationis anne
xam: quāuis autē possint absoluerē: si
aliqñ ad curiam mittant bene faciunt
Guil. duran. et Speculator in reperto
rio suo vltra predictos casus addit ali
os. s. deflozantes virgines vi oppressas
vel seductas. Contrahentes post votū
castitatis emissū. Fornicationem cum
iudea vel sarracena. Concipientē plez
per adulteriū: quā vir credit suā. Pro
curantē abortū vel sterilitatē in se vel
alio. Contrahentes matrimoniū post
spōsalia iuramēto firmata. Lognosce
te carnaliter baptizatas ab eo: vl cū
cōfessionē audiuit. Tenentem ad ba
ptisimū vl cōfirmationē filios vl filias
eē necessitatē. Baptizantē ppios fili
os extra necessitatē. Verberatē p̄rem
vel matrē: et vsurarios: et tandem sic cō
cludit. Tot casus ponere nihil aliud ē
q̄ sacerdotū potestatē restringere: que
eis plenarie data est a Christo. Unde
breuiter dico sacerdotes omnia posse
quo ad forū spūale q nō sūt spēaliter
in iure epis reservata: et que non sunt
ipsis sacerdotibus directe vl p aliquā
psequentiā interdicta: argo. c. at si clerici

o iudi. z. c. nup de sen. excōi. Hoc tamē fateor: q̄ vbiq̄s fuerit aliquod graue delictū v̄l enorme superioris ē iudiciū requirēdū: z idē dico ī omnib⁹ casibus ī q̄b⁹ ē genēalis s̄uetudo eccl̄ie q̄ sint īplis ep̄is referuati.

Conclusio Jo. de lignano.

CJo. de lignano in declaratione quaz facit sup. c. oīs d̄ pe. z re. probat z concludit ex dicti immediate per Guil. z Spe. z ex cle. dudū fratres predicatorum res z minores p̄ntatos p̄ audientia cōfessionū posse absoluere ab omnib⁹ casibus peccatorum: exceptis precise illis q̄ in iure referuati ep̄is. Sed a casib⁹ quos ep̄i sibi referuati: vel de consuetudine sue diocesis: vel ex suo beneplacito vel p̄stitutiones suas synodales v̄l p̄uinciales posse absoluere: etiā si ep̄i dictos casus nō concedant: z probat sic cle. dudū d̄ sepul. statuit q̄ dicti fratres non possunt absoluere: nisi a casibus a quibus possunt curati absoluere: qui eis p̄mittuntur a iure nisi ipsi ep̄i vellent aliquid plus cōferre eis. Sed z Guil. dicit q̄ non obstat q̄ doctores ponant multos casus ep̄is referuatos: curati enim p̄nt absoluere ab oībus occultis q̄ non sunt in iure ep̄is referuati: z nō s̄t īplis sacerdotibus directe vel per aliquam cōsequentiā interdicta: licet ergo ep̄i possint referuare certos casus qui de iure cōpetunt inferioribus: nō t̄n hoc possunt simpliciter: nisi in duob⁹ casib⁹ s̄z Guil. dupliciter. s̄ directe. s̄ cum aliqui fuerint legitime ī crimine deprehēsi q̄ merito fuerit tali potestate p̄uadi. Secūdo indirecte. s̄ p̄ aliquā cōsequentiā: vt cū aliq̄s casus euenerit ī quo ad vtilitatem cōeꝝ expediat q̄ talē casū retineat

z nō aliter. z s. q. z. c. de ecclesiasticis.

Non autem expedit vtilitati cōi referuare tot casus: s̄ hoc ē ponere laqueos in via salutis. Sed si aliquis pur vellet defendere plures casus posse ep̄os rationabiliter referuare quo ad sacerdotes parochiales: cum sint d̄ foro ep̄orum z eorum p̄stitutionibus subiecti: t̄n hoc nō possunt facere ep̄i erga predictos fratres qui exēpti sunt: nec eorum ordinatiōibus subiecti: vt ex̄ d̄ excels. p̄la. c. nimis praua. Cum ergo non possint dicti fratres absoluere a casibus referuatis in iure ep̄is: vt dicitur ī dicta cle. dudūz q̄ p̄nt ab oībus alijs absoluere: videlicet d̄ consuetudine referuatis particulari loci v̄l synodali cōstitutione: vnum ne gando: aliud tacendo cōsentit. d̄i. z s. c. qualis. nec p̄nt p̄lati dictā cōfessionē renocare: vel defalcare: nec directe negando licentiāz audiēdi: q̄ nihilomin⁹ habēt eā p̄ cle. dudū. nec indirecte prohibēdo parochianos ne cōfiteātur eis ex̄ d̄ priuile. c. quanto. nec per retentiōem multorum casuum: q̄ fieret in fraudem legis q̄d fieri nō d̄z: vt. c. constitutus de excels. p̄bē. Sileat ergo Jo. mo. h̄ q̄ dicit q̄ si ep̄s p̄t artare potestatem ordinariā curatoꝝ: p̄t multo magis artare potestatem extraordinariāz ipsoꝝ fratrum: q̄ q̄d p̄ superiorē cedit p̄ inferiorē artari vel renocari nō p̄t: vt d̄i. z i. c. inferior. Ad cōstitutionē autē cle. d̄ priuile. religiosi. vbi d̄r q̄ a casibus ordinarijs referuatis quēq̄ absoluere nō presumāt. Respondendū ē q̄ hoc itelligendū est de casibus ī iure referuatis sicut intendit cle. dudū. nō autē p̄ consuetudinē v̄l statuta alioꝝ p̄latorum q̄ illa remouet paꝝa in dicta cle. dudū. a quibus possunt

dicti fratres absolvere: et per consequens
videtur quicquid dicatur per modernos vel
antiquos de talibus casibus per episcopos refer-
uatis totum reuocatur: per de. dudum. spe-
cialiter quantum ad dictos fratres. si enim
constitutio posterior licet non faciat men-
tionem de priori ipsam reuocare noscitur. c.
licet de consiliis. 6. multo magis reuoca-
ri debent dicta doctorum: si in contrarium
promulgentur. hec Jo. de ligna. S. 3. S. r. a.
zaba. post Lan. dicit quod de casibus episcopali-
bus non potest dari doctrina: cum de-
beat ex constitutionibus ipsorum episcoporum et do-
ctrina: et quantum ad Lan. dicat quod habens
irregularitatem quam solus papa tol-
lere potest non potest absolui a peccato ante dispen-
sationem. Fran. zaba. dicit contrarium
scilicet quod potest absolui a peccato re-
manente macula irregularitatis.
¶ Quia ergo non est clarum quod sunt casus episcopos
reseruati in iure: ideo tutior via est
in huiusmodi quod fratres si possint sciatur ab
episcopo quos casus vult sibi reseruare: et de
illis non se impedire. omnes vero ali-
os casus sibi faciant concedere. **¶** Cer-
tum est autem secundum omnes quod absolutio ab ex-
communicatione maiori reseruatur episcopis.
Itaque dispensatio vel mutatio votorum.
Itaque relaxatio quorundam iuramentorum.
Dispensatio vero incertorum: an pertineat
ad episcopum vel ad alium: habet. s. in. 2. par-
te summe tituli. de restit. c. 4. et ibi diffuse S. r. a.
zaba. in de. dudum. in gl. super verbo com-
cessa. dicit glo. Jo. an. Lan. Dau. Ste-
pha. et zenze. tenere quod episcopus possit
reseruare casus de quibus curati pote-
rant ante hanc constitutionem: dudum
absolvere: ita quod reseruatio preiudicat fra-
tribus: id est quod etiam non poterunt tunc
ab ipsis reseruatis casibus absolvere:

quod est contra hoc quod hic dicit Jo. de li-
gna. Et intelligitur ista reseruatio ca-
sum episcopali de actibus exterioribus cum
effectum: et non de interioribus: videlicet si
quis desiderauit: vel etiam quesivit ali-
um occidere: istud homicidium cordis
non est de casibus reseruatis episcopis.
¶ Dicit etiam De. de pal. quod incestus qui com-
mittitur a pueris qui non habet usus rationis
non est de reseruatis episcopis: quia nec per hoc tollitur
virginitas: nec causatur affinitas.

¶ Capitulum. 12. de sacerdote qui absoluit
aliquem a casu a quo non potest absolueri.

¶ Nota quod si confessor quicumque
aliquem absoluerit de aliquo
peccato a quo non potest: siue quia est
reseruatus episcopo: siue quia nullus habet au-
ctoritatem: quantumuis grauer peccet: preci-
pue quando absoluit scienter vel ex igno-
rantia iuris crassa: tamen ex hoc non incur-
rit aliquam censuram: vel excommunicationem:
siue sit clericus secularis: siue re-
ligiosus talis absolvens s. Fran. zaba.
et zenze. sed tenetur illum quem sic ab-
soluit auisare de errore suo: si cognoscit
vel potest inuenire: ille tamen quo ad deum
excusatur dum hoc ignorat. Et quod
dictum est quod confessor debet illum qui
sare quem absoluit: cum non posset: intel-
ligitur quod fieri non potest sine scandalo no-
tabili. unde in concilio Basiliensi. quidam
multum periti habita super hoc collatione
dixerunt quod talis confessor petat auctorita-
tem a superiori super hoc casu a quo non
potuit absolvere: et tamen absoluit: quia
habita vocet illum quem absoluerat cum
non posset: et per aliquem modum co-
opertum interroget de aliquibus que

70
sibi est confessus quasi volens se melius
informare: ac si plene non intellexisset:
et si que alia criminalia postea commiserit
et sic ab omnibus iterum absoluat: detunc
alias auditis et prius. Vel si magnum
scandalum ex hoc timeretur: sic quod predictus
modus seruari non possit absoluat ab
sententia: si ab ultima confessione credit
perseuerasse tales in gratia: aut ut alijs pla
cuit: cum ex hoc timeretur notabile sca
dalum eveniri: committat christo summo
sacerdoti: presertim quando multitudo
est sic neglecta: vel multum distat a lo
co ubi est confessor. **C**apitulum. 14. si religiosus
absolveret aliquem ab aliqua sententia ex
communicationis suspensionis vel interdicti
in iure posita incidere in excommunicationem
a qua non possit absolui citra sedem apo
stolicam: de religioso. de privilegio. secus
si absolveret a sententia hominis: quia
tunc non incurreret secundum Paulum. Quis gra
viter peccaret: sed clerici seculares ab
soluendo a sententijs iuris: quantumvis et
ipsi male faciant non tamen aliquam incur
runt censuram.

Capitulum. 15. an in generali confessione
contineatur specialis.

Respondeo etiam quod ut dicit Iohannes. super
c. tua nobis. in glo. extra de of
ficio vicarii. Si episcopus dedit vicarius
generalem: et in mandato aliquid expressit
de his que requirunt speciale mandatum
secuta generali clausula: et omnia alia que per
nos possumus: etiam si mandatum ex
igat speciale: secundum Hostium. satis videtur quod ta
lis etiam possit specialia ad instar procura
toris: secus si aliquid de specialibus non
fuisse tibi expressum. hec Iohannes. **Q**uod
videtur intelligendum quantum est de vir
tute verborum: et in foro contentioso.

nam si in foro conscientie aliter constaret
de intentione confitentis auctoritate
quod ille intenderit: hoc et si non expressi
set aliquid in generali confessione intelligere
tur specialia. 22. q. 5. c. humane. et hoc idem
dici potest de auctoritate data ab episcopo con
fessoribus: quod scilicet dicendo: Do vobis au
ctoritatem meam in confessione: non intelli
gitur propter hoc concessisse casus suos nisi
si alicui constaret: quod per hec verba genera
lia intendit casus suos concedere: sed
dicendo istum et illum et omnes alios
meos casus: tunc intelligitur totum de
disse.

Capitulum. 14. quid possint peniten
tiarum curie Romane.

Respondeo nota quod penitentiarum mino
res in curia possunt absolvi unde
cumque venientes ab omnibus
casibus peccatorum: et sententijs episcoporum refer
uatis. habent. n. auctoritatem quasi episcopalem
in foro penitentiarum et maiorem quo ad quosdam
casus excommunicationis et dispensationis.
Summus vero penitentiarius adhuc habet
maiorē in pluribus alijs casibus excommuni
cationis et dispensationis.

Capitulum. 15. quid sciendum quando con
fessor non intelligit penitentem.

Respondeo vero quod cum confessor non in
telligit penitentem: aut experimen
tialiter: aut ex dormitione: aut
ex distractione mentis ad alia applica
te: vel ex alia causa secundum Iohannem. de neapo. in qua
lib. 9. cum sacramentalis confessio per
exigat confessionem: confessio vero importat re
velationem que non potest esse nisi revelatione uni
us. scilicet confitentis: et preceptum alteri. scilicet confesso
ris: quia si alterum istorum deficit in
prefato casu: credo de illo peccato non
esse factam confessionem: et per consequens
b

non impendi absolutionē: hec ille. Si
tñ non hoc facit: et confessus quidē de
hoc non ppēdit absolut? est coram dō
nec tenet iterare quousq; nesciat illuz
non pcepisse: seu itellexisse peccata sua
et hec vera sunt de peccatis grauibz. i.
mortalibus: que sunt de necessitate cō
fitenda: nō autē de venialibus: ad q; qd
non tenet de necessitate: et vbi talia mo
dica raro obaudiuntur ab eo q; alias
cognoscit psonam.

ExPLICIT pma pars q; fuit d; ptate seu
auctoritate confessoris.

Incipit secunda pars que erit d; sci
entia ipsi? q; erit duplex: pma. s. scilz
q; duplex est clauis ordinis scilicet sci
entie et potentie.

Octo de ptate pfe
ssorum: nunc viden
dum ē de ipsorum
scia. Est eiz duplex
clauis ordinis. i. cla
uis scientie: et clauis
potentie. Un Chri
stus Petro dixit: Tibi dabo clauis re
gni celorum. Math. 16. Nota tamen q;
ista scia non dicitur clauis: sed ipsa po
testas discernendi atq; examinandi: si
ue cognoscēdi in foro pscie: et pās def
minandi: seu diffiniendi cām. i. ligandi
et soluendi dicitur clauis potentie. Ista
vero duplex pās est vna in essentia: s;
duplex in effectu. Scientia autem ac
q; sita non est clauis sed bene iunat vt
clauis: et de his clauibus habes di. 20. p
totum.

Quanta scientia requiratur in con
fessione. s. 2.

De q̄titate scie pfefforis: quātā
s. oporteat eum habere peritiā
dicit Aug. de pe. di. 6. c. oportet.
vt spūalis iudex sciat cognoscere qd
quid debet indicare. Dicit Tho. in. 4.
di. 17. in expositione littere. Nec sciētia
et si non sit maior: nō debet eē tanta: vt
sciat discernere inter pccz et non pccz:
et peccatum mortale et veniale: et si i ali
quo eēt dubitatio sciat dubitare: vt pos
sit ad peritiores recurrere. Alb. autem
4. dicit: q; non tenetur sacerdos scire
discernere: nisi in cōi que sint capitalia
et que mortalia cōia: et que venialia ex
genere. Sed hec nesciens dicit idem:
puto q; peccat mortaliter talis audien
do et eū instituens plus peccat q; ipse:
et eū permittēs institutum ministrare
si sua interest talē phibere. Dicit etia;
q; in perplexis casibus sacerdos eccle
sie parochialis debet esse ita discretus:
vt talia difficilia esse sciat: nec esse pro
cedendum in eis sine superioris consi
lio vel auctoritate. hec Alb. in. 4. Guil.
duran. in sūma sua dicit: q; quoties cō
fessor se ingerit ad confessiones audie
das: totiens se offert ad respondēdū d;
quolibet: et interdum de casibus inopi
natis et alias inauditis: et questiōib; seu
casibus valde perplexis. Ergo pfe
ssor scire discernere iter peccata: et dif
ferentias peccatorz. Unde scire d; con
fessor si ea que exprimit sibi pccēs sint
peccata vel non: puta an bella princi
pum et ipsor exactiones sint licita: vel
ne: et vtrum pccus q; sunt sint liciti vel
illiciti: et qñ ad restōnē teneatur: et quā
do non: et an ei debeat prohibere cōio
nem: vel concedere: q; si confessor indi
cat licitū qd est illicitum: taz confessor

quedā est: et ebrietas quedā gula. et ho-
 rum peccatorum species: quedā sunt que
 important malū de sba sui actus: eo q
 statim noīata habeant annexum malū
 vt fornicatio: et de talibus etiā p̄fessor
 scire tenetur: vtrum sint mortalia vel
 non: vt venialia. Quedā vero de sba
 tia sui actus non habent deformitatem
 sed ex libidine faciētes: sic cognoscē vxo-
 rem p̄p̄iā non ē peccatū de se: n̄ pos-
 set q̄s v̄zore cū tanta libidine cognosce-
 re q̄ eēt peccatum mortale: vt si eā co-
 gnosceret: si ēt non esset v̄zore eius: et
 talibus non oī q̄ confessor sciat vtrū
 sint mortalia vel venialia: quia nec cō-
 fitentem frequenter scire oī. Alia sunt
 peccata que sunt filie peccatorum capi-
 talium: vt illa peccata quorū fines ter-
 minantur et ordinantur ad fines capi-
 talium: sicut dolus et acquisitio rei iū-
 ste: et de talibus peccatis frequēter opi-
 niones sunt p̄trarie inter doctores: et
 talibus non tenetur simplex curatus
 non ordinari? scire vtrū sint mortalia
 vel non. Curat? aut ordinari?: vt ep̄us
 et archiep̄s: et ceteri alij sup̄iores prela-
 ti tenent scire: q̄ ipsi s̄ purgatores et
 tenent alios purgari facere et illuare:
 et iō tenent scire nouū et vet̄ testm̄: hec
 ille. Laueat at̄ p̄fessor: ne sit preceptus ad
 dandū s̄m̄ de mortali: q̄ non ē cer-
 tus et clarus: et vbi in aliqua mā varie
 opiniones sūt q̄ pluriū et solenniū do-
 ctorū: vtrū sit licitū vel illicitum: sic de
 non soluēdo d̄cimas: vbi non ē p̄suetu-
 do: parati t̄ sūt ad dandum si ecclesia
 peteret: q̄ qdam dicūt eos ēē in statu
 damnationis: vt Inno. Alij vero dicūt
 q̄ non: ut Tho. Jo. an. Archidi. et de
 emp̄ione iurium montis florentie: vel

imp̄stis venetorum q̄ quidam di-
 cunt ēē vsuram: alij licitum dicūt et m̄-
 tis h̄i. Cōsulat t̄m̄ s̄p̄ q̄ tutius est a ta-
 libus abstinere: extra de spon. c. inuicis
 non tamen condemnnet contrarium fa-
 cientes: seu h̄iā opinionē tenentes: nec
 p̄pter hoc denegat absolutionē. S̄ vt
 dicit Guil. dicat p̄fessor q̄ illud facien-
 do non ē tutum: sed dubium: et iō b̄n̄
 sibi p̄uideat. Si aut̄ oīo p̄scia confesso-
 ris dicitaret illud esse mortale: et nō pos-
 set p̄sciam deponere q̄ tamen d̄z: ad
 consilium sapientum recurrat et nullo
 mō d̄z facere contra p̄sciam: q̄ pecca-
 ret mortalit̄. 28. q. i. c. deinceps. §. ex his
 iuncta glo. Sed cum illud tale esset cō-
 tra cōm opinionem doctorum: et cōf̄
 sic seruatur a sapientioribus: quanuis
 aliquem doctorem audiret h̄rium tene-
 re non d̄z illi d̄ leui adherere. Quomō
 vero quis debeat deponere i hoc con-
 sciam erroneam vel scrupulosam h̄s
 sup̄a in prima parte titu. 2. c. de cōsci-
 entia.

Iteranda est confessio in sex casi-
 bus. §. 4.

Scire etiam tenetur cōfessor q
 sunt illi casus in qbus tenetur
 q̄s iterare cōfessionem: et sūt q̄t
 tuor fm̄ De. de pal. duo vero sunt ex
 parte confitentis. Primus fm̄ De.
 Tho. Ray. Hostien. et omnes alios. s.
 quando aduertenter tacet aliquod: q̄
 est mortale: vel credit: vel probabiliter
 dubitat esse mortale ex verecundia vel
 alia causa iniusta: tunc etiam mortali-
 ter peccat committendo fictionem in
 sacramento et notabilem irreuerentia:
 et iterare tenet talem p̄fessionem. Si t̄n̄
 talis cōfiteatur eidem cui et p̄ius: et ille

habet in memoria peccata eius sufficit dicere illud occultatum et illam fictionem secundum Guil. duran. imo et si non haberet in memoria: ut patet in fin. 4. casus. Sed si dimitteret ex aliqua iusta causa: puta quod probabiliter dubitat eum sollicitate ad malum: de quo confitetur vel reuelatorem confessionis: vel dicendo id cum sit confessor manifestaret peccatum: quod audiuit: puta si iniuste absoluit cum non debeat: et in his casibus non habendo copiam: nisi talis confessoris cui confitendo aliquid predicatorum sequeretur: tunc satis videtur: quod sit excusatus. Dicit etiam predictus duran. quod si ex ignorantia crassa: et supina aliquid retinuit mortale: quod non luit cogitare de suis peccatis tenetur totum iterare. secundum si ex ignorantia probabilis: quod tunc solum illud quod dimisit. **S**ecundus est secundum Tho. et De. quando non impleuit penitentiam seu satisfactionem iniunctam per mortales ex contemptu vel ex negligentia: et est oblitus eius. si enim eius recordaretur adhuc posset perficere: et tunc perficiendo iterare non tenetur: et precipue quando non est sibi prefixus terminus: quem non possit transgredi: quoniam sibi sit declaratum in quo ipsam debeat facere vel in alio tempore ipsam supplere eo ipso autem quod facit sibi propositum non implendi penitentiam sibi iniunctam per mortales ex negligentia vel contemptu peccat mortaliter: quod tenetur ad illam sub precepto. Secus vero est de penitentia iniuncta per venialibus: ad quam non tenetur de necessitate secundum Tho. Idem si penitentiam iniunctam per mortales dimittit ex impossibilitate puta infirmitate et huiusmodi. Posset tamen penitentia iniuncta ab uno confessore mutari ab alio cui confitetur: etiam sine au-

dientia peccatorum illorum per quibus erat imposita secundum De. de pal. de hoc. j. vi. de. **T**ertius casus secundum De. Tho. Ray. et Hosti. est ex parte confessoris: quando videlicet notabiliter est ignorans sacerdos: ita quod nescit discernere inter mortale et veniale de communibus peccatis: et precipue cum penitens habet casus intricatos et difficiles. Concor. duran. et addit et hoc nisi penitens sit peritus: et instruat confesorem. Quia autem vadit ad eum quem scit idiotam et ignorantem tenetur iterare: hec duran. **N**on videtur intelligendum quod potest habere alium sufficientem. nam si alium habere non potest: et multo magis quam est in periculo mortis: potest et debet interiri ei quem habet. Unde Angu. dicit de pe. di. 6. qui vult confiteri ut inueniat gratiam sacerdotem querat scientem soluere et ligare. **Q**uartus casus est ex parte confessoris. Est autem in potentia absolventi secundum De. Tho. Ray. et Hosti. quod potest esse dupliciter secundum De. de pal. et duran. vel quod habet potestatem artatam absolventi: quod scilicet ab aliquibus peccatis non potest absolvere superiore referuante sibi illos: et tamen ab illis de facto absoluit. Et confessus illi cum ei constat tenetur iterum confiteri: non quidem omnia secundum De. de pal. sed illa tantum de quibus non potuit absolvere: aut hoc est: quia nullam habuit potestatem: et hoc quod non erat sacerdos: quauis reputaretur: vel quia non subditus: vel quod intrusus: aut quod excommunicatus vel suspensus ab officio huiusmodi: et absolutus a tali cum illi hoc constat: tenetur iterum confiteri: quia realiter non est absolutus: quauis ignorantia facti excuset eum

in conspectu dei ac si esset absolutus:
dum nescit fm Tbo. in quolibet. Sed
De. de pal. in. 4. di. 17. q. 6. sic distinguit
et notabiliter: qz aut impedimentum qd
habet absoluens est iuris diuini vel hu
mani. Si iuris diuini: videlicet quia
non fuit baptizatus talis: vel non ordi
nat. et in hoc casu absolutus a tali tene
tur iterum confiteri: hoc scito: nec papa pos
set de hrio dispensare. Si vero impe
dimentum e iuris humani: puta qz sus
pensus e vel excoicat. et hi: tunc impe
dimentum aut e notorium: aut occultum.
Si notorium: puta qz manifeste vel publi
ce verberauit clericum: ppter quod est
excoicat. notorie: aut manifeste intru
sus. i. ppter essionem secularium possit
in ecclesia curata: et non p canonicam co
essionem ppter quod titulum non hz: nec
ptatem sup parochianos illius ecclesie
et talis confessio isti tenet iterum confiteri
hoc scito. Si vero impedimentum est oc
cultum: tunc aut confitens scit illud ipe
dimentum: aut nescit. Si scit confitendo illi
tenet iterum confiteri: et peccat morta
liter coicando illi in diuinis. Sed si ne
scit impedimentum qd et alijs occultum e
et hoc ignorantia facti: puta percusserat
clericum nullo vidente: tunc non tenetur
iterare. Argumentum ad hoc o scia ser
ui: q liber putabat publice q rata e. Sz
si hoc nesciret ignorantia iuris: puta qz
scit illum percussisse clericum: sed credit ni
hilominus ipsum posse audire confessiones
non excusat ppter hoc quin teneat ite
rare confessionem fm De. de pal.
¶ Quintus casus in quo qs tenet ite
rare confessionem fm De. de pal. vbi. s. est
impedimentum ex pte confitentis scituz:
vel oblitum vel ignoratum pbabiliter: puta

qz erat excoicat. maiori vel minori ex
coicatione: lz nesciret: et cum postea sci
uit: tenet iterum confiteri absolut. qz li
gatus excoicatione absolui non potuit a
peccatis. et pbabilis ignorantia pseruat
a culpa et a pena irregularitatis: lz non
facit eum non esse excoicatum: ppter qd si
tunc eligeret: vt sibi beneficium confer
retur: ignorantia non faceret: qd sibi ali
qd ius acgreret. c. aplice. ex. de cle. ex.
mi. Est at minus capax sacramentorum
a quorum participatione directe excluditur
qs quorumcumqz aliorum: et ideo absolutio
nulla. Et dicit idem De. q in hoc casu et
in alijs in quibus quis tenet iterare co
fessionem si confiteretur eidem: non oportet
ret iterare peccata explicite: sed solum
implicite: dicendo: peccaui in illis que
alias vobis dixi: sicut si nulla fuisset ab
solutio de facto. **¶** Dilata enim abso
lutio per multos dies fieri potest: etiam
si ipse oblitus fuerit: dum tamen prius
ei prius innotuerit: qz si non taxasset pe
nitentiam: tunc oporteret ad memori
am reducere: vt moderaretur iuste: p
pter qd remittens ad epm si non absol
uat: oporteret penitentiam innotescere: quam
p reditu absoluens iniungit dicens: faci
as qd tibi dixi: qz ligari n debuit anteqz
absolueretur: ita et in pposito. hec Petr.
GUIL. et dicit q penitentia non requirit
tantam continuitatem agendorum et dicendo
rum sicut alia sacramenta. Sed in vna
die pot fieri ps confessionis et in alia die
altera: vel in vna die confessio audiri:
et in alia impendi absolutio et iniungi
penitentia peccatorum. **¶** Sextus ca
sus est quando quis facit confessionem
in mortali: seu sine proposito abstinen
di: sed quia iste casus hz varias opioes

73
et satis difficiles: sic declarabitur in sequenti. §.

¶ An valeat confessio ab incōtrito facta: ut eā iterare nō oporteat. §. 5.

¶ Ma ex cōditionibus p̄fessōis ē q̄ sit lachrymabilis. i. cuz dolore seu displicentia de p̄ccis saltem fm rōnem. Unde querunt doctores: vtrum confessio facta a non cōtrito: q. i. non dolet sufficienter: vel nō pponit se abstinere a peccatis: valeat ita q̄ non teneat eam iterare. Et rñd̄ Pe. de pal. in. 4. di. 7. q̄ ad arg. hoc est triplex modus dicendi. Primus est q̄ non valet ad remissionem culpe: nec penes: nec tunc nec recedente fictione: vñ et tñc tenet iterare: et hec opinio Hof. in quolibet. Ray. et. Hosti. in summa. Bonauen. i. 4. Duran. Rob. Olchot. Vincen. in speculo histori. **¶** Secundus modus dicendi est q̄ talis confessio valet ad remissionem culpe: qñ impenitens confitetur et absoluit: l3 tunc non recipiat fructum confessionis: tñ recedente fictione recipiet: sicut dicitur de baptismo: et rō huius forte est: q̄ sicut in baptismo imprimatur character ad quē recedēte fictione seq̄ grā: ita i penitētia ip̄mit̄ qdam ornatu ad quem recedēte fictōe: seq̄ grā. Et hec ē opinio Pe. Tho. Ricar. in. 4. Jo. et Ber. i. gl. videt̄ et esse de pe. di. i. c. mensuram. §. se. Dicit enim q̄ non est necesse: q̄ peccata que semel sacerdoti confessi sum⁹ eadem denuo confiteamur. Est et tertius modus dicendi concordans ambas. Aut enim talis non habet intentionem confitendi sacramentaliter et absoluedis: sed deridendi: aut habet intentionem confitendi. In primo casu non liberat

a precepto diuino de confessione: quia sine intentione si pōt suscipi eētia sacri qđ consistit in visu: vnde tenet iter cōfiteri. Si at̄ intendit: tunc distinguēdū est q̄ intendens implere preceptum et suscipere verum sacramentum: quod ecclesia confert: aut nullam h3 pñiam de suo peccato: aut aliquam. si nullam tunc pñie sacm̄ non suscipit: quia potestas huius sacramenti essentialis que consistit in actu suscipientis: ē actus interior: vnde sine eo non est: sicut non ēct̄ matrimonium: si quis intenderet verum sacramentum suscipere: non tñ p̄fēire nisi in carnalem copulam et ad tēpn̄s. Sed si aliquam h3 pñiam de peccatis suis: tunc iter distinguendum est: quia aut talem habet pñiam q̄ sufficit cū sacramento: puta attritus accedit ad cōfessionē ex quo fit ibi contritus vi clauis: vnde fugatur fictio: et sic non h3 dubiū: q̄ et sacramentū suscipit et effectus ei⁹. i. remissionem peccatorū. vnde non tenetur iterare: et sibi imo fortius: si accedit p̄tritus. Si vero habet talem pēitentiam: q̄ non sufficiat cum sacramēto ad grām: q̄ nec etiā attritus accedit tunc est vera opinio Tho. s. q̄ recedente fictione: tñc incipit valē p̄fessio: et n̄ tenetur confiteri nisi fictionē suā: puta si habuit quendam dolorem imperfectū sed non sufficienter discussisset consciā suam. putabat at̄ discussisse quantum sufficiebat: vel si dolebat de peccato p̄terito non pponens cauere in futuro: aut econuerso: vel dolore non erat maxim⁹ sicut debebat: ipse tñ fm consciā suā non erat fict⁹: l3 fm veritatem esset et sic nihil celauit: qđ crederet mortale et per dñs fm suū iudiciū occurrebāt

b 4

oia que erant necessaria; postea antez
certificatus de errore sue p̄cie penitet
de illo defectu. Potest igitur opinio
Tho. multis modis saluari. Uno mō
loquendo de eo qui fictus ē priuatiue
non positue: qz. s. h̄z dolo rem: sed ita ī
p̄fectum: qz nec cum sacramento actu
suscepto sufficit ad contritionem: nullo
minus tñ hanc impfectionē que ē fictō
non confiter: qz credit esse sufficienter
dispositus: et sic non scienter celat pec-
catum qd̄ fuit in hoc: qz. s. non exami-
nauit p̄ciam suā sicut debuit: et sic qz
erat error iuris diuini non tollit fictio-
nem respectu vltimi effectus sacramē-
ti: qz īprobabilis vnde non excusat: sed
tñ eo ipso quo error tollit fictionē q̄ ex-
cludit essentiam sacramenti: vñ verum
sacrm̄ fuit. tali ergo qui verum sacra-
mentum suscipit: ornatus īprimatur: s̄z
gr̄a non dat: s̄z postea qñ redit ad cor
et recolat se non bene fecisse debitum su-
um ex negligentia sua oblitū: tūc īcipit
valere cōfessio: et non tenet confiteri il-
la q̄ prius p̄fessus fuit sicut fict: qz non
fuit dimidiata ex intentione: sed solum
illam fictionē tenet itez p̄fiteri. Si āt
fuisset fictio positue: qz. s. n̄c n̄ dolet: et
scienter celat: fuisse confessio nulla: vt
si confessus fuisset nō debuisset sibi da-
ri absolutio: sed si data ei fuit: dubiū
est vtrū ornatus sit īp̄fessus: quo casu
Tho. non potest intelligi. ¶ **Secundo**
modo pōt intelligi opi. **Tho.** qñ est po-
situa fictio quantum ad hoc qz nō do-
let: nec pponit abstinere: tunc ista fictō
non occurrit sibi: vt p̄fitenda nec actu
cogitauit: qz teneatur eā confiteri: tūc
enim sicut de peccato qd̄ occurrit qui
dem: sed non credit qz sit peccatū: aut

qz sit mortale: et de necessitate p̄fitendū
perinde ē ac si fuisset oblitus per negli-
gentiā: nec fecisset debitum suū d̄ scru-
tando p̄ciam suam: in quo casu solum
illud p̄fitendum ē: et est veruz sacramē-
tum: s̄z sit hic ignorantia iuris diuini: et
hoc mō pōt sustineri dictuz **Tho.** 22.
di. ar. i. in solutione vltimi: ar. vbi dicit
qz ignorantia iuris diuini non excusat
a fictione: et sic talem vocat fictum.

¶ **Tertio** mō pōt sustineri opinio **Tho.**
loquendo de illo qui p̄fitetur eidē cui
prius: et tunc non oz iterare cōfessionē
p̄mam factā ei: s̄z factā ēt si ipse sacer-
dos non recoleret peccata prius sibi di-
cta: qz nec qñ confessio ītegra est: opor-
tet qz recolat actu a principio vsqz ad
finē: et maxime qz hoc sufficit. s. absolue-
re ab oibz: et iniungere p̄niam p̄ ficti-
one et p̄ alijs: qz tunc faciat p̄niam sibi
iniunctam. Item paulopost dicit idē
ipse **Pe. de pal.** qz cum confitens exp-
mit fictionē suam: puta dicit se nō pos-
se: vel non velle pponere abstinere ī fu-
turum quem absoluit sacerdos: q̄uis
nullo modo debeat absolvere: al̄s pec-
caret abutens clauī nec valeret sibi tūc
illa absolutio: tamen ex quo intēdit ab-
soluere: et sacramentum verum confer-
re: videt qz p̄ferat. et si tunc n̄ habet ef-
fectū ppter illius indispositionē: habe-
bit tñ postea qñ p̄teretur vt ex expecta-
tione vel dispositione ornati manente
Et si dicat qz q̄uis sit ibi forma nō tñ
materia: q̄ non est sacramentum. mā
enim ē peccator contritus. Dicendum
qz qñ sibi sua fictio non occurrit vt cō-
fitenda: tunc non est cōfessio dimidia-
ta: et quādo suam dicit fictionem cum
alijs peccatis est confessio ītegra. Et

fic mīa perfecta: cui materie pōt in pī
mi forma: qđ si fiat verum sacramētū
erit: q̄uis fieri non debeat: sicut sacer
dos habens hostiam sup altare pollu
tū non deberet quidē celebrare: si tamē
celebrando verba pferret eucharistia
vera esset. Peccator. n. ē materia: s; im
mūda: nisi sit saltē attritus: vel p̄fessio
sine attritione ē materia imunda: hec
De. de pal.

De attritōe et contritōe.

Et qđ dictū ē de contritione et at
tritione quō penitens sup ipis
debeat instrui a p̄fessore. Hō d
ea clarius dicendum est. Nota ḡ fm
Tho. in. 4. di. 17. qđ differentia est inter
attritionem et contritionem. Nam attri
tio importat q̄dam displicentia d̄ pec
catis: sed īp̄fectā. Unde attritum. i. ali
quo modo tritum. sed contritio impor
tat p̄fectam displicentiam de peccatis.
vnde contritum. i. simul totum tritum
et in puluerem redactum. **E**st autē
contritio fm De. in. 4. di. 17. dolor vo
luntarie assumptus pro peccatis cū p
posito confitendi et satisfaciendi volun
tariē: fm eundem ea. di. opor̄t qđ cō
tritio habeat omni d̄ peccato mortali
et ratio est: qđ in omni peccato mortali
ē actualis auersio voluntatis a deo. Et
qđ contraria h̄ijs curantur: ideo opor̄
tet qđ in omni remissione peccatorum
sit actualis conuersio ad deum et auer
sio a peccato: et hoc dicit contritio.

**De peccatis autē oblitis sufficit cōtri
tio ḡnālis cū conatu ad recordādum et
dolendū. dolere ē t̄z de obliuione pec
catorū que p̄tingit ex negligentia. si autē
querat̄ si specialis contritio d̄ quolibz
peccato requiratur: v̄l sufficiat vna ge**

neralis p̄ oibz: sic r̄ndet Tho. i. 4. di.
17. qđ q̄stū ad p̄ncipiū contritiōis
s. cum quis de peccatis suis cogitās do
let: et si non dolore contritionis saltē do
lore attritionis: o; qđ sit specialis dolor
de peccatis: que quis habet ī memoria
sed q̄stū ad terminū qui ē dolor: iā ḡra
informatur: sufficit qđ sit vna cōis contri
tio de omnibus. tunc. n. motus ille agit
virtute omnium dispositionum prece
dentiū. et qđ nemo scit vtrum h̄eat ḡraz
que requirit̄ ad contritionem: iō nemo
pōt esse certus de sua contritione: nec
p̄ h̄is de remissione. Et dicit Ricar. in
4. di. 17. qđ si p̄fitem̄ in peccato mortali
est attritus de suo peccato vt p̄babili
ter possit p̄sumere se esse dispositum
non peccat absolutionem recipiendo:
immo frequenter virtute clauum per
suscceptionem absolutionis format sua
attritio: et sit contritio. **I**tem nota qđ
duplex ē contritionis dolor: fm Tho.
et De. in. 4. di. 17. s. intellectualis: qui est
quedam p̄fecta detestatio peccati scōz
rōnem: et dolor sensibilis: qui est dolor
excitatus in parte sensitua cum altera
tione et afflictione corporis. **P**rimus
dolor regitur de necessitate ad remis
sionem peccati: et ille etiāz solus est suf
ficiens: qđ sicut p̄cēm mortale sufficien
ter cōmittitur p̄ solū actū voluntatis
et p̄ cōplacentia deliberatam rōnis: ita
sufficienter destrui pōt p̄ detestationē
voluntatis et displicentiā rōnis: et hoc
ē cū in potestate n̄ra p̄supposita ḡra.
Secundus dolor. i. sensibilis etiāz va
let ad remissionem peccati: sed nō ē ne
cessari: sed de p̄fectiōe contritiōis: nec est
in potestate n̄ra etiāz p̄supposita ḡra.
Ite dolor intellectualis non potest ēē

b 5

nimius: sicut nec charitas a qua procedit potest esse nimia: sed sensibilis potest esse nimius: et ideo oportet quod sumatur pro mensura debita ad conseruationem subiecti: sicut ex ieiunijs et alijs corporis afflictionibus. Item nota secundum Thome in 4. di. 17. quod vnde contritio semper debet remanere in habitu. id est quod semper debet habere istam dispositionem: quod quando recordatur de peccatis commissis habeat displicentiam: saltem secundum rationem. Item secundum Petrum in 4. di. 17. dolor maior intellectualis debet esse de maiori peccato habitualiter non actualiter: si considerentur peccata in communi in quantum sunt offensa dei: sed est in speciali dolor debet esse maior de maiori peccato: quia maiorem rationem doloris habet maius peccatum. Dolor vero sensibilis conueniens etiam est ut sit maior de maiori quamuis non sit de necessitate. Item secundum Thome in quolibet et Innocentio. Contritus debet magis diligere deum quam seipsum. culpa autem est contra deum: pena vero est contra seipsum. Igitur debet contritus eligere potius omnes penas sustinere quam deum offendere. Descendere autem ad hanc penam vel ad aliam non tenetur: imo faceret fatue descendendo ad ista particularia: vel alius super hoc sollicitus do.

Sexdecim aditiones que reguntur in omni bona confessione.

Ponit autem Thome in 4. di. 17. quod confessio bona debet habere sexdecim aditiones que in his continentur versibus.

Sit simplex humilis confessio pura fidelis. Atque frequens nuda discreta libere recunda.

Integra secreta lachrymabilis accelerata. Sors et accusans: sit parere parata.

Sit simplex. id est non recitet in confessione nisi id quod pertinet ad declarationem sui peccati: et etiam quantitatem et non alie historie misceantur.

Sit humilis: ut se miserum ac peccatorem cognoscat sine fictione.

Pura: id est recta intentione: id est ut non reputet bonum vel laudet ab hominibus.

Fidelis. id est vera et sine ulla falsitate: ut non dicat que non fecit: vel etiam habeat fidem de remissione peccatorum suorum si vere ipsum penitet.

Atque frequens: id est sepe confiteatur istud tamen est de bene esse confessio: non de necessitate.

Nuda: ut scilicet non inuoluat obscuritatem verborum: sed dicat verba ut intelligat peccatum suum cum circumstantijs saltem necessarijs.

Discreta: ut maiora cum maiori pondere dicat: vel non plura simul: sed distincte loquendo et dicendo numerum si fieri vel scire potest: vel etiam ut discretio et sufficienti ac perito confessori confiteatur peccata sua.

Libere: voluntaria non coacta timore verborum: ut pueri: vel timore penarum temporalium vel infernalium principaliter.

Uterecunda: ut erubescat et non se iactet: vel mente gloriatur propter seculi vanitatem aliquam: et precipue ibi confidat ratione respectu diuine maiestatis offense.

Integra: ut nihil retineat de his que commisit precipue de mortalibus.

Secreta: ut non publice sed occulte sacerdoti dicat peccata sua: qui eum possit absolvere.

Lachrymabilis: ut doleat de peccatis commissis: et detestetur ea saltem intellectu rationis.

Accelerata: vt q̄ citi⁹ pōt cōmissio
pccō confiteat: hoc tñ est de bene esse.
Fortis: vt nihil dimittat p̄e verecū
dia ⁊ accusās se ⁊ non alios: nec in con
fessione se excuset: ⁊ alios inculpet.

Et sit parere parata. i. adiplē pñiaz
sibi iniūctā: ⁊ facē ea que h̄z necessario
facē: vt aliena restituē si h̄z ⁊ h̄i⁹.

ExPLICIT scōa p̄a q̄ ē de scia: que reg
rit in p̄fessione.

Incipit p̄a tertia de bonitate p̄fesso
ris. Et p̄: q̄lit cōfessor duo d̄z h̄re. s. ti
morem dei: ⁊ zelū aīaz. s. i.

O bonitate confessoris
in se: ⁊ in exercitio ta
officij. Dicit Augu. d̄
penitē. di. 6. c. qui vult
confiteri. Sacerdos
dos ante quē statuit
omnis languor in nullo illorum sit iu
dicandus: que in alio iudicare est p̄m
p̄us. Iudicans enim alium qui est iur
dicandus: condemnat seipsum. cogno
scat igitur se: ⁊ purget in se: quod videt
alios sibi offerre. Curet vt a se projici
at q̄cqd in alio dānosū reperit. aīad
uertat quidē qd d̄r: Qui sine pccō est
vestrum zc. ideo enim liberauit pecca
tricem: q̄ nō erat q̄ p̄icēt lapidē: quō
lapidaret q̄ se lapidandū cognosceret.
Nullus eim erat sine peccato: in quo
intelligit omnes fuisse reos. nam veni
alia peccata semper remittebant p̄ ce
rimonias. Si qd ergo pccm in eis erat
criminale erat. Deteriores ergo i hoc
sunt sacerdotes se prius non edificātes
illis qui dominū observabant īfidijs.
Augu. fm̄ enim Tho. ⁊ Alb. audiens

p̄fessionem cum scia mortalis peccati
mortaliter peccat: tñ effectum sacramē
ti confert cum sac̄o: si non est p̄cilius
vel suspensus q̄stuncunq̄ alias malus.
Unde Aug. i. q. i. c. dictum est a dño.
Numeri ad Aaron: Vos ponite no
men meū super filijs israel: ⁊ ego do
minus benedicam eos: vt gratiam tra
ditam per ministerium ordinati trans
fundāt hoībus: nec voluntas sacer do
tis p̄desse vel obeē pōt: sed meritū be
nedictionē poscentis. **Q**uātem dicit
ea. q. Remissionē peccatorū non dant
auari ⁊ filia: intelligitur fm̄ gl. vl̄ sim
pliciter de p̄cis. vel si intelligatur de
toleratis: tales nō dāt ex merito vite. i.
non s̄t digni dare.

Duo que d̄z habere p̄fessor.

Obet aut p̄fessor p̄cipue habe
re duo. s. timorem: vñd fiat cir
cūspectus: ⁊ zelum animarū
vñ sit sollicitus circa ea que necessaria
s̄t. Quātum ad primū considerare d̄z
q̄ ipse ē mare enē in templo domini
vbi lauabant sacerdotes ⁊ leuite aīalia
offerenda in sacrificium: vñ ex imun
ditijs a qbus illa abluebant̄ efficiebāt̄
imundi. Vñ Greg. in pastoralibus d̄i
cit: q̄ fit plerunq̄ vt anim⁹ pastozis au
dita tētatione omis: ⁊ ipse tentetur: ⁊ iō
cum timore ⁊ tremore debz poni: ⁊ nō
se ingerere ⁊ cum leuitate ⁊ cum risi
bus instare. Unde in figuraz Moyses
vt d̄r Exod. 38. fecit labium eneam de
speculis mulierū in quo lauarentur sa
cerdotes sancta sanctorū ingressuri: ⁊
significat scripturā: vbi sunt exēpla s̄a
ctarum aīarum ad quam debet sepe
inspicere ad videndum maculas suas
⁊ intelligendum insidias diaboli. Vñd

subdit Greg. vbi. s. hec nequaquam sunt ti-
menda pastori: quia deo pensante cuncta
subtiliter: tanto facilius liberatur quis a sua
quanto misericordius tentatione fatigatur.
Quatuor vero ad zelum dicit Greg. quod nullus
sacrificium ita deo acceptum est: ut zelus
animarum et fructuum huius ostendit Iaco. c.
5. vbi post promulgationes confessionis
dicit: Qui conuerterit peccatorem ab
errore vie sue: saluabit animam eius a mor-
te: et charitas operis multitudinem pec-
catorum. ¶ Non autem minus trahitur
ad deum per confessionem anime:
quando diligenter fit quam per predicatoris
res moderno tempore: ut experientia
docet: debet ergo non tardare qui vo-
catur ad huiusmodi.

¶ Quomodo se habere debeat confessor erga peni-
tentem: et de quibus interrogandum est in con-
fessione: ibi versus decem preceptorum decalo-
gi: et versus septem peccatorum mortalium: et in
confessione tria debent observare interrogan-
do confessor. s. z.

O Scit Aug. de pe. di. 6. c. i. post
mediū dicens: Diligens inqui-
sitor: subtilis investigator: sapi-
enter et quasi astute interroget a peccato-
re qui forsitan ignorat: vel pie verecun-
dia vellet occultare: cognito autem crimi-
ne varietates eius non investigare du-
bitet et locum et tempus et quibus cognitis ad
sit beniuolus paratus corrigere: et secun-
dum onus portare: dulcedinem in afflictione
pietate in alterius crimine: discretionem
in varietate: adiuvet penitentem orando et
alia pro eo bona faciendo: semper iuvet le-
niendo consolando: spem promittendo: et
cum opus fuerit etiam increpando: dole-
at loquendo: instruat operando: sit parti-
ceps laboris: si vult esse particeps gaudij

doceat perseuerantiam. Nec Aug. Ex
his verbis Aug. patet quod non sufficit audi-
re confessionem eorum que sibi dicuntur a pec-
catore et ipsi non interrogare: nisi esset
persona in his bene perita et sciata: quam suf-
ficienter scit dicere que oportet. Sed cum per-
sone contra sint grosse in istis: etiam il-
le que sunt in alijs negocijs mundi vel
scientijs acuti. Pro permittendum est di-
cere unicuique id quod vult: et eo ordine quod
vult: et de peccatis que per se sufficienter
dicit non est iterum interrogandus ne
molestus ei in quo non oportet. Sed si
aliquid non bene intellexisset precipue de morta-
libus: faciat sibi iterum declarare: ut me-
lius intelligat. De his vero que non ple-
ne dixit: puta quod non dixit circumstanti-
as necessarias: vel numerum interro-
ga eum de his: ut plene dicat quantum est
necessarium. De illis vero peccatis que non
dixit: nec scit per se dicere interroga
eum.

¶ Duo ordine fieri debeant interrogatores
et de quibus.

Sed Ray. et Hosti. in summa di-
cunt: quod interrogationes fieri de-
bent de septem vicibus capitalibus
et eorum speciebus filiabus: de quibus
habes .5. diffuse in 2^a parte per totum: non
tamen est interrogandum de omnibus: sed
plus et minus secundum additionem personarum
Sic autem qui confitetur non habet necesse tenere
magis unum ordinem quam alium dicen-
do peccata sua: ita nec confessor inter-
rogando: tamen ad melius memorie
commendandum: de quibus debet in-
terrogare: et de quibus iam interrogavit:
ne amplius habeat triplicare congruum
est tenere aliquem ordinem: et si placet
interrogare de decem peccatis quod continentur

in istis versibus.

Unuz cole deū: nec iures vana per
ip̄ū: Sabbata s̄ctifices: habeas i hono
re parētes: Non occisor eris: fur: nec
chus: testis iniquus. Non vlli nuptiam
nec rem cupies alienam. Declarationē
horum versuum habes infra. Post ve
ro interrogationem super decē prece
ptis: pueniens erit interrogare super se
ptem vicijs capitalibus: que in hoc ver
su continentur.

Ut tibi sit vita semper saligia vita.
In ista dictione Saligia sunt septe lit
tere: a quibus incipiunt noīa septe ca
pitalium vicioz. Per **S** vero intelli
gitur superbia: sub qua cōphendit vana
glā. Per **A** auaricia: Per **L** fetida lu
xuria. Per **I** inuidia: Per **B** gula.
Per **I** ira: Per **A** Acidia. S̄z anteq̄
interroget de peccatis: prius querat o
excoicatione maiorē: z si inuenit eum
aliqua s̄tia irretitū: si h̄z auctoritatē su
p̄ hoc absoluat p̄a. Si vero non habet
auctoritatē remittat ad eum qui pōt
eū absoluerē.

In interrogatōib⁹ fiendis tria de
bēt obseruari.

Tho. in. 4. dicit q̄ cōfessor tria
d̄z obseruare in interrogatōi
bus fiendis. **P**rimū est q̄
non interroget omnes de oībus: sed in
terrogentur persone de peccatis q̄ cō
sueuerunt reperiri in hominibus illius
conditionis z status. Ut stipendiarij o
rapinis z incendijs. Clerici de simōia
z hoīs omīssis. Adolēcentes de luxu
rijs z huiusmodi. Unde a principio cō
fessionis decens est interrogare confi
tentem de conditione sua: de exercitio
z statu: an cleric⁹: an laic⁹: an solutus:

vel iungatus: z hī⁹ vt prudentius inde
possit formare interrogationes: z q̄tū
ē temporis q̄ fecerit vltimam confessi
onem: z si fecit p̄iam sibi iniunctam:
z vtrum in statu gratie vel pccī mor
talis. Secundum qd̄ debet obseruare
cōfessor ē vt interrogentur ip̄si a remo
tis de peccatis z in ḡne non in vltima
spe z modo peccati subito. Ut si nescie
bat tale peccatū cōmittere illud addi
scat: z sic inducatur in tentationez. Vbi
grā si fatetur se cōmisisse viciū luxurie
non statim interroget cōfessor si seipsuz
manibus polluit z hī⁹: sed ita paulatim
interroget de modo z circūstantijs ta
lis peccati commissi z huiusmodi.

Tertium ē q̄ in peccatis carnalib⁹
nō descēdat nimis ad particulares cir
cūstātijs nō necessarias: q̄ hoc ē seip̄z
in tentationē iducere: z ad inuentionez
peccatoz docere eos qui ignorāt: z alī
qñ postea talia referuntur in plateis i
derisum z scandalū sacerdotū: vbi grā
si vir fatetur polluisse mulierem extra
vas debitum: non vltius querant cō
fessores in qua pte corporis z quō: q̄
iam habet vltimam spem peccati: alias
vero turpitudines quas miseri hoīes
inueniunt: ipsimet si volunt exp̄imant

De circūstantijs pccōz z ibi versus
eaz: z q̄ circūstantie sunt in quintupli
ci specie. 5. 3.

Sed nota q̄ cōfessor non soluz
d̄z interrogare de mortalibus
sed etiā de circūstantijs q̄ ag
grauant vel alleniant. Unde Innocē.
in. c. omnis. de pe. z re. dicit. Sit discre
tus sacerdos z cautus: vt more periti
medici sup̄infundat vinum z oleū vul
neribus sauciati diligenter inquirens

peccata et eorum circumstantias quibus diligenter et prudenter ingens intelligat qualem ei debeat prebere consilium: et cuiusmodi remedium debeat adhibere diuersis vitiis do experimentis ad sanandum eorum. hec ibi. Ad illud facit quod dicit Augustinus de circumstantiis peccatorum: de pe. di. 5. c. consideret qualitate criminis: in loco: in tempore: in perseverantia: in persone varietate: quali hoc fecerit intentione: et ipsi vicia multiplici executione. His ista varietas confutenda est et dicenda. Volendum est non solum quod peccauit: sed quod se virtute et gratia priuauit: doleat aliorum vitam in suam fuisse corruptam. s. suo exemplo: et commodum quod dedisset proximo suo exemplo bono: doleat de tristitia quam intulit bonis peccando: et de leticia quam eis non adhibuit: hec Augustinus. Que omnia intellige secundum quod declarantur hic. Illas autem circumstantias que trahunt peccatum in alteram speciem: oportet necessario confiteri secundum Thome. Alibi et alios doctores. Alias etiam circumstantias confiteri: cum sint peccata vicialia perfectionis est virtutis: non tamen est necessarium. De. de pal. i. 4. di. 16. dicitur quod numerus circumstantiarum comprehendit hoc verbum. Quis quid ubi per quos quibus. s. auxilijs cur quotiens quomodo. Ray. vero addit octauum. s. quoties: et ubi in. v. suum de quibus auxilijs: ipse dicit per quos. Dicitur ergo quod per varietate personarum: et statetatis sapientie et ordinis: et sic fuit grauissimum peccatum. Adde: quod quanto grauius altior: tanto casus grauior: et ingratitudo maior. Quid: vtrum malum quod prohibetur: vel ex genere suo. vtrum mortale vel veniale: an occultum vel manifestum: et quantum ad hanc conditionem grauius fuit peccatum Cain quam Adae: quod

tas enim grauis homicidij: grauior est peccato gulae vel superbie. Vbi: quod in loco sacro grauius peccatur. Per quos: quod traxit alios ad peccandum: quod est proprium diaboli: vel quos posuit mediatores ad malum perpetrandum: quod peccatorum illorum est princeps: vel cum quibus: per quibus et quotiens: non solum quantum ad consuetudinem: sed et quantum ad numerum et numerus refertur ad actionem: non ad obiectum actionis: verbi gratia. Si homo in iniusta pretentione accipiat sacculum plenum mille florenis est tamen vnum furtum. Si autem tres florenas accipiat diuersis actibus successine erunt tria furti: quod in ipso actu est peccatum semper essentialiter: et ideo non potest vnus in pluribus actibus. Cur: an ex infirmitate vel ignorantia vel elatione: vel quali intentione fecerit: quod mortalia peccata trahunt speciem a fine: ideo hoc diligenter est explicandum. Qui. n. furatur ut mecheus magis dicendus est mechus quam fur: et tamen vnum peccatum est in vno actu: sed habes plures deformitates. Quod: naturali vel innaturali: quod semper est grauius in eodem genere. s. agendo quam patiando. Quid: si in sacro tempore: puta diebus festiuis: vel alio tempore et de perseverantia in peccato.

Circumstantie peccatorum consistende sunt in multiplici genere.

Ad declarationem huius. s. quoniam circumstantie peccatorum sunt consistende sic dicitur De. de pal. Circumstantie sunt in quintuplici genere. Prime sunt que non alleuiant nec aggrauant sicut ille que nulla importat conuenientiam vel disconuenientiam ad rationem nec ex se: nec ex suspitione: ut furari cum manu dextera vel sinistra: et

istas confiteri est superfluum. Secūde
 sūt que alieniāt. s. que iporant suenien
 tiam: vt facere malū ex bona intēctione
 vel ignorātia: et istas p̄fiteri est impfe
 ctum: nisi timeret scandalū confessorū.
 Terte sūt que important disconuenien
 tiam ex suspiciōne: vt furari multū: et
 istas p̄fiteri est p̄fectum: q̄ aggrauant
 peccatū: nisi imineret periculū sui vel
 p̄fessoris: vel alterius tertij. Sed q̄ nō
 mutant sp̄m nec aggrauant in infini
 tum: non ē necessariū eas p̄fiteri scdm
 Tho. sed Pe. dicit q̄ q̄uis ista sit cōis
 opinio: tutior tñ ē alia. s. vt p̄fiteat eas
 sicut notabiliter aggrauant: vt furari
 centum multo graui⁹ ē q̄ furari vnū.
 Quarte sūt que aggrauant: et mutant
 sp̄m: non tñ in infinitum grauiāt: vt qñ
 vtrūq; ē veniale: vel qñ primū ē mor
 tale scdm veniale: vt in speciebus gule
 quarum vna aduenit alteri: et sunt qñ
 q̄ veniales et q̄ mortales: et istas cō
 fiteri non ē necessariū: nec illud est q̄
 hoc quod dicit Tho. et cōiter alij. s. q̄
 que mutant speciem necessario sūt cō
 fitende: q̄ loquit̄ de illis que sūt morta
 lia. Rō at̄ quare nō ē necessariū eas cō
 fiteri ē ista: quare circumstantia ē confi
 tenda necessario: non q̄ mutat species:
 vt p̄ in veniali: sed quia mutat in infi
 nitū: vt patet in mortali. Sed circumstā
 tia non mutans in infinitum: nunq̄ ag
 grauat in infinitum: q̄ intendit penas
 et non extendit. Extēfio. n. ē infinita: nec
 pōt crescere: sed intēfio ē finita: et semp
 pōt crescere. Nulla ergo talis que nō
 mutat seu aggrauat in infinitum ē ne
 cessario confitenda. Quinte mutant et
 qñq; aggrauāt in infinitū: vt qñ veni
 ali actui: puta ad gulam studiose pre

paratam addit ebrietas: vel notabilis
 anticipatio hore in ieiunio sine causa.
 Sed vtrū i religioso sit mortale: q̄b al
 teri est veniale: dicendum q̄ non: puta
 dicendo verbū ociosū et hi⁹: nisi specie
 mutaret: q̄ nubere vel velle nubē: q̄b
 secularibus non est p̄cē: si hoc fiat cā
 prolis generande: vel veniale p̄p̄ vo
 luptatem: ē mortale religioso p̄fesso
 clerico vel ordinato: q̄ sacrilegium est
 non aut̄ p̄mi mot⁹ luxurie furti: vel in
 uidie: q̄ nullus vouet se n̄ habiturum
 p̄mos motus q̄ non sūt i n̄ra ptate: hec
 Pe. de pal.

Circumstantie que trahūt p̄cēm ad
 aliud gen⁹ sūt p̄fitende.

Et nota fin Tho. in quadam
 epla: q̄ ille circumstantie dicūt
 trahere p̄cēm ad aliud genus
 Et ideo de necessitate p̄fitende que ha
 bent sp̄alem repugnantiam ad aliq̄d p̄
 ceptorum diuine legis. Sicut furtum
 simpliciter repugnat huic precepto: n̄
 furtum facies. Si vero fiat furtum in
 loco sacro circumstātieloci: illā repugnā
 tiā h̄z ad aliud p̄ceptoz: q̄b ē de vene
 ratōe sacramentoz: et addit noua sp̄es
 p̄cē: et sic de alijs.

**P̄cēm cōmissū die festo trahit ad
 circumstantiā aliā.**

Oscit Rico. de lyra sup Exod.
 q̄ p̄cēm mortale commissum
 die festo habz sp̄ales repugnā
 tiam ad illud de sanctificatione festoz
 et sabbati: quia magis est opus seruile
 opus peccati q̄ opus manuale. Opus
 autē seruile ibi prohibetur: et sic ē mor
 tale vltra propuam deformitatem sue
 mē: ex hoc q̄ committitur in die festo
 h̄z aliam deformitatem quam oportet

confiteri: et in fine dicit idem Tho. q. il-
lud q. d. circumstantias non trahentes
peccatum ad aliud genus: siue species
non e. de necessitate confitendas: non
e. referendum ad numer. peccator. et
eiusde. sp. q. numer. tenetur p. fiteri si
p. t. q. non est vnum sed multa: et hoc
nota diligenter.

*No quomodo i. cogitatio
mortalis per committitur
peccatum mortale quia
cuius non compleatur in
ope*

*Quoties concupiscam
toties fornicamur*

Mota tertio q. cu. cogitatio cu.
deliberatione r. onis in actum
peccati mortalis. i. deliberat. di-
illum actum agere: etiam absq. ope sit
peccatum mortale: ideo ad singulas pec-
catorum species post peccata opis in-
terroga etiam de peccatis cogitationu.
illi. peccati t. m. et de peccatis oris: et cu.
opus alicuius peccati et deliberat. o. me-
tis ad illud agendum absq. opere sit
eiusdem speciei specialissime: s. differt
fm. maius et minus: vel perfectum et i-
p. fectum: q. s. maius p. c. m. est in opere
q. s. in sola cogitatione: id etiam de circu-
statijs hi. cogitationu. interrogandus
e. puta si dicit penitens se consensisse co-
gitationibus luxuriosis: q. hoc p. t. e.
multipliciter: et in diuersis speciebus:
id introget de qualitate ipsaru. cogita-
tionum: vt si deliberauit tale peccatum
committere cum soluta: q. tunc fornica-
tio e. si ipse solutus est. aut cu. coniuga-
ta: q. tunc adulterium est. aut cu. cosa
guinea: q. tunc incest. e. et sic de alijs lu-
xurie sp. et alior. vicioz.

Peccatu. diuidit in tria.
Ro. aliqli. declarat. o. p. dictoz.
nota q. dicit Tho. i. z. q. et z.
q. p. c. m. diuidit. per hec tria.
i. p. c. m. cordis: oris: et operis: non sic p.
diuersas species completas: sicut disse-
runt species bos et leo et capra: sed sic per

diuersos gradus peccati: sicut domus
in fundamentum diuiditur in parietem
et tectum sicut in species incompletas.
Consummatio igitur peccati est in ope-
re: vnde peccatum operis habet speciem
completam. Sed p. ma. inchoatio eius
est quasi fundatio in corde. **S**ecund.
gradus eius est in ore: fm. q. habeo p.
rumpit facile ad manifestandum c. o. ce-
ptu. cordis. **T**ertius gradus est i. co-
sumatione operis. **P**z ergo q. hec tria
p. tinent ad vna. p. fectam speciem: cu. ab
eodem motu p. cedant. **T**racund. n.
ex eo q. appetit vindictam pus turba-
tur in corde: secundo in verba contume-
liosa p. p. p. t. tertio p. cedat ad facta iu-
riosa: vt percussione et hi. et sic de alijs
q. buslibet: vt luxuria. **N**ec t. sic intelli-
gendu. est peccata cordis esse species i-
c. o. pletas quasi non sint mortalia: imo
qn. in eis est c. o. sensus deliberatiuus ad
actus qui de se sunt peccata mortalia
tales cogitationes sunt peccata morta-
lia: et si no. ita grauia sicut peccata ope-
ris: vt d. c. m. est. **E**t q. n. s. simul cogitatio
cu. locut. o. et opere vnu. est p. c. m.: vt pa-
tet de luxuria et alijs p. c. is. quando ve-
ro quoda. tpe. o. liberat fornicari: et alio
tpe. diuerso et distanti fornicat: s. duo
peccata mortalia.

De delectat. o. vero morosa aliqd.
dicit suo loco.

Regule quinq. cognoscendi p. c. m.
mortale a veniali.

Ad cognoscendum vero qn. pec-
catum est mortale vel venia-
le nota quinq. regulas.

Prima est qn. amor vel affectio ad
aliquam creaturam. i. se vel aliam t. m. cre-
aturam: vel est tam magn. q. i. eo p. s. t. u. n. t.

ultimus finis. i. q. nec actu nec habitu
ordinat illaz creaturā: aut eius dilecti-
onē: aut et seipsū sū deū: et vellet cum
tali creatura p̄tari: et non curaret de
um offendere: aut eius precepta trans-
gredi p̄pter illam creaturā: ita q. ibi
ē aliquis contemptus dei: si non ē for-
malis: tñ interpretatiuus: et est fructio cre-
ature: q. preponit creatura deo. vñ cū
aliquis vellet hic cū creatura sēp ma-
nere non curādo de eterna beatitudine
l3 non sint semp̄ rudes de hoc interro-
gandi vel tentandi: tñ talis amor crea-
ture semp̄ ē peccatū mortale. **¶** Si autē
aliquis diligit aliquam creaturā plus
q. deum: sed p̄pter hoc nollet deū of-
fendere: aut eo carere: nec eius amicitia
am perdere: talis amor creature ē pec-
catum mortale. **¶** Secunda regula sa-
tis p̄cordat cum precedenti. scū notabi-
liter p̄tra dilectionem proximi aliquid
committit: tunc ē mortale peccatū. qñ
vero non: tunc ē veniale. qñ vero aliqd
fit p̄tra dilectionem dei: pōt attendi pe-
nes hoc quod repugnat charitati vel
amicitie: quaz debem⁹ ad deū habere
super oīa. quando autē aliquid fit p̄tra
dilectionem pximi: pōt attendi penes
istā precepta legis nature. s. qd tibi non
vis fieri: alteri ne facias: et qd tibi rōna-
biliter: et ex debito vis fieri alteri faci-
as: et pōt etiam attendi penes scandalū
actuum qd ego infero proximo meo
per mala exempla: sed inq̄tum impo-
tat aliquid contra dilectionem: vel q̄-
tum sit illud scandalum: ad hoc q. sit
mortale non precise determinatum est
q. in modico facere contra proximum
non est mortale: aut in paruo scandali-
zare. vñ de quilibet attendat seipsū qd

74
sibi vellet fieri: et quod sibi nollet fieri:
et per qd factum et non factum soluere
iter se et amicum suum amicitiam quā
simul habent. **¶** Tertia regula: quan-
do omittuntur contra preceptum dei
et ecclesie: vel legis nature vel superio-
ris: que precepta sunt de necessitate sa-
lutis: vel p̄tra votum publicū: vel pua-
tum: vel s. iuramentū licitum: et tunc
ē mortale peccatum. qñ vero citra: tñc
non ē mortale. **¶** Quarta regula: cum
aliquid fit vel cōmittitur vel omittitur
p̄tra cōscientiam vere vel false dictantē
aliquod peccatum mortale: vel s. cōscie-
tiam formidantem probabiliter: vel du-
bitatiue: an aliquod peccatum sit mor-
tale: tunc semper est mortale si cōscie-
tia non sit sufficienter instructa. **¶** Quinta
regula: de actibus intus ma-
nentibus quando quidam h3 solaz co-
gitationem de aliquo q̄stuncunq. tur-
pem: vel malam absq. cōplacentia seu
delectatione vel consensu: tunc nunq̄
est peccatum mortale: vel nullum: vel
veniale. qñ vero est consensus in actu
qui esset peccatum mortale: tunc semp̄
ē peccatum mortale: q. deus volunta-
tem pro facto acceptat. qñ autem cum
cogitatione aut cōplacentia est delecta-
tio mortosa in aliquo turpi specialiter
in libidinoso: tunc est mortale sū dēz
¶ Augu. esto q. non sit cōsensus in actū
sū hoc dictum Augu. iudicium est o
peccatis interioribus. ad quod etiaz fa-
cit distinctio supra posita de sensualita-
te et ratione: et de peccatis p̄uenienti-
bus et sequentibus deliberationez. Ap-
plicando igitur septem vicia capitalia
que non semper sunt mortalia: sed sūt
male radices i homine: ex quib⁹ oriū^r

septē venialia.

Quare debeat seruare et scire confessor
utilia et necessaria in ipso exercitio con
fessionis. §. 4.

Ultra excoicationē iuris cōis
sciat cōfessor si penitens icidif
set in suam p̄stitutionis synoda
lis: ideo d̄z inuestigare de p̄stitutōibz
illius diocesis: si quas haberet: vel etiā
provincie vel legationis: vt melius pos
sit penitentibus providere. Diligenter
querat de numero peccati: quotiens i
cidit in id vel in illud: quia homiens se
pe transeunt illud leuiter: et de circum
stantijs necessarijs: et de peccato qd̄ al
teri iam rite confessus est: non queras
cū non teneat nisi in casu in q̄ tenet cō
fessionē iterare: de quo plene. §. in titu.
p̄ce. et non solū de peccatis opere per
petratis: sed et de peccatis cordis et de
numero eoz: que persone paruipendūt
interrogandum est. Et q̄: §. 3. Lbo. i. z.
peccatum cogitationis et operis in ea
dē m̄a sunt vnius et eiusdem speciei: s̄
differunt s̄m magis et min⁹: q̄. i. p̄c̄m
operis est grauius peccato cordis. Nō
etiam interrogandum est de specie: et
circumstantijs necessarijs peccatorum
cordis: verbi gr̄a: Si dicit se in mente
solum deliberasse mulierē cognoscere
i interrogādū ē vtrum solutā vel nuptā
virginem vel aliam: et qua die: et hoc q̄
ip̄i faciunt illud peccatuz esse diuerse
speciei. Et si mulier facias eā ex trans
uerso stare: nec facies eius aspicias: q̄
facies eaz vent⁹ est vrens: ait p̄pheta.
Sed nec vix decet frequenter aspicerē
in facie: ne eum erubescere facias vltra
q̄ oportet: virosq̄ graues et sapientes
dulcius et vrbanius oportet rephēdere

rusticos grossos: ac ideotas d̄nrius: ne
peccata sua paruipendāt ex leuitate s̄
monis. Stimulatos vero ex dolore et
desperatione: quantūcūq̄ peccata cō
missa sint graua cōfortare et animare
expedit inducēdo exēpla Dauid Ma
gdalene Pauli Petri Latronis et bi⁹
induratos: et se excusantes aggranare
peccata eoz ostēdendo eozū pericula:
exemplo Ade Saulis Iude et bi⁹: qui
seip̄s desperauerunt. **M**ota §. 3. m.
Uber. li. de of. oz. q̄ illorum confessio
nes p̄us sunt audiende et libentius qui
magis indigere putant: vel q̄ raro ve
nire solent: vel q̄ sūt extranei: vel q̄ sūt
i maiori statu: vel de quozum p̄fessione
sperat utilitas futura.

Quomodo se h̄re debeat confessor
audiendo mulieres.

Tem dicit de audientibus mu
lieres caueāt ne nisi in publico
audiāt: et nisi ab aliquo videā
tur: nec multum immorent: nisi q̄tuz
necessitas cōfessionis requirit: et eis q̄
nimis frequenter p̄fiteri volunt assignet
certū tps ex qd̄ ip̄as non audiant: nec
alijs colloquijs se eis exponant: et sēp
duris verbis et rigidis vtāt circa illas
poti⁹ q̄ mollib⁹. Nec ille. Et hoc cōtra
illos qui quotidie audiunt muliercl̄as
et faciunt eis longas p̄dicationes: vnde
amittūt multū tps et scādālū seq̄r cōi
ter in ip̄is et in p̄p̄is.

Qualis et q̄ta debeat iniūgi satisfā
ctio seu p̄niā a confessore penitētibz
et qualiter se habere debeat penitētijs
iniungendo.

Mota q̄ pro quolibet peccato
mortali erat reglarit septēnis
p̄niā iniūgēda seu imponēda

vt hētur. 22. q. i. c. predicandū. in glo. 2
 33. q. 2. c. hocāpsū. 2. §. se. qd̄ seruabatur
 antiquitus: 2 ista septennis pñia magis
 vel minus aspera fm̄ varietatē crimi-
 num maiorz vel minorz 2 circumstanti-
 arū 2 cōpunctiones erat: qz vt dicit **Hie**
ro. Apud deū non tñi valet tps mēsu-
 ra q̄ doloris: nec tñi abstinentia ciboꝝ
 q̄ mortificatio criminum: de pe. di. i.
 c. mensura. Sed hodie pñie oēs sūt ar-
 bitrio p̄fessoris taxande p̄sideratis cir-
 cunstātijs criminū 2 p̄sonarū 2 hī: eē
 de pe. 2 re. c. deus qui. Dicit etiam **Leo**
 papa. 26. q. 7. c. tpa p̄itudinis tue mo-
 derantis arbitrio sunt constituenda: p
 ut p̄uersorum aīos p̄spexeris esse duo-
 tos. Ray. 2 **Guil.** 2 **Spe.** in suo reper-
 torio hoc tenent 2 generalis consuetu-
 do sic se hz: nec est cōtra id quod dicit
Brego. de pe. di. 5. c. falsas pñias. dici-
 mus que non fm̄ auctoritatē sanctorū
 patrū p̄ qualitate criminum ponunt.
 Hoc enī intellige fm̄ Ray. cū sine ne-
 cessitate rōnabili dimitterēt pñie an-
 tiquitus taxate. Nam vltra illaz cōm-
 pñiam septennem p̄ quolibet peccato
 mortali in genere ponunt alie peniten-
 tie maiores vel minores p̄ certis pec-
 cis p̄ut hētur in diuersis capitulis decre-
 talium 2 decretorū: que qz cōit non dā-
 tur hic non pono q̄ pleni⁹ habentur in
 sūma p̄fessor li. 3. ti. 34. q. 25. ti. de p̄ci.
 2 re. vbi ponūtur casus. 46. de hī. Est
 autem satis rōnabilis cā non dādi hu-
 iusmodi pñias indispositio penitentū
 2 etiam aliqñ non sufficeret tps vite.
 Nam vt Ray. 2 **Hosti.** dicunt: debz cō-
 fessor talem dare pñiam quam verifi-
 militer credat illū implere ne ipsam vi-
 olando deterius sibi cōtingat: qz si ma-

gna peccata commisit 2 dicit se penite-
 re: sed non posse aliquam duram pñiam
 facere: animet eū ad hoc p̄fessor ei oñ-
 dendo grauitatem peccatoꝝ: 2 p̄ pñis
 pñiam penaz sibi p̄pter hoc debitaꝝ
 2 sic tandē iniungat ei pñiam quā libe-
 ter suscipiat: 2 si sacerdos non pōt gau-
 dere de oimoda purgatione eius saltē
 gaudeat: qz liberatum a gehenna tran-
 smittit ad purgatorium. Itaqz vt dicit
Hosti. confessor nullo modo debet p̄-
 mittere peccatorem desperatū a se re-
 cedere: ar. 26. q. 6. c. p̄sbyter. sed poti⁹
 iponat ei vnū p̄ n̄r: vel aliud leue: 2 alia
 bōa que fecerit: vel mala que toleraue-
 rit sint ei in pñiaz. **Concor.** **Tho.** i. hoc
 Hoc tamen sane intellige: videlz si ipm̄
 alias penitet: 2 dicit se paratū facere qd̄
 debet: sed hoc onus pñie sufficere non
 posse tunc p̄pter hoc q̄ tuncqz deli-
 querit: non debet dimitti sine absoluti-
 one ne se desperet. Sed si dicit se non
 posse dimittere odiū vel caste viuere:
 vel alienu non velle restituē: vel artē di-
 mittē quā sine mortali p̄ccō exercere
 nō pōt: vel aliud hī: cū possit nullo mō-
 do absolui fm̄ **Tho.** de. d. pal. **Alb.** qz
 vt dicit **Brego.** ij. q. 3. c. Tunc vera est
 absolutio sacerdotis: cū interim sequi-
 tur arbitrium iudicis. 2. q. i. c. deus om-
 nipotēs. qui nunq̄ absoluit. de pe. di. i.
 c. nemini. Sacerdos autē nullam debz
 cōmittere falsitatem in sacramentis vi-
 tatis: vnde 2 de pe. di. 5. c. fratres n̄ros
 amonemus: vt falsis pñijs aīas laicoꝝ
 decipi non patiantur. falsas penitenti-
 as dicat: cum sic agitur de vno: vt non
 recedat ab altero. Verum si tale pec-
 catum pur vult confiteri debet audiri
 eius confessio: vt dicitur extra de pe. et

No quom̄ p̄tor nō est
 absolueud⁹ qno ē cōtuit⁹
 et itēdit p̄seuerare i ali
 quo delicto

re. c. q. quidā. z sibi aliquid debet iniū
gi nō tñ absolucōdo eū: s; ei declarādo
q. ppter hoc nō ē absolutus: sed tñ sa
tisfaciat precepto ecclesie annualis con
fessionis fiende: z hortetur eū q. faciat
oē bonum qd pōt: vt deus cor eius illu
stret ad pñiam: vt dñ de pe. di. 5. c. fal
sas. z sic nō ē dimittendus sine pñessio
ne ne desperet: q. si instet pro absolu
tōe oñdendo scādālū z desperationez
si nō absoluat: nullo mō dñ ei assēire
licet tñ ei declarare: q. fieri nō pōt: nec
inuaret eū. Et si pmanet in scādālū ē
curandū: q. ē scādālū phariseorū. z.
q. 3. c. inter verba.

¶ Qualit̃ se hñre debeat pñessor pñias i
iungendo penitentib?

Item imponendo pñias: ne vile
scat auctoritas ecclesie arbitre
tur pñessor: z ne ptās clauium
contemnatū: de pe. di. i. c. sunt qui ar
bitrantur. 50. di. c. absit. z. c. sigs pposte
ra. nimis malū ē: si pur tñgat errare
q. erret dando nimis paruas qñ nimis
magnam: vt dicit Chryso. z 6. q. 8. c. alli
gant. q. vt ibi dicitur: Meli⁹ ē deo red
dere rōnem de nimia misericordia qñ
de nimia seneritate. si enim benignus
ē deus: vt quid sacerdos vult esse au
sterus: exemplum habemus a Chzisto
vt dicit Ray. qui nulli nunq; graue im
posuit pñiam: sed dixit Uade z ampli
us noli peccare. z ad hoc maxime de
bet attendere confessor excidere ab eo
cās z occasiones peccatorum: puta si
ouerlatio eius cū aliquo vel aliqua est
ocasio ei alicuius ruine debet ipone
re sibi q. dimittat si pōt z hñ: de pe. di.
3. c. satisfactio. aliqñ imponere pōt ei lo
ci mutationem: qui ei est ad scandaluz

si fieri potest: di. si. c. valet. aliquādo tñ
res sic se habent: q. fieri non pōt.

¶ Contraria penitentia obet imponi
delicto.

Item imponēda est penitētia
ōria ad malum qd cōmisit f3
Ray. videlicet superbo opera
humilia: guloso ieiunius: auaro elemo
syne: z hñ: q. contraria contrarijs cu
rantur: de pe. di. z. c. z. Quod intellige
si creditur illum velle: z posse perfice
re. Hoc enim est ad bene esse impone
re magis istam qñ illam. Item si est ne
gligens ad audiendum verbus dei sibi
potest iniungere fm Jo. q. audiat cer
tum numerum predicationum. Debet
tñ cauere confessor ne det tales pñias
per quam fiat alteri pñudicium: puta
si seruo iniungatur lōga peregrinatio
vel ieiunium prolixum: ita q. eius do
minus reciperet detrimentum de ser
uitio suo. si etiam imposeret vxori vt
daret multas elemosynas: dabit de bo
nis viri: si parafrasalia non hñ.

¶ Pro peccato occulto non debet da
ri manifesta pñia.

Item pro peccato occulto nō
est manifesta penitentia iniun
genda scilicet talis: vt possit in
de oziri aliqua suspicio peccati com
missi.

Et nota fm Jo. an. sup. de. du
dū. d. sepul. sup. vbo audire. q.
prius dñ sacerdos imponere pñiam qñ
facere absolutionem a peccatis: qd p
bater ipso textu de. que pñs loquitur
de pñia iungenda: postea de absolutō
ne: tum ēt ex rōne: q. cum absolutio sit
cōplementū z forma in penitentia: pri
us debet ēē satisfactio que est ps mālīs

malis pñie: saltem in proposito actuali
vt expressa satisfactoe: que dz imponi
per sacerdotē acceptet eam penitens
sicut cōfessus est: et doluit: et inde legē
absolutio. Sed contrariū dicitur esse
de censu. c. si. vbi dicit q archiepi pñt i
visitatione absolue: et pñas imponē:
ergo hoc de necessitate n̄ pcedit: qz tñ
cōter sit cōtrarium: vt. s. pñs absolu-
tur et postea iūgat pñia. quocūqz fiat
vel ante vel post sufficit. Presupponit
enim cōfessor illum habere propositū
eā faciēdi qd sibi iūget cū ipsum peni-
teat. Secūdu Joh. si penitentem absol-
uis: cui? generalē cōfessionē audiuit
absoluas eum: et a penitentis obli-
tis iunctis ab alijs sacerdotibus: et si aliq-
rū pñaz iūctaz memor sit q nō i ple-
uerit eas: si indicaueris expediens cō-
mittere eas nisi esset in casu a quo non
posses absolvere.

De pmutatōe pñie hēs. s. ti. pcedēti
c. si. vbi ē multa de satisfactoe. Me-
morale dicendum penitenti circa pe-
nitentiam faciendam.

Quātū est etiā sibi declarare et
permittere: q si aliqua die ex
obliuione vel negligentia di-
mitteret penitentiā imposita: puta ie-
iunium vel orationes: et huiusmodi: q
possit alia die communicare.

Et fz. De. de pal. c. si. lēdū ē diuinitib⁹
et nobilib⁹ q querant pñcipatōem bo-
norū que sūt in religionibus: in quib⁹
sunt et plures penalitates qz alibi: et ma-
gis deo accepte: et q in penitentiā i-
ponat eis q non solū que facient per
seipso: sed etiam que procurabūt ab
alijs: et oia quoz spēalit sunt pñcipes.
Dicit etiam **De. de pal. in. 4. q** debet

confessor cum minorem pñiam debito
imponit: inotescere ei q illa pñia sibi
imposita non est digna: ne decipiatur
putās sufficē: sed q deberet pro quoli-
bet mortali septē agere pñiam: quaz
si hic nō pficiet in purgatorio luet. Si
tamen per illam declarationem crede-
ret eum incidere in desperationē: nō
debet sibi hoc dicere.

Quid faciendum quando penitens n̄
confitetur peccatum aliquod mortale
quod confessor scit esse in eo.

Quod confitente autem qui non
confitetur aliqd mortale: qd
nouit de eo confessor ex eo q
nō reputet illud peccatū. Dicit Host.
in quolibz. 9. q si ē certū illud ē mor-
tale: tūc quicūqz cōfessor debet ei facē
conscientiam de eo: cū confessor ordi-
net ad vtilitatē eius. Sed vtilitas ei⁹
est q sciat statum suum: nec debet eū
absolvere: sed reputare eum idignū
et indispositum ad recipiēdū absolutō-
nē dū manet in tali statu. Sed si dubi-
um ē vtrū sit mortale: et opinionēs sūt
doctoꝝ diuerse: videlicet vtrū sit lici-
tū emere reddit⁹ ad vitā: tunc autem
confessor est ordinari⁹ ei⁹: ita q tenet
pñionē eius audire: et tunc si sit opi-
nionis illius q illud non sit peccatum
debet eum absolvere simpliciter. Si
autem credit q sit peccatum debet ei
facere conscientiam q confitens se di-
ligenter informet de illo facto vtrum
sit peccatū: sed dato q ille non vellet
recognoscere illud esse peccatum: ni-
hilominus ex quo ē ordinarius tenet
eum absolvere: nec debet eū reputare
inhabilem ad absolutionem: qz hoc ex
errore et nō pter opīone pcedit

c

Ordinarius autem absoluendo debet
sequi comune iudiciū ecclesie nō suū.

Si autē sit confessor delegatus qui i
nullo tenet p̄sentē nisi velit: si credit
illud eē mortale non debet eū absolue
re ex mera voluntate dependet vt ab
soluat: vel dimittat. d. 3. n. leg. p̄p̄iū iu
diciū in absoluendo: et peccaret si ab
solueret. **Hec Hoff.**

Sacerdos dī solue vel ligare triplici
et de mō et forma absoluendi. §. 6.

Nota tandem fm̄ Rai. q. sacer
dos dicitur solvere vel ligare
tripliciter. **¶** Uno: p̄ oñtionē
id est ostēdendo solutū vel ligatū: dico
cū absoluit. i. 3. enī sit peccator p̄ contri
tionē a deo absolutus: nō in facie ecclesie
adhuc manet ligatus. et sic intelligitur
c. quātūlibet. de pe. di. i. **¶** Alio: ligat
sacerdos dādo p̄niam ad quam obli
gat peccatorem: et soluit cum penam
sibi debitā dimittit: vel ad sacramentū
admittit: de pe. di. i. c. mltiplex. **¶** Ter
tio modo per excommunicationē et ab
solutionem ab ea. 2. q. 3. c. nemo fit. tamē
fit fm̄ Pe. absolutio a peccatis realit̄
per mysteriū sacerdotis: nō quidē p̄n
cipalit̄ et auctoritatē: qz hoc ē p̄p̄iū
dei: de pe. di. i. c. vbi. **Hec solū** ostēsi
ue: qz et hoc faciebāt sacramēta veteri
legis siue testamētū: nec solū de peccatū
qz sic magis absolueret bonus laicus:
qz malus clericus: nec solū p̄ contritionē
p̄sentis: qz tūc nūqz qd̄ efficere ibi de
attrito contritus. Sed operat̄ instru
mentalit̄ absolutio ad remissionē dispo
nēdo ad gratiā: et nisi opponat̄ obsta
culū sit de attrito p̄tritus: et iā contritio
ad augeat gratiam. **Hec Pe. de pal. cui**
conco. 2. bo. et fit hoc virtute clauis q

dicūt plures in effectū: qz vna ē p̄tās
discercedi: alia diffiniēdi. Una tamen
est essentialit̄. s. p̄tās iudicandi in foro
anime collata a deo et in anima ipsa
delebit p̄ susceptionē sacerdotij: hec
Pe. fm̄ vero Rai. nō qz triplex est iu
diciū: scilicet dei. Petri et celi. In pri
mo absoluit peccator per contritionē
In secūdo. s. iudicio petri. i. cōfessionis
p̄ absolutionē: si tñ prius sit absolutus
a deo saltem ordine: alioquin nō. unde
dicitur. 24. q. i. c. manet petri p̄uilegi
um: quādo ex equitate fertur iudiciū
In tertio. i. iudicio celi. i. curie celestis:
absoluit p̄ approbationem: de pe. di. i.
Alio modo et alijs v̄bis dicit̄ triplex
iudiciū. Prīmū dei. Secundum petri
in ecclesia militanti. Tertium sursum
in ecclesia triumphāti. Primum est quo
deus mundat animam in contritione
et hoc precedit: reliqua duo. s. tempore
dignitate et effectū. est enī ille qz claudit
et nemo aperit. aperit et nemo claudit.
¶ Secūdū qd̄ seq̄r post illū ē iudiciū
sacerdotis: qz auctoritate clauis ligat
vel soluit eo mō qz paulo aī dictū est.
¶ Tertū qd̄ seq̄r ē iudiciū approbatō
nis. s. celestis curie et angelorum.

¶ Forma v̄boz absoluēdi penitētem
Sic Pe. de pal. qz homo: quia
ignorat vtz vnqz fecit vnam
p̄fectam confessionē expedit
qz in omni cōfessione sacramentali p̄
oia sua peccata specialiter enumerata
sequat̄ generalis clausula. s. de oibz
alijs mortalibus et venialibus cōfessis
et nō p̄fessis ac oblitis: dico meaz culpā
et sic seq̄tur absolutio: et sic valebit ad
remissionē culpe et pene etiam mortal'
et scite ac etiā oblite: ad quā tamen nō

tenebatur alis in spali confiteri iterum
q. i. sufficienter confessus est.

De forma et vi verborum que requiruntur in absolutione.

Forma antequam absolutionis finem habet. In tractatu de forma absolutionis est hec questio ad substantiam: Absoluo te: et plene: addi ego et a peccatis tuis: et si non diceretur subintelligeretur. quia enim in sacramentis verba habent efficaciam et institutionem tenenda sunt determinata verba consonantia institutioni divine dicenti. **Qu**icunque solueritis: et ista verba conveniunt ego te absolvo. Idem Inno. et Hosti. De ista et alijs formis diversis absolutionis ab excommunicatione et peccatis dicitur infra in fine interrogatorij. Solet autem papa aliquando tantam facere gratiam quibusdam ut ab omnibus censuris et penis simpliciter iuris: et ab homine latis possit absolvi in foro saltem conscientie: et tunc confessor potest ista forma uti quam a curia romana habuit: et usus sum.

Forma absolutionis ab omnibus censuris et penis: tam a iure quam ab homine latis.

O plenitudine potest apostolice cuius auctoritatem per potestatem gero absolvo te ab omnibus censuris ecclesiasticis sententijs et vinculis excommunicationum suspensionum et interdicti tam ab homine quam a iure latis: necnon ab omnibus negligentijs et defectibus commissis in sacramentorum administratione officijs actibus tuis: vel nomine tuo factis supplendo de solita apostolice sedis clementia omnes defectus eorumdem aboleo et omnem maculam infamie et inhabilitatis undecumque contractis: dispensoque tecum super omni irregulari-

ritate: sumonia in ordine et beneficio active vel passive quacunque occasione vel causa: etiam circa te in collatione ordinum et aliorum sacramentorum contractis seu commissis. Restituo et habilito te ad statum famam honorem et executionem officiorum ecclesiasticorum quorumcumque: ac ad omnes gradus dignitatum et honores: ad beneficia ecclesiastica habita et habenda et tibi: et his que habes de nono. prout relaxo tibi fructus quos male percepisti seu lesa conscientia ex eisdem: ac alia que in ludo ex successione ac alias ad te pervenerunt que subiacerent restitutioni vage in forma plenissima. In nomine patris et filij et spiritus sancti amen. Si autem aliquis dubitat an pro istis spiritualibus exigat forma absolventi necessaria: qui a sede apostolica habent privilegium quod in articulo mortis distaxat semel possunt absolvi et habere plenam remissionem omnium suorum peccaminum. id est a culpa et a pena: ut alij exprimit regit finem quod a magistris tam in concilio constantiensi quam basilicensi dictum fuit quod non. Sed sufficit quod ea omnia et singula faciat per quibus prefata indulgentia datur: puta in bullis vel privilegijs talium exprimitur. nec putet aliquis quod quando in articulo mortis fuit semel absolutus plenarie: et usus est semel illo privilegio quod per ea in alio articulo mortis uti illo iterum valeat: nisi papa latius auctoritatem daret: quam dat quando ponit quod in articulo mortis distaxat semel: et ita. **Responsum** est in concilio constantiensi alio a clarissimis viris pluribus de hoc requisitis. Nec mirum: quia privilegium de indulgentijs tantum valet: vel dat quantum sonat non autem extendi debet ultra.

Quid fiendum quando confessor

c z

absoluit penitentem de quo nō debuit
Sed quid de p̄fessore: qui absoluit cōfitē: de quo nō debuit aut ex ignorātia vel verecundia vel festinatōe vel h̄i? et cōfessor potest exp̄ se errasse: nūq̄ tenē cōfitē si hoc dicē. R̄ndetur h̄z omnes q̄ cōfessus excusatus ē: et corā deo absolut⁹ interim q̄ nescit: licet confessor non dicat: quid ergo faciat. Collatio facta fuit de hoc cum multis notabilibus doctoribus theologie in cōcilio basilienſi. Nam q̄dam dixerunt q̄ confessor d̄z auctoritatē a sup̄iore īpetrare absoluē dī eum: et si sine magno scandalo fieri potest: vocare non absolutum: et sibi dicere: ac eum absoluerē post audita cōfessionem. vel si magnus scādalū timeat absoluat eum absente: si ab vltima cōfessioe adhuc sperat esse ī gr̄a. Aut et alijs placuit si notabile scandalum timeat summo sacerdoti deo cōmittat et solam cōdignā p̄niam pro ei⁹ negligētia peragat confessor: p̄sertim qm̄ multitudo sic est neglecta: vel multi eorū distant a loco ubi est confessor.

Quid de confessore qui non intelligit penitentem.

Quid etiā sentiēdū est de eo q̄ confitetur et cōfessor non intelligit eum: aut ex dormitione aut ex impia vel distractione nimia vel filiā. R̄ndet Jo. de bar. theolog⁹ antiquus doctor in quolibet. suis. Sacramentalis absolutio ideo exigit confessionem. Omnis vero confessio īpōtat reuelatōem que non potest esse sūi relatōe vnius et perceptōe alteris: cum ergo alter istoz deficiat. s. pceptio sacerdotis in p̄fato casu de illo peccato

si credo eē p̄fessione: et p̄ cōsequēs nec impendi absolutionem. Nec ille. Sed istud videt debē intelligi ubi obaudita sūt peccata grauiā que sunt de necessitate salutis confitēda: non de alijs que cadūt sub p̄cilio: et ubi t̄lia modica obaudiūt raro ab eo q̄ al̄s nōscit p̄sonā

Quā penitens teneat iterare p̄niam ei iunctam in peccato mortali factam in toto vel in parte: et an dicta p̄nīa taliter facta ei valeat in foro militantis ecclesie. 6. 7.

Quā vō p̄niam seu satisfactiōem impositam p̄ absolutionē debitā ī peccato mortali factam: vel in toto vel in pte teneatur homo iterare. Super hoc sunt varie opiniones. In hoc tamen omnes concordāt q̄ satisfactio facta ī mortali ita non valet sicut nec alia opera facta in mortali valent in foro dei ad tollendū vel minuēdū debitū pene pro peccatis ad qd̄ ordinat̄ oīs satisfactio: q̄ cum non sit in amicitia cum deo nō pōt eē acceptū tale opus ipsi deo sic factum. Sed utrū valeat in foro eccl̄e militantis: ita q̄ non teneatur eam iterare. In hoc est varietas opinionum: et aliqui dicūt q̄ tenetur iterare: q̄a cū non potuerit satisfacē deo: nec etiā potuit satisfacere sacerdoti: qui in persona dei illud sibi iniūxit. Sed de tarā. et Jo. pi. videt simpliciter dicere sine distinctione q̄ talis nō tenet iterare tales satisfactiones: quia satisfecit ī foro ecclesie militantis in quo date sunt: et ubi non indicatur de dispositione interiori. Idē vident sentire Vincen. in speculo historiali li. 9. et d. Anibal. in 4. Et pro ista opinione videt satisfacē impositō

septēnis pñie que regularit̄ fiebat pro
quolibet mortali antiq̄. vt. zz. q. i. c. p̄
dicandum. Et verisimile est q̄ in tan
to intervallo aliquod mortale cōmitte
bant. vñ si oportuisset iterare fuisset la
queum ipone animabus. Tho. vero
cū alb. in. 4. distinguūt de satisfactōe
dicit enī q̄ qdā s̄ satisfactōes in quib⁹
remanet aliq̄s effectus in satisfactiōib⁹
etiā postq̄ act⁹ satisfactōis transit: vt
in ieiunio remanet corporis maceratō
vel debilitatio: r ex elemosyna substan
tie diminutio: r tales satisfactōes ī pec
cato nō oz iterare: quia quantum ad
illud qd ex eis remanet per penitentiā
sequētē acceptē sūt. Alie vero satisfac
tiones sunt que nō requirūt effectum
in satisfactōe: postq̄ trāsīt actus sicut
in ofone r hī. Actus enim interior q̄
totaliter trāsīt nullo mō viuificat. vñ
oz q̄ tales satisfactōes iterent. Eāde
opinionem tenet De. de pal. magis de
clarans. dicit enī q̄ in satisfactōib⁹
hūit⁹ effectū derelictum post opus:
vt elemosyna puationē eris. Ieiuniū
corpis debilitatōem r hī: si postea pe
niteat r perseneret. Sicut baptismalis
character hz effectū recedente fictōe
sic r istud derelictū ex sacramento qd
opat ex ope opato incipit valere ex se
quētē eius approbatione r sacerdotis
ratihabitione: cum illum vere penitet
r nō ex simplici viuificatione: q̄ opus
opans mortuū nūq̄ viuificat: r sic illa
pñia satisfacit: nō solum in foro ecclie
sz etiā in foro dei q̄tū ad illud dereli
ctum: vt n̄ oporteat iterare sic ieiuniū
elemosyna r hī. Sz si nō habent effe
ctum derelictum: vt oīo: talis pñia fa
cta ī mortali nullo mō satisfac: qn hīc

vel alibi oporteat satisfacē: qd videtur
intelligendū in foro dei: quia nec rōne
ipsius operis cū facit: nec rōe derelicti
cū postea penitet eum cum nō habeat
effectum derelictum: sed in foro ecclie
satisfac: q̄ non est necesse eam iterare
si vult eē in statu salutis: postea penitē
do: sicut necesse habebat ipsam iplere
cum fuit sibi imposita. Vñ idem De.
dicit paulo supius: q̄ qñ homo est de
omnibus contrit⁹ r cōfessus: r accipit
pñiam cū absolutione: si recidians p
agat eam in mortali: ipse quidem seli
berat ab iunctione sacerdotis: nec in
currit peccatū iobediētie: qd icurrēt si
eam nō perfecisset: quia nō est fortius
vicolū confessionis q̄ dei vel ecclesie.
Sed ī mortali exns implēdo preceptū
dei. s. de honore parētū: vel preceptum
ecclesie: vt de ieiunio r de elemosyna
ab illo absolute se liberat: ḡ x̄. hec De
Cū ḡ pñia iūcta ordinet̄ ad tollēduz
vel diminūēdū debitū pene tēporalis:
talis q̄ pñiam sibi impositā nō habētē
effectū derelictū: vt ofones perfecti in
mortali: si reuertit̄ ad pñiam: r tādē
morit̄ ī statu gr̄e: exq̄ illā nō iterant:
cū p ipsā nil sit solutū de debito pene
temporalis: soluet eā in purgatorio: nī
si per alia bona hīc satisfaciat: q̄ si nō
reuertat̄ ad pñiam: qui pñiam pfecit
in mortali quacūq̄: siue hūitē effectum
siue nō hūitē derelictum soluet illud
debitū ī iſerno semper: sicut ille qui
moritur cum mortalibus r venialibus
de vtrīsq̄ soluet penā etnā ī iſerno
Quāuis enī p veniali debeat̄ pena
temporalis que finē hz: tñ per accidēs
est q̄ veniale puniatur in iſerno pena
eterna: scilicet rōe status: quia ī iſerno

nulla est redemptio. Non enim est ille
 status expiandi culpā ad quā segitur
 pena: et ideo semper remanente culpa
 veniali durat et pena. Ita tenet Tho.
 in 4. di. 22. Sed de pena temporali de
 bita pro mortali post contritionem: pe.
 de pal. sic declarat in q̄rto: Peccator
 postq̄ est deo reconciliatus est debitor
 pene finite: nō qualitercūq̄ soluēde: s; in
 statu gratie in quo solum est deo ac
 cepta. Alioq̄n est debitor pene tante:
 quāta meret̄ culpa: et illa est infinita.
 Unde peccatori per se debebat̄ quidē
 pena infinita si erat in mortali: sed mu
 tata fuit i tēporalē supposito q̄ pseue
 raret in amicitia. Acceptauit enī deus
 absolutōem a pena eterna: et i positionē
 pene finite sub cōditione si i grā fieret. Et
 si queratur quare deus magis accepta
 uit absolutionem a culpa sine cōditione
 q̄ absolutionem a pena. dicēdū ē q̄ cul
 pa transit et macula transit: et grā in
 momēto aduenit: sed satisfactio futura
 est. Futuris autē solet cōditio apponi
 nō autem p̄iūbus nec p̄teritis: vel si
 apponat: certa est: q̄ si est in gratia p
 tūc non potest esse sine gratia. Ideo re
 missio culpe fit sine cōtradictione: vel
 fit simpliciter: quia cōditio existit. Un
 sicut per sacramentum nō remitteret̄
 culpa nisi adesset grā: sic nec postea p
 satisfactionem remittit̄ pena nisi ad sit
 gratia. Talis ḡ dimissa culpa puniet̄
 in inferno pena infinita: non ppter cō
 mutationem finite in infinitum: sed q̄
 debitor est pene infinite: ex quo nō sol
 uit penam finitam sub cōditione qua
 debuit: sicut p̄dēs p̄uilegium cleri inci
 dit de foro meriti ad forū sanguis: sic
 q̄ declinat forū ecclesie incidēs i mor

tale ad forū iusticie exterminantis iue
 nit penam eternam. Hoc quod dicit̄
 Pe. videt̄ intelligēdū de eo qui p̄niaz
 iūctam nō h̄ntē effectū derelictum fa
 ctam in mortali: scito ab eo: vel de quo
 dubitabat contēnit iterare: vel etiam
 credit vel dubitat se debere iterare ex
 negligentia dimittit̄: et ex labore recu
 sans hic et in purgatorio facere emen
 dā deo. S; si q̄s dimittit̄ iteratōem tal
 p̄nie ex impossibilitate: quia ei deficit
 tempus: vel credit se eam fecisse i statu
 gratie: vel si fuerit in mortali cognito
 ab eo: vel etiā si scit se eaz fecisse i mor
 tali iterare facit per alium quem cre
 dit bonum: vel etiam si nec p se: nec p
 alium iterat credit sibi sufficē ad salu
 tē q̄ impleuit sibi iūctā itēdēs quod h
 minus fecit satisfacere i purgatorio: et
 sic deo facē emēdā p̄bi? omisionem
 talis nō dānat. Un et ipse Pe. dicit di.
 45. q. 2. q̄ q̄ facit p̄niam iūctaz i mor
 tali p se p tātō nō tenetur iterare: q̄
 potest in purgatorio satisfacere. et si vi
 cat q̄ videt̄ icōueniēs q̄ tātuz q̄s pu
 niat p peccato dimisso: sicut p̄n dimis
 so: q̄ pena eterna: et sic n̄ videt̄ i aliq̄ p
 fuisse cōtritio et cōfessio. R̄ndet Pe. q̄
 licet tātē puniat̄ extēsiue n̄ tū itēsiue: si
 cut p vno peccato ita diu q̄s p mille: s; n̄
 tā acerbē. S; etiam p̄tem p̄nie fecit. s.
 i statu gratie: et vnus dies remāsit pro
 illa die eternam luet penam: si non pe
 nitet: tamē n̄ tā acerbē: ac si nūq̄ cōtrit̄
 nec p̄fessus esset: nec i aliq̄ satisfecisset
 aliq̄s peccatum rediret: hec Pe.
 Remedii tutius siue cōsiliū dāduz
 penitētī qualiter p̄ficē debeat penitētī
 am sibi iūctam: et que p̄nia debeat si
 bi dari securior.

Nota tamen q̄ dum quis facit
pniam sibi iunctam: si labatur
in mortale: quauis bonum sit
quacitius cofiteri: tamen cu p solam co
tritione peccatu dimittat r gratia re
stituat q̄cito ipse cofiteri: etiam anq̄
cofiteat psequedo dicta pniam: etiaz
si sit talis pnia que non relinquat esse
ctu post se in foro dei realiter satisfacit
q̄ i statu gre e. vñ i nullo tenet iterare
Ad tollendum aut omne dubium tuti
videt q̄ p̄fessor: r si dat penitencias diu
tinas det pnias ut ieiunior elemosyna
ru pegrinationu r hi: put requirunt
peccata: no tñ iungat diuturnas pnias
ofonũ: r pcipue his de qbus pot dubi
tari de recidino.

De celatõe p̄fessionis: r de pnia sa
cerdotis p̄fessionẽ reuelantis. §. 8.

Stat Tho. in. 4. di. 21. q̄ audi
ens cofessionem tenet celare
audita i ipsa: q̄ i sacramentis
id qd gerit exteri? est signũ eius quod
gerit iterius. vñ sicut deus homini co
fitei tegit peccatum iteri: ita r sacer
dos debet celare exteri: vñ tãquã vio
lator est sacramenti reuelator: cofessio
nis. Est r alia rō q̄. s. p hoc hoies ma
gis trahũt ad cofessionẽ r simplicius
p̄fitei. vñ r si ex hoc aligd piculũ futu
rũ iminẽt: r hoc solũ sciret per p̄fessio
nẽ: vt de hẽtico qui corrupit fideles vl
de matrimonio illicito: qd alig volunt
p̄here: vel de p̄ditione ciuitatis fieda
no p̄p hoc debet reuelari cofessio ad
impediẽdũ malũ: vt qdam dixerũt: s̄
falsum est. Debet autẽ monẽ eos qui
cofitei vt obuiet vel desistat: r prelato
dicẽ q̄ vigilet sup gregem suum: r hi
sine vlla reuelatione. Dec Tho.

Quod si iudex ingreret ab aliquo an
sciat aligd de illa m̄a per p̄fessionẽ: vel
p aliũ modũ. dicit Guil. q̄ si n̄ potest
alio modo declinare iniquum iudicez
põr rĩdere nĩbil inde scio: qd subintel
ligit vt homo: vel etiam nĩbil scio per
cofessionẽ: q̄ subintelligit tibi reuelã
dũ: sic exponit illud Matth. 24. c. de
die illo r hora nemo scit: nec filius ho
minis: r subintelligitur reuelãdũ vobis
Potest r hoc variare homo cum non
adducitur i testimoniũ nisi vt homo
Et ideo absq̄ lesione cofcientie p̄t iu
rare se nescire id qd scit tãtum vt de?
Sed neq̄ etiam fm De. de pal. in. 4.
di. 21. p licẽtiam vel p̄ceptũ cuiuscũq̄
supioris factum etiam pape sub pena
excoicatiois nō licet reuelare p̄fessionẽ
q̄ sigillũ cofessionis est de iure diuino
r de necessitate sacramenti. Papa aut
licet aliquãdo disp̄set i p̄ceptis diu
nis: vt in votis: quoru redditio est de
iure diuino: nō tñ p̄t dispensare in sa
cramẽtis. s. vt quis n̄ baptizet vel p̄fir
met. vel nō cofiteat r q̄ dictum est ce
lationẽ cofessiois esse de necessitate sa
cramenti nō sic intelligitur qn sit verũ
sacramẽtũ: etiam si ipsa p̄fessio non ce
laret: q̄ vtiq̄ esset sacramẽtũ etiam si
sacerdos reuelaret: ga nec sic e de ne
cessitate q̄ deus tegat: q̄ si non satis
faciat deus n̄ tegit: s̄ reuelat ad penaz
aut si accedat fictus deus non tegit: r
nĩbilominus sacerdos tenet celare. s̄
dĩ celatio cofessiois de necessitate sa
cramenti: q̄ natura sacrami necessitat
eum ad celandum. natura dico r q̄tũ
ad id qd e sacramẽtũ: qd fit i occulto
solus cum solo: r quãtum ad id qd est
sacramẽtum r res. s. pnia interior que

etiam est occulta: et quantum ad rem tantum
que est remissio peccatorum: per que tecta
sunt peccata. Nota secundum De. de pal. 1. q. 9.
quod dicit Thomas. quod occultatio confessionis
est de essentia sacramenti: non sic est
intelligendum quod sit eius materia vel for-
ma eius: sed quod est de natura eius obli-
gatio ad occultationem: sicut si dicere-
mus de essentia leuis est ferri sursum
vel de essentia matrimonij est reddere
debitum id est obligatio ad ipsum. Et
autem peccatum mortale reuelare con-
fessionem: quia est contra ius diuinum
et posituum: unde et grauiter puniatur
ab ecclesia.

Prima confessionis confessionem reuelantis.
Sacerdos reuelans confessionem
de iure antiquo debet deponi et
toto tempore vite sue ignomi-
niosus peregrinari: de pe. di. 6. c. sacer-
dos. Sed secundum. c. omnis. de pe. et
re. debet deponi: et ad agenda perpetuam
penam in monasterio arto detrudi: sed
secundum Hosti. faciet penam certo tempore et
exinde aliam. Sed hec penam imponen-
da est quam quis in iudicio conuincitur:
de hoc vel fatetur de iure. nam aliter in foro
penam videtur esse arbitraria sicut per alios
peccatis. Quauis autem possit confessor
de licentia penitentis manifestare eius
peccatum alteri secundum Thomas. et De. non tamen
debet uti licentia tali: nisi ad euitandum
aliquid malum: tenetur tamen ille cui aliquid
reuelatur de licentia penitentis: illud celare
nisi forte peccato velit quod ille absolute
et libere sciat. Licentia tamen quam dat
penitens confessori de reuelatione pec-
cati quantumcunque generalis non intelligitur nisi
ad bonum confitentis secundum De. de pal.

Sed nota secundum eundem quod si iudex di-

ceret alicui capto pro maleficio da licen-
tiam confessori quod dicat: si tu es confessor de
hoc vel de illo non teneat dare: nec ex
hoc potest eum habere suspicio de delicto:
quia forte hoc facit propter vitandum scandalum:
sed et si daret licentiam: sic licentiat
debet dicere peccatum illud si esset com-
missum. Item si precipiet platus alicui confes-
sori quod diceret sibi peccatum alicuius quod
est omnino occultum: et si confessor dedisset
licentiam illi quod diceret non tenetur di-
cere neque obedire ut renelet illud: quia
platus non est iudex occultorum: imo etiam
si confessor esset diffamatus de illo pecca-
to: et per infamiam puniret illud ad co-
gnitionem iudicis quantum ipse confessor in
interrogatus a iudice: siue prelo tenetur
se manifestare: tamen confessor eius etiam
habita licentia ab eo dicendi: non tene-
tur dicere iudici sibi precipienti ut dicat et
si scit nec dicit: quia fori non sunt commiscen-
di. scilicet penalis et contentiosus. Sed si confessor
scit peccatum alicuius non solum per
confessionem: sed etiam per alium modum
puta quod vidit vel audiuit per talem et ta-
lem modum potest dicere quod illud vidit vel
audiuit: dummodo non dicat se scire illud
per confessionem: nec refert utrum prius per
confessionem audiuerit: et postea per alium
modum sciuerit et conuerso. In quo ca-
su. scilicet si prius sciuit peccatum ante confes-
sionem non oportet quod protestetur se non
recipere illud in confessione: quia sine prote-
statione potest dicere quantum scit extra confes-
sionem: nec tamen dicit hoc dicere sine magna
causa et rationabili. Item secundum eundem De. cum con-
fessio non auferat confessori ius suum: nec
transferat ei ius novum in alio foro: quicquid
videt confessori faciendum vel omittendum
per bonum ipsius confitentis: vel per bonum

24
cōi pōt facere vel omittere: dūmō pro
pter hoc non reuelatur cōfessio ad qđ
solū obligatur: l3 alias illud non eēt fa
cturus. Unde si p p̄fessionem prioris vlt
alterius scit abbas qđ nō expedit priori
tenere monasterium: et sit talis qui ali
as ad libitum potest amoueri: expectet
quousq; sine nota reuelatōis possit eū
amouere: et tunc statim amoueat: cum
enim ex audientia p̄fessionis non obli
getur ad aliquid nisi ad celanduz: et si
obligaret ad aliqd: hoc esset ad medē
dum aīe penitentis: sicut medicus ab
sq; tamen reuelatione confessionis: ex
quo aliquem in cura suscipit: tenetur
sibi dare remediū cōtra recidiuū: et sic
in proposito qđ cito pōt amouere amo
ueat quem ēt sine hoc amouere pote
rat. Si aut talis erat qui nō sine iusta
cā amoueri poterat cū audientia p̄fes
sionis nulluz ius sibi prebeat in alio fo
ro in quo nō p̄stet sibi vt iudici amo
ueri non potest. Idem Tho. ¶ Item
quia prelati licentiā intrandi ciuita
tem siue villaz subdito dare potest ad
libitū: vel negare: l3 alias non eēt nega
turus p̄pter periculū qđ ex sola cōfes
sione nouit: negare potest: dū tñ ex hoc
suspicio non oritur. In occulta tamē
semper monere potest illum qui cōfes
sus est: quia hoc non est reuelare cōfes
sionem. Similiter curatus propter cō
fessionem potest negare cōfessionē qñ eā
dare alias tenetur: vt in paschate: alias
sic dicens: Tibi non teneor nunc dare
non obijciens de crimine confessio: non
p̄pter hoc dicitur reuelare p̄fessionē.
Sed si alicui conuerenti dñ suū paro
chiale sacerdotē: quia non vult sibi
dare eucharistiā: ipse sacerdos coram

alijs diceret qđ hoc facit: qđ h3 peccatū
a quo non pōt absolue: et ipse non vult
ire ad ep̄m: hoc eēt reuelare p̄fessionē
q̄uis ipse non intēderet hoc: qđ graui
tatem peccati expressit. Nec Pe.

25
¶ Et idē ē cū dicit se audiuisse quēdā
nōiando eum: et non absoluisse. Silr
de ep̄o qui per confessionem nouit cor
ruptionem monialis que petit benedi
ctionē: qđ aut est casus in quo tenetur
et tunc negare non debet: qđ si p̄fessio
nē eiusdē sibi p̄stat: non tamen sibi con
stat vt iudici in illo foro i quo sicut ab
ordinario monasterij petit mōialis be
nedictionē: et quelibet pro seip̄a. Si at
hoc scit per confessionem eius qui vi
dit: vel qui eam corripit: non sufficiēt
p̄stat: etiam si extra p̄fessionem dicat:
vnde negare non d3. Si autē aliter scit
non tenetur benedictionem impartiri:
et potest sine reuelatione p̄fessionis ne
gare: ita confitenti: sicut non cōfitenti.
Et quod dictū est de benedictione mo
nialium scilz virginum: idem est d be
nedictione abbatissarum: vbi virgines
cōiter benedicuntur fm quosdam qui
diciūt qđ licet aliqua possit esse abbatiss
sa vidua: sicut Paula mat Eustochij
tñ absurdum eis videtur qđ monialib;
benedictis possit abbatissa p̄esse carē
illa benedictione: sicut etiam fm iura
p̄fessis non debet nouitiā p̄ferri in
abbatissam: immo nec professaz tacite:
nec expresse. de elec. c. indemnitatibus.
in prin. li. 6. quia tamen quod non est p
hibitum concessum est: ideo videtur qđ
benedictio abbatissarum quarūcūq; n
requirat virginitatē magis q̄ abbatū
cū non sit iure tantum: sicut de benedi
ctione virginuz. Pe. de pal. Similiter

q: homo habet liberam electionē per
solam confessionem: s; per solā confessionē
sciat aliquē indignū ad pationem ad
quā eligitur quē alias putabat dignū
nō d; eligere ex pscia sibi sic dictante:
q: eligendo sciēter dignū vel indignū
negocium gerit inter ipsū z deū. *Un-*
de potest etiam ex his que scit vt deus
iudicare: ita z in pposito: sed bene pu-
tare q: pateretur penas iuris: puta q:
eēt priuatus iure eligendi: z a fructib;
p triennū suspēsus: q: eligeret illū quē
scit vt deus idignū: sed nescit vt homo
q: de his que scit homo vt deus: solū
deum h; vltorem: non hoīem z huius-
modi. *De.* Quāuis autē dimidiādo cō-
fessionem non sit ibi sacramentū tenet
tū sacerdos celare: quia pars est sacra-
menti. *De.*

Qui teneantur ad sigillum confessionis
§. 8.

Cicit *De. de pal. vbi. s. q.* ad ce-
landum confessionē tenet is qui
confitetur licite: vt illicite media-
te vel imediate. *Unde* z non sacerdos
qui in casu necessitatis audit de mor-
talibus z venialibus. *Itē* interpres quē
p se penitens adhibet. *Item* qui casu
audit. *Item* cui de licentia confitentis
reuelatur. *Item* qui se pffozes fingit.
Itē qui latenter abscondit confessiones
audit: qd ē sacrilegium: z iniuriā facit
sacramento. *Itē* cōfessor: anteq; absol-
uat: z etiam qm nō absoluit tenetur cela-
re. *Itē* nota q: cu quis recipit aliquid
sub sigillo confessionis: qm ei non fu-
erit pffus dicens illud: tū debet ita se-
cretū tenere: ac si hēt in pffione: non
qdē rōne sacramenti qd ibi non est: s;
rōne pmissi si pmissit illud sic celare.

Hec sūm Tho. z De. de pal. Dicunt tū
Tho. z De. q: homo non debet aliquid
de facili recipere in confessione. Addit
quoq; De. de pal. q: qui tradidit vt ac-
cepit in confessione aliquid qd non est
confessio: videt facere irreuerentiā sa-
cramento: cū nil sit eque celandum eo
q: scit in confessione. Similiter cū qs
accepit ab aliquo pffium recōmendās
vt illud teneat secretum tenet ad celan-
dū: z frangēs qdlibet istoz sigilloz sūū
secreti siue pffionis peccat mortalitē
Et tū que quis recipit sub sigillo cōfes-
sionis: z non in confessione: nō plus obli-
gant q; si quis iurat tenere secretū ali-
quid. Unde cū aliquis qm iurat celare
aliquod malum qd manifestando cu;
alijs possit impediri: illud malum au-
fertur: vt p dicitur aliqua z huiusmodi te-
netur manifestare non obstante iura-
mento. z. q. 4. c. inter cetera. Ita z qd
accepit sub sigillo pffionis: z non i cō-
fessione.

Ad que se extendat sigillum confessio-
nis. §. si.

Ocit *Tho. in. 4. q.* directe non
nisi ad illa que cadunt sub sa-
cramentali confessione. *Indi-*
recte autē non solū se extendit ad ea q
audiuit sub pffione vt peccata: s; oīa
alia p que possit peccator vel peccatus
deprehendi: vt si diceret q: nō absoluit
eū vel talē cui? impedimētū cognouit
p pffione solū: non ē talis vxor: nō hī-
lominus alia etiam que in confessione
dicūt nō pīnctia ad pffione sūmope
sunt celanda: tum ppter scādalū: tum
ppter pīnitātē q ex pffione sequit
ad dicendū audita in pffione. Tho.
De. de pal. melius pferat istam mām

dicens q̄ directe ⁊ p̄ncipaliter pecca-
ta p̄fessa ⁊ circūstācie in q̄tū hui⁹ mōi
⁊ p̄sona tertiā cum qua quis p̄fite⁹ se
peccasse cadunt sub sigillo cōfessionis
l̄z quidā hoc negēt de p̄sona cum qua
q̄s confitetur se peccasse: q̄d tū ipse re-
probat: ⁊ q̄n per locutionē de peccatis
confessis potest deueniri per se vel p̄
accidens directe vel indirecte: vel per
quencunq; aliū modū in aliquam co-
gnitionem vel dubitationē vel opina-
tionē vel suspicionē de p̄fessione: vel in
q̄tūm pōt ei eueniri detrimentū in aīa
siue in corpore siue in fama possessiōi-
b⁹ vel amicis: vel pōt p̄pter hoc scāda-
lū in p̄p̄lo generari: vel p̄fessio magis
odiosa vel nimis dilata: vel magis one-
rosa: vel min⁹ p̄ciosa reputari: d̄z cō-
fessor ab h⁹ modi locutionib⁹ abstinē: ⁊
q̄ raro vel nunq̄ pōt contingere: quī
ex reuelatione peccatorū in cōfessioe
scitoz: ⁊ non p̄ aliam viam possit seq̄
aliq̄d de p̄dictis incōueniētibus: q̄uis
forte nullum p̄tingat: d̄z multū cauere
q̄ non dicat peccata audita in cōfessio-
ne q̄tūcunq; ḡnāliter loq̄t: vel quō di-
cat hec *De*. Et magister vmbertus dic̄
q̄ cauendum est ne vnq̄ dicat quis in
sermone vel alia locutione. *Ego* audi-
ui hunc casum in p̄fessione. nec vnq̄ ē
debet dicere q̄ in illa abbatia vel ca-
stro vel villa vel ciuitate in quibus au-
diui confessiones fiunt multa peccata
⁊ h⁹ mōi: q̄ p̄pter hoc credunt simpli-
ces q̄ hoc sit reuelare p̄fessionē: q̄uis
nō reuelet p̄ talia v̄ba. Ne ex h⁹ modi
locutioe posset p̄cū alicui⁹ deprehen-
di dicēdo āt: *Iste ē mihi confessus sua*
peccata: non ē reuelare: q̄ nil ponit ī pa-
lam: q̄ si dixerimus: quia peccatum n̄

habemus &c. Sed dicēdo sibi fuisse cō-
fessū de magnis ⁊ multis peccatis hoc
est reuelare confessionem s̄m *De*. Bo-
na autem alicuius opera que quis scit
ex confessione: puta q̄ est virgo: v̄l q̄
nunq̄ peccauit mortaliter: ⁊ h⁹ mōi l̄z
dicere: nisi q̄ ex hoc q̄ vnus laudatur
de h⁹ mōi: q̄si alteri⁹ peccatū reuelet
cū nō laudat de eodē: q̄ q̄d de vno di-
cit de alio negat: d̄i. 25. c. qualis. Un-
de si de duob⁹ confitentib⁹ dicit confes-
sor q̄ est virgo ēc̄ statim suspicio p̄tra
aliū si idē non diceret. Unde *De*. de
pal. ista dicit. ⁊ magister vmbertus di-
cit simpliciter abstinendum ab h⁹ mōi
locutionibus: addens etiā q̄ confessor
debet cauē ne vnq̄ per aliq̄d gen⁹ pec-
cati oñdat confitenti minore familiari-
tatem vel signum minoris dilectionis.
Alia que dicunt in p̄fessione nec pec-
cata: nec valētia ducē in manifestatōez
p̄fentis: puta q̄ in tali terra sūt bona
vina non cadunt sub sigillo p̄fessionis.
Quid fiendū q̄n p̄fessor indiget p̄silio
super vno casu.

Nota etiam q̄ q̄n confessor idē
get consilio alterius: nisi habe-
at licentiam a confitente de p̄-
sona manifestanda debet loqui ita ob-
scure ⁊ caute ⁊ a remotis: vt nullo mo-
do p̄sulens vnq̄ possit imaginari de p̄-
sona. Unde debet considerare p̄sonaz
⁊ tempus idoneum. nāz quis audierit
vnum clericum adueniētē: si confessor
vadat subito ad interrogandū de aliq̄
simonia ⁊ h⁹ mōi: nōne satis probabl̄r
⁊ quasi violenter habebit ille suspicari
de illo clerico: ⁊ ideo in huiusmodi
magna cautela est adhibenda: q̄ si cō-
fessor nesciret: vel non posset casum

exprimere super quo indiget consilio
quin ille consultor intelligeret personam
et illa non vult sciri debet ire ad alium
pro consilio: quod si alium sufficientem habere
non potest non se intromittat. **U**n **De** o
pal. dicit. **S**i non posset confiteri pec
catum proprium: nisi dicendo aliquod pecca
tum pro quo manifestat confessio alteri:
non dicit illud confiteri: et si esset mortale
quod sufficit tunc contritio cum proposito con
fitendi quoniam ipse habebit copiam talis sa
cerdotis: cui illud peccatum suum con
fitendo non manifestetur alterius con
fessio. **R**espondeo est quod fortior est obligatio ad
celandum quam ad confitendum. **S**i quis
autem reuelat in confessione debita sua
et credita sua: et huiusmodi. **E**t quando: et
an sacerdos possit alias reuelare: vide
de hac materia plene in tertia parte su
me.

ExPLICIT tractatus de confessore.

Incipiunt undecim excoicationes re
seruate sed apostolice tam a iure quam pro
processum: siue per extrauagantes: et bre
uiter recollecte. **D**einde sequuntur ex
coicationes reseruate episcopis vnius
cuiusque diocesis.

Quod in iniuriantibus manus violentas
vel temerarijs in clericum vel
religiosum: vel monialem: vel
alteram religiosam personam: papalis
est absolutio: si iniuria est enormis. hu
ius tamen declarationem vide in. 4. parte in ti.
de excoicationibus. 2. 17. q. 4. c. si quis sua
dente diabolo. in decretis. **D**e incc
diarijs ecclesiarum vel aliorum loco
rum sacrorum: vel religiosorum: vel ci
misteriorum est papalis excoicatio: postquam

sunt denunciati: sed per episcopum possunt ab
solui ante denunciationem: de hac vide
in. c. conquesti. et in. c. tua nos. extra de
sententia excommunicati. **D**e effractoribus
predictorum locorum sacrorum: qui etiam
postquam fuerint denunciati: est absolutio
papalis: sed ante denunciationem est
episcopalis absolutio: extra de sententia
excommunicati. c. conquesti. **D**e incendiarijs
aliorum locorum non sacrorum: de con
sulentibus aut fautoribus: qui tales non
sunt excoicati a iure communi: sed sunt excoi
candi. **S**i tamen fuerint excoicati aliquo iu
re particulari: puta excoicatione syno
dali vel ab homine: et fuerint denunciati est
papalis absolutio: **U**ide de hoc in. c.
tua. de sententia excommunicati. **D**e falsanti
bus litteras papales: vel falsis scienter
utentibus: extra de crimine falsi. c. du
ra. **D**e apponentibus manus ad cor
rigendum etiam minimam litteram vel
punctum minimum in his litteris: ex
ceptis his quibus est commissum: est
papalis absolutio secundum hostien.
per sententiam curie latam. **D**e fin
gentibus nouam heresim vel iam dam
natam sequentibus. 4. q. i. c. i. et 2. extra
de here. c. ad abolendam. et nunc est casus
papalis per extrauagantem Martinum contra
ut patet in processu ipsius annuali.

De scismaticis et precipue de sequenti
bus scisma Petri de luna: et successorum
eius et fautorum ipsius scismatis est pa
palis absolutio per processum curie.

De credentibus receptatoribus dese
soribus et fautoribus hereticorum est pa
palis absolutio: et quomodo intelligantur
ista nomina: vide in summa tamen. de excom
municationibus. in. 4. parte summe.

De committentibus simoniam siue per

ordinibus siue pro beneficijs vel officiis: vel p[ro]laturis ecclesiasticis: vel p[ro] ingressu in religionem: vel pro alijs sp[eci]alibus est absolutio papalis p[er] extrauagante[m] Martini quinti. vide de hac in. z. parte summe ti. de simonia. **¶** De facientib[us] pactu[m] vel promissionem vel recipientibus ex pacto vel promissione occulta vel manifesta aliquid etiam paruum pro aliqua iusticia vel gratia p[er] alio v[el] pro se in causis iudicialibus seu pro litteris obtinendis ab apostolica sede est papalis absolutio p[er] extrauagante[m] Bonifacij octauum. **¶** De scienc[er] vtentibus talibus gratijs vel litteris sic obtentis est absolutio papalis p[er] extrauagante[m] Bonifacij. **¶** De piratis et quibus cumq[ue] alios in mari depredantibus est papalis absolutio p[er] processum curie. **¶** De impredientibus depredantibus vel inuadentibus adducentes victualia seu alia ad usum romane curie necessaria: vel ne talia deferantur: aut adducantur ad curiam: et de defendentibus talia facientes est absolutio papalis p[er] processum curie. **¶** De capientibus detinentibus depredantibus romipetas et peregrinos ad urbem romam accedentes tam c[um] deuotionis q[uam] p[er]grinationis: et si militer in ea morantes et recedentes ab ipsa est absolutio papalis p[er] processum annualem qui fit in curia. Et similiter de dantibus consilium et fauorem ad talia supradicta facienduz est papalis absolutio p[er] processum. **¶** De portantibus arma equos et alia necessaria ad impugnandum christianos vel transmittentibus seu galeas et naues vendentibus: vel in piraticis saracenorum gubernationem exercentibus vel dantib[us]

auxilium consiliu[m] et fauore[m] in dispendiu[m] terre sancte: extra de iude. c. ad liberandaz. et est casus papalis p[er] extrauagante[m] Clementis et p[er] processum curie. **¶** De portantibus et victualia et alia quacunq[ue] mercimonia in alexandria et vel in alia loca saracenorum terre egypti vel mittentibus ipsa: vel de suis portub[us] vt eis deferant[ur] extrahentib[us] vel extrahimittentib[us] aut dantib[us] auxilium et fauorem: et est papalis p[er] processum curie. **¶** De portantib[us] p[re]dicta vel aliquo modo p[re]dictorum: et ad hoc operantibus ad omnes terras soldano subiectas est papalis absolutio p[er] extrauagante[m] Clementis. **¶** De cunctibus ad terram sanctam et c[um] deuotionis seu voti sine licentia sedis apostolice: et est absolutio papalis prout reperi in libro penitentie s[an]cti mi penitentie: qui et ipse hoc potest. **¶** De infectoribus cardinalium hostiliter et est excommunicatio papalis p[er] c. felix. de penis. libro sexto. **¶** De banientib[us] ep[iscopos] vel capitulib[us] et infectorib[us]: vel hoc fieri mandantibus aut facta ab alijs rata hostibus: vel in his dantibus consilium et fauorem: vel scienter tales defendentibus est papalis absolutio p[er] c. sigs. de penis. in cle. **¶** De exeterantib[us] vel frustra occidentib[us] seu decoquere vel incidere: aut ossa de carnibus euellere presumptibus cuiuscunq[ue] defuncti: vt eius ossa ad partes alias offerantur est papalis absolutio p[er] extrauagante[m] Bonifacij. **¶** De occupantib[us] vel detinentibus vel hostiliter discurrantibus p[er] se: vel p[er] aliu[m] directe vel indirecte sub quocunq[ue] tit[ulo] vel colore ciuitates terras loca vel iura ad romanam ecclesiam pertinentia: et

adherentibus fautoribus ac defensori-
bus eorum est absolutio papalis per p-
cessum curie. ¶ De his qui occasione
sententie excommunicationis suspensi-
onis vel interdicti late dant licentiam
eos grauandi qui eam tulerunt: vel suos
in psonis rebus vel bonis illorum quorum
occasione late sunt: vel qui eas obseruant
vel qui taliter excoicatis coicare vo-
lunt nisi licentiam ipsam integre reuocet
Similiter qui dicta licentia vsi fuerint
vel etiam sine licentia hoc fecerint suo
motu excoicationem incurrunt: qua si
permanerint per duos menses est pa-
palis absolutio: vide de hac in. c. de do-
minis in secunda parte. ¶ De his qui
cogunt aliquem celebrare in loco in-
dicto: vel ad audiendum conuocant
excommunicatos vel interdictos vel
prohibent interdictos: vel prohibet eis
ne moniti exeant: et de his qui moniti
non exeunt: cle. grauis. de sententia ex-
com. ¶ De his qui imponunt in terris
suis noua pedagias: et est excommuni-
catio papalis per processum curie.

¶ De laicis recipientibus in romana cu-
ria litteras domini pape de manu alicuius
nisi de manu domini pape vel bullatorum
vel nuncij recipientis de manu predictorum.

¶ Excommunicationes papales pcer-
nentes religiosos religiososq.

O clerici et religiosi inducen-
tibus ad vouendum iurandum
vel promittendum de eligendo
apud eos sepulturam vel ut ea ulterius
non mutetur iam electa excoimunicatio
est papalis: per cle. cupientes. de pe.

¶ De religiosi qui absque speciali licentia p-
prij sacerdotis solennizarent matrimonium

aut ministrarent sacramentum eucharistie
vel extreme unctionis: cle. i. de priuile.
est excommunicatio papalis. ¶ De re-
ligiosis qui excoimunicatos a canone
absoluunt a casibus non concessis: aut qui
absoluunt a sententijs per statuta syno-
dalia: vel puicialia promulgata: aut ab-
soluunt a pena et a culpa est excommu-
nicatio papalis: per cle. i. de priuile.

¶ De inquisitoribus hereticorum qui odio
gratia vel lucro et amore contra iustici-
am et pscientiam omiserint contra quepiam
precedere: vel ipsam heresim alienis im-
ponerent: aut imponderent quod impediret offi-
cium suum est excommunicatio papa-
lis: per cle. multorum. de here. ¶ De
medicantibus professis: qui transeunt
ad aliquam religionem monachales ex-
cepto ordine cartusienium: et recipientes
talis scient est excoicatio papalis per co-
stitutionem Martini factam constantie.

¶ De clericis scientes et sponte coicantibus
excoicatis a papa in diuinis est excoica-
tio papalis secundum Hostien. Ista excoica-
tio tamen habet dubium: extra de sen.
excom. c. significasti. ¶ De participan-
tibus in crimine propter quod aliquis
est excoicatus aliqua predictarum ex-
coicationum est excoicatio papalis: per
c. si concubine. extra de sen. excom.

¶ De his qui absoluunt ab aliquo predictarum
excoicationum contra sedem apostolicam: preterquam
in articulo mortis: qui taliter absoluti
si non se reuertunt pccatiis possunt ei a quo possunt
absolui: vel mittant per absolutionem rein-
cidunt in eadem. scilicet papalem excoicationem
per. c. eos. de sen. excom. li. 6.

¶ Excoicationes episcoporum ex iure reuocantur.
O verantibus clericos et religio-
sos vel moniales seu talibus

manus violentas iniuriis seu temerarias est episcopalis excommunicationis: si fiat levis iniuria talibus: per. c. p. uenit. extra de sent. excommu. **De** his qui in iuribus ordinationibus: seu alienationibus a scismaticis factis est episcopalis: p. c. i. extra de scisma.

De his qui usurpant de nouo vacatum ecclesiarum monasteriorum vel aliorum priorum locorum custodiam: seu guardiam titulum aduocatus seu defensionis: que proprie sunt nomina patronatus: vel ipsorum locorum vacatum bona occupant: vel regalia. i. collectas que fit ratione regis vel imperatorum seu tributum regi debentur: vt. c. generali. de elec. li. 6. **De** clericis vel monachis ipsorum locorum vacatum qui hoc fieri procurant: et hec excommunicatio cum priori habet: excommunicatio est episcopalis: p. c. generali. de elec. in. 6. **De** his qui ab ecclesiis: vel personis ecclesiasticis per se vel per alium suo nomine vel alieno per personam vel rebus quas in causa negotiationis deferunt vel deferri faciunt seu transmittunt exigunt aliquod pedagiū vel guidagiū est excommunicatio episcopalis: per c. quāq. de cens. li. 6. **De** his qui fecerint statuta contra libertatem ecclesie: et qui scripserint ea: et qui sunt potestates: consules: rectores et consiliarii locorum ubi dicta statuta: seu etiam consuetudines edite sunt: vel seruare et qui seruare ea fecerint: et secundum ea iudicauerint: vel qui in publicam formam redegerint iudicata est excommunicatio episcopalis: p. c. nonerit. de sen. excom.

De rectoribus civitatum facientibus exactiones indebitas clericis religiosiis vel ecclesiis eorum: si postquam fuerit moniti: non desistant est episcopalis excommunicatio: per. c.

non minus. extra de immu. eccle. 2. c.

aduersus consules. **De** his qui abolutionem ab aliqua excommunicatione: vel reuocationem eius suspensionis vel interdicti extorquent per vim vel per metum: neque valet absolutio: sed incurrunt novam excommunicationem est episcopalis excommunicatio: p. c. i. de his qui vi metusue causa fiunt. li. 6. **De** his qui per assassinos. i. quosdam infideles qui ex falsis suis opinionibus de facili mittebantur ad occidendos christianos: et qui interficere fecerint vel mandauerint aliquem christianum: etiam si mors non fuerit subsecuta: et de receptatoribus et defensoribus et occultatoribus eorum est excommunicatio episcopalis: per. c. pro humani. de homici. li. 6. **De** potestatibus: capitaneis: rectoribus: consilibus: iudicibus: consiliariis: et alijs officialibus qui statuta faciunt scribunt vel dictant: per quod quis compellatur solvere usuras vel solutas non repetere est episcopalis excommunicatio: de. ex. graui. de usuris.

De his qui occasione sine excommunicationis vel interdicti late dant licentiam grauiamque illis qui tulerint eas vel suos in personis vel rebus: hic tamen casus est episcopalis usque ad duos menses ab incurfione sine: abinde vero est papalis excommunicatio: p. c. quicūq. de sen. excom. li. 6.

De his qui iudicant statuta edita in fauorem usurariorum: et qui habent super hoc potestatem: nisi statuta ipsa deleuerint aut si ea permiserint observari. Unde illi qui faciunt capitula cum indeis: vt domini et civitates et continetia que possint se nerari: et que non possunt repeti in iudicio usure extorque ab eis: et hi videntur incidere in hanc excommunicationem: et domini qui

ea faciunt: et ciues qui cōsulant: de. ex
gram. de vsuris. ¶ De his qui conce
dunt repressalias contra personas ec
clesiasticas specialiter aut generaliter
ē episcopalis excoīunicatio: p. c. si pi
gnoratiōes. de iur. 1. et dam. da. li. 6.

¶ De rectorib⁹ secularib⁹ vlt⁹ qbuscūq;
officialib⁹ eorum qui cognoscerēt de
crimine heresis: aut captos liberarent
vel diocesanorum vel inquisitorum of
ficiū impedirent est episcopalis: per.
c. vt inquisitionis. de her. li. 6. ¶ De
his qui scienter contrahunt matrimo
nia in casibus non concessis et prohibi
tis consanguinitatis et affinitatis: et de
contrahentibus cum monialibus est
ēpalis: vt de. eos. de consan. et affi.

¶ De dñis epalib⁹ q subdit⁹ iter dicūt
ne platis vel psonis ecclesiasticis qcq;
vcdant vel emāt ab eis bladum molāt
panem coquāt: et huiusmodi obsequia
exhibere presumāt est epalis excoīca
tio: per. c. eos. de imm. eccle. li. 6. ¶ De
his q impediunt: qn coram iudicibus
ecclesiasticis vel legat⁹: vel ordinarijs
in casibus qui ad eos pertinet illi qui
cōqueruntur iniusticiam possint obtinē
excoīcatio est episcopalis: p. c. quoniam
de imm. eccle. li. 6. ¶ De his qui com
pellunt impetratores litterarum apo
stolicarum: vel alios recurrētes ad fo
rum ecclesiasticū in causis que de iu
re vel antiqua consuetudine ad ipsum
pertinet: vel ad desistendū vel litigandū
et eis in foro suo seculari: grauando
iudices ecclesiasticos: vlt⁹ imperantes
seu litigantes: seu volentes coram eis li
tigare: vel grauādo ppinquos eorū vlt⁹
capiētes res vel ecclesias talium: vel
quocūq; alio modo: dicto. c. quoniam

est epalis. et similiter de dātibus cōsiliū
et fauorem et auxilium ad omnia pdi
cta in duobus. s. pcedentibus. ¶ De
his qui prelatos capitula seu alias per
sonas ecclesiasticas compellūt ad sub
mittēdum laicis: vlt⁹ ad alienādū bona
imobilia seu iura ecclesiarū: et similiter
laici qui vsurpāt sibi illicite huiusmodi
et si nō desisterit postq; fuerint admo
niti est epalis excoīcatio: p. c. hoc con
sultissimo. de re. eccle. non alie. li. 6.

¶ De his q fingūt fraudulēter aliquē
casum: p quē aliquis iudex mittat ad
aliquā mulierem p testimonio ē excoī
catio epalis: p. c. mulieres. de iu. li. 6.

¶ De his q vocāt ad dirigēdas mo
niales i electōib⁹: nisi abstineāt ab his
p q possit discordia nutrirī ē excoīca
tio episcopalis: per. c. indēnitatibus. de
electi. li. 6. ¶ De his qui grauāt cleri
cos vlt⁹ alias personas ecclesiasticas ad
quas spectat aliqua electio pro eo q
rogati seu alias inducti eum pro quo
rogabant seu inducebant noluerunt
eligere: vel consanguineos eorum aut
iplas ecclesias: seu loca beneficij: seu
alijs bonis spoliando: seu alias iniuste
persequendo. c. sciant cuncti. de elec. et
est episcopalis excoīunicatio. ¶ De
his qui loquuntur secrete: vel mittunt
scripturas vlt⁹ nūcium alicui cardinali
qn sūt reclusi occasione electiōis pape
est epalis excoīcatio: p. c. vbi pīculum
de elect. lib. 6. et de dñis et rectoribus et
officialibus qui imminente dicta electi
one non seruant ipsam constitutionē:
per. c. vbi periculum.

¶ De his q pcurāt q psonas dāt
se intromittant de his que non licet
idest de alijs q de manifestis iniurijs

28
et violentijs est excoꝛcatio episcopalis
p.c.statuimus.de offi.dele.li.6.

¶ De dñis rectoribus ad regimen vr
bis rome et electis: et fantozibus qui fe
cerint contra constitutionē super hoc
factam est episcopalis excommunicatio:
per.c.fundamenta.de elec. **¶** De
electis magistris doctoꝛibus vel scho
laribus tractantibus cum aliquo ciue
Bononiensi de cōducēdo hospitii ir
regis inquilinis nisi tpus conductio
nis fuerit elapsū ē epalis excoꝛcatio p
c.ex rescripto.extra de locato. **¶** De
doctoꝛibus seu magistris qui scienter
illos religiosos qui dimiserūt habituz
docēt litteras: scilicet legē vlt phisicaz
est excommunicatio episcopalis: per.c
vt periculosa.ne de.vlt mo.li.6. **¶** De
dñis vel rectoribus temporalibus qui
nō fecerūt obseruari ea que statuunt
cōtra insecutores cardinaliū: seu alie
de familia eoz vel pape est excoꝛcatō
episcopalis: per.c.felias.de pe.li.6.

¶ De his q impediunt visitatores mo
nialium vel canonicarū: si moniti non
desistat est episcopalis excoꝛcatio: per
de.attendentes.de statu mo. **¶** De im
pugnantibus litteras pape ante coro
nationem eius: et est benedicti pape.ij.

¶ De qbusdā mulierib⁹ que begbine
dicūt: et de religiosis fauētibus eis in
illo statu: et erant iste certum habitum
assumētes: nulli obedientiam pmitten
tes nec renūciantes pprijs: nec regulā
hñtes: l3 quibusdā religiosis spāliter i
hereant: de here.c.ad nostram. Nec in
telligunt sub nomine ille que etiā be
gbine vel vestite dicunt de penitentia
beati Dñici: vt pz in declaratione Jo
hannis.22. et idem dñ de tertio ordine

beati Francisci: imo ex illa de. vident
dici begbine ille excoꝛcate que habent
illos errores ibi positos qui cū sapiant
heresim: est hodie forte casus papalis
et est contra tales begbinas. **¶** De his
qui absoluti ab excommunicatione in
articulo mortis: vel propter aliud im
pedimentum non representant se q̄ci
tius commodē possunt ei a quo debe
bant absolui: quia reincident in eandē
de sen.excom.c.eos. **¶** De participan
tibus cum excommunicato i crimine:
ppter qd ē excoꝛcat⁹ dādo ei cōsiliū
et fauorē. c. si xebine. de sentē. excom.
¶ De his q absoluūt a sede apostoli
ca vel legat⁹: et iūgiūt eis q se represen
tēt ordinarijs vlt als suscepturi pñiam
et passis iuriā: seu als obligati eis qui
bus sciēter satisfacciant: si hoc non faci
unt cū pñiū cōmodē poterūt: quia re
incident in eandem sniam. d.c.eos.

¶ De his q ptumacit asserunt roma
nā ecclesiā nō esse caput oīum ecclesi
arum: nec ei tanq̄ capiti esse obedien
dum: di. i9. c. nulli fas. **¶** De his qui se
peliunt corpora in cimiterijs tempore
interdicti in casibus non concessis a iu
re: de. eos. de sepul. **¶** De his qui ex
communicatos publice: aut nomina
tim interdictos vel vsurarios manife
stos scienter sepeliunt in cimiterijs: dñ
cta de. eos. **¶** De clericis qui manife
stis vsurarijs ad exercendum fenus
domos locant: vlt alio titulo concedūt
est excommunicatio episcopalis: per.c
vsurarium. de vsuris. **¶** De eo qui nō
est electus a duabus partibus cardina
lium: et se gerit pro papa. c. licet. de de
ctio.

¶ De mōchis et canonicis reglarib⁹

archidiaconis decanis ppositis plebanis catoribz et alijs clericis psonatum bñtibz: aut etiā qbuscūqz pbyteris qui audiunt leges vel phyficas: est episcopalis excommunicatio per. c. non magnope ne cleri. vel mo. ¶ De religioſ qui temerarie vbicūqz habitum ſue religionis dimitunt excommunicatio ē episcopalis: per. c. vt periculosa. ne de. vel mo. li. 6. ¶ De religioſis qui accedunt ad studia: niſi a ſuo prelato cum conſilio maioris partis conuentus licētia ſibi ſit conceſſa. d. c. vt periculosa. li. 6. ¶ De religioſis qui decimas debitas eccleſiis ſibi appropriant vel uſurpant: ſiue qui non permittunt ſolui eccleſiis decimas de animalibus familiarum et paſtorum ſuorum vel aliorum immiſcentium ipſa animalia gregibz eorum: tales ſi nō habent adminiſtrationes et beneficia ſunt excoīcati: ſi hñt ſūt ſuſpenſi: niſi requiſiti deſiterint infra menſem: de. religioſi. de deci. Et ē episcopalis excoīmunicatio. ¶ De monachis et canonicis regularibus nō habentibus aliquam adminiſtrationem q ſe cōferunt ad curias principuz ſine licentia ſuoz platoz: vt dññ aliquod inferāt ſuis platis aut monaſterijs: et q ſine licentia arma tenent infra ſepta monaſterij eſt episcopalis excoīmunicatio: per de. ne in agro. de ſta. mo. ¶ De religioſis vel monialibz pfeſſis et clericis in ſacris ordinibz pſtitutis: q ptrahūt matrimonium de facto eſt excoīcatio epal: de. eos. de conſan. et affi. ¶ De ingſitoribz hereticorū: q ptextu officij ingſitois quibz ſuis modis illicitē pecuniā extorquet vñ ſciēter bona eccleſiarū ob delicta clericorum ſiſco

eccleſie applicāt: nec poſſunt abſolui niſi quibus extorſerit plene ſatūſfecerit de pecuniā eſt episcopalis excoīmunicatio: de. nolentes. de here. ¶ De religioſis qui nō ſeruant interdictum qō ſeruat ſancta mater eccleſia romana: vt de. ex frequentibus. de ſen. excō.

¶ De religioſis q cōſtitētibz ſibi nō faciūt cōſciētia ſciēter de decimis ſoluentis: tales ab officio predicationis ſunt ſuſpenſi: donec cōmode poſſint faciāt eis cōſciētiam: et ſi interim predicant: ſūt excoīcati epali excoīcatōe. et ſimilit de religioſis qui dicunt aliqua vba: vt retrahat audientes a ſolutōe decimarū ē epalis excoīcatio: p de. cupientes. d. pe.

¶ De religioſis medicātibz q domos ad habitādū vel loca de nouo recipiunt: aut de nouo recepta mutant: vñ alienarent. c. i. de exceſſ. prela. in de.

¶ De fratribz minoribz q tpe interdicti recipiūt ad diuina fratres vel ſozores de tertio ordine ſancti Franciſci ē epalis excoīmunicatio. c. cū ex eo. de ſen. excō. in clementinis. ¶ Ingređientes monaſteria monialium ordinis predicatorum extra caſus neceſſarios: qui declarant in pſtitutionibus ſuis: puta ad vāndū ſacramēta infirmis: ad mēdendū eis: ad reparandum edificia: et hñ: nō habita licentia a papa vel a magiſtro ordinis ſunt excoīmunicati: nec pñt abſolui: niſi a papa vel a magiſtro ordinis: vel ab alio cui fuerit conceſſa talis abſolutio: vt pñ in bulla ipſius ordinis: cui bulla trāſumptum vidi ego

¶ Ingređientes monaſteria monialium ordinis minorūz et caſus neceſſarios cōceſſos in cōſtitutōibz ſuis ſine licētia pape vel miniſtri ordinis excoīcationē

diocesanis reservatam scurrunt: prout
audiui a quibusdam fide dignis.

Ad qd ab excoicationibus q sunt ab
homine siue a iudice regularit non
pōt quis absolui nisi a suo excoicato-
re: vel ab hūte plenariam iurisdictionē
super eum: vel a superiori suo: nisi ī ar-
ticulo mortis.

Item nō q fratres p̄dicatores z vo-
lentes ingredi eorū religionē possunt
absolui a p̄latis ipsius ordinis a sen-
tentijs excoicationis suspēsiōis z iterdi-
cti: latis ab hoīe vlt a iure: saltem ab il-
lis quorum absolutio reservatur epō

De materia omnium supradictarū
excoicationū: tam pontifici summo q̄
ep̄is vniuscuiusq̄ diocesis: tam a iure:
q̄ p̄ extrauagantes z processus curie:
vi de plen^o z clarius ac diffus^o si vis
vidēi titulo de cēsuris ecclesiasticis:
in quarta pte mee sūme: siue cōpilete
p me fratrem Antonium archiep̄m
Florentinum. Et sic est finis omnium ca-
suum tam summo pontifici q̄ ep̄is re-
seruatorum.

Primo notandum est q sunt
due spēs excoicationis scilicet
maioris z minoris. Excoicatio
maior semper est peccatum mortale: z
talis p̄mo est sepatus a deo: z nō pōt
cōicari p aliqua vtilitate anime sue.
Secūdo est separat^o a sancta ecclā .i.
a cōione z p̄cipatōe fideiū: exceptis
his casib^o qui supra specificati sunt.
Et sunt quinqz in quibus ipse excom-
municatus non potest participare: q
continentur in hoc versu.

Si p̄delictis anathema q̄s efficiatur
Os orare vale cōmuniō mēsa negat^o

Qui sic intelliguntur. Os .i. locutio .
Orare .i. oratio cum alijs in ecclesia .
Cōio .i. cōicatio sacramentorū. Vale
i. salutatio. Mensa .i. cibis z potus.
Excoicatio vō minor aliqñ est morta-
le peccatum: aliqñ veniale: sed anteq̄
dicat^o quādo sit mortale vel veniale:
nōto p̄us q nouem modis homo pōt
incurrere excommunicationē minorē

Primo qñ q̄s p̄cipat cum excoica-
to excoicatōe maiori aliq illoz modo-
rū sup^o dictoz. **S**ecundo qñ quis
cōmittit sacrilegiū: sicut q furatur in
ecclesia: vel in ea illicitum quid facit.

Tertio qñ q̄s ē publicus cōcubina-
rius vel fornicator. **Q**uarto quādo
quis acceptat aliquam ecclesiā a laico
z illam sic tenet: vt. z6. q. ij. c. si quis.

Quinto quando quis est simonia^o
qui est etiam excoicatus excoicatione
maiori. **S**exto fm quosdā quando
in bello iniusto p̄trā christianos exer-
cet quis artem balistarū aut sagittarū

Septimo opp̄ssores iopū z paupū
publici p̄dones: publici vsurarij: mere-
trices: qui omnes largo mō loquendo
p̄nt dici excoicati p quāto talium ob-
lationes non debent admitti ad altare
sanctū dñi. **O**ctavo illoz q̄b^o dene-
gat ecclesiastica sepultura: sic sūt illi q
moriūt^o ī torneamentis: q dato q peni-
tētes moriāt nō ponunt^o in cimiterio.
silt^o etiā dī de illis qui nō cōicāt semel
in anno sine necessitate z cā: vt. c. oīs. d.
pe. z re. **N**ono omnes publici pec-
catores. Omnes autem casus supradic-
tos ponit Inno. Rai. z Hostien. z in
q̄libet predictoz casuum pōt absolue
simplex sacerdos z ep̄us: p̄ter q̄s forte
in simonia z excommunicationē maiori

In pmo ergo casu. scilicet in participatione
cū excoīcatis maiori excoīcatione pōt
homo peccare mortaliter ⁊ venialiter
Mortaliter tripliciter. Primo quando
picipat in eodē crimine ppter qd ipse
est excoīcatus dando cōsiliū auxiliū ⁊
favorem: rōne cuius peccatū pmittitur
Secūdo quādo picipat cū excoīcato
in aliq alio crimine mortali ab illo ppter
quod ipse est excoīcatus. Sed in pmo
casu nota q participans cum excoīca
to in eodē crimine: ut dictum ē incurrat
excoīcationē maiorem: sed in secundo
modo cadit tātm i minori excoīcatione
etiā si mortaliter peccat. Tercio q cōi
caret cum excoīcato maiori excoīcatō
ne in sacramentis puta accipere corp⁹
christi cum eo: vel sacros ordines incur
rit excommunicationē minorem: peccat
tm mortali. In alijs aut casibus supra
dictis non peccat quis participādo cū
excoīcatis: nisi p quāto alijs in cōtem
ptū pcepti ⁊ phibitōis facte audacter
cum excoīcato: ⁊ ad libitū conuersare
tur: aut in salutādo: aut in loquēdo si
ne necessitate: aut in morādo vel cōicā
do. Sed nota q sacerdos recipiēs ali
quē excoīcatū maiori excoīcatione ad
officiū ecclē: aut ad sacramenta: aut
ad ecclēsticā sepulturā: nō solum mor
talit peccat: s; subito ē suspēsus ab ad
ministratōe: ⁊ sibi ē interdict⁹ introitus
ecclesie quousq; sit absolut⁹: ⁊ efficiē
quasi irregularis: ⁊ si talit interdictus
moriat nō debet poni in cimiterio: nec
debet ppter timorē sacerdos desistere
qn talē excoīcatū expellat de ecclesia
quia non excusat rōne timoris: nisi ta
lis ē timor q posset cadere i pstantez
virum. tūc. n. fm quosdam excusatur

ab interdicto. Post. autem dicit q be
atus erit talis sacerdos si se preparat
ad martyrium. Nota igitur quomō
habuisti q in nouem casibus hō cadit
in excoīcationē minorem: ratione cui⁹
sepatus ē ab effectu sacramentorum ⁊
q̄tum ad deum. **N**az peccatū mōtale
animā separat a deo: ⁊ excoīcat⁹ qūo
cūq; ē in peccato mortali: preter q; par
ticipādo cū excoīcato maiori excoīca
tione in loquendo: salutando: orando
cōicādo: ⁊ comedēdo: in quib⁹ casibus
fm **T**ho. homo nō peccat mortaliter
nisi ppter cōtēptū dato q excoīcationē
incurrat: ⁊ ideo qui est in peccato mor
tali quocūq; aliter est excoīcatus: etiā
q̄tm ad ecclēsiā est sepatus ab effectu
idest a gratia ⁊ sacramentis. quia nul
lus q ē i peccato mortali: cū sit idispōsi
tus pōt consequi gratiam spūs sancti:
potest tamen intrare in ecclēsiā: stare
in officio diuino: ⁊ etiā potest cum
alijs in alijs picipare: sed nō pōt pacē
in ecclēsia recipere: cum pax ipa sit loco
cōmunionis. Sed hec omnia plenius
habent in decretis ⁊ decretalib⁹: ⁊ in
summis: ideo cum expedit videre que
re diligentius in ipsis.

Postq; ille qui vult cōfiteri: di
xit ex se ea que voluit de pec
catis suis: si non dixit sufficien
ter: quod quasi semper accidit interro
gandus est plene de his que non dixit
put videbitur fore expediēs. Si vero
modicum vel minus dixit potes inter
rogare fm ordinem infra positum: v;
primo de decem pceptis: postea de
vicijs capitalibus: nō autem omnes de
omnibus: sed de illis que solēt i talib⁹
reperiri: ⁊ non solum de istis peccatis

interrogandi sunt: sed de omnibus circumstantiis peccatorum put. s. satis ostensum est. Non tamen est necesse de quolibet peccato mortali omnes circumstantias predictas confiteri: sed solum illas que trahunt peccatum in aliam speciem: que scilicet habent speciale deformitatem oppositam alicui preceptorum. Scilicet et de numero peccatorum mortalium. scilicet quoties mortale peccatum commissum est in qualibet peccato rui specie diligenter interrogandum est.

Incipit prima pars de modo interrogandi penitentes a confessoribus secundum decem precepta legis. Primum preceptum continet tria capitula. **P**rimum.

Quam cole deum. Circa hoc primum preceptum: sic potes interrogare et primo de votis.

De votis.

Nota scilicet magistrum sententiarum di. 18. q. votum est testificatio que datur promissionis spontanee que fit deo: de his que dei sunt: et fieri debet vel brevius secundum Tho. Votum est promissio deo facta de aliquo quod fit deo acceptum: ad quod requiruntur tria. scilicet deliberatio voluntatis. propositum et promissio. ultimum oritur ex secundo. secundum ex primo.

Si transgressus est seu omisit implere aliquod votum licitum: et si advertenter cum possit est semper mortale: et totiens quotiens frangit. Secus si ex oblivione vel quia non poterat vel infirmus ieiunare et huiusmodi.

Si vouit se aliquid mali facturum: vel vindictam: vel maioris boni impeditum: vel non ingredi religionem hoc est mortale et sine aliquo dispensatione id illud infringere

Si nimis tardauit implere: propter quod a memoria excidit omnino: vel venit ad statum non valendi implere: cum prius potuisset mortale videtur. Idem quando dimisit propositum implendi: cum tamen posset: alio modo implendi votum quando sibi non presuit tempus non videtur mortale: nisi mora esset valde nimia. et nisi ex hoc ei immineret periculum non valendi implere: vel de voto ingrediendi religionem cum tamen non haberet causam legitimam contra gentem dilatiois: tunc etiam est mortale.

Si fecit votum de relicto: vel de elemosyna ieiunio et huiusmodi: sed ob malum finem: puta vel possit facere vindictam adulterium et huiusmodi mortale peccatum est nec tenetur illud implere.

Si fecit votum abstinentie et huiusmodi et dubitat utrum possit implere vel non et sine dispensatione vel commutatione superioris: cum possit faciliter recurrere ad eum: vel ad confessorum suum per consilio frangit mortale videtur.

Nota tamen quod viri possunt irritare vota uxorum. scilicet abstinentie peregrinationis elemosyne: et accessus ad tale locum: et maxime votum elemosynarum si non habent nisi potestatem absque alia superiorum dispensatione: et si fiat talis irritatio est sine causa rationabili a viro amorem non tenet uxorem implere talia vota. Dubium est de voto hierosolymitano quia hoc in fauorem fidei emittitur. De irritacione votorum impuberum et filiorum familias et religiosorum: vide in secunda parte summe tue ultimo.

Si habes votum castitatis: vel religionem intrandi et matrimonium dicitur mortale est: et non potest consummare illud absque mortali peccato: quia adhuc potest illud implere: et debet ante consummationem

d

matrimonij: post cōsumationē vero reddere tenet debitum etiaꝫ interpre tatiuꝫ pēcenti. Sed exigendo semper peccat mortaliter: unde cōsulendū ēcē ei petere super hoc dispensationē a pa pa sūm Guil. posset ēcē eps dispēcare nī si ēcē talis pētinens ⁊ obseruans ipsum Si fecit votū stultū ⁊ irratiōabile: vt vt ieiunare dñica die: vel nō pectinare caput: vel lauare i sabbato: ⁊ huiusmo di mortale nō est: sed pphibendus est il lud implere.

De voti transgressione.

Et nota q̄ a trāsgressione vo toꝝ potest de iure cōi ⁊ cōsue tudine confessor absoluere qz non est de casibus reſeruatis: sed de di ſpensatione ⁊ cōmutatione votoꝝ nō potest se intromittere sine spāli cōmissi one dioceſanoꝝ: vñ alteri⁹ q̄ possit illā dare. Episcopi autē in oībus possūt cō mutare vel dispensare: nisi in voto ca ſtitatis vel religionis ⁊ tribus votis pe regrinationis. s. hierosolymitani ad sā ctum Iacobum: ⁊ ad limina apłozū idest Romā: in quib⁹ votis papa vñ sūmus penitētiarius soli dispēſant: vñ cōmutant.

De votis habes i scōa parte sūme.

De supstitutionibus. c. 2^m.

Si fecit ipse vñ fieri fecit aliqō maleficiū: seu iuxta vulgare malias in quibus semper fūit incantatiōes occulte vel manifeste: de monū inocationes: quod scēper ē mor tale: ⁊ dignum morte corporali.

De incantationibus.

Si fecit vel fieri fecit: vñ pcura uit aliqū incantationem cū sacramētalibus ecclesie: vt aq̄

baptifinali vel oleo sancto ⁊ huiusmo di ob sanitatem vel aliam causā est mortale ⁊ grauissimū.

De adoratione creaturarum.

Si adorauit aliqū creaturā faciēdo orationem ad eā: vt ad lunā solē ⁊ stellas cū p̄ ap parent: ⁊ huiusmodi est mortale pētm

De diuinationibus.

Si fecit vel fieri fecit aliquā diuinationem ad inueniēduꝫ furta: vñ ad sciēduꝫ occulta vel futurum: quod sibi contingere po test est mortale.

De arte notoria.

Si didicit artem notoriam: vñ vsus est ea ad sciēduꝫ aliqua vel si vsus est arte nigroman tica mortale est: ⁊ si habet libꝝ i ducē dus est vt eum comburat: alis non est absoluendus sicut est liber Almadel Sexiforas ⁊ alij libri cōburendi sunt: quia mortale est vti eis.

De cōstellationibus.

Si ex cōstellationibus vel pla netis sub qbus natus ē aliqđ indicauit determinate de con uersatione eius. Idē si ex phisonomia credere. n. hominē ex fato vel cōstella tione vel cōplexione cogi ad bonū vel ad malum est hereticum.

De sortibus.

Si vsus est sortib⁹ diuinatorijs quod ē mortale: ex leuitate au tem veniale.

Si dedit aliqđ turpe vxor viro ad co medendum: vel alteri vt amaret eam vel fecit vel dixit aliquid turpe ad hu iusmodi est mortale. interrogandū ē quid fuit illud.

De incantationibus.

Si fecit vel fieri fecit aliquam incantationē ob sanitates consequendā: et quā hoc fit sciendo esse phibitū est mortale cōiter: quādo vero ex simplicitate fieret putando eē bonas orationes videt veniale. **S**i si nollet in futurū abstinere negāda ē ei absolutio: quia ex obstinatiōe et malicia videt esse mortale: et interrogāduz est de verbis quibus vtuntur: et de obsequantijs quas addunt.

De brenibus.

Si fecit vel fieri fecit: vel vsus est brenibus: que cōiter sunt superstitiosa ex verbis vel charta in qua sunt: vel modo imponendi vel portandi vel tpe scribendi: et inuēta supercriptione earū imponēdū est quod cōburant: et si nollet nō sunt absoluedi: quia tunc ē mortale. **S**i vero putabāt talia eē licita tanq̃ orationes: veniale le videtur.

De obseruationibus temporū.

Si obseruauit vnā diem magis alia: in nō incipiendo aliquid tanq̃ malum: vt dies egyptiacos: vel dies in quo occurrit decapitatio sci Johannis baptiste: vel diem ascensionis in colligēdis herbis et huiusmodi veniale videt: quādo ex simplicitate hoc fit: siue scribēdo aliqua: vel portādo ad suspēdendū in aliquo loco si simplicit̃ credit veniale est. **S**i vō hec crederet aīo obstinato tūc mortale esset talia obseruare.

De somnijs.

Si obseruauit sonia faciēs aliquas ofones et obseruationes et postea ex his que somniat

volēdo de futuris et occultis iudicare et p̃nunciare mortale est: alias autem sine obseruatōe adiūcta adhibere si dem nimis somnijs peccatum est: et si ex se nō sit mortale tū p̃iculosū ē: quia sic diabolus multos decipit.

Si ex effusione olei de lucerna: vel crassitatione aliquaz auium. vel vlula tu canum. vel magnitudie et crinitate ventozū et huiusmodi estimant aliquid mali euenturū quod fatūū est.

Si existimauit mulieres pueri in gattas vel alia animalia et ire de nocte et suggere sanguinem puerorum et huiusmodi quod ē impossibile nisi deo: et iō fatuum est credere. De hac materia diuinationum incantationum et omnium superstitionum vide luce clarius in decretis. 26. cā. per totum.

De blasphemia multiplici dei et sanctorum. c. 3.

Si blasphemauit deū: videlicet dicendo eum nō eē iustum et omnia iniuste disponere et eē acceptatōre psonarum: vel non videre que fiunt: vel nō curare de actib⁹ hominum vel p̃ditorem: vel sine merito punire et flagellare eum: vel non posse istud vel illud facere et huiusmodi quolibet horum est mortale: cum aduertit quod dicit et intelligit.

Si blasphemauit deum vel aliquē sanctum que p̃prie dicitur maledictō vt maledictus sit x̃. vt sit ex ira semp est mortale: si aduertit ipsa verba.

Secundum preceptum de iuramentis et periurijs: et habet. c. duo.

Primum.

6 2

Nec iures vana per ipsum.
Primo dicitur piurio. Si iura-
uit in aliqua curia coram iu-
dice mendaciose mortale est
peccatum; alias haberet iustam causam;
et qui inducit ad hoc aduertenter ut iu-
dex aduocatus procurator; et huiusmo-
di mortaliter peccat. Si iurauit et
extra iudicium in communi sermone quod-
cumque ex causa vel leuitate vel utilitate
vel iocositate vel qualicumque modo: non
solum ad sancta dei euangelia et per cor-
pus christi et sanctorum: sed etiam per
fidem: per deum: si deus me adiuuet:
per virginem mariam: per crucem per ani-
mam suam et huiusmodi. hoc semper
est mortale quando aduertit se iurare
et falsum dicere: et totiens quotiens sic
iurando aduertit. Si iurauit aliquid
pro certo: de quo dubitat utrum sit
mortale est: et precipue iurando in iu-
dicio. Si iurauit perpetrare aliquid
quod est mortale: ut facere vindictam
non dimittere concubinam: seruare iniu-
sta statuta: tenere secretam iniquam con-
iurationem mortaliter peccauit: nec de-
bet illud seruare. Si iurauit tenere
secretum aliquod quod est tractatum
in consilio: vel aliud quod nulli est no-
cium: si aduertenter manifestat pec-
cat mortaliter ipse et qui stimulat eum
ad manifestandum sciens illud esse se-
cretum. Si iurauit seruare statuta
alicuius ciuitatis vel vniuersitatis: ali-
quod scienter ex illis transgrediendo
statutis peccat mortaliter. Si tamen
aliquod statutum est abrogatum per
contrariam consuetudinem: quia quo-
tidie per omnes fit contrarium et diu:
non videtur periurus si non seruat illud

eo quod non habet vim statuti. di. 4. §. le-
ges. Si iurauit per aliquem mor-
dum opprobriosus per dei membra vel
sanctorum: ut faciunt ribaldi mortali-
ter peccauit: quia blasphemia reputa-
tur et 2. q. 1. c. si quis per capillum.

Si promisit se aliquid facturum licitum
in honorem dei vel aliorum sanctorum: si non
intendebat obseruare mortaliter pec-
cauit. Si autem intendebat obserua-
re sed veniente termino quo debet implere
non seruat promissum: cum tamen possit
sed cum incommoditate sua peccauit morta-
liter: nisi ille cui promisit ante terminum re-
laxet iuramentum: quod facere potest si promissum
in illius utilitatem tamen cedat: nam si in
utilitatem aliorum vel in honorem dei et san-
ctorum non potest ille relaxare: sed ad episcopum
vel papam pertinet relaxatio vel commu-
tatio: si autem non potest implere ex-
cusatur a peccato propter eum cum non potest. Si
quis etiam promittat cum iuramento se
aliquid facturum quod non est alicuius im-
portationis boni vel mali: ut mater de
verberando filium: vel de bibendo: vel non
et huiusmodi videtur veniale iuratio
et periuratio. Si iurauit sine causa ra-
tionabili per quibuscumque minimis: dicen-
do etiam veritatem veniale est: nisi fa-
ceret in contemptum et inducendus est:
ut abstineat propter periculum periurij.
Si induxit aliquem ad iurandum: quem
omnino credebat falsum iuraturum morta-
liter peccauit: nisi esset index hoc faciens
ex officio suo secundum iuris ordinem.

De adiuratione. c. 2.
Oadiuratio est que est inducere
aliquem ad aliquid faciendum
ob inuocationem alicuius rei
sacre. et si est per modum coactionis inter deos

eum obligare per modū iuramēti ad aliquid faciendum: vt ad superiores et alios in gbus n̄ h̄z potestate est mortale: sicut adiuratio caiphe contra dñm. Ad sibi subditos v̄o ē licita eo cāu q̄ liceret eis precipere al̄i: et tūc adiuratus tenetur illud facē vel dicē alias ēēt mortale sicut transgressio precepti.

Si adiurauit platos vel socios vel inferiores per modū deprecationis itendens reducere ad iuramētū ad aliqd boni faciendū: nō est malū vl̄ veniale.

Si leuiter et sine causa est adiuratus non faciens illud nō peccat. **Tho.**

Si adiurauit demones per modū precis vel ad fiendum aliquid ab eis: vel aliquid obtinendum auxilij ē mortale: nisi quis faceret ex familiari consilio spiritus sancti: vel nisi ex quadā simplicitate: querens ab obsessis a diabolo: sed per modum coactionis licet eos adiurare ne nobis noceant. **S**i adiurauit creaturas irrationabiles ne diabolus eis vtatur in n̄m nocumētū lz. **S**i autē vt demū operetur in eis mortale est vt incantatores serpētium.

Si i cātlicis et turpib⁹ fabulis miscuit deum et sanctos: et in narrationibus turpibus et amatorijs est mortale: alias veniale nisi faceret in cōtēptū dei.

Tertiu⁹ preceptū ē obseruatione festoz cōtinet duo. c. Primum. **S**abbata sanctifices. Quia q̄stū ad determinationē dierum: istud preceptum ē d̄ iure positiuo: ideo hic annectere potes d̄ ieiunijs ecclesie et d̄ auditione misse. **P**rimo ergo si fecit aliquod manuale opus diebus dominicis et festiuis: vel alias preceptis ab

ecclesia extra necessitatem: quia mortaliter peccauit si per notabile spatium secus si fueret aliqua puncta. **S**i vero ex necessitate v̄z q̄z hostes expectantur vel veniūt inundationes aquarū et huiusmodi tunc licet remouē blada et supellectilia et huiusmodi: et debet obuari d̄ vesp̄a i vesp̄a. i. d̄ sero ad sero. d̄ cōse. di. 3. c. p̄nūciandū. et hic requiritur magna prudentia i cōsulēdo.

Si vendidit vel emit diebus festiuis non comestibilia de die in diem: vt panem vinū caseum carnes et huiusmodi mortaliter peccauit. **S**i per modū negociationis non in casu magne necessitatis. In nundinis tamen ex quo prelati ecclesiarum tolerant: si non dimittunt audire missam s̄z. **Pe. d̄ pall.** videntur excusari qui mercantur i diebus festiuis scilicet a peccato mōtali.

Si fieri fecit aliqd p̄dictoz a suis filijs discipulis seruis laboratoribus si ne necessitate peccat mortalit̄ mādās et exequens. **S**i tñ mādās seu m̄gr vel patronus n̄ h̄z necessitatē: s̄z discipulus eius vel seruus vel rusticus habet necessitatē: ita q̄ aliter nō posset viuere: vel q̄ discipulus nō obedit aliquādo magistro in his diebus vendēdo vl̄ faciēdo aliqd exercitiū ei⁹ artis p̄ aliq̄ tempore. Et nec iste nec alius d̄ illa arte vult cōducere eū secū et aliud exercitiū nescit facē: videtur ip̄e excusari. **N**am si i obsequium eccl̄iaz paup̄ularū aliqñ licet aliquid laborare dieb⁹ festiuis s̄m doctores: q̄to magis licet p̄ sustentatiōē vite ei⁹ i necessitate tuti⁹ tñ esset eligere aliquā artem si posset.

Similiter de scriptoribus p̄ precio et cōficiētib⁹ instrumenta et indicatib⁹

et facientibus longas dietas non causa cupiditatis sed necessitatis: quia non bene aliter potest fieri. **D**e barbiton foribus et huiusmodi. Medicinalia autem semper licet facere et medicari et talia vendere. **S**i per totum diem festiuium vacauit ludis venationibus aucupijs choreis et alijs vanitatibus mundi. Frequenter enim in his occurrunt mortalia peccata: et si de ista non sint mortalia. Quod etiam mortale peccatum diebus festiuis commissum sit grauius patet: et ideo de huiusmodi confitendum est.

De auditione misse diebus dominicis et festiuis.

Non audiuit totam missam diebus illis: sed omisit: vel ex contemptu: vel ex cupiditate lucrandi vel causa cuncti ad solatiu: vel ad conuiuia: seu ex negligentia vel ignorantia crassa mortaliter peccauit: et toties quoties dimisit. Idem si audiuit: sed non totam dimittendo notabilem partem. de conse. di. i. c. missas. Secus vero est si modicam partem misse dimisit.

Quod autem quis audiat in parochia sua vel alibi missam propriam de die: vel aliam audiendo: vel non intelligendo verba: vel non audiendo: quod submisit deum vel audiat alibi seu a concubinario: vel simoniaci et huiusmodi: vel non simoniaci et concubinario: ex quo prelati non prouident super huiusmodi non videtur simplices sollicitandi: sed dimittendum conscientijs eorum ubi talia abundant secundum De. de pal. et Huil. duran.

Dimittens vero auditionem misse ex infirmitate vel ex tali occupatione quam non potest dimittere: ut seruire

infirmo: vel alia iusta causa: puta quia manet in castris excusatur. **E**xcusantur etiam puellae que dimittuntur a parentibus domi: non tamen cunctae ad choreas: vidue etiam que manent in domo clausae per menses: non excusantur: secus si per dies. id est. vel per mensem.

De obseruatione ieiuniorum. c. 2.

Quis dimittit ieiunia ecclesie vel quadagesime: quatuor tempore: et vigilias festorum christianis: ac apostolorum et sanctorum post. xi. annus peccat mortaliter: nisi habeat causam legitime eum excusantem: vel saltem existimet se habere: puta cum est satis debilis: vel videtur sibi esse propter quod credit non posse ieiunare sine notabili corporis detrimento: sed secundum veritatem possit: talis non videtur de facili condemnandus de mortali: ex quo paratus erat obedire precepto si credidisset se posse: aliter est mortale: et totiens quotiens dimisit aliquem diem ieiunij: quilibet enim dies est sub vno peccato: et inde post. xi. annum inducendi sunt iuuenes ad ieiunandum sed etiam interrogandus est de numero dierum quos dimisit: et quia de causa

Si vero notabiliter anticipauit horam comedendi: puta circa horam tertiam sine causa legitima non est ieiunium: unde et mortale. hora autem congrua esse nonam. tardare autem post nonam non est vicium: nisi fiat ex superstitione.

Si cum ieiunauit ex statuto ecclesie vel ex voto: vel ex iniunctione confessoris comedit de sero frustrum panis: vel de pluribus fructibus: aut confessionibus: vel de vno genere tantum: sed in magna quantitate ieiunium fregit.

Si vero aliquid confectum sumit in qua

quantitate non soluit ieiunium: nisi fi-
eret in fraudem ad nutriendum: sed su-
mendo aliquid fructuum per modum
medicine ne seculum vinum lauet stomachum
non videtur esse malum. ¶ Potest au-
tem quis in die pluries bibere sumpto
prandio: et non frangit ieiunium nisi fi-
at in fraudem ut dictum est. ¶ Debi-
les et multum laborantes itinerantes
peregrinantes ac nutriendos pauperes
et huiusmodi: quoniam et qui a ieiunio excu-
sentur vide plenius in summa.

¶ Quartum preceptum de honore parentum
et huiusmodi. c. Primum.

Habeas in honore parentes
quare primo. ¶ Si dixit ver-
ba contumeliosa vel oppro-
biosa parentibus morta-
liter peccauit: et multo magis si verbe-
rauit etiam leuiter. ¶ Idem si paren-
tes irrisit. ¶ Si blasphemauit vel ma-
ledixit: ipsis defunctis et uiuis. ¶ Si non
obediuit eis in licitis ex contemptu pec-
cauit mortaliter: etiam in paruis reb-
secus si ex negligentia in rebus non mul-
tum ponderis. ¶ Si non prouidit ne-
cessitatibus eorum: cum posset morta-
le est. ¶ Si non impleuit legata facta
ab eis ad pias causas: sed multum di-
stulit propter incommoditatem cum
tamen posset peccauit mortaliter. ¶ Si
non reuerenter se habuit: sed contempsit
vel dure locutus est: vel prouocauit ad
iram vel non supportauit eos: vel dili-
genter non prouidit: veniale est.

¶ De gubernatione familie. c. 2.

Non prouidit magnis neces-
sitatibus victus et vestitus filiorum

uxoris seruorum: cum posset ex auari-
cia: vel crudelitate mortale est. ¶ Item
si propter hoc illegitimos filios misit
ad hospitale: vel seruos qui sibi bene
seruierunt. ¶ Si non adhibuit dilige-
tiam ad hoc ut boni essent: et mandata
dei et ecclesie obseruarent: ut de confes-
sione communione auditione misse de ho-
nestate et huiusmodi: et si notabilem in
hoc commisit negligentiam: non curan-
do vel non corrigendo mortale est: vel
veniale graue. ¶ Si dixit uxori ver-
ba contumeliosa vocando scortum et hu-
iusmodi: vel uerberauit asperis sine cau-
sa rationabili: sed ex iniuria mortale est
secus si alias ei dura et aspera uerba lo-
quitur. ¶ Si uxor contendit cum vi-
ro in licitis reb- nolens obedire ex hoc
prouocans cum ad blasphemandum
deum vel sanctos vel ad aliud grande
inconueniens mortale est: si est occasio
data ad hoc. ¶ Si uir permittit uxori
rem facere vanitates aut ornatus: vel
tripudiat et huiusmodi: et alia mul-
tum prouocantia ad lasciuiam morta-
le videtur: si vero non videtur multum
excessus veniale. ¶ Mater que mittit
filias ad choreas et alias mundi vani-
tates: et non ducit ad missam confessio-
nem communionem peccat mortaliter
et non videtur posse excusari a mortali.
¶ Si dominus vel domina non pro-
uidit necessitatibus corporalibus ser-
uorum et ancillarum et infirmos mit-
tit ad hospitale et non curat de neces-
sitate eorum: vel non dat eis habilitatem
ad confitendum communicandum qui-
diendum missam cum possit: vel facit in-
festis laborare: mortale est in quolibet ho-
rum.

Si nimis dure vel nimis remisse
alias se habuit in gubernatione familie
in quo oēs delinquit et perfecti cōiter
veniale est. d. 1. 25. c. qualis.

Quātū pceptū dō homicidio. c. vnuz.

Non occisor eris. et primo q̄
re. Si occidit extra ordinē
iuris aliquem voluntarie:
vel preter intentionē a ca-
su: dādo operam rei illicite: vt in lu-
do noxio: vt ad saxa vel etiam rei licite:
sed non adhibendo debitam diligē-
tiā vt projiciendo tegulas de tecto mō-
tale est et casus episcopis reseruatus.

Item si ex necessitate euitabili et eti-
am inuitabili: ad quā peruenit ex cul-
pa: puta quia adulter est inuictus a vi-
ro mulieris adultere qui vt mortē eua-
deret eum occidit. interrogandum est
de causā homicidij. **S**i iudex occi-
dit aliquem innocentē fm iura: vel ali-
quem nocentem: sed preter ordinē iu-
ris: vel secundum processū ordinariuz
sz nō habēs legitimū dominū: vel ha-
bens p̄tātē: sed nō ex iusticia: sz ex vīdi-
cta: vel auaricia: vel crudelitate: et est
casus episcopalis: nisi in ultimo pūcto

Si mulier grauida quesitū abor-
sum per medicinas vel labores: vl' per
aliū modū: etiam si non sequatur
effectus est mortale in ea: et in quocūq;
q̄ consulente et operante ad hoc: nō ta-
men est casus episcopalis. **S**i vero
sequitur effectus et puerperū erat for-
matum in vtero: homicidium ē in ea
et i cooperāte et cōsulente: vñ casus epi-
scopalis est. **I**n aliquibus etiā locis
si nō sequitur effectus p̄ synodales p̄stōes
est episcopalis et alicubi est excoīcatō.

Si occidit mater filium: vel filiam

spōte ad occultandū crimē suū grauis
simū est: et multo plus si nō baptizātū.

Si pater filiam vel frater sororem
fornicatē: si vir vxorē: si vxor virz p̄p̄
odiū vel amorē ad aliquē aliū: si filius
patrē vel matrē ex ira vel auaricia: vl'
fratrē frater grauisissima sunt et digna
magna penitētia et episcopo reserua-
ta. **E**t nota q̄ episcopi solent cōiter
eos mittere qui ire possunt p̄ casu ho-
miciidij ad penitentiā: curie ad ter-
rorem incutiendum. Si tamen nolunt
possunt absoluerē tales per se: vel per
alios: ideo pape nō reseruatus. **S**i
mater vel nutrix suffocat filium: vl' fi-
liam quem tenet iuxta se inaduerten-
ter opprimens eum mortale est p̄p̄
negligentiam et est episcopalis. **S**i
mulier grauida preter intētiōē abor-
titur: si cōmīssisset ibi notabilem negli-
gentiam: puta quia nimis saltauit: vel
quia nimis inordinate laborauit: vl' p̄
pter inordinatas lasciuas nō esset abs-
q̄ mortali peccato. **I**dem in viro vel
alio percutiente eam vnde hoc sequit̄
secus vero si non esset in causā. **S**i
etiam non occidit tamen mutilat ali-
quod membrum: vel reddit inutile: ali-
ter extra ordinem iuris vl' vulnerat vl'
alias percutit aliquem ex iniuria pec-
cat mortaliter. **I**tem si iniuste incar-
cerat: vel tenet per violentiam ne liber
possit abire nisi faceret per pūctum tē-
poris ad impediendum malum eius.

Si clericum habentem tantum pri-
mam tonsuram est excommunicatus.

Si quis verbo vel mādato. i. mādā-
do p̄suadēdo cōsulēdo ratificādo vl' i
citādo coopat̄ aliquē p̄dictorū vl' mor-
tē vl' corporālē lesionē peccat mōtalit̄

etiā si nō sequat̃ effectus. **S**i si seget̃ effectus graui⁹. Et si percussit: vlt̃ huiusmodi: incarcerat⁹ eēt cleric⁹ vlt̃ religio sus in quol⁹ predictoz casuū penitēti⁹: vel includēs ē excoīcatus: nisi eēt pla⁹ tus eius qui hec faceret cā coꝛrectionis. Et vbi in p̃dictis. s. mandato consilio cooperatione vlt̃ facto si esset enormis iniuria facta clerico vel religioso non potest absolui citra sedem apostolicā vel legatum vel summū penitētiarū.

Secus vero si non esset enormis iniuria. De huiusmodi materia habes diffuse in. 4. parte summe. Enormis iniuria dicit̃ quando ad mutilationē membri seu effusionem sanguinis magnam. s. per vulnus illatum p̃cessū fuerit. Aut si in ep̃m: vel in abbatem propriū manus violenta iniecta sit: vlt̃. c. cum illoꝝ de sen. excō. Aut. n. dicitur enormis arbitrio boni viri ex circumstantijs locozum temporum personarum: vt insti. de iur. naturali. §. atrox. Vel si est facta religioso: quia non absoluitur talis citra sedem apostolicā vel legatum eius: vel eius summū penitentiarium: secus vero est si non esset enormis.

Si quis iter fecerit: vlt̃ mā dauerit: vlt̃ fecerit interfici aliquē christiāū p̃ assassinos: ēt si nō seq̃tur effectus ē excoīcatus et depositus oī gra⁹ du ordine et dignitate seculari: vlt̃ ecclesiastica. et silt̃ receptor et def̃sor huiusmodi assassinoꝝ. c. pro humani. d̃ homi. li. 6. Dicuntur assassini quidāz heretici. vide d̃ hoc i. 4. parte summe ti. i.

Si quis desiderat mortem alterius deliberata rōne in malum alterius: siue ex odio siue invidia: siue ex auaricia vt habeat eius bona: vlt̃ ex luxuria

vt aliā accipiat: vlt̃ ex supbia vt i. plato ne succedat: vlt̃ ex accidia ne hēat cām gubernādi eū: vlt̃ vt sit magis liber: et nō habeat coꝛp̃iētiē: in quol⁹ boꝝ ē mortale. secus autē si hoc desiderat: ne ipe met vlt̃ ille deū amplius offenderet: vlt̃ ne peior efficeretur: aut ne bonis p̃sonis vlt̃ ecclesie dei noceat sicut tyrāni.

Si vero quis ex impatientia et ira p̃cutit seipsum iniuriose peccat mortaliter: et si clericus sit est excoīcatus secus si ex zelo deuotionis ad reprimēdam carnem vel tentationes: nō tamē licet abscidere aliquod membrum: alias peccaret mortaliter et efficeretur irregularis: et si ē cleric⁹ esset excoīcatus.

Si occidisset vel vulnerasset aliquem in loco sacro esset sacrilegi⁹ et ecclesia violata. **S**i per violentiā etiam si sit officialis eduxerit malefactorē vel debitore d̃ loco sacro: vel fecerit capi cum peccauit mortaliter.

Si fecit vlt̃ fieri fecit torneamētū: vlt̃ aliud spectaculum vbi sit periculū vite mortale peccatum est.

Sextum p̃ceptū d̃ luxuria actuali et sp̃ebus ei⁹. c. vnum.

Non mechaberis. Luxuria actualis que p̃mittit̃ extra matrimonium: semper est mortale peccatum in oībus speciebus suis: que omnes hic ponunt̃ q̃ distincte oportet eas confiteri: vlt̃ in interrogare p̃fitētes si a seipsis nō dicūt nullo modo tamen necesse est interrogare de his oībus nisi necessitas cogat ne q̃s addiscat quod nescit sed p̃ut cōuenit personis q̃ cōfitentur: et cū habetur vltima sp̃es non ē vlt̃a descēdēdi

ad alias particulares circumstantias
 nō necessaria: et cauto ac honesto mo-
 do interrogandum est. ¶ Si cogno-
 uit solutus solutam que dicitur forni-
 catō. et si est meretrix vel serua sua vl'
 alterius vel vidua: et etiam si tales in-
 duxit ad peccatum. ¶ Si tenuit cōcu-
 binam et q̄to tempore: q̄ ultra fornicā-
 tionem est ibi scandalum proximorū:
 quia publicum: licet sit fornicatio.
 ¶ Si virginem deflorauit extra ma-
 trimonium quod dicitur stuprum: et si
 seduxit eam promittēdo ducere i vxo-
 rem cogendus est in foro cōsciētię: vel
 ducere eam in vxorem sibi: vel eaz do-
 tare si potest: et iniuriatus est parenti-
 bus eiusdem: si hoc nescierūt. ¶ Si ipe
 solutus cognouit vxorem alterius: vel
 ipse vxoratus cognouit solutam quod
 dicitur adulterium: et est duplex quan-
 do vterq̄ est cōiungatus. ¶ Si intulit
 violentiam alicui quod dicitur rapē:
 et si contra voluntatem parentum gra-
 ui⁹ est. ¶ Si nupte vel virgini vl' mo-
 niali grauissimum est. ¶ Si cognouit
 consanguineam suam: vel cōsanguine-
 am vxoris sue vsq̄ ad quartū gradū
 cōsanguinitatē vl' affinitatē: et dī ices⁹.
 ¶ Idem de muliere que permittit se
 cognosci a consanguineo viri sui. ¶ Si
 cum moniali scelus est operatus: vl' cū
 habente professionem castitatis: et dicitur
 sacrilegium. Idem si mulier cum
 clerico religioso prelato ordinario: et
 huiusmodi. ¶ Si cognouit cōmatrem
 vel quam tenuit ad baptismum filiam
 spiritualem vel chrisina: vel quam au-
 diuit in confessione: et dicitur incestus
 vel sacrilegium. ¶ Idem de muliere
 que cum compatre semiscuit volunta-

rie. ¶ Si per semetipsum vigilas et vo-
 luntarius se polluit: et dicitur mollici-
 es siue manibus proprijs vel alijs mo-
 dis. de modo non est interrogandum.
 ¶ Si cum masculis operatus est tur-
 pitudinem: vel femina cum femina: vl'
 vir cum muliere extra vas debitum: et
 dicitur vicium sodomiticum. ¶ Si cū
 brutis operatus est nephās: et cum qui-
 bus: et dicitur vicium bestialitatis. ¶ Si
 diebus festiuis aliquod horum opera-
 tus est: quia grauius est: et aliquos ve-
 ro necesse est confiteri huiusmodi cir-
 cūstantiam: quia mutat speciem pec-
 cati. ¶ Si in ecclesia vel in loco sacro
 aliquod predictorū cōmisit: quia dī-
 citur sacrilegium et per hoc violat ec-
 clesiam: et si istud esset manifestum esset
 reconcilianda ecclesia. ¶ De peccatis
 vō q̄ cōmittūt i cōiugio. s. tactib⁹ et acti-
 bus ihonestis et osculis ac verbis et hu-
 iusmodi: dicitur in. c. d. luxuria. ¶ No-
 ta tamen q̄ dī iure cōmuni peccata lu-
 xurie nō sūt reseruata episcopis: nec
 pro aliquo illorū est lata sententia ex
 cōmunicationis a iure: sed commu-
 niter per synodales cōstitutiones epi-
 scoporum aliquos ex dictis casibus si-
 bi magis reseruāt: vt incestum sacri-
 legium. s. cum monialibus. aliqui vō
 episcopi vicium bestialitatis. alij etia
 vicium sodomiticum et quedam alia i
 quibus est lata sententia excōmunica-
 tionis per synodales constitutiones.
 Et ideo quere in diocesis in quib⁹
 audis confessiones.

¶ Nonum preceptum de luxuria mē-
 tali et eius speciebus. c. i.
 Nota q̄ cogitationes cōmit-
 tēdi aliquod peccatū luxurie:

que sunt cum cōsensu rationis semper
sunt peccata mortalia ⁊ contra hoc p-
ceptum. Non desiderabis vxorem p-
ximi tui: ⁊ sunt diuersarū specierum: si-
cut sunt opera carnalia: licet nō ita gra-
uia mortalia sicut opus exterius dimis-
sum. ⁊ cum dicit penitens se habuisse
cogitationes quibus ex ratione confē-
sit: interroget confessor erga quas per-
sonas: ⁊ cum quibus habuerit: quia si
erga cōiugatam est adulterius. Si ad
solutā ⁊ ipse sit solutus est fornicatio.
Si cum cōsanguinea est incestus. Si
cum masculo est sodomiticum. Si cū
virgine extra matrimoniū est stuprū.
Si cum religiosa est sacrilegium. Si
per violentiam est raptus. interrogan-
dum etiam est quotiens habuit huius-
modi cogitationes ad aliq̃s: quia toti-
ens peccauit mortaliter. Si per inter-
ualla temporum hoc fecit videlicet ra-
tione desiderat fornicari cum aliqua:
postea vero se occupat in aliquo nego-
cio vel cogitat de gubernatione dom-
⁹ ⁊ huiusmodi: ⁊ exinde iterum delibe-
rat fornicari peccat denuo mortaliter
⁊ sic deinceps. ¶ Sed si continue ver-
satur in tali cogitatione per horas: vnū
tñ peccatum est: sed tanto graui⁹ quā-
to diutius perseverat cogitando. Itē
si mutat cogitationes de vna persona
ad aliam: vel ad diuersam speciem cum
eadē persona deliberās per se de qua-
libet semper dō nouo peccat mortalit̃.
Unde si centus mulieres videret vnaz
post aliam: ⁊ ad quālibet specialit̃ ani-
mum determinat: centum mortalia cō-
mittit. secus si vna cogitatioe hoc ap-
petit: q̃ vnū ē habens deformitatem tot
peccatoz. Interrogandū est si diebus

festiuis discurrit per ecclesias proeādo
mulieres: si philocaptus ex aliq̃ secu-
tus ē eā: ⁊ q̃to tpe. qd̃ dicitur de viro
idem dicendū ē dō muliere erga virū.

¶ Delectatione morosa in cogitatio-
ne supra dictum est in. c. d. luxuria.

¶ Si mulier p̃tentat habē amatores
⁊ cū perpēdit aliquē vel aliquos p̃ca-
ri vel eaz amare carnaliter: pōit se ad
fenestram: vel vadit p̃ aliquē locū vt
videat ab eo: vlt̃ ponit se in ecclesia: vlt̃
alio loco publico: vbi discurrunt iuue-
nes ad prociandū: mortale ē: etiā si nō ap-
petat peccare cum talibus quia occa-
sionem ruine prestat: extra de iniuriis.
⁊ dam. da. c. fi.

¶ Septimū preceptū de furto nō faciē-
do: ⁊ de vsura que diuersis modis fit: ⁊
h3.8.c.

¶ **F**urtum non facies. De vsur-
patione rei aliene que i hoc p-
cepto phibet nota q̃ in omni-
bus infra scriptis speciebus est mortale
peccatū: ⁊ tenet ad restōem ei a q̃ res
capta ē. Quod si ille ignorat vel non
inuenitur pauperibus eroganda est: ⁊
nō solū q̃ accipit: s̃ et heres ei⁹ si tñ de
bonis eius ad eū puenit. c. michael ex
de vsuris.

¶ Circa vsurā q̃re p̃mo.

¶ **S**i mutuauit pecuniam nume-
ratā: vel aliquid eoz: que vsu
cōsumuntur: vt frumentū vlt̃
num oleum ⁊ huiusmodi intētiōe ali-
qd recipiēdi vltra suū capitale: ⁊ illud
plus quod accepit tenetur restituere.

¶ Si mutuauit super pignus rei mo-
bilis: puta vestis equi ⁊ huiusmodi vlt̃
imobilis: vt dom⁹ agri ⁊ hi⁹: ⁊ iterū acci-
pit vsufructū pignoris: dñ alius tenuit

pecuniaz suā vsura ē. Excipitur tamē casus qñ gener accipit possessionem ī pignus a focero suo: quousq; dat sibi vorez: et sustinet onera matrimoni nū triendo vxorem suam: extra de vsuris c. salubriter. Si posuit pecuniam pē nes mercatorem vel artificem cum intentione aliquid pēpiendi vtilitatē l3 non fiat pactum d hoc: sed ponit in discretione eius volens in omni casu capitale suum saluum vsura est: s3 si vult ita participāe d dāno sicut d lucro: tē l3 etiā cū pacto: et in hoc solent etiā of fendere mulieres d dotibus suis: et dicuntur vulgaritē deposita s3 ē vsura .c. pleriq; i4. q.3. i. tex. et glo.

De soccedis animalium.

Si in soccedis animalium pecorum bouū et huiusmodi: ita pacisci tur vt capitale sit saluum ē vsura: sed si nō ē saluum s3 nimis granatur vna pars non est vsura: s3 iniusticia.

Si ī emptiōe fructuum terre vlt aliaz rē ex eo qd añ per aliquos menses qñ reciperet fructus: vel alias res soluit p cium: et ppter hoc emit minus iusto p cio: vel si valebat decē emit p nouem vsura est. Secus si faceret hoc quia verisimiliter pēt etiā min⁹ valere qñ illud quod soluit v3 octo.

De venditione ad terminum.

Si vendidit ad credentiaz: seu terminū pānos laneos lineos de serico: vel alia quecūq; maiori precio qñ ad pātatos: qd si vēdidit sic plus iusto preciorōne dilatiōis vsura ē. Si vō nō vēdidit plus iusto p cio s3 nō vult facere ita bonū foz ei sicut illi q dat pecuniā numeratā sibi non ē

vsura. Tho. et d vsuris. c. nauticanti et c. in ciuitate tua.

De cambijs.

Si fecit cambia minuta: puta de vno floreno aureo ad monetam: vel econuerso accipiendo aliquid s3m cōmunem cursuz nō est illicitum. **S**i fecit cambia realia per litteras de loco ad locum et non ficta: est licitum moderatum lucruz.

Si fecit cambia que vulgariter dicuntur sicca: vt p venetos a libze d gros si vsura est: qñ realiter ē sibi mutuū s3 sub spe lucri. hec frequētant florentie.

Si tutor vel curator pupilloz: vel procurator et factor cuiuscunq; pecuniā pupilloz vlt patronozum dedit ad vsurā in vtilitatem illoz vltra pecatū mortale cōmissuz in casu quo illi nolint vel nequeant restituere: quia illi qui habuerunt vtilitatem principali ter tenentur: sed non restituentib⁹ illis tenetur pcurator tutor et curator et huiusmodi. **S**i qd emit agrū vlt domuz multo maiori p cio qñ valeat: itē dēs q vēditōz reemat ab eo deducēs hō ī pactū et ipe iterū fruct⁹ recipiat vsura palia est.

De mutātib⁹ sub spe.

Si qd ppter pecuniā mutuataz aliquñ petit: vlt sperat pncipaliter habē ab eo aliqd obsequz vel vtilitatē q precio possit estimari: vt opēa laboratoz vlt bonū ad coleū. terras: vlt mutuatōem iumentoz: vel ali quod donum: vlt vt procuret ei officium vel beneficium ecclesiasticum vel seculare. Vel qd det sibi ppter hoc pl⁹ de fructibus terre eius quam colit vsura est. Et quādo ppter hoc nō ab eo cui

mutauit: sed ab alio vt a domino vel a cōitate recipit vtilitatē: exinde debz illud pauperibus erogare.

¶ De accipiētibz ad vsuram.

Siquis accepit mutuo ad vsurā nō ad prouidēdū sue necessitati sed vt det ipse ad vsurā: vltudat: vel al's male vtat' peccat mortaliter. Idē si eū inducit q al's n̄ erat feneraturus. **¶ De d. pal.**

¶ De faciētibz statuta i fauorē vsurariorum.

Si fieret statutū in aliqua ciuitate vel castro vel loco q vsure soluantur: vlt q solute n̄ possint repeti: aut repetite nō debeāt restitui: excoīcati sūt q faciunt huiusmodi statuta: z qui iudicant fm ipsa. Vñ illi qui faciūt capitula cū iudeis: vt dñi z cōitates continentia q possint fenēari: vel q nō possint repeti i indicō vsure extorze ab eis z huiusmodi vidētur incidere in hanc excoīcatiōē. Vñ vero qui hoc faciunt z ciues q hoc cōsiliūt ex d. vsuris clemētia. ex graui.

¶ Capitulū. z.

Omnem p̄mptionē vero denariorū montis vt florentie: vlt imp̄cū stitorū vt venetijs: vel locorū vt ianue: qz aliqui ponūt contractum esse vsurarium: alij vō n̄. s. cōtrarium tenentes. Ideo nemini consulas vt faciat cōtractū: factū vero si potes iducere vt post mortē ipsius vlt vni' alteri us sumat vel satisfaciāt cōitati: vel det pauperibus bonū erit. **¶ Si vō n̄ vult adherens opinioni p̄trarie: non facile cōdēnes: qz in huiusmodi s̄z doctores nō ē precipiēda s̄ntia: d. his z alijs suadicis habes in secunda parte sum**

ne. ti. z. d. vsuris.

¶ De fraudulētia q multis modis cōmittitur. c. 3.

Omnis fraudulētia que fit: vel in rei substātia: vendendo vnā rē p alia: vt vinum limphatur p puro: carnes pecudinas p castrat' cera z aromata cum alijs mixturis. vlt i quātitate dādo mēsuras z pōdera di minuta: puta vncias nouem p libra. vlt in qualitate: vt rez prauā pro bona: vt pannū ferrū corium aromata anima: lia defectuosa fruct' z huiusmodi: z in his si notabiliter dānificauit proximū peccauit mortaliter z tenet' ad restitutionem. Si parum nec plus intendā venialiter z pauperibus erogetur.

¶ Si vēdidit rē aliquā multo maiori precio q̄ valebat fm cōem estimatiōē illi' tēporis aduertenter peccauit mortaliter: z tenet' ad restitutiōē si prum' notabiliter ledit: secus si paz. Idēz si emit minori precio q̄ valeat ex ignoātia venditoris. **¶ Si fraudauit iustas gabellas z pedagia tenet' comunitati restituere: si multū vlt ē paz: s̄z tamen intendens multū mortale est.**

¶ De falsificatione. c. 4.

Siquis falsificauit aliqđ istrumentum vel falso scienter vtitur vltra mortale tenetur ad omne damnum quod inde sequitur.

¶ Siquis falsificauit litteras papales vel falsificatis scienter vtitur est excoīmunicatus: cuius absolutio pape resnat. **¶ Si qz ex falsa cā suggesta qua expressa nō obtinisset bñficiū qđ recepit: l̄z n̄ sit excoīcat' tñ tenet' ad r̄stōē et qđ sic recipit seu ad renūciatiōem bñficij vel reassignatiōē z huiusmodi**

Siquis falsificauit monetas ultra peccatum tenetur ad restitutionem.

Idem si falsis sciens utitur et etiam ipse qui in huiusmodi fuit deceptus.

Siquis falsat mensuras vel potera ciuitatis vel comitatus: vel falsis sciens utitur ultra mortale tenetur ad restitutionem et omnium damnorum inde sequentium. **S**iquis falsat litteras prelatorum vel sigilla: vel aliorum ultra mortale tenetur ad satisfactionem omnium damnorum inde sequentium. **I**dem si falsificat libros vel alias scripturas in damnum aliorum. Et nota quod si falsificantes instrumenta vel constituciones per synodales litteras vel alia in aliquibus locis lata est sententia excommunicationis.

Excommunicatio papalis.

Siquis in bullis papalibus apponit: vel remouet unquam vel punctum sine hostia. excommunicatus excommunicatione papali que fit in curia nostra in iure communi non habetur: et hoc si bulla habet vigorem: nam si expirasset eorum valor: puta quod erat gratia ad tempus et expirasset si totum raderetur: non curreret excommunicatione: nec in aliquam penam: Ricardus.

Capitulum quintum de iniusticia que fit in iudicio.

De iniusticia vero que fit a iudicibus assessoribus aduocatis procuratoribus et notariis: et de quibus debet interrogari dicitur infra.

Si officialis quicunque dat iniustam sententiam sciens vel ex ignorantia crassa et supina tenetur parti lese ad satisfactionem omnis damni: nisi satisfaciatur illi per quo est lata sententia: et similiter assessor vel alius qui ad hoc cooperatur: et peccant omnes mortaliter aduocatus et procurator qui sciens de

fedit iniustam causam. **S**i obtineat filius tenetur parti lese ad satisfactionem in solidum.

Si non satisfaciatur clientulus. **I**dem si perdidit iustam causam ex ignorantia crassa vel negligentia. **A**ccusator et testis sciens procedentes contra aliquem falso: tenentur de omni damno ipsi accusator et peccant mortaliter. **D**ominus qui grauatur subditos in collectis iniustis tenentur ad restitutionem: et de vicibus eorum de quibus sunt interrogandi habes in 3^a parte. c. 2.

De furto. c. 6^m.

Siquis rem aliquam occulte iniusto domino: non solum abstulit ab extraneo: sed etiam filius patribus: vxor viro: seruus domino: discipulus magistro: socius socio: consanguineus consanguineo furtum est. **S**i est quid notabile damnum: unde et mortale et tenetur ad restitutionem. **S**ecus si quid minimum: ut aliquos fructus: et quatuordecim et huiusmodi. **S**i rem sibi mutuata remittit: vel aliam rem alteri veniente ad manus eius non restituit furtum fecit nisi ille tantum haberet de suo certitudinaliter quod non vult restituere.

Si iniuncta que non habent per derelictum non restituit sed sibi retinuit. Et si per inquisitionem non reperitur cuius sunt iniuncta debet pauperibus erogare: alias esset mortale: nisi ipsi ut indigenti darentur.

De thesauris inuentis multis stat consuetudini. **S**i usus est pignori ad sui utilitatem contra dominum rei voluntatem.

Si usus est re commodata ad alium usum quam fuerat commodata: vel re deposita sine licentia deponens nisi presumatur dominum rei esse contentum tenetur huiusmodi de illa utilitate.

Si relictus dedit de bonis monasterij sine licentia superiorum habitata vel presumpta. **I**dem si aliquid occulte recipit vel retinet quod est mortale et proprietarius. **S**i prelati expendit bona ecclesie in turpes usus deputata reparationi ecclesie vel pauperibus vel bona monasteriorum peccat mortaliter. **S**i aliquis recipit a religiosi aliquid sine causa rationabili: vel pro turpitudine: vel lucri acquisitione: vel causa amicitie et parentele sine aliqua indigentia.

De sacrilegio quod committitur circa res sacras. c. vii.

Sacrilegio quod est circa res sacras. **S**i imposuit vel dedit super hoc consilium: ut imponeret collectas clericis: siue ecclesiasticis personis non habita licentia a romano pontifice: et si secutus est effectus ultra mortale tenetur ad restitutionem: et nisi post admonitionem desistat est excommunicatus.

Si fecit vel fieri fecit statuta contra libertatem ecclesiasticam: vel consulu- it fieri ultra mortale tenetur de dam- nis factis: estque excommunicatus ipse necnon scriptores et iudicantes secundum eam.

Si usurpauit patronatum de nouo alicuius ecclesie vacantis vel monasterij: vel locorum piorum: vel bona ipsorum locorum vacantium est excommunicatus. **S**i abstulit res sacras ut calices et paramenta de loco sacro: aut res sacram de loco non sacro: et furans in ecclesia res non sacras. **S**i effregit locum sacrum ut portas ecclesie vel locum religiosum: vel portas conuentus ultra peccatum et obligationem ad restitutionem tenetur de iniuria et de damno: et

est excommunicatus: et ante denunciationem potest absolui a diocesano. Post denunciationem vero solum a papa vel penitentiario. c. conuesti. extra de sen. exco.

Si fecit incendiis studiose in loco sacro vel religioso: idem iudicium est sicut de effractore: ut. d. c. peruenit. Incendiarii autem aliorum locorum de iure communi non sunt excommunicati. In aliquibus autem locis sic per synodales constitutiones.

Si legata facta ecclesiis: vel alijs pijs locis aut pauperibus non soluit integre: et si nimis differt peccat mortaliter nisi impossibilitas eum excuset: et alicubi est excommunicatio synodalis. **S**i clericus recipit beneficium simoniace ultra vicium simonie omnes fructus illius beneficii furtive accipit et tenetur ad restitutionem. **S**i plures ecclesie ex dolo vel lata culpa amittunt bona ecclesie tenetur ad restitutionem. **S**i non dedit laico decimas ubi consuetum est dare tenetur ad restitutionem.

De rapina violenta. c. 8.

Rapina est quando res iniuste aufertur per violentiam. **S**i rem alterius rapuit ultra mortale et restitutionem ad quam tenetur debet etiam petere veniam si commode potest de iniuria violenter illata. **S**i quis est pirata predans in mari quoscumque indifferenter ultra mortale et restitutionem ad quam tenetur est excommunicatus papali excommunicatione: ut patet per processum qui fit annuatim in curia de huiusmodi. secus vero est de illis qui faciunt hoc precipue contra illos cum quibus habet bellum. **S**i quis est depredatus romipetas vel euntes vel redeuntes ab urbe rome vel depredatus est portantes necessaria ad usum curie est excommunicatus a papa

Si in bello iniusto depredat^r est et inimicos ultra mortale^r restitutione^r non debet absolui: nisi disponat i illo et in omni alio iniusto nunq^m se reperire.

Si in bello iusto abstulit ab inimicis sicut faciunt stipendiarij: vel ab ecclesijs inimicorum tenetur restituere.

Si inuasit hostiliter: vel discurrit per terras ecclesie ultra peccatu^m: et restitutione^m est exco^municatus exco^municatioⁿe papali per p^recessu^m curie annual^e. It^{em} q^{uod} o^mes dantes coⁿsiliu^m ad aggrediendu^m siue sumedu^m aliq^{uod} bellu^m iniustu^m sine quoru^m coⁿsilio non fuisset factu^m: vel fieri non poterat tenentur insolidu^m de omnibus damnis inde secutis. hec Raⁱ. et alij.

Si participauit in crimine rapine: vel furti vel alterius iniuste daⁿnificatioⁿis in aliquo infrascriptorum modorum: qui continentur in his versibus. Iussio coⁿsiliu^m consensus palpo recur^rsus. Participans mutus non ob^stans non manifestans. tenetur insolidu^m. idest in totu^m d^{am}ni damno secuto quousq^{ue} isti qui passus est satisfactum sit.

Intellige tu^m hoc cum distinctioⁿe: v^{er}o ad primu^m versu^m de tali iussione. vel coⁿsilio. vel coⁿsensu cooperatioⁿis. vel palpo i. adulat^on^e. vel recursu^m. i. receptioⁿe latronu^m vel re^uel ablatu^m: tali dico adulat^on^e et recursu^m q^{uod} sine huiusmodi n^{on} fuisset sc^{ilicet} a rapina vel daⁿnu^m: al^{iter} n^{on} teneret nisi inq^uatu^m peruenisset ad eu^m d^{am}ni re rapta vel de q^uto damno fecisset cum suis: vel q^uantum plus fuisset factum propter ali^{quod} quod predictorum ab eo factorum.

Quantu^m ad secundu^m versu^m nota q^{uod} n^{on} ob^stans: non manifestans: et eti^{am} mutus tenetur q^{uod} s^{unt} officiales: et possu^{nt} impedire daⁿnu^m et n^{on} faciunt: alio non tenetur

ad restitutionem licet peccent si possunt impedire damnum et non faciunt. Thomas in. 4. di. 2. c. 2. De. et Alber. Item etiam plura dicit: vel plura de his referuntur super. c. sicut dignum de homicidio.

Quantum ad participationem istud fieri potest multipliciter. Uno modo cooperando cu^m alijs ad rapien^{du}m: et tunc ad illud tenetur quod recepit: vel damnicauit si n^{on} fuit in causa principali vel quasi. Secundo modo recipiendo per via^m doni d^{am}ni rapia^m et ad illud tenet^{ur} q^{uod} recipit. Tercio modo per coⁿsumentione^m rapine: vel vici^{us} vestit^{is} et huiusmodi: sic fam^{uli} raptoru^m et famuli vsurario^{rum}: vel ipso^{rum} vsurario^{rum}: q^{ui} habet o^mia de rapia^m vel vsura^m: et tenent^{ur} ad illud q^{uod} s^{um}unt.

4° modo per dotatioⁿem ut marit^{us} q^{ui} sciebat socer^{em} n^{on} habere nisi bona rapta et vsuraria n^{on} pot^{est} recipere dot^{em}: et si recipit tenet^{ur} restituere. Si aut^{em} filia iⁿmanet vidua tenet^{ur} restituere dot^{em} q^{uod} de alieno est: si n^{on} sciebat est t^{em} diu^{er}sa est opinio inter doctores. Utru^m teneatur marit^{us} eius vel filia: si filia videt^{ur} teneri.

5° per emptione^m rei rapte vel furtiue: et si scienter fecit ob sui utilitatem: ultra mortale tenetur ad restitutione^m si inu^{en}it d^{am}ni rei: si v^{er}o non reperit pauperibus erogare tenet^{ur}: vel p^{ro}ciu^m ei^{us} est si ia^m s^usp^{er}sisset. si v^{er}o ignoranter siue ignoratia iur^{is} siue sc^{ilicet} a peccato p^{oss}it excusari. sed q^{uod} scit tenet^{ur} ad restitutione^m si nodu^m distraxit: est sine p^{re}cio petito a d^{am}no rei: sed repetat a venditore si pot^{est} Idem de omnibus qui successiue emerent rem hanc nisi prius distraxerint illam rem: quia bona fide distraxerunt vendendo non tenentur ipsi: sed em^{en}tes ea. De hac ma^{ter}ia vide iⁿ 2° p^{ar}te s^ume.

Qui impedit aliū iniuste a cōsecutiōe alicuius officij vel beneficij: vel officij ecclesiastici vel secularis: vbi sibi erat iam ius acquisitū: tenet ad satisfactiōē talis dāni. Si autē nōdū erat sibi ius acquisitū: s; erat i via acquirēdi tenet ad arbitriū boni viri q̄tū potest illud dānū in ipso dubio estimari. Similit̄ et qui deiecit iniuste aliquem ab obtento iuste: vel aliter procurat eijci: sicut cum iniuste procedit Thomas in. 4.º

¶ Qui infert dānū quod i spē restitui nō pōt: vt mutilatio mēbri: cū quo ille luctabatur: v; manū i scribendo: vir ginitatē alteri auferēdo p̄cipue p violentiā et seductionem: mortem inferendo alicui qui solo labore nutrebat familiā sciēter dādo ad vecturā: vel vendēdo equū claudicatē: vel aliter nocuum et nō illi indicādo: vnde emptori sequitur nocumentum tenet satisfacere d̄ huiusmodi ad arbitrium boni viri.

¶ Si mulier supponit sibi alienū partū vel cōcepit d̄ adulterio nesciente viro tenetur viro de omnibus expēsis facti filio putativo et cōsanguineis et filiis vlt alijs heredibus d̄ his que perueniūt ad eā bonis. Nō tamē tenetur mulier illa manifestare factum cum periculo vite sue. R. ai. sed quō agē. sit: vide in 2.^a parte summe ti. de restitutionibus.

¶ Si existēs camerarij siue thesaurarii comitatus: q̄ vulgariter d̄r camēlingus seu notarius: seu aliq̄ hīs officiū p quo ē sufficienter salariatus: et nō hylomin⁹ ab his personis cū q̄b⁹ exequitur officiū suū puta faciēdo cedulas et huiusmodi: aliqd̄ exigit vsurpatio ē nec puto q̄ excuset eū cōsuetudo sicut nec a rapia p̄p̄ hoc. n. statuūt salaria

ne petat ab illis: vñ et peccat et d̄z pauperib⁹ erogari: hoc dico quia difficile esset dare tale quid p̄p̄is psonis cum quid modicū sit. ar. 14.ª. q. 5.ª. c. n̄ sane.

¶ Si cū pecunijs cōtatis quas h; in deposito negociatur: et siqd̄ cū eis lucretur per cōtractus vsurarios tenetur restituere vsuras ei a quo accepit. Si vero per cōtractū licitū vñ teneri cōmunitati saltem pro parte vel partem pauperibus erogare tenetur. **¶** Sigs ingressum in religionem educit vel p violentiam: vel per persuasiones: vltra peccatū mortale dimissū est ex cōmunicatus cū violentiā infert psonē: et tenetur illū vel aliū inducere ad religionē in satisfactionē. **¶** Vel tenet ipse ingredi si nō habet impedimētū s; p. de. et Jo. De eo vero q̄ oīno intendit ingredi religionē: sed nondū ingressus reuocat p aliquē ab illo pposito. idē dicūt qdā qñ. s. nō ex cā iusta: puta qz in illa religione male viuūt: s; ex cā rationabili. **¶** Decimū preceptū de desiderio habendi res alienas. c. vnum.

¶ Ultra preceptū opis iniuste vsurpationis diuersarū specieꝝ d̄ qbus dictum ē etiā interrogandum est d̄ desiderio habito circa res alienas habendas seu acquirendas iniusto mō: qd̄ desiderii siue cogitatio si ē cū p̄sēu ratiōis et alicuius rei notabilis semper ē peccatū mortale eiusdē sp̄ei cuius est op⁹ illius iniuste acquisitionis. Sicut verbi grā desiderās habere p vsuras ē sp̄es vsure. Si per rapinas est rapina. Si per viā occultam est furtum. Si re sacram est sacrilegiū: et sic de alijs. ideo interrogandū est quō desiderauit re

alienam ut habeatur spes peccati que
necessaria est confiteri. In his tamen pec-
catis cordis non tenetur ad restitutionem.
Nota est cum quis aliquem damificat pro
ximum in minimo si hoc propositum damifi-
candi in multo si possit peccat mortaliter.
Unde ementes et vendentes quandoque
qui parati sunt decipere proximum in multo
si possunt commode mortaliter peccant: hoc
actu in modico decipiant.

¶ Octauum preceptum. Non eris testis
iniquus. **¶** De mendacio. c. i.

¶ Mendacio. Si dixit menda-
cium perniciosum. id est quod sit contra ho-
nore dei: ut in his que sunt si-
dei vel damnum notabile proximi spirituale
vel temporale mortale est secundum Thomam. 2^a. 2^e.
verbigratia. Si dixit fornicationem
vel usuram non esse peccatum mortale.
Si negat quod ipse vel alius debet da-
re proximo suo quod ipse nouit: et huius
modi. Si dixit mendacium in iudicio in-
terrogatus a iudice periurus est: et mor-
taliter peccauit secundum beatum Thomam.

¶ Si dixit mendacium in confessione de ne-
cessario confitendus mortale est. Idem si
in predicatione studiose mortale est: ni-
si ex surreptione vel subita locutione in-
mediate. Si persona que dicit menda-
cium est officiosus est persona auctoritatis et
magne reputationis seu perfectioris: pos-
set per accidens tale mendacium esse
mortale si inde sequeretur graue scan-
dalum in mentibus hominum. Si
dixit mendacium iocosum. id est causa sola
cui vel officium. id est ad utilitatem aliquam
consequendam spirituales vel tempo-
rales sine nocumento alterius semper
est veniale peccatum. Thomam. 2^a. 2^e. q. 3.

¶ Si dixit falsum testimonium de aliquo

in iudicio: vel accusauit iniuste: ultra
mortale peccatum tenetur de omni damno
leso et est ad restitutionem fame: ut. si. di-
cat se falsum dixisse: sed postquam ille est pu-
nitus non tenetur propter periculum quod
ei immineret.

¶ De detractione. c. 2.

¶ Detractio est per quam aufertur
fama alterius et multipliciter.
Siquis imponit alteri aliquid
falsum quod sit notabile: mortale est: et te-
netur ad restitutionem fame: nisi ex hoc im-
minet ei magnus periculum. Thomam. 2^a. 2^e.

¶ Si ad peccatum alterius quod narrat ad-
didit aliquid notabile ultra peccatum
testetur ad restitutionem fame: nisi ex
ex hoc immineret ei magnus periculum.
Thomam. 2^a. 2^e.

¶ Si ad peccatum alterius quod
narrat addidit aliquid notabile ultra
peccatum tenetur ad restitutionem fa-
me: si illud dictum importat infamiam.

¶ Si peccatum alterius mortale cum esset
occultum ad diffamandum manifesta-
uit alijs peccauit mortaliter: et tenetur
ad restitutionem fame in quantum potest: nisi il-
lud crimine postea per aliam viam esset publi-
catum. Si peccatum alterius occultum ma-
nifestauit non intendens diffamare: vel alius
nocere: sed ex quadam loquacitate non vi-
detur mortale: nisi per accidens: vide-
licet si ex hoc sequeretur diffamatio il-
lius: puta quia audientes publicant.

¶ Si accusauit in iudicio vel denun-
ciauit prelado crimen alterius non zelo
iusticie: sed ex malivolentia peccauit
mortaliter: sed ad restitutionem fame
non tenetur seruato ordine iuris. Si
fecit libellos famosos. id est cedulas siue
scripta in detractionem alterius ponens
in loco publico ut legantur: aut cationes

et huiusmodi mortaliter peccat et tenetur ad restitutionem fame.

Si peccatum alterius etiam manifestum narrat ex odio et intentione nocendi peccat mortaliter: sed ad restitutionem fame non tenetur. Si autem ex loquacitate narrat peccat venialiter.

Si defectus aliorum qui sunt peccata venialia cōiter recitat ex loquacitate: vel aliqua indignatione: non est mortale peccatum nisi ex hoc intenderet etiam diffamare. Si significavit peccatum alterius mortale et occultum plato vel pariter confessori: vel alijs qui sunt persone mature ut possit melius provideri: quod precipue hoc locum cum timetur de recidivorum est peccatum sed charitas. Nota tamen cum quis tenetur ad restitutionem fame si falsum dixit: debet dicere his quibus dixit se falsum dixisse: nec excusatur: quia sit ei venia magna. Si autem dixit verum non debet dicere illis se falsum dixisse: quia esset mendacium: sed iniuste et male dixisse. Si quis narrat crimen alteri: putat audire dicēs se audivisse sic ab eo dicitur: licet occultum ex loquacitate vel levitate non videtur mortale nec tenetur ad restitutionem fame: vel si est dubium.

Si quis bona facta ab alio dixit mala intentione esse facta: vel propter hypocrisis et superbiam et huiusmodi intendens eum infamare peccat mortaliter. Idem si negat bona facta ab aliquo. Si etiam tacet bona que scit cum est necessarium ad liberandum proximum.

Si audiret infamationes et diffamationes aliorum. Nam si hoc facit quod delectatur de infamia eorum peccat mortaliter.

Si autem hoc facit quod delectatur de loquacitate: sed displicet ei infamatio aliorum

non videtur mortale. In prelati autem qui possunt huiusmodi prohibere et non faciunt mortale videtur. di. 25. §. alias autem ea demum in glo.

De avaritia que est primum viciū capitale.

Incipit secunda pars in qua tractatur de modo interrogandi penitentes a confessore de septem vicijs capitalibus et eorum speciebus. et primo de avaritia et habet. c. 9.

Titulus primus.

Avaritia tripliciter perpetratur. scilicet iniuste acgrēdo: tenaciter retinēdo: et inordinate amando: habetque multas species. Primus modus. scilicet iniuste acquirendi de quo supra dictum est in. c. Non furtum facies. restant tamen aliquę de quibus dicitur. Secundus modus retinendi tenaciter. et tertius. scilicet amandi inordinate postea inferius ponentur.

De simonia. c. i.

Symonia que est circa spiritualia et est semper peccatum mortale in omni casu. Nota quod pecunia que recipitur simoniace: non debet restituī ei qui dedit: sed de necessitate debet pariter erogari: vel illi ecclesie in cuius iniuria data est. Si dedit pecuniam vel aliquid aliud quod precio possit estimari: pro habendo aliquo sacramento vel baptismi eucharistia benedictione nuptiarum penia ordinatione chrismate: et extrema unctione quasi precium habet sacramenti: cuius si gnū quod datur ut precium et sit pactio cum dante. Idem presumit quando negatur sacramentū si non datur pecunia simonia est nec excusat consuetudo. secus vero est si dat ut elemosynas et gratis non coact

sed sponte: et ad seruandū consuetudi-
nem non exactus.

¶ Si clericus existens accepit aliqd tpale
pro aliquo sacramēto dato vel dando
vt precii eius: vlt quia aliter nō dedisset
simonia est.

¶ Si dedit aliqd qd precio possit existi-
mari p aliquo beneficio ecclesiastico
simplici: vel curato obtinēdo simoniā
cōmisit: sed soluēdo taxaz curie: et bul-
las nō reputatur simonia.

¶ Si pro aliq beneficio ecclesiastico vel
dignitate habēda aliqd tpale dedit si-
moniā cōmisit: et idem dō conferentibus
bñficiis et officiis huiusmodi p tpalib?

¶ Si emit vel vendidit aliquā capellaz
ecclesie simonia est.

¶ Si emit vel vendidit sepulturaz eccle-
siasticā: siue sepulchruz vbi ponitur ca-
daver siue officiū ecclesiasticū simoni-
am cōmisit. **¶** Si patronus existens p pe-
cunia elegit vel presentauit instituēdū
simoniam cōmisit.

¶ Si emit vel vendidit aliqd ius patrona-
tus alicuius capelle: vel ecclesie simo-
nia est.

¶ Si porerit preces carnales p aliquo
idigno ordinando vel beneficiando si-
monia est. si intendit vt prelatus rōne
prezum principaliter assentire.

¶ Si fuit mediator ad pcuratiōē altēi ali-
qd spūale vt bñficiū ordinem et huius-
modi p aliquo tēporali.

¶ Si adduxit aliquē ad pcuratiōē pactio-
ne pecunie et huiusmodi simoniā cōmi-
sit: et similiter predicator q hoc modo
acceptauit simoniam cōmisit.

¶ Si filiā vel cōsanguineā vel seruā mi-
sit ad monasteriū pactiōe facta dō cēta
q̄titate pro ingressu monasterij simo-

niā cōmisit: nec non moniales nisi forte
mōasteriū eēt adeo tenue qd nō sufficēt
illi prouidere. De simonijs clericorū
vide i tertia parte. c. dō clericū. De hac
vero materia simonie habes plenius i
2^a parte. ti. i. dō simonia per totum.

¶ De proditiōe. c. 2.

Proditio frequenter ex auari-
tia fit. Si prodidit ciuitatem
vel castrū vel psonā inimicis
vltra mortale tenetur dō omni damno
inde secuto. **¶** Si pdidit res alterius
iniuste auferētib? idē. **¶** Si prodidit
secreta alteri? iuste: vltra mortale te-
net de damnis inde secutis. Secus si
secreta inique vt cōiurationes et tracta-
tus cōtra ciuitatē vel nocumēta perso-
narū manifestat: quia tunc bene facit et
facere tenet. **¶** Si recepit aliqd sub si-
gillo cōfessiōis: s; nō i cōfessiōe: si reue-
lat peccat mortalit: nisi illud esset qd
iniquū: cui possit obuiare manifestan-
do: et si de hoc perpēdit: qm̄ pmisit pec-
cauit mortaliter: s; nec dō tenere secre-
tū: q; etiā tūc peccaret. **¶** Si legit lras
alteri? clausas videt mortale: nisi pōe-
ret spem in ratihabitiōe mittentis vl-
eius cui mittitur.

¶ De acceptione personarū. c. 3.

Accipit personam i iudicio
vz: q; magis audit vnaz perso-
nā q; aliam: vel credit vni ma-
gis q; alteri nō seruato ordine iurū vl-
magis declinat ad vnā partē q; ad
alterāz ratione amicitie et huiusmodi
posset esse mortale.

¶ Si in distribuēdis bñficijs vl officijs
ecclesiasticis: vl secularibus admittit
indignos peccat mortaliter et tenet de
dānis inde secutis psonis.

Si in faciendis cedulae que vulga-
riter dicuntur scrutinia sciēter admit-
tit indignum: vel qui prohiberet ad-
mitti vel excludi dignum peccat mor-
taliter. **S**i i distribuēdis onerib⁹: vel
ipōnēdis collectis ciuitatis sciēter gra-
uat aliquē cōtra vel vltra debitū: vel
alleviat peccat mortaliter: et si solū ex
ei⁹ determinatione fieret talis distribu-
tio tenetur damnificatis de damno. se-
cus vero ē si ponit cū eo plures alij.
Et si cū haberet distribuē elemosy-
nas alicui⁹ societatis. vlt⁹ testamētū. et hu-
iusmodi nō fideliter distribuit: et si de-
disset nō idigētib⁹ vltra mortale tenet⁹
ad restitutionem.

De turpi lucro. c. 4.

Si iudex accepit pecuniam vt
iudicaret: aut bene iudicaret
aut non iudicaret: aut iniuste
iudicaret peccat mortaliter: et tenetur
illā restituere dātū: nisi dedisset vt ma-
le iudicaret: ga tūc tenet⁹ dare pauperi-
bus. Idē dō teste p testimonio falso fe-
rēdo: qd peccat mortaliter et tenet⁹ fūti-
tuē. **S**i fecit instrumētū i fraude
vsuray vt notari⁹ peccauit mortaliter
et mercedē quā accepit dō paupib⁹ ero-
gare. **S**i fuit vsurario i arte vsu-
raria peccauit mortaliter: et si bōa vsu-
rarij esset obligata restōni nō possz reti-
nere salariū: s3 dō restituē creditorib⁹
vsurarij: alis aut possz: sed illud dare
debet pauperib⁹ de honestate tamē nō
de necessitate nisi ipse esset pauper.

Si recepit pecuniam pro turpitu-
dine: vt meretrix vel mala mulier de-
bet illam pauperibus erogare: non ta-
men dō necessitate s3 de p̄silio honesto.

Sigs facit aliquā artē vlt⁹ artificij

cuius vsus vt plurimum est ad morta-
le: vt facere taxillos vel chartas et hī
peccat mortaliter: nec debet absolui ni-
si disponat illud dimittere: lucrum
vero ex hoc factum debet pauperibus
dare: ex cōsilio nō precepto. **S**i die-
bus festiuis emit vel vendidit negociā
do: nisi forte in nundinis: vel fecit con-
tractus alias nō necessarios tē: vlt⁹ scri-
psit: vel fecit aliquid manuale pro lu-
cro vltra peccatum s̄m aliquos debet
illud lucrū pauperib⁹ dare: et hoc poti-
us videt⁹ de honestate q̄ dō necessitate.

Si tpe messū vlt⁹ vindemiay emit
bladum vel vinū vel fruct⁹: vt alio tpe
vendat carius nō existens talis rei ne-
gociator: neq; propter aliquem hone-
stum finem sed propter cupiditatem
turpe lucrum est: nō tamē tenet⁹ i aliq.

Si accepit aliquid vt aliquē eliget
ad dignitates aliquā tēporalē: vlt⁹ offi-
seculare: vel vendidit huiusmodi offi-
cia secularia turpe lucrum est: non ta-
men tenetur ad restitutionem aliquā.

Si mercator vel alius portauit vel
portari fecit ferrū ligna et quecūq; mē-
cimonia ad terras infidelij nō habēs
licentiaz apostolicā est excoīcat⁹ excoī-
catione papali: incurritq; alias penas
vt habes i quarta parte ti. p totū. Idē
dō dantibus i hoc auxiliū et consiliū.

Si negociator exercet negociatōes
nō ad aliquē finē honestū: v3 guberna-
re familiā vtilitatē patrie et huiusmodi
sed principaliter ob imensā cupiditatē
mittit turpe lucrū. Non tū tenetur dō
necessitate dare lucrū pauperibus: sed
vnā partē dō cōsilio et honestate.

De ludo multiplici. Bi. c. 5.

Ludus si lufit ad taxillos vel chartas: vel ad alium ludum fortune. Si vicit per fraudes vel per fallos taxillos: vel mendaciose tenetur illud quod sic vicit restituere amittenti: ultra mortale commissum: nisi sit quid parum. **S**i vicit ab eo q alienare non potuit: vt seruo fligioso vxore filiofamil' z huiusmodi: tenetur restituere his qui habent curam illo rum: z est mortale: si est quid notabile z si ex cupiditate acquirendi ludit.

Si per multam importunitatez traxit alium qui non intendebat ludē: vel retinuit volentem recedere ultra mortale tenetur illi si est quid notabile.

Si acquisiuit seu vicit per ludū huiusmodi i locis vbi phibet lud' z mandat fieri restitutio siue legib' i periali bus: siue municipalibus: z seruatur qd tam ad vtrūq: debet tunc fieri restitutio illi qui amisit: secus si leges ille sunt abrogate per contrariam consuetudine.

Si vicit p ludū i alijs casibus: ex cepti p dicti n̄ tenet illi restituē q ami sit: q̄uis possit elemosynali: si sit pauper elargiri: sed o3 pauperib' erogare d honestate z cōsilio: fm aliquos tene tur de necessitate qd tuti' ē: nō oportet tamen tales strigere ita ad certā resti tutionē: sicut i furtis vsura z huiusmo di. fm vō Rai. sūt qdā persone quib' indistincte tenet qd restituere quicqd ab eis lucratus fuerit i alea z taxilloz ludo: videlicet furiosi pdigi minores z5. annorum: z maxime pupilli. **I**te mēte capti surdi muti cecī: z q ppetuo morbo laborant: quia tales rebus suis superesse. i. puidere nō possunt ppter qd dandi sunt eis tutores z curatores.

Idem videt diceñ. de seruis mona chis z ceteris claustralib' z filijs famili as q n̄ habēt peculū castreſe v' quasi: z de vxore que non habet bona para frenalia: z cū d administratorib' rerū ecclesiasticarū que sūt pauperū: z de si mulibus personis: tamen tales pecunie n̄ sūt restituēde eas pdētib' sed tutori curatori p̄ri monasterio dño marito eccleie z huiusmodi. De restitutioe tali um vide plen' in sūma i z^a pte d r̄stoe ludi. De alijs vō q ptingunt i ludis: vt fraudes blasphemie amissio tēporis z huiusmodi habes i capitulis alijs.

De inquietudine. c. 6.

Inquietudo circa temporalia acquirenda z conseruanda.

Si habuit inensam sollicitu dinez circa huiusmodi: z propter hoc dimisit aliquid necessarium ad salutē vt missam z huiusmodi est mortale.

Si vero nō dimisit necessaria s3 re missio fuit q ad spiritualia veniale ē.

Si habuit nimia sollicitudinē cur ca huiusmodi ex parua pfidētia auxi lij dei in se nō ē mortale: s3 v' veniale: ē tñ multū ipeditiū deuotiōis z alioz bonoz spiritualiū.

De inhumanitate retinendi tenaci ter. c. vij.

Avaricia in r̄tinēdo tenaciter seu inhumanitas nō faciendi elemosynas corporales idigē tib' qñ pōt hoc vsu p̄tinet: scilicet: Vult to poto cibo redimo tego colligo vdo **S**i habēs superflua q ad naturaz: z quo ad decētiā status sui pro se z fa milia sua n̄ subuenit necessitatib' alio rñ etiā nō extremis: sed magnis quas

nonit mortale est. **S**i habens de superfluo quo ad naturam: et si non quo ad decentiam status: per se et familia sua non subuenit pauperibus in extrema necessitate quos nouit mortale cōiter indicatur. sed hic oportet multa considerare ad bene intelligendū: vide d. h. in secunda parte ii. primo. **S**i non subuenit indigentibus de industria: et arte sua cum potuit: et medicus medendo et visitando infirmos pauperes sine salario: aduocatus in aduocando: procurator: procurando et huiusmodi videtur mortale. **S**i quis non subuenit pauperibus necessitates extremas patientibus cum posset: vel tardauit dare: et exasperauit pauperes veniale est. **S**i paruū pauperibus nimis sumptuosa vel nimia questuātibz sine causa indigentibus vel videntibus male elemosinis peccatum est potius q̄ meritū. **S**i laborantibus pro eo in quocūq; ministerio nimis distulit dare eis mercedē vltra cōuēctiones factas: cum tamē possit soluere: posset esse mortale si incurreret graue dānū vel scandalū. idē si aliquid defraudauit.

De auaricia amādi res inordinate
c. 8.

Nota q̄ si quis res etiam iuste acquisitas ita inordinate amat et inhereat ei ut fini: cuius signū est quando propter eas non amittendas esset paratus facere contra aliquod preceptum dei: peccat mortaliter quia plus diligit creaturā q̄ deum. **S**i autem nullo modo vellet facere contra salutem suā propter huiusmodi temporalia: quous inordinate efficiat seu amet ea veniale ē

De prodigalitate contra auaricia. c. 9.

Superflue expedit suā substantiam: vel in ecclesijs superfluos: vel in equis: vel in conuiujs delitiosis vel frequentibz: vel palestris: vel ludis vel ornamentis: vel turpitudinibus et precipue mulieribus: vel in ensenijs: vel histrionibus et huiusmodi peccatū est: et quādo ē notabilis excessus: si ē sine cōsensu est veniale: vel nullū: etiam d. re notabili secundum proportionē sui status: est mortale: vel in modico est veniale. Descendere autē ad particularia: puta determinare quādo ē mortale: vel veniale nō de facili potest dari iudiciū certū a quo cognoscatur.

De inuidia q̄ ē secundū viciū capitale. Titulus. 2. d. inuidia et ei specibus 4. et hz capitula. 4. c. i.

Inuidia est tristitia de alieno bono inquitum desideratur. ut diminutiū proprie excellentie et si sit ex defectu rationis mortale: nisi ēt d. aliqua re parua: sicut puer qui inuidet alteri puero q̄ habeat plures fructus et huiusmodi: si sit secundū motū sensualitatis: et cū displicētia rationis est veniale: vel nullū etiā d. re notabili Interrogandū ē si statutū d. huiusmodi inuidia: scz si prelatus alteri plato inuidet d. maiori platiōe vel dignitate.

Si est officialis de maiori et digniori officio. **S**i doctor d. maiori scientia et concursu. **S**i scholaris d. acutiori ingenio alterius scholaris. **S**i ciuis de maiori honore et reputatione alterius

Si spūalis d. maiori fama alterius. **S**i mulier d. alterius marito filijs ornamentis pulchritudine et huiusmodi **S**i artifex d. artificijs artis sue et lucro et sic de alijs. **S**i quis cum dolet de

e z

bono proximi sui: nō ex eo q̄ ille habe
at: sed d̄ defectu suo: quia ipse illo ca
ret cōtentus tamen q̄ proximus habe
at nō pertinet ad inuidiā: et similiter
si doleat d̄ bono inimici: ex hoc solū:
q̄ timet inde sibi nocumentū nō pro
prie pertinet ad inuidiā.

**De odio et alijs filiab' inuidie: et p
mo d̄ odio. c. 2.**

Si habuit odium ad deum: q̄
flagellauit eum: vlt' impediuit
mala desideria eius: vel alia
d̄ cā mortale est. **S**i habuit odiū ad
proximū desiderās malū eius vt ma
lū. et si est maluz notabile: qd̄ illi appe
tit rōne deliberata mortale ē: siue ma
lū sit i persona: vel fama vlt' substantia:
vel alio modo: secus aut si n̄ p̄sit rō
ne vlt' sit quid nō multū damnosum.

Si vero desiderauit malū alteri?
vz infirmitatē in bonū ei? vt. s. bonus
efficiatur: vel ne peior: vel ne alijs no
ceat nō ē odiū. Interrogādū et iuesti
gādū ē hoc caute. nā laici omnem di
splicentiā solēt appellare odiū: q̄ tū n̄
est nisi modo dicto. Item odiū cōtra
vnū reputant tātū vnū peccatū. Sed
nō q̄ sicut in alijs sic in isto. Quoties
renocando iniuriā mētī de nouo ha
buit odiū ad illū cū p̄sensu rōnis toti
ens peccauit mortaliter. Interrogādū
ē et de tempore. s. q̄tūz perseverauit et
quo frequēter odinit. Itē q̄ dimittat
oē odiū: s̄ oportet imo nō d̄ illi petē
veniā quē odinit: si peccatū ē occultū
nisi publice cum verbis vel alijs mo
dis offendisset.

**De susurracione que est ponere dis
ensiones inter amicos p̄pt malā intē
tionem. c. 3.**

Si quesitū ponere discordias
inter amicos vlt' sanguineos
dicens malū vni d̄ altero: vel
ecōtra: vel referēs studiose que possūt
causare huiusmodi: q̄ mortale ē: et nu
rus erga socrū: et socrus erga nurū so
lēt his vacare. Si dixit aliqua vba vlt'
orta est discordia inter amicos vlt' cō
sanguineos: sed nec hoc intendens: sed
incaute d̄ se non est mortale: sed posset
esse ratione scādali.

Sigs intēdit dissoluē malas ami
cicias: vel cōuersationēz alicuius cum
alijs ne decipiatur congruis remedijs
non est malū.

De exultatiōe i diuersis. c. 4.

Si vidēs dāna euenire: et mala
his quibus inuidit: vel odium
h̄z: letat' deliberato aīo d̄ ma
lo illius mortale est. Secus autē si nō
deliberato animo. Letari autē d̄ ma
lo inimici: nō inq̄stuz malum eius: sed
inq̄stū nō poterit nocē: vel alīs iniuste
eū opprimere pōt eē sine peccato.

De tristitia i p̄speris.

Tristitia in prosperis q̄ hoc
differt ab inuidia: q̄ tristatur
de bono p̄mi: et propter hoc
cogitat quō male habeat et desiderat
sed cōtingit sepe q̄ nō patitur ille dā
na que ei appetit: sed magis p̄speratur
et d̄ hoc tristatur: et est mortale vbi est
cōsensus rationis.

**De ira que ē tertiū vicīū capitū ti
tulus tertius. et h̄z. c. 2.**

Ira est appetitus vīdicte et vī
ciū capitale: et frequenter mi
scetur cum odio. Si p̄pt ali
quē defectū i se: vlt' i altero p̄missū des
derauit vīdictā seu punitōēz quōcūq̄

72
ut per se vel a deo: vel ab alio itēdens
solū satisfacere animo suo irato: et est
mortale qñ. s. solū intēdit punitōz pter
ordinē rōnis: si notabile malū ē: et cūz
p̄sensu rōnis: alīs veniale: vt ira quoti-
diana in gubernatione familie. ¶ Si
iratus in seipsū ppter aliquē defectūz
turbat cōtra se veniale est cōiter. Si
iratus cōtra deū ppter aliquō flagellūz
murmurat in corde vel ore: impatenter
ferēs: potest ēē mortale et veniale fm̄
modū impatentie.

¶ De indignatione et alijs filiab⁹ ire.
c. 2.

Indignat⁹ cōtra aliquē non
valens audire eū: vel vidē re-
putans eūz indignū eo qd sibi
displicuerit: cū debuit seruire poti⁹ est
veniale cōiter: et si ppter hoc retinet si
bi loquelā: vel aliud signū ostendit di-
splicētie: qd auferenda sūt ppter scāda-
lum p̄miorū et opinionē odiū.

¶ De timore mentis.

Incogitauit diuersas vias et
modos ad vindicandū se de
iniuria: et his ip̄licauit mētē co-
gitationibus altercatiuis s̄z p̄cessū p̄t
ēē mortale et veniale.

¶ De clamore.

Iex ira clamanit ⁊ aliquem
inordinate et cōfuse et furiose
loquēdo ē veniale cōiter.

¶ De contumelia.

Si dixit alteri v̄ba contumeliosa
vel iniuriosa ip̄ortantia vicia
vel opprobria aīo iniuriandi
notabiliter: vt vocādo eū p̄ditorez vel
inhonestaz personā: et dicendo mala d̄
parentib⁹ et huiusmodi mortale est.

¶ Si dixit v̄ba opprobriosa familie

sue: vel discipul⁹ vel sibi subditis cā cor-
rectionis: si sit modo debito et honesto
et sine peccato: v̄l cōiter est veniale: nī
si infamatoria diceret et sequeretur scan-
dalū magnū.

¶ De blasphemia et maledictiōe crea-
turarū.

Blasphemauit animo deli-
berato aliquem: vt p̄cuteretur
tali maledictione in malum
esset mortale: nisi hoc affectaret ī emē-
dationē ei⁹. Si vero hoc nō desiderauit
fm̄ rōnem: s̄z fm̄ subitū motū ire eius
cui⁹ signū est: qd si hoc cōtingēt valde
doleret: sic sit a parētib⁹ cōit v̄ciale ē.

¶ Si maledixit creaturas irrōabiles
qd si fecit ī detestationē creatoris: vel ī
dānū dñi eius est mortale. alīs veniale
et ociosum. ¶ Si blasphemauit aīas
defunctorū suoz parētū: vel alioz ho-
minū videtur mortale: quia v̄r intēdē
notabile malū. ¶ Idē cū seipsū male
dixerit ex impatiētia. Si blasphema-
uit diabolu⁹ malū ē: quia ociosū saltē.

¶ De maledictiōe dei et sanctorū dictū
ē. s. p̄mo p̄cepto.

¶ De rixa.

Rixa p̄ quā ex ira se inuicēz
homines percutiūt. i. cū sit aīo
nocendi vel iniuriandi: vt in
adult⁹ est mortale in incipiente. Idē ī
prosequente animo vindicatiuo: secus
si animo defendendi se tantum: vel eti-
am ad exercitiū vt pueri.

¶ De seditione.

Seditione que est qñ vna ps
ciuitatis insurgit contra aliā
ex parte eius q̄ iniuste mouet
est mortale cūz omnib⁹ sequacib⁹ ei⁹

et tenet de omnibus danis inde secutis alteri parti. Ex parte autem eius qui resistit seditioni iniuste morte pro se vel bonum civitatis non est secundum se peccatum: nisi mihi fecerint odia et vindictiones: putat contra alterum accidit. Quando ex resistetia alteri parti sequeretur multa pericula et mala cedendum esset: alias non evaderet multa peccata que in conflictu partium sequerentur.

Significat et ita partialis est ut guelfus et Hibelinus: seu aliter partialis: ita obstinatus animo quod appetit exterminium alterius partis seu exilium per fas et nefas paratus etiam in malis sequi parte suam non est sine mortali: et in malo statu perditionis.

De bello.

Siquis movet bellum iniustum mortaliter peccat: et omnis qui dat auxilium consilium et fauorem similiter peccat mortaliter. De danis autem que ibi sunt: et de restitutionibus et quod sit iustum vel iniustum bellum: vide in tertia parte. **De homicidio dictum est s. c. 5.**

De accidia que est quartum capitale viciu. tit. 4. et h. 3. c. quibus.

Primum. c. de eadem.

Accidia importat tedium boni operandi. Si ita tristatur et tedium est quod habuit in horrore bona divina: et in abhominacione spiritualia: et opera bona ad que tenetur: ut precepta dei et ecclesie: et huiusmodi: quando adest consensu rationis est mortale: sed si habet talem motum tantum secundum sensualitatem cum displicentia rationis est veniale.

Si autem tristatur et de morte consanguinei: vel alio casu quod penitet eum bonum fecisse vel proponit amplius non bonum facere mortale est.

Si ita contristatur quod vellet nunquam fuisse creatus a deo: seu non esse natus in mundo: vel esse sicut brutum animal: vel mori quocumque: siue bene: siue male dispositus dummodo hinc exiret talis tristitia cum consensu rationis est mortale.

Si etiam ita contristatur de aliquo casu aduerso quod incurrit grande infirmitatem propter nimiam tristitiam perdes solum dimittere cibum et huiusmodi: videtur mortale quoniam potest se iuvare contra huiusmodi.

Si contristatur ex consideratione bonorum quod habet alii: quibus ipse est privatus vel pendens omnia sibi data a deo: et inde sumens tedium boni operandi secundum consensum rationis: illa accidia est contra veniale: et in personis spiritualibus reperitur. **S**i tristatur ex hoc quod bona proposita quod fecit sepe frangit: ex hoc incurrit tedium boni operandi: quasi sibi videatur non posse perficere: accidia est in spiritualibus incipientibus deo servire.

Si ex frequentia tationum attendatur in laborando et resistendo veniale est: si tamen resistat in incipientibus contingit sepe.

Si attendatur in bonis operibus vel bene operando orando audiendo legendo lectiones vel predicationes: aut dicendo officium: et huiusmodi: non tamen dimittit de necessitate fienda contra est veniale: et satis etiam in spiritualibus reperitur. **S**i tristatur de aliquo defectu magis ex eo quod apparet de defectuosus coram hominibus quam coram deo accidia est: et frequenter veniale procedens ex superbia.

De filiabus accidie. c. 2.

De filiabus accidie in quibus difficile est cognoscere quando ibi sit peccatum mortale: nisi cum miscetur cum aliquo peccato: ut cum

omittit aliquod preceptum: nisi deprimat
ita mentem quod tollat charitatem dei et proximi.

De desperatione.

Si desperauit de misericordia
dei existimans non posse: vel non
velle ei parcere etiam reuertenti
ad penitentiam: vel non posse abstinere a pec-
catis cum adiutorio dei est mortale: sed
deliberationem et consensum: secus si
sine aliquem impulsus tentationis.

Si desperauit se non posse euadere ali-
quas miseria mundi: vel pericula propter
quod decreuit se occidere est mortale. Et si ali-
quod ad hoc fecit multo magis.

De malicia.

Si precepit diuina et spiritualia bo-
na ex tristitia aggrauante men-
tem mixta cum acidia mortale est.
Si autem contineret et refugeret ea propter
posset vitare peccatum: quia tunc pertinet
ad blasphemiam in spiritum sanctum: ut. j.
dicitur.

De pusillanimitate.

Si subtraxit se ab illis bonis ad
quod erat aptus timore deficiendi
ut a ieiunijs ab ingressu reli-
giosis a plantatione iniuncta ab officio predi-
cationis et audientia confessionis iniuncte
et hoc est contra veniale: nisi esset preceptum
in eo quod dimittitur.

De rancore.

Si habuit in displicentiam et te-
dium corrigentes cum propter corre-
ptionem est veniale: nisi illos odi-
ret: et tunc odium est mixtum.

De ociositate quod procedit ex tedio.

Si stetit ociosus nihil boni ope-
rans corporale vel spirituale: nisi amit-
tit tempus irrecupabile vel venia-
le: nisi ex ocio addat aliquod vicium quod

frequentem accidit: et quanto tempore stetit
ociosus.

De torpore seu pigritia boni operandi.

Si fuit tardus ad bonum operandum
sed illud fecerit tardus ad eccle-
siam ad orationem ad elemosinas da-
dum et huiusmodi contra est veniale: nisi ex
tarditate omitteret preceptum: ut quod cito
non subuenit patienti extremam necessitatem
cum tenet ut infirmo: nisi sequi mors et hoc
tunc est mortale.

De euagatione mentis.

Si habuit distractionem mentis
in oratione: et fuit in ea: vel cum
voluntate euagat: vel audiendo
predicationes et diuina mente cogitant
vana et inutilia est communiter veniale:
nisi addat aliquod speciale peccatum vel pro
totum officium ad quod obligat ex precepto: vel
audit noua: vel si loquitur inutilia: vel ex te-
dio mutat loca hinc inde: vel distrahit
sensus et membra diuersimode est venia-
le communiter.

De negligentia seu tepiditate. c. 3.

Que est remissio voluntatis circa
ea que debet facere. **I**n hac
quotidie omnes offendunt: sed
venialiter nisi omittatur aliquod ne-
cessarium. **S**i fuit negligens circa opera
misericordie spiritualia quod habet: versus continentur
Consule castiga dimitte solare fer ora.

Non quod sub prelo apprehendit doctrinam
et docere ignorat precipue ad salutem
vtilia. **S**i fuit negligens ad addiscendum
necessaria ad salutem: ut precepta dei et
ecclesie generalia quod huiusmodi ignorantia
non excusat: vel ad eundem ad predicationem
et utile est iniungere idiotis ut predicationes
aliquas audiat. Si fuit negligens
ad procurandum sibi sacra et sue familie

et si ex negligentia et dilatio mortua est
proles sine baptismo est mortale. ¶ Si
firmus mortuus est sine confessione et con-
fessione: vel extrema unctione: cum ex ne-
gligentia crassa, procedit videtur morta-
le vel graue veniale secundum quod plures ille indi-
gebat. ¶ Si fuit negligens ad procurandum
sacramentum confirmationis. ¶ Si iterum fecisset
dare sacramenta baptismi confirmationis: vel
ordines scienter sacrum est mortale: et
trahitur irregularitas in suscipiente.
¶ Si fuit negligens ad fraternam corre-
ctionem cum tener: versus de peccato occulto et
mortali: et inde sperabat emendatio-
nem illius: tunc esset mortale dimitten-
do omnino illam: veniale vero retardando
vel de his que non sunt mortalia. ¶ Si
non seruauit ordinem debitum in fine corre-
ctionis: vel nimis asperere vel tunc vel loco in-
debito peccatum est.

¶ De negligentia confessionis. c. 4.

Somisit ad minus semel in an-
no confiteri vel ex negligentia
vel ignorantia mortaliter pecca-
uit. Secus si ex impotentia: versus quod si habet co-
piam confessionis. sed si postea cum habet copiam
confessoris non suppleuit defectum mortale
est. ¶ Si fecit confessionem fictam sciens dimittit
tamen aliquod mortale: vel quod dubitabat: vel
credebat esse mortale: etiam si non esset
mortale mortaliter peccat: et tenetur itera-
re confessionem. ¶ Si dicit se esse contritum
de omnibus peccatis et dispositum ad
abstinendum et satisfaciendum: cum hoc non inten-
deret mortaliter peccauit: et tenetur itera-
re confessionem. ¶ Si penitentiam sibi iniunctam
pro mortalibus ex negligentia omisit fa-
cere peccauit mortaliter: et tenetur iterare
confessionem: si est illi oblitus penitentie.

¶ Si scilicet confessus est ei que sciuit ex-

coficatum vel suspensum: vel non habere aucto-
ritatem: puta quia simoniace accepit
beneficium: vel quia intrusus est per laicam
potestatem peccauit mortaliter: et tene-
tur iterare confessionem. ¶ Si confessus
est in excoicatione maiori existens: quam
nesciuit ipse nec confessor eius: absolutus
tamen fuit a peccatis oportet iterum confiteri: quia
non fuit capax absolutionis tunc propter
excoicationem. ¶ Si confessus est ei qui non
habet sufficientem scientiam peccati: et si fuit
adeo ignorans quod nesciuit discernere pec-
cata eius precipue contra tenetur iterare
confessionem.

¶ De negligentia circa confessionem. c. 5.

Somisit coficare semel in anno
scilicet in pascha resurrectionis post
annos discretos peccauit mor-
taliter: nisi fuisset legitime impeditus
ut quia alteratus stomacho vel excoica-
tus querens tamen absolutionem: vel de li-
centia proprii confessoris per aliquot dies
differret: et in huiusmodi casibus de-
bet supplere defectum quando potest.
¶ Si non coficauit ieiunus: ita scilicet quod post
mediam noctem aliquid supsit per modum cibi
vel potus peccauit mortaliter: nisi esset
grauiter infirmus: quia tunc licet.

¶ Si confessionem supsit cum staret cum propo-
sito alicuius peccati mortalis: vel cum esset
excommunicatus: hoc sciens vel ignorans
ignorantia crassa peccauit mortaliter.
¶ Si non confessus est aliquo mortali pec-
cato commissio: vel aduertenter ex verectu-
dia: vel inadvertenter propter indiscussio-
nem scientie: vel ex ignorantia crassa et superbia
sumpsit confessionem peccauit mortaliter.

¶ Et non quod si quis omittit confessionem
vel confessionem in tempore statuto conari
debet confessor ut inducat eum ad supplendum

defectū nisi sit oīno n̄ bene dispositus.

Item cum reperit aliquem deditū vicij turpibus et alijs vsq; ad finē qua dragētime cautum v̄ ne subito admit tat eū ad cōfōnē: s; plōget sibi ips per aliquas ebdomadas. De alijs vero de fecibus qui cōmittūtur circa cōfōnez et missam: vide ī tertia parte d̄ cleric.

Si existēs excōicat' maiori scienter participauit: audiēdo diuina ī eccl'is aut sacramēta p̄cipiēdo peccauit mor talit'. **S**i participauit ī crie cū aliq p̄p̄t qd̄ ille cū q̄ p̄cipauit erat excōi cat': v; q; verberauit clericū: vt. c. si cō cubine d̄ s̄ia excōicatiōis. Vel si aliq clericus subiicit se alicui laico vberan dū ad placādū eū d̄ iniuria sibi illata cleric' ille efficit' excōicat': q; partici pat ī crie cū vberate: p̄p̄t qd̄ ē excōica tus et mōtale ē: vt. c. cōtingit d̄ s̄. excō.

Si exis excōicat' maiori sciēt par ticipauit cū alijs fidelibus ēt ex diuina precipue ī his q̄ continētur hoc versu. Os ozare vale cōio mensa negatur.

Et si fecit ex cōtēptu p̄tra phibitōez superioz peccauit mortalit': als venia liter et efficit' excōicat' minori a q̄ pōt absoluerē omnis qui habet euz audire ī cōfessione. **E**xciipiūtur tñ quinq; casus ī quib' l; participare cū excōi catis qui continent' ī hoc vsu. **U**t ille lex humilie res ignōdata necesse. Nec anathema qd̄ faciūt ne possint obesse quos vide ī 4ª parte sūme.

Quintus titulus d̄ inani gloria h; 3. c.

Primū. c. d̄ inani gloria.

Inani gloria que est quintū capitale viciū importans inor dinatū appetitū laudis huma ne seu inordinatā cōplacētiam ei' cui

offerit: et cui fit aliqd̄ op' principaliter p̄pter laudē p̄p̄ia amittit' ei' merces et peccatū incurrit': et interrogandū ē s̄m statum hominum d̄ diuersis mate rijs ī quibus homines querunt sibi laudem: videlicet a doctore de scientia et doctrina: a scholari de ingenio et di sputatione: a rectōe de regimine: a mu lieribus de ornatu et huiusmodi. **S**i quesitū laudē et gloriā d̄ opere pec cati mortalis mortaliter peccauit. si s; rationem deliberatam hoc egit: secus si s̄m modum sensualitatis: vel etiam si de aliquo veniali gloriat'. **S**i ope ra sua d̄ genere bonorum: et ieiunia ele mosyne et huiusmodi: quasi oīa ad lau dē humanā fecit mortale videtur: cuz ibi cōstituit finem: secus si aliquid ho rū aliqñ. **S**i ita ordinate accepit lau dē d̄ aliq opere: q; p̄pter eā cōsequēdā parat' erat facē d̄ aliqd̄ p̄ceptorum peccauit mortalit'. In alijs autem casi bus v̄ veniale.

De imodestia ornat'. c. 2.

Imodestia ornatus que p̄ce dit frequenter ex inani gloria l; etiā ex alijs causis possit p cedere: et precipue mulieres iuuenes d̄ hoc interrogande sunt: sc; d̄ ornatu ca pilloz fucōz gēmaz veltiū p̄ciosaz et foderaturis et caudis earuz et planel lis nimis altis et coronis capitis et hu iusmodi: ī quibus aliquando est mor tale aliqñ veniale. **S**i vsus vel vsa ē fucis: vel alijs ornamentis ad ostentati onem et inanem gloriā si d̄ huiusmo di supbiuit: vel gloriata ē: mortale ē. si tantam delectationem habuit ad lau dem et gloriā illaz q; nō curauit t̄is gredi mandata dei et ecclesie.

Si usus vel vsa est fucis et alijs ornamentis ad inducendum homines ad sui concupiscentiam extra matrimonium mortale est indubiatum. **S**i ita inordinate delectatur in huiusmodi ita quod etiam si sciret homines ex sui ornamento scandalizari: idem trahi ad sui concupiscentiam non curans de ruina proximi mortale est. **S**i ad complacendum viro suo vel ad inuicendum virum si est innupta vel ne despiciatur ab alijs: vel ex aliquo leuitate vsa est fucis: vel alijs ornamentis superfluis de se non est mortale sed potius veniale: nisi hic sit notabilis excessus in huiusmodi: ut possit iudicari de occasione data aliorum ruine: et non tantum accepta quod est difficile iudicare.

Si habuit nimiam diligentiam et studium et tempus ad ornandum se: vel fecit excessum in portatura vestium ultra suum statum vel additionem: vel non solum more patrie: vel vestibus nimis delicatis peccatum est.

Capitulum 3. de filiabus inanis glorie. Et primo de hypocrisi.

Si simulauit sanctitatem habere per ieiunium orationem et huiusmodi cum malus esset: si hoc egit ad consequendam laudem humanam constitutus ibi finem mortale est: alias veniale: nisi aliud vicium adiungatur. **S**i simulauit sanctitatem per hypocrisim intendens aliquid quod sit contra honorem dei: vel utilitatem proximi: ut seminare errores: adipisci indignus ecclesiasticam dignitatem: decipere enim proximum temporaliter vel spiritualiter mortale est.

Si simulauit sanctitatem ex his malis ut detur ei elemosine sicut sancto viro: vel purificationes ecclesiarum: ut cerretur et similia mortaliter peccauit.

Si simulauit maiorem sanctitatem quam habuit: vel occultauit suum defectum ad edificationem proximorum non est peccatum vel leue veniale est: aut si hoc facit ob aliquam vanitatem: vel inanem gloriam est veniale.

De iactantia.

Si laudauit seipsum de aliquo opere peccati mortalis mortaliter peccauit. **S**i autem de opere veniali venialiter peccauit quantum est de se. **S**i laudauit se de aliquo opere bono vel de virtute: de scientia: de industria: vel diuitijs: vel potentijs et huiusmodi ex superbia et inani gloria mortale est: vel veniale secundum radicem ipsius superbie: vel inanis glorie vnde preedit. **S**i laudauit se contemnendo alios: ut phariseus publicanum mortale est. Si autem ex aliqua leuitate: vel utilitate consequenda veniale vel nullum est.

De ironia.

Si vilificauit se verbis vel facris plus quam sentiat in seipso: in mente: dicens aliqua mala de se que in se non cognoscit veniale est: et dicitur ironia.

De contentione.

Si quis contedit aduersus alium contra veritatem scienter in rebus alicuius importanter mortale est secus in rebus paruis et inaduertenter. **S**i contedit per veritatem sed nimis inordinate contra est veniale: sed posset ibi esse tanta inordinatio quod ratione scandalis sequentis esset ibi mortale.

De discordia.

Si habens tractare aliqua cum alijs in communi nolit concordari cum alijs de his que ordinantur ad

honorē dei vel primorū utilitatem ex eo q̄ male afficit ad eorū vlt̄ vt ostēdat se plus scire q̄ alij mortale ē: secus aut̄ si nō cōcordat: vñ q̄ si videt eē magis fm̄ deū rōnez: qd̄ ipse intendit: quia tunc vel nō ē peccatū vlt̄ leue: nisi sit nimis p̄tinax.

De pertinacia.

Si fuit pertinax in scētīs suis discrepās a cōi ceterorū p̄silio vlt̄ iudicio cōiter ē veniale peccatū r̄ iudiciū erroris.

De singularitate nouitatis.

Si fecit singularitates vlt̄ nouitates i cōuersatiōe vite vel vestibus: vel cerimonijs: vlt̄ alijs ad inuētiōib⁹ peccatū est: r̄ si adinuenit aliquā malā cōsuetudinē omnia ei imputantur.

De inobedientia.

Si nō obediuit superiorib⁹ suis sp̄ualib⁹ vel tēporalib⁹ legibus canonicis: vel ciuilib⁹ rōnabilibus: r̄ si qd̄ trāsgredit⁹ superiorū ordinationes habētes vim precepti: vt quādo mādat suari vbo vlt̄ scripto i virtute sacte obediētie: vlt̄ sub pena excoicationis vlt̄ carceris: vlt̄ alijs penis grauib⁹: r̄ huiusmodi egpollētis peccauit mortalit̄. In alijs vō ordinationib⁹ simpliciter factis trāsgrediendo ē veniale: nisi fiat ex cōtēptu: q̄ tūc mortale q̄tūcunq̄ lenibus.

De gula. 6. ti. 2. hz. c. 3. Primū. c.

Gula ē sextū capitale viciū r̄ importat inordinatū appetitū seu delectationem circa cibum r̄ potum.

Mota quicq̄ species seu modos qui cōtinentur in hoc versu. **P**repropere

laute nimis ardentē studiose. **S**i comedit vel bibit extra horam debitam sine rationabili causa r̄ urgente. **S**i est vsus cibis vel potibus laut⁹ nimis r̄ delicatis vltra conditionem sui stat⁹. aliter enim decet comedere infirmum q̄ sanum ciuem q̄ rusticum.

Si comedit vel bibit in nimia quantitate fm̄ exigentiam sue cōplexionis quod enim vni parū est: nimium ē alt̄i. Et plus comedē i die ieiunij q̄ altera die nō est d̄ se malū p̄ vna comestione.

Si comedit vlt̄ bibit cū nimio ardore gule: seu cū nimia cōplacētia p̄tendit magis satisfacere delectationi gule q̄ necessitati p̄videre. **S**i adhibuit vel adhiberi fecit nimium studiū r̄ diligētiā circa cibaria delicata p̄parāda: vt cū varijs saporib⁹ r̄ diuersis modis: r̄ huiusmodi.

In his omnibus sp̄ibus vel modis gule: tunc est mortale: quando delectatio gule querit⁹ vt finis paratus facit⁹ p̄cepta vt satisfaciat delectatōni gule. Vel cū comedit vsq̄ ad crapulā vlt̄ vomitū aduertēter: sicut fit a plebisq̄ in carnis p̄iurio: vel vtitur aliquo cibo: ex quo verisimiliter credit incurere magnam lesionem persone. **I**n alijs vero casib⁹ cōmuniter ē veniale.

Si comedit carnes in quadragesima vlt̄ in alijs ieiunijs ecclesie: vlt̄ i. 6. feria: aut i sabbato p̄ totū annū: nisi vñ gente cā necessitatis vel infirmitatis peccauit mortaliter si sine p̄silio medici.

Si vsus est lacticijs tpe q̄dragesime sine cā infirmitatis: r̄ decōsilio medicine peccauit mortalit̄. **I**n alijs vō ieiunijs ecclesie seruari potest mos patrie q̄tūm ad vsus lacticiorū: q̄ mos si non appareat tutius est abstinere.

De ebrietate.

Sibit vltq; ad ebrietatem aduertens se nimis bibere: vlt potentiā vini sufficientem ad inebriandū: vel d hoc dubitās probabiliter peccauit mortaliter: secus si ignorauit potentiā vini vt **Thoe.** **S**i fuit cā in ebriationis alterius aduertēter iducēdo ad nemiū potū: vel ponēdo sal i vino: z huiusmodi mortalit peccauit: secus si fecit cā medicine. **S**i induxit aliquē ad frāgendū ieiuniū ecclie sine cā ltiā suis p̄suasiōib; peccauit mōtalit. **S**i iduxit pueros z iuuenes ad lābacitates z tabēnas z hī vt p̄uētat ad turpia. **S**i frequētauit tabēnā sine cā rōnabili: vlt quiniā dissoluta p̄ctm est.

De insensibilitate.

Sabstinuit se nimis a cibo z potu z alijs necessarijs vite ppter qd iurrit ifirmitatē cōiter est veniale: nisi fiat notabilis excessus z addat obstinatio d admonitōes ex huiusmodi defectu: qz tūc vlt mortale rōne piculi inde sequētis.

De filiab; gule. z p; d ebitudine. c. 3.

Sex fumositatib; inordinate comestionis: z potus incurrit scurrilitatē seu grossitiē intellect: z ex hoc iēptitudinē intellect: vel iēptitudinē legēdi orādiq; ē vēiale cōiter.

De loquacitate.

Snimis locut; ē: seu dixit verba ociosa z sine necessitate: z rōnabilitate cōiter ē veniale.

De scurrilitate.

Sfecit actus seu gest; iordina tos: z si sint puocantes ad libidinē ex matrimoniu ē mortale. **S**i vero ad dissolutionē vlt leuitatē

vt vctositatē z huiusmodi veniale est.

De inepta leticia.

Shabuit iēptā leticiā z vanā i ludis z iocis: cōit veniale est nisi addat aliqd viciū.

De choreis.

Choree que sūt cū iordiatā leticia sūt mortalia qnq; modis. **P**rio cū sūt ex libidine. 2; cū sūt in ecclesijs: qz sacrilegiū ē. 3; cū sūt a clericis z religiosis cū mulieribus rōne scandali. 4; cum sunt ex inani gloria: vel vana leticia: tam inordiatā qz ibi p̄stuat finis. 5; cū tales chorizātes nō curāt d scādalo p̄rimi ē mōtale. **I**n alijs autē casib; cōit ē veniale. **P**osset tū qnq; ēē mortale: nec d facili d huiusmodi pōt dari iudiciū.

De immundicia.

Oimūdicia q pōt intelligi cū qd imūde comedit: z ess; vēia le: p̄cipue si ex hoc p̄turbat alios: vlt qz vomitū facit: z si hoc facit qd nemiū comedit: vlt qz auidi; comedit peccatū ē: secus si cā medicine: vel pōt intelligi d imūdicia pollutōis q cū accidit i sōijs nō iputat ad peccatū: sed peccatū pōt ēē i cā ei; .s. si p̄cessit ex crapula vel turpi cogitatiōe p̄cedēti vlt ex negligētia: vel etiā post vigiliā recoles d ipla imūdicia habita i sōijs turpib; delectat: z si ē cōfessus rōnis d huiusmodi turpi delectatiōe ē mōtale vlt vēiale: vlt nullū si ex alienatiōe nature

De imūdicia seu pollutōe pcurata.

Nō q; si qd agit hac itētiōe p̄ncipalit vt pollutōez habeat: siue vigilando siue dormiēdo mōtalit peccat: et si facit cā sanitat. **S**i autē ipa pollutō etiā p̄tingat in vigilia p̄ter volūtatē

et sine percuracione non est mortale.

De luxuria titulus. viij. et hz. c. z.
Primum.

Luxuria est septimum capitale vicium: et quodammodo in precepto dictum est satis de speciebus eius in opere: et etiam in cogitatione omni: illis ommissis videndum est de quibusdam alijs pertinentibus ad ipsam luxuriam et delectationem morosam: et primo

Si tetigit aliquem vel aliquam vel osculatus est libidinosum et coniugium mortaliter peccavit: et si non sequitur turpis actus. nam talia exercitia in opere ipso per vnum peccatum habentur cum opere ipso: et tanto gravius quanto in huiusmodi currunt plura. si autem fiat diuersis temporibus diuersa sunt peccata.

Si scripsit litteras: vel portauit: vel misit: vel recepit continentes amatoria et per uocantia ad lasciuia aduertenter mortaliter peccauit. **S**i fecit cantationes: vel cantauit vel legit: vel audiuit verba lasciuie: vel turpia delectabilia ad prouocandum se vel alios ad lasciuia mortale est. **S**i associauit aliquem quem sciuit ire ad peccatum. vel turpiter agere: vel ad faciendum seruitas vel matutinas peccauit mortaliter.

Si fuit mediator inter aliquos ad huiusmodi turpia: vel posuit aliquos mediatore inter se et inter alios et huiusmodi peccauit mortaliter. Item si recepit enseniuz: vel donum quodcumque: vel misit ex amore libidinis

De delectatione morosa.

De delectatione morosa: quod videtur cum reperitur in tepidis et multuz negligetibus. nam feruidi subito cogitationes expellunt noxias: et frigidi desiderijs operis accescunt. **S**i habuit cogitationes immundas et carnales: in quibus trahit moram postquam ratione precepit propter delectationem ipsam cogitandi huiusmodi peccauit

mortaliter. **N**on solum quoniam quis cogitationibus luxurie ratione precepit deliberans facere malum si adesset comoditas: sed et nolendo opus perpetrare: et non curando ipsas cogitationes libidinosas expellere postquam precepit: et in eis volutarie immergendo peccauit mortaliter.

De filiabus luxurie. c. z.

De filiabus luxurie de quibus non oportet multum interrogare: quia difficile est intelligere nisi cum mixtura aliorum vicioz: et prima est cecitas mentis.

De cecitate mentis si fuit ita mente occupatus circa mundana et carnalia: quod nesciuit de deo cogitare vel de rebus spiritualibus.

De precipitatione.

De precipitatione si fuit preceps: et subit? in operibus suis sine consilio et exaltatione mentis debita agens.

De inconsideratione.

De inconsideratione si fuit incautus? in factis suis non bene iudicans circa occurrentia. **D**e incostantia.

De incostantia: si in eo quod deliberauit boni agere fuit incostans et mutabilis ex passione.

De amore sui.

De amore sui: si nimis seipsum dilexit quodammodo corporis delectationes et comoditates et huiusmodi.

De odio dei.

De odio dei: si habuit deum vel legem eius in displicentia: quia prohibet concupiscentiam et huiusmodi.

De amore vite presentis.

De amore vite presentis: si nimis amauit vitam istam presentem propter voluptates carnis quibus se dedit?

ita amare vitā pñtē q̄ alijs vellet h̄ p
petuari fm̄ De. ē mortale.

De honore futuri seculi.

O De honore futuri seculi si hor
rozē habuit ad vitā futurā. d̄
alijs vero q̄ pñtē ad viciū lu
xurie circa coniugiu: vide. j. d̄ coniugat̄.

De supbia titulus. 8. z hz. c. duo.

Primum.

Superbia fm̄ Gregoriz ē
regina omniū capitalium
vicioz: z est viciū multūz
subtile z difficile ad cogno

scēduz: z cōsistit ī appetitu inordinato
pprie excellētie: z hz quatuor spēs siue
modos de qbus potes iterrogare: put
videbit̄ expedire si tñ penitēs itelligat

¶ Si bōa nālia spūalia vl̄ tpalia q̄ ha
buit sibi attribuit: z a deo nō recogno
uit.

¶ Si bōa ipsa a deo recognoscēs
merit̄ suis pñcipalit̄ se accepisse estia
uit: v3 p̄t sua ieiunia ofones z hī. Si
ea bōa q̄ n̄ habuit sibi attribuit: vel pl̄
q̄ habuit cū existiat se habē mltūz hu
militat̄ chāitat̄ patiētē: z hī cū n̄ hz.

¶ Si reputauit se meliorē ēē ceter̄ ali
os pñtēs: i quol3 hōz modoz pōt esse
mortale vl̄ veniale fm̄ q̄ rōne pñtē
vel non.

¶ De filiabus supbie. c. z. z pmo d̄ de
risione.

O De derisione q̄ aliqñ pcedit ex
supbia. **¶** Si irrisit sacramēta
z alia diuina vilipēdēs ea: aut
sāctos viros: aut p̄latos: aut deo fūire
voletēs: vt sic ītrahat eos peccauit mō
talit̄. **¶** Si irrisit intēdēs ex h̄ iūriaz
z vilificatōz: vl̄ nōbilē p̄urbationē ei
mortalit̄ peccauit: sed si ex lenitate: vl̄
cā ioci secus.

¶ De ambitione.

O De ambitōe q̄ pcedit ex supbia
z īportat īordinatū appetitūz
honor̄: z mltū reperit ī plat̄

z dñis. **¶** Si desiderauit aliquā digni
tatē: vl̄ bñficiū curatū rōne deliberata
pñcipalit̄ p̄t honorē vl̄ dignitatē
vl̄ vtilitatē tpalem peccauit mortalit̄.

¶ Si desiderauit dignitatē vl̄ bñficiū
ecclesiasticū vel secularē ad qd̄ ē indi
gnus vel inept̄: v3 q̄ criminolus: z hu
iusmodi peccauit mortaliter. **¶** Si de
siderauit vl̄ q̄siuit ad huiusmodi pue
nire ēt faciendo d̄ p̄cepta mortale est.

¶ Si q̄siuit honorē d̄ quacūq; re ita ī
ordinate q̄ ibi p̄stituat finē mortale ē:
in alijs vero casibus v̄ veniale.

¶ De presumptione.

Presumptio q̄ pcedit ex supbia:
pñtē ī h̄ q̄ hō pōt se ad ea q̄
sūt. s. vires suas: vl̄ nō pñtē

ad p̄ditionē suā: vt secular̄ ad iudicā
dū clericos: vl̄ eos q̄ n̄ sūt sibi subiecti
vel d̄ his d̄ qb̄ n̄ hz potestātē peccauit
mortalit̄.

¶ Si posuit se ad faciēdum
ea exercitia ad q̄ nō erat aptus: vñ po
test sequi spūale vl̄ tpale dānū altē: vt
medicus ignarus medicine: vel aduo
cat̄ ignarus ad aduocandū: iudex ad
iudicā dū: confessor ad audiēdū p̄fessi
ones z huiusmodi peccauit mortaliter
sec̄ aut si p̄petētē ī arte illa perit̄ erat

¶ Si p̄sumēs d̄ virtute sua exposu
it se periculis peccatoz vt vadēt ad lo
ca inhonestā: vl̄ frequētās p̄uēlationē
muliez leuiū z huiusmodi: vbi d̄ faci
li p̄t labi ī mortali peccato: mortale v̄

¶ Si nimis d̄ se p̄sumēs nō puidet ne
cessitatib̄ vl̄ pericul̄ occurrētib̄ spūa
lib̄ vl̄ tpalib̄ expectās effectūz miracu
losū a deo. s. vt eum sanet infirmū

sine medico et medicinis: vel ministret
ei cibum sine labore est mortale: et dicit
tentare deum.

De temeraria iudicatione.

Si facta alterius que dubia sunt
quo animo fiat in mala parte inter
pretatus est: seu iudicauit: et sine
signis sufficientibus indicauit: malicia al
teri deliberate iudicauit aliquem de pec
cato mortali mortali peccauit. Si vero
iudicauit de veniali venialiter peccauit.
Idem si iudicauit de mortali: sed non delibe
rato animo. **De curiositate.**

Si fuit curiosus circa cognitio
nem intellectiuam: ut quod scire quod
sunt. scilicet capacitatem suam. et de trini
tate: de predestinatione: vel querendo scire a
quibus non dicitur: et a demoniis: vel per fortis: l
querendo scire pauperum utilia: et dimittendo
magis necessaria: vel querendo scire so
lum ad sciendum et non ad deum cognoscendum
vel ad aliquam utilitatem peccatum est: quicquid
mortale: quicquid veniale. **S**i fuit curio
sus circa usus sensuum. scilicet oculis aspicien
do: auribus audiendo: naribus ad odoran
dum: gustu ad gustandum: tactu ad tangendum
sine necessitate vel utilitate: sed solum dele
ctatione sensuali: peccatum est contra veniale
et quicquid potest esse mortale. **S**i reperit se
in spectaculis ad videndum: ut torneame
ta palestra: currere ad brauium et huiusmodi: si
in hoc sit periculum mortis spiritualis: vel temporalis
ut quod sunt spectacula representatiua tur
pitudinis: vel cum reciperet notabilem lesio
nem corporis est mortale: et multo magis in
exercere et perbere occasione in hoc specta
culis: aliter est veniale: nisi propter hoc aliquis
ita delectatur quod mens eius auerteretur a deo
ita ut quod parat esset transgredi mandata
dei et ecclesie ut illa aspiceret vel faceret

**Et hoc idem intello de quocumque peccato
quod de se est veniale: quia per hunc modum potest
effici mortale.**

De ingratitudine.

Ingratitudo reperitur in omni
peccato mortali: sed ut circumsta
ntia aggravans ipsum: quia ubi homo
de semper seruire deo: eum offendit. Est et
vnum speciale peccatum iniquitatis. scilicet recipiens
beneficia a deo vel ab homine: ea non recogno
scit recogitat et regratiatur et recipere
vel quod peius est vilipendit beneficia recepta
vel murmurat de eis: vel iniuriatur benefa
ctori: contra iter autem reperitur mixtum cum ali
quo peccati: quoniam mortale quoniam veniale est.

De scandalo.

O scandalum quod quicquid non est pecca
tum speciale: sed circumstantia aggra
uans peccatum: iniquitatis vero ex dicto vel
facto alteri non recto datur alteri occasio
ruine spiritualis: et hoc est scandalum: et si hoc inter
dat est circumstantia aggravans peccatum et
mutans speciem. vnum est necessaria confessio quod
est tale quod verisimiliter trahens ad ruinam pec
cati mortalis: et precipue cum hoc sequitur. **S**i
autem hoc interdatur. scilicet ducere aliquem ex dicto
vel facto suo ad aliquam ruinam est morta
le et speciale peccatum si interdatur inducere ad
mortale: alias veniale.

De adulatione.

Adulatio quod contra iter est scandalizati
ua. et consistit in hoc quod quis verbis
vel factis suis inordinate querit
placere alijs ad benivolentiam captandam. et
si in malo adulat est criminaliter: puta lau
dando aliquem de videlicet facta vel turpitu
dine et huiusmodi est mortale. Si adu
lat vel laudat aliquem intendens eum decipere
notabiliter in temporalibus vel spiritualibus est
mortale: secus si aliquid iniuste intendit ab

eo habere vlt qd paruu recipe p mo-
du domi vt hystrioc. Si nimis lauda-
uit aliquex ex q ille supsit occasioz sup-
bie: vel ignis glorie coiter e veniale: z
por et aliqui ce mortale. ¶ Si vo lau-
dauit aliquē ad eū excitādū magi ad
virtutē vel ad cōfortiādū eū i tribula-
tiōib: z tētationibus z obseruat. debi-
tis circūstātijs ē vtuosū z meritorium
alias veniale.

¶ De blasphemia i spirituz sanctum.
¶ Blasphemia i spūm sctum
q pcedit ex malicia: v3 iqtuz
qs nō ptenit vel refugit ea co-
gitare meti occurrētia p q possz retra-
hi a peccato. z h3 sex spēs. i. Presūptō
Desperatio: Inuidētia sine grē. Im-
pugnatio virtutis agnite. Obstinatio
Impenitētia. De his vo interrogādū
ē put videt: z coiter nō repit nisi i mal-
tiū scelerat. Presūptio aut v3 h3 cu3 qs
psūmit dō dei misericordia: existimans
q pareat sibi ad bñplacituz suū: vlt q
saluet eū persēueratē i peccato. Despe-
ratio aut cū credit deū nō posse: nec vel-
le sibi parē ē penitēti vlt volēti salua-
ri. Impugnatio vitat agnite dō cū qs
dicit vitati fidei quā nouit. Inuden-
tia sine grē ē cū dolet qs de grā dei. z
glia crescēte i hōib. Obstinatio cōfir-
mat volūtātē suā i peccatis omissis.
Impenitētia aut dō cū qs ppōit firmi-
ter ē i futuz nō penitē. ¶ De scilimate.

¶ De scilimate h3 peccatū omit-
tit cū qs recedit ab obediētia
romane ecclie sumēs sibi aliū
caput: vel sequens aliquē canonicē nō
electū: z sēp est mortale: z excōicatio
tales: nisi forte cū essent duo qz glibet
habet p sūmo pōtifice a suis seācib: z

nescit clare qd sit canōice elect. In h3
n. videtur ppli excusari si nō sūt perti-
naces: s3 parati illi adberere que sciūt
vere eē electū canonicē. Si inuit ordi-
natiōib: vlt alienatiōib: facti a scilinati-
cis excōicatus est: ex d scilina. c. i.

¶ De infidelitate paganor hereticor.
¶ Infidelitate paganor here-
ticor vel indeor: quor qbz
libet ē grauissimū pēt3 dūces
ad dānatōz: nō h3 dōice iter hos. Soli
ei heretici sūt excōicati: s3 z cū alijs pci-
pue iudeis nō d3 h3i domestica puer-
sio: z pcpue idiote. ¶ Potes circa h3
iterrogāe put tibi v3: s3: si habuit ali-
qd dubiū i his q sūt fidei: v3 d3 sacramē-
to altar: z h3: z si d3 h3: d3 displicētia nō
ē curā. Si aut volūtarie z spon-
te bitat eēt mōtale. Hētic qd ē excōica-
tus: z nō pōt absolui citra sedē aplicā: vt
p3 i pcessu curie. Itē rēptor credēs vlt
factor hereticor ē excōicat: ex d hē. c.
qēq3 li. 6.

¶ Incipit. 3. z vltima pars i q tractat
d mō interrogādū stat diuersos pso-
naz. z pmo ad coniugatos. c. i. z h3. 5. z 3.

¶ Unc vo formā de sūt intro-
gatōes pertinētes nō ad oēs
s3 solū ad quosdā stat ho-
minū. z pmo ad cōiugatos
itrogādū sūt nō oēs: s3 put videt. ¶ Si
d factō dixerūt i aliquo casu prohibito
mortale ē: q d phibitiōez: nisi ignoran-
tia facti pbabil eos excusaret. S3 scū-
dū ē q sūt qdā ipedimēta q ipediunt
matrimoniiū d3edū: z dirimūt iā dētū
q nullā ē: qd itelligendū ē qū dicta im-
pedimēta pus iter eos inemūt qd sit d
ctū mīmoniiū: z ea ptenēt i istū v3ibuf
Error cōditio votū cognatio crimen.

Cultus disparitas vis ordo ligamen
 honestas. Si sis affinis si forte cohire
 negbis. Nec associandq vetant nubia
 facta retractant. **P**ro horz aliquali
 breuissima declaratione nota q error
 intelligit d persona non d fortuna vel
 bonitate: cu scz quis dicit cuz berta cre
 dens esse Latherina: cu qua scz intede
 bat cotrahē. **C**oditio intelligitur d
 coditioe seruili: scz cu quis ptrahit cuz
 serua credēs eā esse liberā. **M**ā si liber
 dicit sciēter cu serua tenz matrimoniū
 z similiter si cotrahit seruus cu libera
 credens esse seruā. **I**dē videtur si ser
 uus cuz serua: licet crederet eē libera.
Votū. s. solēne p pfectionez tacitam
 vel expressā alicui religioi approbate:
 talis etiā esset excoīcat. **C**ognatio q
 est triplex. s. naturalis spūalis z legal
 naturalis dī cōsanguinitas: z hec hz tres
 lineas. s. ascendentiū: vt pater z auus z
 huiusmodi. descendentiū: vt filiū nepos z
 hi? collateralīū: vt frēs sorores z huius
 modi: z hz quelibz linea qua tuoz gra
 dus exclusiue: pēpue collaterales. naz
 inter ascēdētes z descēdētes vī eē ppe
 tua phibitio hic est etiā excoīcatio.
Cognatio spūalis hz etiā tres grad?
 z dicitur in baptismo z confirmatiōe.
 Primus est inter tenētē ad baptismū
 vel cōfirmatiōē z eam que tenetur: q
 dicit paternitas vel filiatio. **S**ecūd?
 est inter patrē z matrē carnalem eius
 qui tenet z eū qui tenet cu vxore ei: z
 dī ppaternitas. **T**ertius ē inter filios
 naturales eius q t z illā que tenetur:
 z dicitur fraternitas. **C**ognatio ter
 tia. s. legalis que fit per adoptiōē hz
 tres lineas vel gradus. Primus ē iter
 ipsū adoptatē z filiā quaz adoptauit:

ac etiā filiā ipsius adoptati. **S**ecūdus
 est inter vxorez adoptatis: z ipsū ado
 ptatū: ac etiā vxorem adoptati: z ipz
 adoptantē. **T**ertius est inter filios nā
 les z legitimos adoptatū z ipz adopta
 tū: z hoc tū cū ipsi filij sūt i patrē pīs
Crimē istud qd hz dirimē cotractum
 z implere cotraheū. intelligitur tū de
 duobus criminibus i duobus casib?
Primus est q cū mulier machinat
 cū effectu in mortē vxoris alteri? vt ha
 beat illū in viz: vel econtra vir i mōtē
 alterius viri vt habeat illā i vxorē zc.
Secūdus cū qs dat fidē alicui con
 iugate ducere eam in vxorem post vi
 ri sui mortē: z cū ista pmissiōe segtur
 adulteriū. **C**ult? disparitas: vt si fidel
 dicit cū iudea vel pagana permanēte
 in infidelitate: secus si cotraheret cum
 heretica. nam tunc tenet: s. cohabitare
 nō debēt si esset ei periculū incurrēdi
 i heresim: z peccauit mortaliter dhenā
 cū tali. **V**is violentia. s. absoluta impe
 dit z dirrimit: z similiter violētia per
 metū q potest cadere in constantes vi
 rum: z continetur in hoc versu. **S**tu
 pri atq status verberis atq necis. nisi
 postea de inuito efficiatur volūtarius
Ordo itelligitur de ordine sacro: idest
 subdiaconatu: z supra. z talis ptraheū
 esset excoīcatus. **G**reci i sacris vti pos
 sunt cotracto sed nō possunt cotrahē.
Ligamen. i. si sit alteri ligatus p cō
 iugiū: etiā p vba d presenti nondū con
 sumatū. nā talis nullo mō potest altēi
 matrimonialiter copulari: nisi ille cū
 quo cotraxerat pfiteatur in aliquā re
 ligionem. **E**t si recederet vnus cōiugū
 ita q per multos annos alter nihil au
 diret de eo nō liceret alteri ptrahere

nisi sciret de morte eius. ¶ **H**onestas
idest publice honestatis iusticia q̄ ori-
tur ex sponsalibus contractis cum ali-
qua: cum qua postea non sequitur ma-
trimonium propter mortem vel aliaz
causam. nam cum nulla consanguinea
illius vsq; ad quartum gradum con-
trahere potest. ¶ **A**ffinitas est proxi-
mitas que contrahitur per eum q̄ du-
xit uxorem: et omnes consanguineos ux-
oris vsq; ad quartum gradum et ux-
orem ipsam et omnes consanguineos vi-
ri eius vsq; ad quartum gradum: nec
illa mulier potest contrahere cum aliquo.
¶ **E**t nota q̄ affinitas contrahitur eti-
am per fornicarium coitum: ita q̄ ille
qui fornicatur cum aliqua non potest
contrahere matrimonium cum con-
sanguinea aliqua eius vsq; ad quartum
gradum: neq; illa mulier potest con-
trahere cum aliquo consanguineo for-
nicantis cum ipsa vsq; ad quartum gra-
dum: et scienter contrahens in huiusmo-
di gradibus affinitatis est excommu-
nicatus. Sic forte coire nequibis.
¶ **I**mpotentia exercendi actum con-
iugales que potest provenire: vel ex fri-
giditate naturali: vel ex maleficio: vel
indispositione membri genitalis viri
vel mulieris. ¶ **D**e his omnibus im-
pedimentis habet plene in quarta par-
te summe ti. ¶ **S**ed nota q̄ non opor-
tet nec expedit interrogare omnes co-
iugatos sigillatim de his impedimen-
tis: sed de illis tantum de quibus pos-
sit presumi haberi: et precipue de impe-
dimento criminis vel cognationis vel
publice honestatis: sed multo magis de
affinitate. Si tamen quis cognosceret
consanguineam eius cum qua iam contraxit

per verba de presenti: et multo magis si iam
consummavit matrimonium: matrimoni-
um quidem tale non dividit: sed amit-
tit ius petendi debitum: ita q̄ petere non
potest absque mortali peccato: tenetur ta-
men reddere exactus. Idem de mulie-
re que permittit se cognosci a consan-
guineo viri sui. Si vero antequam contra-
xit per verba de presenti cum aliqua
cognovit consanguineam eius: ita q̄
semen admisit intra claustra pudoris
non potest iam habere illam: et si iam co-
sumisset cum illa non tenet matrimonium
nec in hoc potest dispensari cum illa
nisi per papam. Unde ante dispensa-
tionem semper peccat mortaliter exigens
et reddens debitum sciens dictum impe-
dimentum. Alter vero coniugum nesciens
excusatur de peccato ex ignorantia facti
probabilis: de his et omnibus alijs quan-
do casus occurrit: vide plene in summis.
¶ **S**i contraxit matrimonium clandestine
quod mortale est propter prohibitionem ec-
clesie. ¶ **S**i habens votum simplex con-
tinentie contraxitque matrimonium pec-
cavit mortaliter: nisi sit dispensatus a pa-
pa prius: et tenetur adimplere votum
vsq; ad consummationem matrimonij:
nam ipso consummato impotens fit ad imple-
dum: et exactus omnino tenetur reddere ex-
presse vel interpretatiue petenti: sed exigere
non potest sine dispensatione aliter peccat mortali-
ter. ¶ **S**i contraxit cum aliqua: vel mu-
lier cum aliquo per verba de futuro:
et post matrimonium cum aliqua contraxit
vel de futuro vel de presenti mortaliter pec-
cavit propter fractam fidem: nisi de coitu
mutuo se absoluerint: quod fieri debet per iu-
dicium ecclesie. Vel nisi aliquis septem
casuum superuenerit: quibus solui possunt

sponsalia quos habes in sumis. **S**i post matrimonium contractum p verba de presenti contraxit cum aliqua mortaliter peccauit: nec tenet matrimonium: etiam si esset consummatum: et filios genuisset: sed oportet redire ad primum: nisi ille cum quo prius contraxit: ingressus esset religionem ibidem professus: vel nisi cum eo papa dispensasset in secundo: in quo tamen secundum theologos dispensare non potest: sed quia difficile est disputare de potestate pape si sine surreptione obtenta est forsitan transire potest. **S**i contraxit matrimonium: vel filios: vel filias iunxit matrimonio ante etatem legitimum: quia prohibitum est. **E**tas autem legitima fin iura est in duodecimo anno: si est femina in quatuordecimo: si est masculus. **S**ed contrahere de verba de presenti: et ad presumendum matrimonium. **S**i consummatum matrimonium ante benedictionem nuptiarum est mortale: vbi consuetum est benedicere nuptias: quia contra prohibitionem ecclesie: et hic aduertendum est: quod si sponsi non consumment matrimonium cum sponsis ante benedictionem: in multis tamen locis multas turpitudines et corruptelas faciunt cum eis illas visitando. unde interrogandum est de his vbi ista reperiuntur. **S**i celebravit nuptias tempore prohibito: ab ecclesia quia mortale est. **T**empora autem prohibita sunt ista: scilicet ab aduentu usque ad epiphaniam: et a septuagesima ad octauam pasche: et a tribus diebus ante ascensionem usque ad octauam pentecostes exclusiue.

De actu et peccatis commissis in eodem.

Sciendum est quod in actu hoc coniugali aliqua sunt: vbi est dubium vtrum sint mortalia an venialia. **A**liqua vero sunt que sunt manifeste mortalia. **A**liqua in quibus est veniale. **A**liqua in quibus nullum peccatum. **P**rimo quidem mortale est: si exerceatur talis actus extra vas debitum: vel etiam si intra vas debitum: tamen non si recipit semen ad euitandum generatorem. **S**i ex tactibus impudicis est actus matrimonij sequitur pollutio in altero ipsorum. **S**i exerceas actum coniugalem habet appetitum deliberatum ad aliam. **S**i se habet ad eam ita inordinato affectu in actu coniugali: ac si non esset uxor eius: et etiam opus carnale ageret cum illa vel alia: difficile tamen est hoc discernere et cognoscere. **S**i alter alteri omnino exigenti denegat debitum sine causa legitima: propter quod exigens incurrit incontinentiam vel graue scandalum. **E**sset autem causa legitima si notabiliter timeret notabile nocumentum persone: vel coniugis vel prolis in utero: vel quia ex adultério commissio perdidit ius petendi debitum: vel et si in loco sacro peteret: quia sic locus violaretur: vel et in publico quia contra debitam honestatem. **N**on est autem legitima causa omnino denegandi debitum petenti in die ieiuniorum vel festorum solennium: vel in qua habet adinuicem per pacem tempus. **D**ubium de mortali quoniam quidam seruat vas debitum: sed modus indebitus: puta si lateraliter: vel a parte posteriori accedat ad vas debitum: vel mulier suppediat vix in quibus modis: et precipue in ultimo aliqui dicunt esse mortale. **A**lij vero vt **Thom.** et **Alber.**

dicunt qd nō est mortale de se: sed potest
esse signum mortalis cōcupiscētie: nec
p hoc ipedit generatio: z li n̄ ita apte
p̄rectur. vnde ī huiusmodi noli p̄ci
pitare sententiā: nec denegare absoluti
onē perseneranti in huiusmodi. Sed
detesteris z prohibeas quātum potes.
quando vero hoc etiam fieret primo
z secundo modo propter periculum
abortus forte tunc esset sine peccato.

Ubium etiā de mortali est tēpore
mēstruoz: z precipue in exigente sciē
te talem defectum: quem qdam ponūt
esse mortale: precipue quando non est
quasi continuus sed consuetus vt men
satim. Alij dicunt contrariuz: vt Pe.
d pal. z hec opinio est cōmunior. Un
de nec propter hoc deneges absolutio
nem sed prohibeas quātum potes de
exactione exigenti: z exactum admo
neas: vt non assentiat exigenti: nisi ex
hoc timeatur de eius incontinentia.

Ubium est etiā de exigente debi
tū a cōiuge permanente in adulterio:
siue occulto siue manifesto qd ipe no
uit. Hoc quidā dicūt eē mortale ī exi
gēte: qz facit cōtra cōstitutionē ecclie
vt notat. 32. q. i. c. si quis vxorē. z hoc
firmatur in sūma p̄fana. Sed ī sūm. a
cōfessoz z archidiaconus in 2. so. mi
tigant hūc rigore excipientes casuz: vt
hoc cū faceret exigens ad puidē. incō
tinentie sue. Sz Pe. d pal. multomag
mitigat hūc rigore: vt cū non sp̄atur
emendatio ex hoc permāte ī adulte
rio: sz poti⁹ deterioratio nō peccat exi
gēs saltem mortaliter. Veniale autē est
cū exigitur actus coniugalīs: z si debito
seruato vase z mō: tamē principaliter
intētiōe delectatōis p̄sequende: ita n̄

qz stet intentio infra limites m̄rimoni

Si exerceatur actus coniugal p̄pter
sanitatem corporalem peccatuz est: qz
nō ad hunc finē ordinatum est veniale
tamen puto esse peccatum. In solēni
tatibus z ieiunijs exigere debitū aliq
firmitate: sz cōcupiscētie ductus sine
p̄ceptu tñ sacri temporis vel ecclesiasti
ce exhortationis veniale est sz Tho. z
Ra. sed reddēs nō peccat: cū tūmet de
incōtinentia vel scādalo cōiugis: pecca
ret autem si negaret omnino. **U**n tē
pore vero pregnationis exigere venia
le est: si tamen non est periculum abor
tus: reddere vero nullum peccatum ē.

An te purificationē post partū exi
gere seruat alijs circūstātijs n̄ vī mō
tale fm Sūil. Reddere vero nō volū
tarie nullum. Exigere etiam vl reddē
debitū ante ingressū ecclesie p⁹ partuz
d se nō videtur peccatum: z possūt mu
lieres intrare ecclesiam ante quadra
gesimuz diem absqz peccato: in quo tñ
est seruanda ciuetudo patrie. **U**n ci
ipudici qui ibi exercent n̄ p̄tētes ad
op⁹: sz ad exercitiū delectatōis: vt ta
ct⁹ z oscula z huiusmodi iordiate cōi
ter sūt venialia: q̄uis ibi posset eē tāta
actū iordinatio qz possz eē petiti mō
tale. sine peccato autē exercet act⁹ cōi
galis cū sit causa prolis suscipiēde: vl
et cū sit causa reddēdi debitū seruat
tamē alijs debitis circūstantijs. Debet
tamen exactus omnino reddere: z p̄ci
pue vir vxori: non solum expresse: sed
etiam per signa petenti: nec vir debet
vxorē auertere ne petat p̄pter pericu
lū. Sz in tertio mō secundū aliquos si
ne peccato: scilicet cum sit causa vitari
de fornicationis ī se: vl in cōiuge sua.

Interrogationes fiende circa statum matrimonij.

Quæ circa predicta sic possunt fieri interrogationes, et primo si usus est matrimonio extra vas debitum. Si aliquid fecit ad evitandum plem modo indebito licet in vase debito et quomodo. Si utendo matrimonio habuit intentionem ad aliam. Si tempore menstruum exegit vel reddidit. Si in diebus festorum vel ieiuniorum. Si tempore pregnantionis, precipue propter partum, vel ante purgationem post partum. Si exegit vel reddidit a permanente in adulterio. Si principaliter causa delectationis, aut alia et qua causa et circa huiusmodi iudicandum de peccato mortali vel veniali iuxta predicta, ut patet in summis. Si omnino negavit debitum petenti. Si ex actus coniugij per tactum secuta est pollutio in altero ipsorum. Si excommunicatus aliquo vinculo huiusmodi matrimonij. scilicet excommunicatione maiori peccavit mortaliter, et precipue quoniam sciuit, et hoc quod precipavit in divinis. scilicet sacramento matrimonij. Idem videtur de minori excommunicatione si eam novit, quia separat a susceptione sacrorum, et matrimonium est unum ex sacramentis ecclesie. Si ex his in peccato mortali huiusmodi matrimonium videtur mortale, quia sacramentum suscipit in mortali scilicet, precipue vero videtur mortale strabendo per verba de presentia, quod ibi est essentia sacramenti. Si huiusmodi cum aliquo persona per verba de presentia vel de futuro non intendens habere illum, vel illam, et coniugium, scilicet tantum copulam carnalem extorquere mortaliter peccavit, et quoniam si sit ibi realiter matrimonium, cogendum tamen est in foro scire illam ducere, vel aliter illi satisfacere maxime si est secuta copula, in quo tamen casu ecclesia iudicaret matrimonium, et co-

geret illam, cui obedire tenet. Si vir non providit uxori et familie de necessariis in tantum superfluis. Si nimis eam exasperavit minis verbis vel factis. Si zelotypus, et ex hoc nimis suspectuosus contra eam fuit vel nimis remissus in cura eius.

Si uxor inobediens, et contumax et suis sensus fuit erga virum. Si nimis inculta et negligens circa gubernationem domus. Si irreuerens et discolor ad soceros et cognatos. Si nimis dedit de rebus viri parentibus suis, vel pauperibus plurius debuit. Si dedit licentiam viro coeundi cum alijs mulieribus cum peregrinaretur et mortale. Si mulier non vult sequi virum transire retineat domicilium ad quod tenet, nisi eam traheret ad peccatum, aut dubitaret de morte sua aut esset vagabunda. Si uterque filios educavit in timore dei, et in obedientia mandatorum eius.

De principibus rectoribus et baronibus. c. 2.

Quæ circa principes rectores et barones seculares sic possunt fieri interrogationes, et primo si erit expediens secundum conditionem personarum, et primo.

Si per usurpationem et iniusto titulo obtinuit dignitatem regimine vel dominiuz civitatis vel castri, quod mortaliter peccavit, et si ipso manet, dum tenet huiusmodi usurpationem nisi per modum titulum sibi iustificasset, nec ibi ante iniustum titulum potest exercere iudicia sine mortali. Si ambitiosus fuit ad dignitates et regimen nimis aspirans, et si intendit negligere iusticiam ad regendum amicos, ut sic in dominio permaneat mortaliter peccat.

Si platis ecclesiasticis, vel alijs superioribus suis non fuit obediens, et admonitiones et correptiones ab eis factas non

f

sustinuit patienter: et si contempsit mortaliter peccauit. **S**i sententias excommunicationis vel interdicti non curant: aut sic ligatus diuinis se iussit quod est mortale. **S**i propter crimen cuius ciuitas est interdicta: quod est sibi ad maius iudicium. **S**i propter excommunicationem latam in se iudices vel actores vel ministros grauauit: quia ultra mortale est excommunicatus. **S**i de factis aut defectibus ecclesiasticarum personarum ad eum non pertinet: se intromittit: vel trahendo ad suum iudicium: et huiusmodi peccauit mortaliter. Et si cepit vel capere fecit vel percutit vel incarceratione clericos vel religiosos etiam delinquentes est excommunicatus: si non habuit prius licentiam a prelato suo. **S**i electionem alicuius malitiose impediuit vel per violentiam aliquem intromisit: vel si grauauit aliquod monasterium vel collegium eo quod nolebat eum eligere per quod rogatus est excommunicatus ultra mortale. **S**i prohibuit subditis ne uiderent clericis necessaria: vel eis panem coquerent: ex quo non habuit ab eis quod uoluit. **S**i patronatus ecclesiarum de nouo sibi usurpauit vel bona vacantium ecclesiarum aut monasteriorum ultra mortale est excommunicatus. **S**i posuit tallias vel collectas vel alia grauamina clericis vel alijs personis ecclesiasticis sine licentia pape: si non desistat post admonitionem est excommunicatus. **S**i fecit statuta vel leges contra libertatem ecclesiasticam vel iudicauit contra eam: vel dedit consilium ad hoc: vel non remouit si potuit: ultra mortale peccatum est excommunicatus. **S**i noua pedagagia instituit nisi huiusmodi auctoritate a principe super hoc: vel antiqua seu noua pedagagia augumentauit excommunicatus est

secus si fecit hoc cum licentia principis et cum rationabili et non tenuit stratam publicam securam ut debuit: peccauit mortaliter et tenetur ad restitutionem. Si a clericis et religiosis thelonium pedagium seu gabellam accepit pro his que deferunt: vel deferri faciunt non causa negociationis grauiter peccat et est excommunicatus. Quamuis aliqui ut Io. cal. hanc non admittant: quia non est recepta: et papa scit et tolerat: immo ipse facit in terris suis sed tutius est ut obseruetur. Si publicos usurarios alienigenas et non inde oriundos ad fenus exercendum in ciuitatibus suis admittit: vel admissos inde infra certum tempus non expellit est excommunicatus. Et idem si cuius exiens dedit ad hoc consilium vel fauorem: hoc uerum est si talis est persona ecclesiastica huiusmodi. scilicet diuinum temporale. nam dominus secularis non est excommunicatus: sed est excommunicatus. c. usurarius. de usu. li. 6. non tamen episcopus. et sanctus. incurrunt sed alij. Item si cuius exiens dedit ad hoc consilium vel fauorem. Si nauigantes indistincte depredatus est vel depredari fecit: vel hoc factum nomine suo ratum habuit ut pirata excommunicatus est excommunicatione papali. **S**i nauigantes expoliauit: vel res eorum ad portum terrarum suarum a mari delatas sibi appropriauit: quod est rapina: et excommunicatus est secundum aliquos. **S**i incendia fecit vel fieri fecit diuinis vel fregit ecclesias vel loca religiosa est excommunicatus: et si esset denunciatus esset casus papalis. Si ciuitatem ecclesiarum violauit: et faciendo capere homines in eis propter debitam aut maleficia in ecclesia vel locis priuilegiatis sacrilegium committit: et potest excommunicari: et est mortale. secus est si robustiores

ecclesiarū illuc fugientes: vel violatores ecclesiarū: quia tunc propter hoc nō gaudet immunitate ecclesiarū. Si ecclesias vel personas ecclesiasticas siue privilegia earum violauit: vt multi tyranni faciunt. Si fecit repressalias vel permisit fieri: aut ab antiquo consuetas fieri fecit contra personas ecclesiasticas est excommunicat⁹: nisi illas reuocauerit infra mēse. c. et si pignoratōes de iur. et dā. da. Utz autē liceat facē repressalias s̄ laicos: vide i 3^a pte sū. ti. z.

¶ Si ad ecclās i qb⁹ patron⁹ fuit nō posuit idoneos: vel non rep̄tauit: s̄ i eptos et ideotas: vel concubinos et alios malos p̄sentauit: vel subditos suos p̄ntare persuasit sic mortalit̄ peccauit.

¶ Si recepit pecuniā vt aliquē p̄ntaret cū eēt p̄on⁹: vel supplicaret pape vel ep̄o p bñficio alicui p̄ferēdo simoniāz p̄misit: vel ēt absq̄ pecuniā si p̄p̄erit p̄ces p̄ idigno ē mortale: et simoniac⁹.

¶ Si fuit fautor: vel defensor hēricoꝝ aut etiam scismaticoꝝ peccauit mortaliter: et est excommunicatus. Si impediuit volentes recurrere ad forum ecclesiasticū sup̄ cās q̄ ad ip̄m forū p̄tinent: ne. s. corā ecclesiastico iudice hī cause agitentur: vel ad hoc dāns p̄siliū auxilium vel fauorem est excoicatus.

¶ Si bellū assūpsit iuste: v̄l fuit adiutor iuste bellantis: qz oīa mala que inde sequūt̄ ei reputāt̄ ad culpā: et tenetur ad restitutōes oīūz dānoꝝ inde sequētū: et hoc nisi ad adiūuādū eū tenetur: et fūidēdū: qz miles aut ei⁹ vassallus. tal. n. adiūuās cū ē dubiū an bellū sit iustū excusat. 23. q. i. c. qd culpa ē. n̄ aut excuset si sciret bellū ē iustum.

¶ Si p̄suluit exp̄s i officio cōitat: q. s.

assumat iustū bellū tenet ad oīa mala et dāna: nisi p̄p̄ter i p̄silio mā mō falso tāq̄ eēt iustū: tūc enī ignorātes vident excusari. De mā belli: et quando iustū dicatur: vide i sum. in 3^a pte. ti. z.

¶ Si indiscretos et tyrannos officiales fecit seu p̄posuit terris suis: tenet de dānis et malis eorum: si sciebat eos eē tales: secus si ignorabat: nisi cū audiss̄ non remouerit eos si potuit. Si iniustas exactiones seu collectas imposuit rapinam cōmisit: et que dicat iniusta tallia seu collecta: et quomodo satisfacē debeat: vide in 3^a parte. ti. z. Si posuit iudeos in officijs publicis: quod prohibetur. xvij. q. 4. c. constituit. Si ea que sunt communis appropriauit sibi: v̄z siluas scilicet et campos: et hī mortali ter peccauit: et tenetur ad restitutionē.

¶ Si liberos hoīes i fuos sibi subiecti christiani enī nō p̄nt redigi in fuitutes rōne belli: vel etiam capti nō p̄nt licite emi in fuos: vel empti vendi: et emi ab alijs nō p̄nt: sed infideles bñ redigūt̄ in seruitutem: et emi et vendi possunt. capti in iusto bello: qui si postea efficiantur christiani: non tamen ex hoc liberantur a seruitute: quāuis sit piū hoc facē.

¶ Si a decedētib⁹ sine filijs accepit bona ip̄oꝝ n̄ p̄mittēs eos testari et legare ad placitū nisi talis patria h̄ret talem subiectōē a tpe cui⁹ n̄ ē memoria in r̄iū. Si nimis vindicatu⁹ fuit. Si hōici da: mutilatōes: incarcerationes: vulnera et hī seua sine iusticia: vel cum iusticia sed ex odio et vindicta fecit p̄curauit vel p̄misit: et hī graua sunt mortalia.

¶ Si torneamēta v̄l duella fieri fecit v̄l p̄misit v̄l ludos vel spectacula piculosa aīe v̄l corpi: vt p̄ccere lapides ad inieci vel rep̄tatōes turpitudinū fieri

f z

fecit vel pmisit: et non phibuit: si sine
gravi scandalo potuit remouere mor
taliter peccauit: di. 83. c. error. Si leges
statuit quas non debuit vel potuit: qd
scilicet iniquas mortaliter peccauit. Si
nimis durus fuit ad dispensanduz vel
parcedū in quib⁹ potuit: vel ecōtra ni
mis facilis ad parcedū deliquētib⁹ i p
iudicium iusticie et utilitatis cōis. Si
feuda vassallis suis absq; iusticia dene
gauit: vel seruitium indebitum ab eis
exegit aut fidem non seruauit. Si ipse
existēs vassallus alteri⁹ non fuit fidelis
dño suo vt debuit: fm q in iuramēto
fidelitatis expmī: vel obsequiū debituz
non pstitit: vel aliq; iniuriā fecit dño. si
alienādo feudū aut diminuendo: vel
aliq; hī mortale ē et tenet de dānis.
¶ Si tutelā alicui⁹ sibi pmisā n̄ fide
liter egit: s; bona illi⁹ cōsūpsit et dissipa
uit mortale ē: et tenet de dānis. Si in
terra sue iurisdictionis sustinuit iniu
stas mensuras: aut iniusta pondera:
aut iniusta p̄cia rez venaliū scient mor
tale ē: et teneri v̄r si p̄mode pōt obuiā
Similr peccat si iducit: v̄r sustinet ma
las consuetudines aut corruptelas. Si
tolerauit aut sustinuit publicos vsura
rios inde propter hoc recipiēs certam
q̄tā vel sūmā ānuati: mortale ē et tene
tur illud sic acceptū restituē non vsu
rario: sed creditoribus eius a quibus
vsure sunt extorte fm Tho. Si pign⁹
aliquod habuit cuius fructus non cō
putauit in sortem vsura est. Et de alijs
speciebus vsure: si i aliqua offendit v̄r
fuit particeps de qb⁹. s. i. z. pte. ti. d. v̄r.
¶ Si penas v̄r emēdas pecuniā p̄p̄
cupiditate vel odiū: p̄p̄ correctōem
delinquētiū accepit vel vltra d̄bitū ex
torisit: vel penas corporales: aut mort

in pecuniariā propter auaritiā p̄tra
iusticiā pmutauit mortale est. Si p
misit in terris suis latrones inualescē
vel maliciōse eis fauere: vel ex auaritiā
nolens expendere ad securandam pa
triā mortale ē: et tenet de dānis et rāpi
nis factis si cōmode poterat obuiare.
¶ Si iusticiā vēdidit v̄r munera iniq;
accepit. s. p administratōe iusticie: vel
alias iniusticiā fecit in iudicādo: vel
fieri fecit mortale est. Si fides promif
sam violauit etiā inimico: nisi prius
ille violasset mortale est. Si obsides su
os non liberauit mortale est. Si vidu
as et pupillos contra oppressores non
defēdit cū potuit. Si treugas non ser
uauit. Si nimis sūptuosus fuit et curio
sus in vestitu et apparatu eq; et fami
lie cū canib⁹ et auib⁹: edificijs cōiuijs
nā vt possint facē hī pōpas emūgūt
populos v̄q; ad sanguinem facientes
m̄ltā iniusta. Si fecit edificari domos
suas: vel laborare in agris suis vel vi
neis vel ligna portari per rusticos vel
colonos et non soluit eis plene de labo
re suo: nisi ad hoc ex debito tenerent
vel si diebus festiuis fecit pro se labo
rare mortale est: sicut in p̄mo casu qd
tamen multi faciunt et male: nec subdi
ti debent obedire. Si nimis se occupa
uit in venationibus et aucupijs: vel qd
peius est subditos in his grauando in
duccens ad huiusmōi: et qd pessimum
in diebus festiuis: et non auditis diuis
ut missa propter quod dominus pec
cat mortaliter et oēs: et ipe re⁹ cōiūm.
¶ Si p̄p̄ discursus i hī⁹ destruxit se
getes aliorz tenet eis de dāno: vel per
misit accipere: vel fecit de blado et se
no aliorum a suis p̄p̄ equos suos te
net de dāno. Idem et de alijs fructib⁹

Si histrionib⁹ supflue dedit vel ni
mis turpia repitantes i curia nutriuit
vel concubinam vel ludetes ad aleas: r
huiusmodi: que omnia sunt danabilia
Si d⁹ castitate familie sue n curauit
sz inhoneste se hñtes cū femis r masculis
retinuit: nec conexit eos cum posset
mortaliter peccauit. Si vero sit coniun
gat⁹ interroga de his q hñt i.e. pcedēti
put videbitur fore expediens.

De iudicib⁹. c. 3.

Quæra iudices seu quēcūq; hñ
tē ptātē ordiariā vel delegatā
inquirēdū est pmo. Si iurisdī
ctōem aut ptātē recepit simoniace: vt
si iudex ecclastic⁹: aut vsurpatie: quia
vsurpata ptās n dat auctoritatē. vnde
iudicādo peccaret mortalit⁹. Si exces
sit fines mādati siue ptātis sue peccat
mortalit⁹: si sciēt: vl ex ignorātia crassa

Si officialis vel iudex alius timore
odio cupiditate: vel amore vel aliq cā
iūq; tulit sniaz aduertēt mortale ē: r te
net⁹ ad oē itēē pti lese. r si ille pro q de
dit sniaz n vult satisfaccē: vel nō pōt qm
principaliter ipse tenetur: dz. **Rai.** Si
p ignorātia crassam ipse tulit iniquam
sententiam in iudicio anime tenetur: r
peccat vt prius. **Rai.** quia debuit scire
se insufficientem r non iudicare. Si p
negligentiam: quia sufficiens erat: r si
laborasset ad ingrēdū r legēdū verita
tē iuenissz: sz neglexit hoc agē tenet⁹ ut
pus. **Miti⁹ tñ agit** cū eo q ex ignorātia
crassa: qz cū eo q ex malicia: r hoc hz
locū i iudice ordinario non delegato.

Si delegat⁹ iudex iudicauit bona fi
de: r de pñlio peritoz tulit iniq; sniam
nō videt⁹ peccare aut teneri ad restitu
tionem leso: tū quia necessitate obediē
tiē iudicauit: tū qz sepe ex certa sciētia

delegātis assuit: qz ē ignar⁹ iuris: quia
bon⁹ vir: qd ē vez nisi i qredo pñliuz
fuiſſet negligens aut culpabilis: tūc. n.
peccat r tenet⁹ ad restitutōez. **Uul.** Si
assessor iducit iudicē ad ferēdaz iniq;
sniam excusat⁹ qdē iudex si simplex ē
r hz bonā pñciētiā. i. credēs sniam esse
iustā. r si nō fuit in culpa eligēdo assēs
sorē: qz bon⁹ r sufficiens cōiter credebatur:
sed assessor peccat mortalit⁹: r tenet⁹
ad satisfactōnem leso: siue dolose siue
ignorāt⁹ iducat iudicē ad iudicādū iū
ste. **Rai.** Si iudex ignar⁹ iur]. secū du
cit assessorē: q cōit n rputat⁹ sufficiens
vel iūq;: si d⁹ pñlio ei⁹ fert iūquā sniaz
lz credat iustā: vtq; mortaliter peccat
r tenet⁹ ad restitutionē in solidum. Si
accepit pecuniam i iudicio: quod pōt
ēē qnq; modis: r sp videt⁹ mortale. p
mo si accepit ut male iudicaret d⁹ iusti
ciam r d⁹ pñciētiā: r tūc illa pecunia dz
dari ei in cui⁹ iuriā data est. i. q. i. c. in
bem⁹. 2° si accepit ut bñ iudicaret: vl
ut iudicaret r daret sniam: vel si acce
pit ut n iudicaret cū debēt iudicare: vl
ut nō male iudicaret. In his qnq; caſi
bus dz restitui ei q dedit. ij. q. 3. c. non lz
Rai. r fm **Uul.** in foro penitentie pōt
pauperib⁹ erogari: sicut r alia turpia
lucra: de consilio tamen. Si iudex nul
lo modo voluit ferre sententiam cum
deberet: r prop⁹ hoc aligs amittit ius
suū mortale ē: r tenet⁹ illi restituē litis
estiatōz. **Rai.** 23. q. 5. c. administratōes
Si iudex accepit aliqd a pñibus. vñ
nō q ordiari⁹ nihil pōt accipe ēt expē
sas nisi moderata enſenia spōte oblata
vt esculētū r potulētū: dī. is. c. de enlo
gijs. Delegat⁹ pōt recipere moderatas
expēſas: qñ. sc. paup⁹ vl qñ oz eū exire
r egitare p examinatiōe cause: vel pro

assessore fm gl. Si aut papa alicui cas
delegauit: no vr q aligd possit petere
nec et expensas: si sua sibi sufficiunt: nisi
oporteat eu exire: vel plus q domi ex
pendere. Rai. z Uul. Si iudex ecclesi
asticus ordinarius vel delegatus tra
conscientiam z contra iusticiam: z in
grauam alteri part i iudicio quicq
facit p gram: vel p pecunia i currit su
spensione ab executioe officij per annu
condenandus ad estimationem lit: o
qua vide in quarta parte ti. Si iudex
ecclesiasticus excommunicationis sen
tentia suspensiois vel interdicti nimis de
facili fulminat: aut sine pmissa admo
nitioe: vel sine scriptis: vel al's o ordinez
iuris grauiter peccauit: de his i. 4. pte
Si iudex qcuq dilatoes aliquas o
ius fecit: z si ordinē iudiciariū nō fua
uit. Si pte altera o iusticiā grauauit.
Si reo fec qones vel positioes seu i
quisitiones ad quas rēdere nō tenebat
Si appellatioes legitimas nō admisit.
Si dolose locum appellandi dedit.
Si p appellatioez legitimā nihilo
min i cā pcessit. Si in dubijs magnis
peritos non consuluit. Si allegatioes
frivolos admisit. Si pauperibus vidu
is orphanis non subuenit: z in aduoca
tione nō puidit: in qlibet istoz vr esse
mortale cū sciēt delingit. Si iudex illici
te relaxauit penā debitā reo. qd fit tri
pliciter. Uno: qz non erat sūm iudex
s. pnceps: nec ei publica ptas est plena
rie cōmissa: s. vt iudicet fm leges z sta
tuta ciuitat. z. mō qz z si habet plena
riā ptatē is tñ q passus ē iuriā non as
sentit sibi remitti: s. vult reū puniri. 3.
mō qñ z si iudex hz plenariā ptatez: z
lesus vult remittē: tñ nō ē cā iusta recip.
vtilis s. nocua. s. pbes icētiū delinquē

di. Tho. in qdlibet: z peccat mortaliter
Tho q q fingit fraudulēt cām aliquā
p quā iudex aligs vadat vel mittat ad
aliquā mulierē p testimonio ferendo
ē excōicat. c. mulieres. de iudi. li. 6. Si
debitam penam auxit vel minuit cum
non possit vel deberet: quando possit
vel non: vide in tertia parte sū. ti. 3. Si
etiā mutare possit: vide ibi. Si iudica
uit fm allegata z probata condēnans
quem nouit inocentem: qui tamē vrz
peccet vel nō vl excuset: vide i. 3. pte sū.
ti. 3. Si mīster iudicis exis executus est
iūquā sniam z iniustā. si p certo scit ino
cētē nō excusat a peccato. Rai. sec. si
dubitat: qz tūc excusat ppter obediētiā
De penitētiis vero ad iudiciū hēs i
3. pte. ti. 3. c.

De aduocat. pcuratorib. z nōrijs. c. 4

Quia aduocatos pcuratores
z nōrios itrogādū ē pmo. Si
posuit se ad aduocādū cū pro
hibēt i iure sciēt hoc faciēs vr peccat
Prohibet aut infidelis z excōicat ex
cōicatōe maiori: necnō religiosus nisi
p mōsterio: z de mādato sui plati: sed
z clerici in sacris: vel et i mōrijs sed z
bñficiati phibēt aduocare i iudicio se
culari: nisi in cā propria: z p eccl'a sua
vel p ciuicis vel miserabilibus psonis
Sūt z alie psonē phibite: o qb hñ. 3.
q. 7. s. tria. Et int alios phibet sodo
mita pcpuenotizi o iure vel o facto
Iudex vel assessor etiā nō pōt esse ad
uocat i cā i q ē iudex: nec clericus p
cēneis o eccl'am suā. Rai. **S**i aduo
catus vel pcurator sciēter defendit cāz
iniustam peccat mortaliter: z tenet al
teri pti de oī dāno inde habito. Tho.
nisi satisfaciāt clēcul' q pncipal'r tenet
si scit iniusticiam: qñ. s. obinet omnem

victoria cāe. Si vō ignorāter iustam
cām defendit. s. pntās iustā excusat s;
modū r osuetudinē regiois: quo igno
rātia excusare pōt. **Tho.** Et si ex igno
rātia crassa peccat mortalit. Si i pñ:
credebat iustā: s; i pcessu cāe videt in
iustā d; deesse v; deserē eā: r nō vteri
us pseq; al; peccaret: r si obtinet victo
riam cause tenet leso ad satisfactionē
nō tñ d; eā pde aduersario: vel secre
ta sue cāe reuelare: sed iducē cliētulū
suū ad cedendum vel cōponēdū cū ad
uersario suo sū dāno aduersarij. **Th.**
dū aut ē ei dubia vsq; ad finē l; pseq;
semper illam sine peccato. **Unl.** **Si**
aduocando vsus est idebito modo s;
Rai. Si pduxit falsos testes v; produ
ci fecit vel corruptos. Si iduxit falsas
leges seu alias pbatōes falsas iuris vel
facti. Si menditur vel mentiri fecerit:
vel docet cliētulū suū in iudicio. **Si**
dilationes nō necessārias querat i gra
namē partium. Si appellat sciēt ptra
iustā finiam i qlibet hoz viderē mōtale
Si nō fidelit cāz foueat qñtū iusticia
suadet omittēdo de cōtigētib; ex ne
gligētia vel notabili ignorātia: in quo
posset esse mortale. Si peacit aut di
cēdo iusticia: vel vociferando. Si prodi
dit secreta aduersario suo: r si p predi
ctū modū vicit iustā cām tenet leso d;
oī dāno ide secuto. Si amittit iustam
cām ppter suā ifidelitatē vel negligētiā
vel ignorātiā tenet cliētulo suo de oī
dāno. Si aduocatus nō prestauit pō
ciniū i iustā cā paupum r miserabiliū
psonaz. nā si nouit talē cām: r scit illū
p se nō posse iuuari: q nō h; ad soluen
dū: nec aliū videt q velit eū iuuare p
pter qd amittit cāz tenet grati iuuare
si pōt; al; v; mortale. **Tho.** r **Rai.**

Si imoderatū salariū accipit d; sua
aduocatōe. nā moderatum petē pōt: r
aduocat? r iuriscōsult? v; dicit **Aug.**
14. q. 5. c. nō sane. q; moderatū humit
ex qtuor. s. ex qñtitate cāe: ex labore ad
uocā di: ex scia: r faciūdia aduocandi:
ex osuetudie regionis: r fm hoc magl
r min? pōt accipe fm **Rai.** vel ab iūto
cū facit pactū vel ex postfacto ppleto.
Sed ex quo cā ē icepta necdum finita
nullū d; facē pactū cū litigatore quem
accepit i propriā fidē: q; posset eē occa
sio magni piculi. 3. q. 7. §. pterea. Item
nō l; pacisci de qta cū aduocato: v; de
cima vel cētesima: sed de quāta l; mo
derate tñ fm iura. de hac materia vi
de plene in tertia parte sūme. ti. **Si**
iurispit? exis i cā quā nouit iniustam
cōsuluīt qūo obtineret mortale est: r si
vicit ex osilio ei? tenet leso de damno
Si ex ignorātia crassa male osuluīt
Si nō osuluīt paupib? nō hñtib? ad
soluēdū. Si nimis petijt: idem dicēdū
est sicut de aduocato. **Si pōcura**
tor existens defendit scienter iustā cāz
Si nō fideliter r solcite fouet iustā
Si paupib? non prestauit pōciniū
Si nimum petijt salariū idem di
cendum quod de aduocato. **Si no**
tarius existens aduertenter falsauit in
strumenta peccauit mortaliter: r tene
tur de omni damno secuto. **Si ma**
liciose occultauit iura aliorum seu in
strumenta: r nō assignauit: aut destruxit
vel alijs dedit vltra mōtale tenet d; oī
dāno. Si ex ignorātia nōbili v; negli
gētia male dictauit iustā vel testamēta
cū defectib;: vñ oriūt litigia v; pdūt
bona alioz peccat mortaliter: r tenet
de omni damno leso exinde. **Si fu**
it rogatus in testamentis eorum q nō

erant sui sensus sciēter tanq̃ vñ rōis
liberum habentium: mortale est: et te-
netur de omni damno lesis. **¶** Si in
strumentis suis non est vsus solēnitati-
bus legalibus: vñ validat̃ actus: quia
mortale ē: et tenet̃ d̃ oī dāno. Si fecit
instr̃a i fraudē vsuraz sciēt̃ mortale ē
et est periur⁹. Si notari⁹ i officio ē sala-
riatus sufficiēt a cōitate: et accipit etiā
ab his p quib⁹ scribit litteras: gr̃as et
hī. vel nō salariat⁹ a cōitate accepit d̃
cōsuetudine p labore suo vltra debitū
et equitatē peccauit et tenet̃ ad restōez
¶ Si dieb⁹ festiuis sui necessitate: s; ex
cupiditate fecit instr̃a: vel copiauit vel
extēdit scripturas cum posset differre
mortale vñ. Si fuit rogat⁹: vel dictauit
vel redegit in scriptis statuta contra li-
bertatem ecclesiasticaz mortaliter pec-
cauit: estq; excommunicatus.

¶ Si nō ius ex̃is epī p scribēdis nōi-
bus ordinādoz: vel lris ordinationū ac-
cepit pecuniā si salariat⁹ est ab epō si-
monia omisit. Si vō nō salariat⁹ satis
accepit: vt de lucro accipet ordinatoz
simonia ē: d̃ q̃ vñ plen⁹ i. z. pte. t. i. c. i.
¶ De doctorib⁹ et scholarib⁹. c. 5.

Quæra doctorēs et scholares in
grēdū ē et p⁹. Si docēs publi-
ce leges vel physicam admisit
ad lectōem suā sciēt̃ religiosos: vel sa-
cerdotes seculares: vel alios clericos
nō sacerdotes s; i dignitate cōstitutos
q; excōicat⁹ est: quādo aliquem predi-
ctorum aduertenter admittit simul cū
illis. c. super Spe. ex ne de. vel mo.

¶ Si docēs aut legēs i quicūq; facultate
etiā in sacra theologia admittat religi-
olum exēitē de monasterio cū habitu
ad audiēdū sine lnia plati sui sciēt̃ est
excōicat⁹ cū eo: q; picipat in crimine

Itē si cū licētia plati sui: sed sine habi-
tu ad lectionem recipit. fm Lapum.

¶ Si magister vñ scholaris ex̃is bo-
nonie tractat cū aliq̃ ciue bononiēsi d̃
additione hospitij irregitis inquilinis
nisi tps cōductōis fuerit elapsum ex-
cōicat⁹ ē: ex de loca. c. ex rescripto. Et
hec excōicatio nō hz locū nisi bononie.

¶ Sigs ex eo pacto recept⁹ ē i cano-
nicū vt scholas teneat simonia: ē: vñ
et mortale: s; vacāte pbēda pōt ei anne-
cti hoc on⁹ docendi licite. ho. et Ber.

¶ Si aliqd exigat vel pmittat p lnia
docēdi quib⁹ fm ho. nō sit simonia: ē
tū d̃ iura vñ et mortale: qd patet ex pe-
na ppter hoc iposita: q; exactū restitu-
itur: et debent exactores officijs et bñfi-
cijs expoliari: ex eo. c. i. Rai. **¶** Si ma-
gister hz bñficiū vel salarium sufficiēs
pro docēdo: si exigit a scholaribus si-
moniam cōmittit precipue a clericis et
pauperibus exigendo: quia vendit do-
ctrinā: et tenet̃ ad restitutōez. ho. Rai.

¶ Si aut̃ nō suffic̃ salariū ei: pōt exigē
si tñ sit idone⁹ i docendo: al̃s non. A
pauperib⁹ autem non d; exigere obla-
ta vō gratis semp pōt accipere: et multo
magis si nullum habet salarium pōt
recipere collectam pro labore. **¶** Si
magister festū colēdum de iure vel de
cōsuetudine nō vult pcedē nisi pro pe-
cunia: vel ecōtra nō colēdo pcedit co-
lēdū p pecunia simoniā pmittit. Rai.

¶ Si magisteriū i de querit ineptus et
valde ignorās vel recipit: videtur esse
mortale ppter periculum quod seq̃
quia rōne magisterij datur fides in q
bus requiritur: vñ nocumētū pmo
segatur ex consilio malo: et hoc pcpue
in theologica facultate: et admittens
tales sciēt̃ ad magisteriū etiā videt̃

mortaliter peccare.

Si querit gradus: vel magisteriū n̄ ad utilitatē animarū z dei honorem; s; ad sui sustentatōem z honorem: pertinet ad ambitionē: ideo vide de abitōne quādo mortale est vel veniale. Si i de querit exemptionem v^l diuitias v^l libertatem: totum est dāgnabile p̄sertim in religiosis. **S**i docuit publice in theologia existens in mortali notorio, peccauit mortaliter. Petrus. **S**i scientias prohibitas legit vel didicit: vt nigromantiam vel artem notoriam: z huiusmodi mortale est: vel si notabiliter ignorans se ad docendum posuit: z errores notabiles docuit est mortale.

Si n̄ adhibuit diligentiā ad p̄fectuz scholariū in scientiā z moribus quam debuit faciens nimias vacationes: vel nō vtilia s; curiosa docēs: vel de moribus eorū nō curās: nec p̄fectēs i q̄ potuit: in huiusmodi negligentiam notabiliter committens mortale est. **S**i vniuersitatis iuramenta non impleuit mortale est peccatum.

Si se iactauit d̄ doctrinā: vel alijs d̄ traxit se preferēdo: vel eis inuidit: vel sectas nutriuit iter scholares: vel scholares alteri? doctoris ad se traxit iniuste: vel pompose indutus est: de quib? vide supra d̄ huiusmodi gravitate.

Si scholares nō fuerūt obediētes doctoz in his in quibus tenentur.

Si rixas inter se fecerunt. **S**i minus aptum elegerunt ad legendum ex causa iniusta. Si dimiserūt ieiunia ecclesiastica cum ieiunare possent: vel misse auditionem in festis: vel alia sacra.

Si p̄cedūt in disputatōe contra veritatē ne videāt succūbere. Si superbiunt ex scientiā. Si aliq̄ maluz finez

intēdūt ex scientiā sua: vel lucra iusta curiositates ambitiones z huiusmodi.

Si sūt negligētes in studio. **S**i prodigi i expēdēdo: z de alijs inquirendi sunt prout videbitur expedire de dicti supra in prima parte z in secunda.

Si nimis ardentē studuit in libris gētiliū p̄p̄ ornatū min? vacās studio vtiliori vel necessario: vel sacre scripturę p̄cipue quo ad religiosos: vel i poetis p̄p̄ mām turpem: quia istud est mortale. 37. di. c. ideo phibetur.

De medicis z aromatarijs. c. 6.

Si posuit se ad practicā in medicina sine sufficiēti peritiā qz si parum vel nihil studuit v^l mortale: quia exposuit se periculo occidendi homines. **S**i peritus z sufficiēns existens omisit aliquid de continētibus circa infirmos quos habet in cura ex negligentia: quia ex negligentia nōbili v^l secutū ē magnū nocumētuz in infirmū: vel seq potuit: male potuit excusari a mōtali. Si vō parua negligentia: est veniale: vt si nō visitat infirmos solite: z hī? vbi tñ nō ē piculum.

Si dedit medicinā v^l p̄siliū p̄salute corporis i periculū tñ aīe: p̄p̄t que veniat qz ad peccatū. i. d̄ p̄cepta: puta vt fornicet qz vt euitet certas infirmitates: vel medicinā dat pregnāti ad occidēdū puez p̄ cōseruatione m̄ris: vel potū inebriantem: z hī? mortaliter peccat: z hoc phibetur: in. c. cum infirmitas. extra de pe. z re. **S**i seruauit p̄ceptum factum medicis: scilicet q̄ i ducant infirmos quādo p̄mo vocant ad visitādū eos ad p̄fessionē faciēdam qz omittendo hoc fm doctores peccat mortaliter: vt. d. c. cū ifirmitas. de pe. z re. **S**i paupes ifirmos q̄s nouit nō

valētes solue nō visitant gratis: q̄a ad hoc tenet et etiā solue pro eis medici-
nas si pōt: alib mortale est: di. sz. c. i. et in
glo. super verbo inferas. ¶ Si munis
largus fuit ad inducendū debiles: ad
frangendū ieiunia ecclesia sine rōna
bili cā: q̄b frequēt faciūt: nō ē sine pec-
cato. Si vō etiā sanis dissuadet ieiunia
ecclesie dicens nociua ē: et sic iducunt
ad frangendū ieiunium sine causa morta-
le est: de pe. di. i. c. noli. ¶ Si dedit me-
dicinam dubiam sanationis vel morti-
ficationis videtur mortale: et vt dicit. c.
cum infirmitas. extra de pe. et re. pot.
debet dimitti in manib⁹ dei q̄s exponi
periculo medicine. ¶ De emulatione
vero et detractione quam faciunt me-
dici interrogandum est prout habes. §

¶ De gromatarijs.

Si i pponendis medicinis non
ponūt q̄ ordinat medicus cuz
nō hnt: vlt ita bona vt ē neces-
se in q̄ offēdūt medici nō facientes añ
se pponi. nā si ex hoc seq̄r graue picu-
lū iūmo: vel nō opat̄ sanitatē quā se-
cisset si bñ fecisset illam mortale est: et
ē i medico si hoc dissimulauit. ¶ Si
docent vel vendunt ea que procurant
abozum ad illud faciendum: vel ven-
dunt venena his quos credunt abusu-
ras mortale peccatum est. ¶ Si sophi-
sticant aromata: quod frequenter faci-
unt ponētes i eis vnum p alio: vel in
electuarijs sirupis spēb⁹ et pfectōib⁹
i cereis faciētes malas mixturas et vē-
dentes p puris: q̄ vltra peccatū tenēt
ad restitutōē illis ad q̄s tales res ven-
dūt: seu erogare paupib⁹ cū ierti sunt.

¶ De nimis p̄cijs p̄iurjs et mēdacijs
et diminutis pōderibus que faciūt int̄

rogādū ē pnt. s. i. c. de fraudulentiā et
alijs vicijs in p̄ma pte. c. i.

¶ De mercatorib⁹ campsozib⁹ et p̄re-
netis. c. 7.

Mercatorib⁹ cāpsoribus et p-
renetis q̄rēdū ē. Si misit non
solū arma et lignamīa sz etiā
quecūq̄ mercimonīa ad Alexandriam
vel partes egypti: vel terras saraceno-
rū soldano subiectas excōicat⁹ ē excōi-
catōe papali: si nō habuit licētiā a pa-
pa dicitur q̄ Veneti habent. ¶ Si ne-
gociatur nō propter aliquē finem ho-
nestū puta sustentationē familie sue ex
lucro moderato: vel ppter sustentatōē
pauperū: vel p̄uisione eorum p ciuitate
necessarioz et hi: negociat⁹ propt̄ aua-
riciā: et ad thesaurizadum est mortale
peccatū si in lucro cōstituit finē: vel si i-
tendūt lucrum per fas et nefas si pnt.

¶ Si pposuit se cū alijs mercatorib⁹
q̄ nō vendant de aliquo minori precio
q̄ conuictum fuit inter eos: quod est
excessiuum: vt sic cogant persone eme-
re caro precio peccatum est: et legibus
prohibitum. Hosti.

¶ Si vendūt merces p maiori precio
q̄ valeant: et ex eo q̄ non soluit fecit ei
terminum: sed etiā mutuat ei pecuni-
am aliquam: vsuram committit.

¶ Si vendendo mercantias suas pu-
ta lanam vel pannos recipiēdo pro p-
cio alia mercimonīa puta sericum p
aromatibus vel alia: quod vulgariter
dicitur barato: multo maiori precio vē-
dit sic q̄ si reciperet pecuniam pecca-
tū ē iniusticie et mortale: nisi ille cui ven-
dit etiā longe maiori precio tradat
res suas: tūc potest vnus excessus com-
pensari cū alio: si sunt quasi equales.

55
Si vēdēdo ad tēminū pl' iusto p'cio
vēdit rōe dilatois tūi z diuersis sp'eb'
cābioz z varijs mōis cābiozū vsuraz
z fraudulētū i q'stitate z q'itate z sub
stātia rez. Interrogādū ē put hēs. s. i.
c. de vsurpatōe rei aliene. Si fraudat
uit vel fraudari fecit: vel alius pro eo
iusta pedagia seu gabellas mortale est
z tenet ad restitutionē: sec' si de iustis
vl' cū n' tenet loca illa tuta a latronib'
ppt' qd' hec soluit ppt' defectū dñoz.
Si dedit falsas monetas vl' diminiu
tas sciēt p' bonis: vel eas diminuit est
peccatū z tenet. secus si accepit mone
tas valētes i loco p' eo qd' valent ibi: z
mittēs ad aliū locū vbi pl' valēt plus
petit. Si faciēs societate cū alijs n' fide
liter se hūit aliq' occulta lucra sibi soli
retinēs: tūc ad satisfactōem tenet: nisi
cert' eēt q' socij tātūde occulte subtra
xissēt. Si fec' p' alijs securitate cū frau
dib' nā sine fraude assecurare mer
ces p' mare vl' p' trā: z i de querē emo
lūmētū pl' vl' min' s'z q'stitate piculū nō
v' illicitū cū substat periculo magno.
Assecuratio vō pecūie p' modū satis
factōis q' vulgarit' d' scripta: vbi nul
lū ē piculū: z dānū nō est tūtū q'stū ad
p'sciētiā: sec' si sibi ē piculū ibi. Si ac
cepit pecuniaz aliq' sub nomine depo
siti rñdēs sex: vel octo pro cētenario: z
cū illis pecunijs lucrat ipe mutuando
vel alijs illicitis h'ctibus ad rōem. i. o. p'
cētenario z huiusmodi p'misit duo mor
talia. vnum est accipiendo. aliud mutu
ando z tenetur de vsura. Si se intro
misit in barocholis r'itrancolis achasi
nis: que vocabula non declaro ob bre
uitatem: sed de his vide i sūma. li. z. ti.
quid malicie sit in eis. achasinū d' qū

qs gerit negocia stipendiarioz. Idē si
dñoz laborās p' eis: z cum mutuat eis
pecunias cū expēdit: recipiēs ide cer
tū lucz vel salariū: z q'stū meret labor
p' iustis causis pōt accipē. vñ p' bellan
tibus iuste nō pōt accipe ratione mu
tui nihil plus: alias vsura ē. Si vsus
est periurijs z mendacijs emēdo z vē
dendo que solent esse his cibis z pot'
Et de his dic vt. s. i. p'ma p'te in locis su
is: z cū stat in tali p'posito vtēdo men
dacijs z periurijs z dolis qñ occurrēt
semp est in mortali. Vñ nō est absolūc
dus nisi disponat abstinere ab illis vbi
est mortale. Itē si emit res raptas vel
furatas per mare vel per terram: dic
vt supra in p'ma parte. c. z. Si emit
vl' vendidit diebus festiuis abiq' neces
sitate sed pro cupiditate: vel fecit rōci
nia libroz: vel fieri fecit suis discipulis
dic vt h' s. de obseruatio nefestorum.
Si fuit p'reneta seu mediator: q' d' r'
sensale h'ctū fraudulētozū sciēter
mortale est: z tenet leso satisfacere. Si
fuit mediator contractus vsurarij intē
dens vtilitatem vsurarij z suā mag' qñ
accipiet sub vsura mōtale ē: z si ipe in
ducet ad mutuādū alios ad vsuras q'
hoc n' cogitabāt v' tenē ad restitutionē.
Si mediator extat i alijs h'ctib': vt
vendendo domos eqs z alia aīalia: z
male p'suluit emptori i ei' dānū vel sui
vtilitate z vēditoris peccat mortaliter
z tenet leso ad oēs satisfactōes: z econ
uerso tenet si i dānū vēditoris consu
luit. Si i fiedis m'rimonijs vtit mēda
cijs z huiusmodi in nōbile dānum cō
trahentium peccat mortaliter.

De artificibus z mechanicis. c. 8.

Sfecit arte cui? op? est cū peccato: vel ad peccatū mortale. vt plurimum sic facē taxillos finire vsurarijs i illa arte. Militi i bello iusto: nauigio pirratorz: lenocio i tenēdo baratariā z hi? o? q? dimittat ex toto arte: al's nō ē absoluendus. Si arte fecit cui? artificiū potest esse ad bonū z malū finē: z vsū: vt gladios balistras lanceas venena: z hi? si verisimilr pōt estimari q? emptor velit ad malū vsū: nō pōt facere vel vēdē facta: vt puta in iniusto bello: secus si dubitat.

Si q? etiā facit que sunt ad malum vsū: quasi semper: vt facere fucos: z sarta z huiusmodi debet dimitte. Si mendacijs vtitur piurjs dolis malis mensuris vel ponderibus. Si festiuis diebus laborauit. Si non ieiunauit cū posset moderando laborem: de quib? dic: vt. s. in prima parte. c. 33. z. 9.

De lanificibus.

S vendidit pānū lane lanifex min? p̄ciose p pāno lane magis p̄ciose: z sub isto p̄cio: vel vni? tincture p alia: vel cū aliquē defectū hñt ac si nō hñt nil minūc de p̄cio: vel si in festis fecit lanā tendē sine necessitate. Vel cū non plene soluit laborantibus z hi? in his enim maius z minus peccatum sñt materiam.

Deletariolo.

S textoribus serici p̄ciū sui laboris dat nō i pecūia s; in reb? diuerf: puta panno serico trifico z hi? z cū ille nō indigeat illis: o? eū vēdē mīori p̄cio q̄ ille recepit: peccat mortalit: z tenet ad restōnem de dāno nisi a p̄ncipio cū eo sic puenierit q? daret de hi? tali p̄cio: tunc autem

non videtur deceptio.

De tabernario z hospite.

S vedit vnā spēm vini p alia vel liphatū vinum p puro: vl' ad clarificādū vinū fecit: aut misit aliq? nociua corporib? vel nō dedit plenas mēsuras vel in taberna tenuit meretrices z ribaldos: vel lusoies ad taxillos: vel aduertent dedit his quos vidit iebziari peccauit i gbusdā mortaliter. In alijs vero venialit: z tenet de damnis.

De macellario.

S vedit carnes corruptas p sanis: qd est mortale: si vnā spēm p alia vt caprā p castrato: z hi? vel dīminutum pondus: vt. ij. vncias p libra peccauit mortaliter: z tenet de dānis.

De pistore.

S fecit panē nimis pōderosū ita q? emētes sint decepti: vel mīoris pōderis q̄ o? vel fari nam bonā alteri? accepit cū fecit panē z posuit min? bonā: vel cuz nimio fure peccauit z tenet satisfacere.

De lutoze pannorum.

S qd restat sibi de serico vel pāno vel tela: vel alijs sibi datis pro fīdis vestibus sibi furat illud si sit qd notabile: nisi ille dī minute dedisset sibi mercedē laboris z illud capit sibi ad supplendū tantuz vel vbi esset in pacto. Si noctibus vel diebus solēnibus absq? magna necessitate laborat: vel si faciat nouas inuentiones vanitatum.

De aurificibus.

S vtū vel si vedit aux vel argēū archimiātum p vero: vel aux min? purū p magis puro peccat: z tenet de damno. Si emit

calices sacros nō cōflatos p se qđ pro
bibetur. **¶** De cerdonibus.

Si vedit vñā spēm corij pro
alia minus bona i sutularibus.

¶ De fabris.

Si ferz p calibe vel malū ferz

¶ De locatozibus equozum.

Si sciēt locauit equū defectuo

sum vel piculofū: z bi⁹ glibet

tenerē vltra peccatū dō dānis: z

fic discurredū ē per alias artes.

¶ De histrionibus.

Si histrio fecit rep̄tationes z

iocos i v̄bis vel factis turpia

ptinētes vel i eccl̄ijs: vel in di

uinis officijs vel tēporib⁹ indebitis est

peccatū pl⁹ vel min⁹ graue fm q̄ritatē

¶ De citharizantibus.

Si music⁹ citharizauit ad con

gregatōes illicitas: vel in ec

clesia i organis pulsauit balla

tas puto mortale i pulsate z pcurante

¶ De seruitozibus z laboratozibus.

Si fidelit laborati sūt. i. n̄ bono

mō ex icuria z negligētia: vel

nō tāti q̄ritū p̄mode potuerūt

peccatū ē. **¶** De agricolis z rusticis.

Si credit explicite mysteria q̄

cōit solēnizat eccl̄a: vt incar

natōem passiōē z resurrecti

onē. Si scit dñicā ofonē. De obfua

tione festoz z ieiunioz: si tñ pōt. De

auditōe misse i festi. De p̄fessōe z cōi

one sel⁹ i āno fienda. Si recepit sacm

p̄firmatōis vel nō: qz tenerē si potest.

¶ Si tenuit p̄pos filios ad baptisimū

vel p̄firmatōem qđ ē phibitū. De men

dacijs vero z piur̄ijs z blasphemijs z

ebrietatib⁹ iterroga. Si ad meretrices

accessit: qđ aliq nō credūt eē mortale.

nec tñ talis ignorātia excusat eum.

¶ Si decias n̄ soluit saltē fz cōsueta

dine loci illi⁹: qz peccauit z tenet. satis

facē d̄ p̄terito: si sacerdos n̄ remittit vl

et oblatōes fz p̄suetudinē loci n̄ dedit

¶ Si d̄ excōicatōe n̄ curauit: fz igessit

se diuis: vel p̄tēpsit vitare excōicatos

qđ ē mōtale peccatū. Si nocuit p se vl

p familiā suā vel aialia: puta discurre

do p sata alioz vel mittēdo vel pmit

tēdo aialia intrare ad pascedū: vl si mu

tuauit t̄minos possessionū: vel arādo

adunat d̄ tra p̄ximi vicini agro suo: i

his peccauit fm q̄ritatē dāni qđ intē

dit facē: z tenet satisfacē. Si volum cō

misit i agricultura vel nōbile negligē

tiā i dānū p̄roni: vt n̄ sumādo tras vel

cultinādo vel seminādo vel recolligē

do fruct⁹ debito tpe p̄pt qđ depierunt

vel boues nimis fatigādo: vñ destrui

tur: z p̄cipue ad lucz h̄idū suū peccat

z tenet de dāno. Si tenēs possessionē

ad afflictū male tractauit: vel si p̄tari⁹

non r̄idet dñis de q̄ritate tota debita

fungēs se min⁹ recolligisse tenet dñis d̄

dānis. Si aialia tenēs ad socidā non

r̄idet ex itegro dāti d̄ lana caseo z feti

b⁹: z bi⁹. In his ē peccatū mortale vel

veniale fm q̄ritatē dāni: z tenetur sat

facē. Si dieb⁹ festiuis laborauit z preci

pue tpe messiū z vindemiarum absqz

magna necessitate: vel detulit ligna vel

victualia dñis suis mortale est. Si va

cavit ludis choreis z alijs vanitatibus

¶ Si gubernauit familiā fz precepta

dei z eccl̄e. De superstitionib⁹ z falsis

opinionib⁹ q̄ solēt abūdere in eis. Si

habet vota que impleuit vel non.

¶ De pueris z puellis. c. i.

T Agrendū est de mendacijs z

piuris. *De vot* nō iplet: q̄ tñ nō obli-
gāt si irritāt a parētib⁹ añ ānos puber-
tatis. *De missa* nō audita in festis. *De*
pfessione et cōiōne fīda semel in anno.

De irreuerētia ad parētes vl' maio-
res. *De rixis*. Si vberauit clericū: quia
est doli capax excōicat⁹ est. *De furtis*
facti d' reb⁹ parētū vel magistrorū suorū

De detractōib⁹ et turpib⁹ vbi audi-
tis vel dictis libenter. *De contumelijs*
adinuicē. *De inuidia* et alijs put videtur
pl⁹ et min⁹ fm etatē et sensū: p̄cipue de
vicijs carnalib⁹ cū masculis et feminis
vel p seipsos cōmissis: vel adinuicēz q̄
hodie abūdāt in ip̄sis propt malas so-
cietates et occultāt. Interrogā di sūt cū
magna cautela et a lōge vt nō addiscāt
q̄ ignorāt. Multo magi hoc fuāduz ē
erga puellas de oib⁹ p̄dicti si credunt
tūc habuisse vsū rōnis iudicādū est de
mortali aut veniali fm regulas in pri-
ma et secunda parte de illis.

De clericis in cōmuni. c. ij.

Circa clericos in cōiōne quolibz
clerico pōt interrogari cum vr
expedire: vt qñ talis clericus ē
ignor⁹. Si accepit aliquē ordinē per si-
monia: qz p hoc peccauit mortaliter: et
est suspēsus sz iura ātiq̄: nec pōt exeq
susceptū vl' pmoueri vltiori: nisi p̄us p
papā dispēset: qd̄ vez ē si ip̄e fuit con-
sci⁹ simonie: qz si ignorāte eo pōt p aliū
etiā dispēfari. alr enī sp̄ peccaret mor-
talit exequendo: nec excusat eum iur
ignorātia. *Hec Raimund⁹*. Si accepit
aliquē ordinē: lz non p simonia: tñ a si-
moniacō in ordine vel dignitate: siue
occulto siue manifesto est suspēsus: et
indiget dispēfatōe pape: sz dū ignorat
factū. s. cū esse simoniacūz excusatur a

peccato exequēdo officia sua: sz cū rec-
tificat n̄ pōt exeq sine dispēfatōne. Si
suscepit ordinē a simoniaco in ordine
cōferēdo: vel bñficio notorio similiter
ē suspēsus: sec⁹ si simonia nō ē notoria
dū vō nescit excusat mō p̄dicto: sed n̄
postea qñ certificat: sz idiget dispensa-
tione pape: alias nō potest exeq. *Rai.*

Si recepit ordinē hñs aliquaz irregu-
laritatē: vt homicidij mutilatōis illegi-
timatōis: et hi⁹: si absqz dispensatione
peccauit mortalit: nec pōt exeq absqz
dispēfatōe: alias peccauit mortaliter.

Si recepit ordinē excōicatus vl' su-
spēsus vl' it̄dict⁹ peccauit mōtalr: et nō
bz executōem. Si exeq officijz alie⁹
ordis: vt cātādo eplaz vl' legēdo euan-
gelijz: vt diacon⁹ i aliq p̄dictorū irretit⁹
inīa peccauit mortalit nisi ignorātia
facti eū excuset: et irregularis. *Rai.*

Si accepit ordinē i aliq peccato mō-
tali: sciēter peccauit mortalr: et quotiē
cūqz exeq officijz alieui⁹ ordis i mor-
tali vt accolitātū subdiaconatū diacona-
tū mīstrando aliqō sacm solēniter: vt
baptizādo cōicādo pfessiones audien-
do: et hi⁹. *Tho.* mortale ē. Si extitit pu-
blic⁹ scubinari⁹ vel al⁹ notori⁹ forni-
cator ē suspēsus ab executōe officiorū
suorū: p̄cipue a celebratiōe missē: et si
exeq sic suspēsus efficit irregulari idigē-
s dispēfatōe pape: al⁹ n̄ pōt exequi
Tho. Si n̄ portauit tōsurā ex leuitate et
lasciniā mortale videtur. Si se exercu-
it i negocijs seclari⁹ negociādo: et hi⁹
vel si tenuit tabernas ibi ministrans.
vel si lusit ad aleas et taxillos: vel se im-
miscuit enormitatib⁹ vel turpibus vel
tripudijs cū femis. Si vsus est offi⁹ or-
dinū sine debitis ornamētis: vt faciēdo

subdiaconatū sine manipulo: diacona
tū sine stola: celebrādo missam cū defe
ctu alicui⁹ sacre vestis ordiate. s. casula
amictu alba: et hī? vel nō etiā ī lapide
sacrato: aut etiā sine lumine v'l sine ad
iutorio: et sine missali: et hī? quia ī quo
libet horū ē mortale peccatū si sciēter
dimittit: nec excusat iuris ignorantia.
Si exiēs in sacris ī subdiaconatur: et
omisit horas canonicas: ga in quolibz
die q̄ omisit aliquā horā etiā bñc v̄gi
nis cū posset peccauit mortalit̄. **S**i
ex negligētia omisit: secus si ex obliuio
ne: et tūc tenet dicē qñ recordat: aut si
omisit ex īpotētia īfirmat: et hī? d cā
Si dicēdo horas alijs exercitijs se oc
cupauit manualib⁹: ut faciendo coqui
nā et hī? videt mortale: ga nō satisfac
p̄cepto ecclie. **S**i mentē circa alia va
gat volūtariē n̄ curans: et sic qñ p totū
officiū v̄r mortale: sec⁹ si pponit velle
attendē: et distrabit: sed cum auertit di
splicet ei Petr⁹. **S**i rēcepit ordinē sacz
aī etatē legitimā. s. subdiaconatū aī. 18
ānos. Diaconatū aī. 20. et sacerdotium
aī. 25. sufficit aī? īchoatus peccauit
mortalit̄: nec d̄z exequi aī etatē legiti
mā: si tñ faciat nō efficit irregularit̄: s̄z
cōez opinione s̄z peccat. **S**i sacerdos
exiēs omisit aliq̄s simoniam: puta audi
endo confessions p hūdo pecuniā: alia
n̄ auditur⁹: baptizādo cōicādo iungē
do v̄dēdo sepulturas et hī? mortale ē
Si ī pfessione cōione vel ī collatione sa
cramētorū omisit debitā mām vel for
mā vel ritū in q̄libet horū. est mortale
siue ex certa scia fac: siue ex ignorātia
crassa vel notabili negligētia. naz inde
sequit magnū piculū et irreuerētia dei
Interrogandum est. n. de formis. s. ba

ptilini eucharistie et alioz sacrorum: q̄
sunt maioris ponderis: si sciunt eas: q̄s
habes infra. c. vltimo. **S**i notorijs pec
catoribus dedit eucharistiam: vel alia
sacramenta non penitentib⁹. **S**i occul
tis peccatoribus quos ipse sciuit dene
gauit publice eucharistiam: vel alia sa
cramenta: quia in vtroq; videt mortale:
s̄z et ipsi peccēt petēdo et sumendo.
Si celebrauit cū mortali non cōfessio:
s̄z etrit⁹ mortalit̄ peccauit: nisi aliq̄ ne
cessitate istate: et sacerdotis copiaz nō
hūte tūc sufficit etritio: s̄z si sine hac ce
lebrauit mortalit̄ peccauit. **T**ho. **S**i
celebrauit nō d̄cis matutinis mortale
est. **S**i dicēdo missam nō p̄secrauit: pu
tans ex hoc euadē peccatū mortale est
et grauissimum. **S**i celebrauit ad faciē
dū veneficia seu maleficia. **S**i nō dixit
ex ītegro s̄z dimisit nō biles p̄tes misse:
ex ignorātia seu festinatōne p̄cipue ca
nonis. **S**i dicēs v̄ba n̄ itēdit cōlecrare
Si nō sūp̄it sacm. **S**i nō ieiunus. **S**i
plures missas in vna die dixit in casu
nō cōcesso. **S**i nō in azimo s̄z fermēta
to accipit. **S**i cum hostia quasi corru
pta: vel vino acetoso: vel q̄si putrido.
Si semp ī missa occupat⁹ in varijs co
gitationib⁹ volūtariē: vel nō curās fuit
de attēōe. **S**i nō posuit aquam cū vi
no ī calice ex ignorātia v'l certa sciētia
in q̄libet horz p̄dictorū est mortale. **S**i
nō diligēter seruauit eucharistiaz sub
fera: p̄pt qd aliqd p̄dit: vel a murib⁹
deuorat. **S**i nō defert īfirmis aperte
et cum lumine mō debito. **S**i euomuit
sacramētū p̄pt ebrietatē vel ex voraci
tate. **S**i nō renouauit ut d̄z: p̄pter qd
efficit putrida vel marcida vel v̄mes
generantur. **S**i dedit infirmo patiēti

vomitū scienter. Si stilla sanguinis ca-
dit in terrā: et in his frequēter est mor-
tale: licet nō semper. Si nimis raro ce-
lebravit: p̄cipue si nō celebravit in ma-
gnis solenitatib⁹ videtur mortale s̄m.
Tho. Si p̄misit alicui dicē missas re-
cipies elemosynas: et nihil intendit facē
videt⁹ mortale. Si h̄is pollutionez no-
cturnā die p̄cedenti imediate ex cā vbi
fuit mortale: vel dubitat fuisse morta-
le celebravit etia⁹ p̄fessus videt⁹ morta-
le s̄m Tho. vel s̄m De. de pal. qñ sic i
contrit⁹ accedit ad celebrāduz. veniale
autē si ex cā vbi fuit veniale nisi subit
necessitas. Si audiuit cōfessionem ali-
cui⁹ n̄ h̄is auctoritatē ab aliq⁹: si absol-
uit a casib⁹ a q̄b⁹ non potuit. vt a refer-
uatis siue ex certa sciētia: siue ex igno-
ratiā crassa. Si intromisit se de dispen-
satiōe votoz: vel absoluit ab excoicati-
one maiori absq⁹ spāli commissione.
Si posuit se ad audiēdu confessions
oīo ignorās et nesciens discernere iter
mortale et veniale et cōia mortalia: est
mortale. Si absoluit quem inuenit ex
coicātū maiori: et a peccatis: q̄ non po-
test. Si absoluit eū q̄ non vult a pecca-
tis discedere vel satisfacere q̄bus debz
Si reuelauit peccatū auditum in con-
fessione cognoscenti confessū illū sine
licentia illius: in quolibet p̄dictozū vi-
detur mortale: nec excusat ignorantia.
Si nimis festinauit in audiendo non
sufficienter interrogando. Si in per-
plexis casibus peritiores nō consuluit
Si incaut⁹ in iungēdis penitētijs: q̄a
vel nimis graues: vel nimis paruas de-
dit. Si interrogauit de his de quibus
non debuit: v3 nomē persone cu⁹ qua
peccauit: vel incaute in turpibus.

¶ Si p̄dicauit i peccato mortali exis
peccauit mortaliter: et toties q̄ntis sic
p̄dicat Tho. Si predicat aduertenter
mendacia mortale ē. Tho. Idē videt⁹
si scandalosa. vñ cōcitāt seditōnes i po-
pulo. Si p̄dicauit indulgētiās indiscre-
tas. Si predicauit propter pecuniam
sibi p̄missaz vel dādā simonia ē: vñ et
mortale. Si p̄dicat p̄pter inanē gloriā
ibi p̄stituēdo finez mortale ē. Si p̄di-
cauit sine licētia. Si dixit nimis curio-
sa allegando poetas et p̄hos frequentē
Si fabulosa et puocantia ad risū: si ab
h⁹ mōise n̄ subtraxit cū posset: et iniun-
geret ei peccauit. Si nimis familiaris
est cū mulierib⁹ cōuersando visitando
eas ex necessitatē: p̄pter q̄d mlti scādali-
zant. et ipse nouit hoc posset eē mortale
Si visitauit mōstera: et qua de cā. Si
cognouit carnalit illā quā audiuit in
p̄fessione: vt quā suscepit ad baptisimū
vel p̄firmatōez cōmatrē: q̄d maximuz
et grauissimū ē scelus cōit referuatum
epis. De alijs vō ihonestatib⁹ interroga-
put videbitur expedire. Si vestes sa-
cras calices excoforia et alia pertinetia
ad cultū diuinū nō tenuit munda et de-
cent aptata p̄pter magnā irreuerētiā
posset eē mortale. Si bñdictionē mēse
et grāz actōes n̄ dixit q̄d dicere debet
44. di. c. nō licet. Si non fuit bñ mode-
stus aspectu aspiciēdo hicide mlieres
et vana q̄d multū scādalizat p̄sonas. si
militer in incessu statu habitu auditu
et h⁹ mōi actib⁹. Si non obediuit man-
datis iustis suoz supioz et sentētijs: et
si trēpsisset mortale est. De alijs vero
peccatis mortalib⁹ de q̄b⁹ h̄es in p̄ma
et secunda parte. s̄. interroganduz est
put expedit s̄m qualitatem p̄sonarū

De beneficiis canonicis. c. 17.

A Beneficiis canonicis. De omnibus iam dictis i. c. pcedenti possunt interrogari put credi potest ipos in illis esse inuolutos: et etiam de notatis in hoc. c. **S**i beneficii simplex siue curatum obtinuit per simoniam cuius ipse fuit scius: non potest nisi per papam dispensari quod retineat.

Si vero ignorante eo siue sciēte: simonia commisit tale oportet renunciare tali beneficio: sed non dispensari: aliter furtive tenet. unde continue stat talis in peccato mortali postquam hoc sciuit: quousque renunciet: nec facit fructus suos: sed tenet restituere de ductis expensis factis in utilitate beneficii et hoc maxime de simonia per munus a manu. Si autem ignorante eo posset et per alium dispensari non tamen per eum cum quo commissa est. Sed si simonia est notoria: est etiam suspensus quo ad executionem ordinum: sed dispensari potest per episcopum si cum eo non est commissa simonia: non autem si est occulta est suspensus quo ad ordines: sed dum tenet tale beneficiū est suspensus quo ad se: quia sine mortali peccato non exequitur.

Si recipit beneficiū simplex vel curatum per preces carnales. id est pro indigno potestas cum esset male vite et huiusmodi: vel per obsequium temporale factum episcopo: vel alij conferenti peccauit mortaliter. **S**i beneficiū curatum per preces suas recepit et si alius dignus sit: quod tales preces estimantur pro indigno tanquam ambitioso: et presumptuoso commisit simoniam: unde mortale est secundum Thomam. forte tamen tenetur renunciare. Pro beneficio autem simplici licet porrigere preces pro se si alius est dignus: vel etiam pro beneficio in generali: et hoc intendens ad sui sustentationem: non ad curam nec

magis curatum petens quam aliud. **S**i querit vel habet beneficiū non intendens clericari sed vxorari: et intendens gaudere de fructibus beneficii videtur usurpationem ecclesiarum: et intentionem dotatum ecclesias. Et ideo graue peccatum est.

Si non fuit electus a patronis: vel a collegio: et confirmatus per superiorem ad quem spectat siue per episcopum instituitur: sed de mandato: vel manu domini temporalis: vel per potestatem accepit: et de intrusus: quod fur est et latro: nec potest aliquid disponere in temporalibus vel spiritualibus. unde nec absolute nec sacramenta potest dare parochianis illius ecclesie: sed in quolibet huiusmodi actu peccat mortaliter.

Si renunciat alicui beneficio quod habet eo pacto quod detur consanguineo: vel propter pecuniam sibi propter hoc data simonia est et mortale in utroque: nec potest iste sibi retinere tale beneficiū sic sibi collatum.

Si permutatione sui beneficii: vel ecclesie fecit cum beneficio alterius ueniendo inter se absque iudicio superiorum ad quod spectat collatio beneficiorum simonia reputatur. de his vide plenius in summa.

Si recepit beneficiū existens illegitimus absque dispensatione quod contra iura: ideo tenere non potest. Potest autem cum eo dispensare de simplici beneficio episcopus. De curato vero vel dignitate solus papa.

Si fuit electus per simoniam non vix electio vel si ipse aliquem elegit per simoniam: vel ad episcopatum vel canonicatum vel ad aliam ecclesiam: ut clerici collegiatarum ecclesiarum: vel si alius indignum ignorantem et publice malum elegit ad prelaturam ex amicitia et huiusmodi: mortale et grauissimum est et omnia mala que sequuntur ei imputantur.

Si male tractauit beneficiū seu ecclesiam

permittēs ecclesiā v'l edificia ruerē: v'l
possessiones incultinari: z alias res de
perire mortaliter peccauit: z tenet ad
restitutionē seu satisfactionē: si committit
notabilē negligētiā: z dānū sit nōbile.

C Si fructus beneficij nō bñ expēdit: v'z
v'ltra subuentionē suā subueniēdo pau-
peribus: sed dilapidauit in cōmunijs: z
turpibus: vel etiā dedit cōsanguineis
nō indigētibz mortale ē: secus si san-
guinei indigent: q' tūc potest dari eis.

C Si plura bñficia habētia curā tenz
absq' dispensatiōe fur ē z latro. nā ha-
bēs bñficiū cū cura: si recipit secūdum
cū cura ipso iure vacat p'mū. c. d. m'ia
d' prebē. et. z hoc postq' habuit pacifi-
cā possessionem secūdi: v'l habē potuit
z fructus ei' pcepit. al' non vacat p'mū
v'z si fructus secūdi bñficij cōceduntur
alteri per papā p illo tempore nō vacat
p'mū. et d' prebē. l. i. c. si tibi concess-
to. Si habēs prebēdā habentē dignita-
tem: z si nō curam aīaz: si recipit secū-
dā similiter vacat p'ma: extra d' prebē.
c. de multa. z in isto casu z in priorī te-
net ad restitutionē fructuū si recepit.

C Si habēs beneficiū v'nū violētē oc-
cupat secūdi: vel si sciēter se intrudit
similiter perdit p'mū. z si qd' habebat
ius in secundo etiam perdit: z vacat il-
lud secūdum: de preben. c. et. q. l. i. c. 6°.

Itē nō potest quis habere dignitatem
cum prebēda absq' dispensatiōe pape.

C Quicūq' recipit personatū: v'l digni-
tatē vel officiū: v'l bñficiū: cui cura aīa
rū sit annexa: si ante obtinebat sile: cuius
sit p'uat' p'mo vt dictū ē: si nō dimittit
p'mū absq' mora in manus ordinarij ī
cui' ep'atu est ipso iure: est et p'iuatus
secūdo: z ē inhabilis ad sacros ordines

z ad quodcūq' aliud beneficiū p extra
uagatē Johis. 22. Item absq' dispensa-
tione nō pōt quis tenere plures ecclesi-
as v'l prebēdas: que tñ nō habeāt curā
animaz nisi in qnq' casibus. **P**rimus
qñ sunt ita tenues q' neutra illaz suffi-
ciunt ad sustentationē. **S**ecūd' si vna
depēdet ab altera. **T**erti' ppter rari-
tatē clericorū. **Q**uartus si ecclia ē an-
nexa prebēde vel dignitati. **Q**uintus si
h'z v'nā intitulatā z aliā cōmēdatā: sed
talis cōmēda d' parochiali ecclia fieri
nō pōt nisi ei q' attigēt vigesimū qntū
annū: z sit sacerdos: z tali nō pōt cōmit-
ti nisi vna ex euidentī necessitate v'l vti-
litate: z durat nisi p sex mēses: extra de
elec. c. nemo. i. 6. Si habet plures eccle-
sias vel prebendas habentes curā ani-
marum absq' dispensatione pape fur
est z latro: z continue in mortali: nec
episcopus potest dispensare in hoc.

C Si etiā h'z per dispensationē pape
s'z surrepticie: puta q' petendo v'nū ta-
cuit de alio qd' habebat: vel dixit se ha-
bere legitimā etatē cū nō haberet: z hu-
iusmodi idē iudiciū ē. Si per dispen-
sationē ep'i h'z plura bñficia s'z simpli-
cia: s'z ad superfluitatem vel et p' dispe-
sationem pape simplicia vel curata cū
v'nū sibi sufficeret fm statum suūz nō
videtur tutus in conscientia sua: quia
dissipatio est: z non dispensatio. **C** Si
accepit ecclesiam parochialem a quo-
cūq' cū non attigisset. 25^m. annū absq'
dispensatiōe pape circa etatē nulla ē di-
spensatio: z nulluz ibi ius h'z. c. l. 3 canon.
d' elec. i. 6. Si īfra annū pputā dū a die
assignatiōis sibi regimīs ecclie nō fecit
se ad sacerdotiū p'moueri: ē ipso iure p-
uat'. c. l. 3 canon. Itē tenet p'sonaliter

residere in residentia. **P**ot tñ epus cā
rationabili dispēfare ad tps tñi. **S**z d
pmotione ad sacerdotiuz infra annuz
nō extenditur ad ecclesias collegiatis
habētes curā: nec ad assūptos ad earū
dem regimē. d. elec. c. statutuz. li. 6.

Possūt etiā epī dispēfare cū ipsi q ha
bēt: vel habebūt ecclesias parochiales
vt vsq; ad septēniū literaz studio isī
stētes pmoueri nō teneātur nisi ad or
dinē subdiaconat⁹: quē nisi ifra annū
suscipiāt sūt ipso facto pūati tali bñfi
cio: z medio tpe per vicarios illis ecclē
sijs pūideat. d. elect. l. i. 6. c. cuz ex eo.

Si habēs qdēcūq; bñficiū simplex: z
q̄tūcūq; parūū nisi dicat horas oī die
peccat mortalit̄r omittēdo ex negligē
tia etiā si nō sit in sacris cōstitutus.

Si canonic⁹ vlt alī clerice⁹ recipit q
tidianas distributiones que dantur in
teressentibus bonis cum nō interfuerit
furtū cōmittit z tenet ad restitutionē.

Si cū nō possit per se curā exercere
ecclesie non posuit ibi loco sui idoneū
q bñ officiāet: sz malū z ignorātē q ex
suo malo scandalizat: vt notorius for
nicator z lusor z huiusmōi: vlt q nescit
ministrare debite sacramenta z cōfel
siones audire peccat mortaliter: quo
niam omnia mala que sequuntur ei ī
putātur. **S**i vere non potest inueni
re idoneum per se exerceat: vel si non
potest aliter prouidere renūciat. **I**te
non licet prelato sub precio vel annuo
censu cōcedere vices suas seu iurisdī
ctiones quia spūale est. extra ne prelati
vices suas. c. i. z. 3. v3 si diceret: conce
do q exēceas vices meas: vlt talē iurif
dictionē: z totū lucrū sit tuū: z pabis
ide mihi tantū: illicitū est: sz pmittēdo

pure vices suas sz constituere ei salari
um. i. z. q. z. c. charitatē tuā. v3 dicendo
dabo tibi tantū p salario tuo: z totum
lucrū erit meum. **I**nno. hec. **S**i aliena
uit res ecclesiasticas: v3 mobilia bona
vt res sacras vel immobilia: vt posses
siones sine necessitate: vel maiori vtili
tate: vel non seruata forma iuris z hu
iusmodi grauiter peccauit. **I**tem d
exercitio cure animarum quō se ha
buit in audientia confessionum: in col
latione alioz sacramentoz: in visitati
one infirmorum: precipue ne deficiāt
eis sacramenta cuz expedit. **I**n admo
nitione subditorum: in correctione vi
ciorum precipue quo ad notorios pec
catores: concubinarios: tenentes inimi
cicias: z huiusmodi.

Si nā amouit nō p̄stētes: z nō com
municātes annuatim quantum potu
it significando epō cum non potuit: z
huiusmodi. nam oues ex negligentia
perditē ab eo requirentur: de quibus
z alijs supradictis z huiusmodi habēs
satis in tertia parte summe. **S**i alie
nos parochianos audiuit non habens
auctoritatem specialem: ipse vel ipi: qz
non potest eos absolvere. **S**i emit
aliquas res imortales de fructibus ec
clesie: quia tales debent remanere ec
clesie. vnde si emit nomine alterius: vt
sic possz dare z legare cui vellet fraus
est z furtum: z ad restitutionē tenet.

Si indulgētijs per se dedit cuz nō
posset: vel plures dixit habere ecclesiā
suā quam habeat ob questū c mōtale.

Si reliquias nouas exhibuit pplo
honorādas nō approbatas ab ecclia:

Si nimis facilis fuit ad dispēladuz
in ieiunijs ecclesie. **S**i elemosynas

extorfit a populo ⁊ a subditis ad quas
nō tenebātur. Si questores dicere mē
dacia in ecclesia sua permittit: ⁊ qđ pe
ius est si fecit pactū cum eis de quota.
C Si secūdas nuptias bñdixit. Si per
misit chastianas nutrices seruire i do
mo iudeorum. **C** Si sustinuit sortile
gas: ⁊ diuinitates i sua parochia. Si
permittit ludos vel malas consuetudines
nō obuiādo quātū potuit. Clerici vō
q manifestis vsurarijs alienigenis aut
alias oriundis dō terris ipsorū ad fenus
exercendū domos locāt: vel alio titulo
cōcedunt ipso facto sūt excommunicati
nisi sint epi: de vsuris. c. vsuraz. lib. 6.
C Clerici: archidiaconi: plebani: deca
ni: ppositi: cātores: ⁊ alij clerici psoatū
habētes: ac etiam sacerdotes qui audi
unt in scholis leges vel physicam: post
duos menses si non dimittunt huius
modi lectiones sunt excommunicati. c.
super specula. extra ne de. vel mona.
C Clerici ⁊ religiosi qui inducūt ali
quē ad vouēdū vel iurādū: vel fide iter
posita seu alias pmittēdum vt sepulch
ras apud eos eligāt: vel iā electas non
mutēt sūt excommunicati: nec possunt absol
ui nisi per papam: nisi in mortali articu
lo: de. cupietes dō penis. idem dō reli.
C Clerici q scienter ⁊ sponte partici
pauerunt cū excommunicatis a papa: ⁊ ipsos
in officijs receperunt sunt excommuni
cati: ⁊ absolutio pape reseruatur. c. si
gnificauit. extra dō sen. exco. **C** Falsan
tes litteras pape: vel falsis scienter vtē
tes: vel remouentes etiā vnā litterā de
bullis pape sunt excommunicati: ⁊ ab
solutio pape reseruatur. **C** Clerici sepe
licētes ecclijs: vel cimiterijs eorū excom
catos a iure: vel vsurarios manifestos

vel nominatim interdictos tēpore iter
dicti in casibus nō cōcessis sūt excomica
ti. de. cos dō sepulch. Sepelietes vō se oc
cidētes: vel i torneamentis morientes ⁊
huiusmodi peccāt mortalit: nec sūt ex
communicati.

C De religiosis. c. 13.

C Irca religiosos ⁊ religiosas.
Si sūt clerici vel ordinati: iter
rogari possunt de his de qui
bus supradictū est in. c. de clericis. i cō
muni prout erit expediens. Si vō sūt
beneficiati i ecclesijs curati: de his ha
bes in. c. de precedenti. sed etiam vltra
predicta etiā dō infra scriptis que sunt
propria eorum dicendum est: ⁊ pmo.
C Si fuit receptus ad monasteriū p
simoniā mortale ē: si vō fuit simonia
mētalis tñ penitentia aboletur: si vō
pactionalis: q. s. monasterium exegit
tñ al' nolebat eū recipere: ⁊ ingredies
vel ppiqui ei' tñ dederūt: vel minus p
ipso ingressu: nisi forte cū monasteriū
ē ita tenue q nō sufficit illi prouidere
nā tūc oblati spūalib' gratis. i. ingressu
licz petere: ⁊ pacisci dō tpalib' dō quibus
debeat viuē: vel dicere illi porta tecuz
si vis comedere mecum: scdm Hostie.
⁊ aliquos alios: secus si monasterium
est pingue: ⁊ potest illi prouidere: non
pōt fieri aliqua pactio vel exactio absq
vicio simonie: tūc vltra peccatū recipi
ens vel recept' vel recepta debēt expelli
dō illo monasterio: extra de simonia. c.
qm. **C** Dōt tñ eps in huiusmodi dispēsa
re. s. vt non expellantur dō monasterio
Rai. ⁊ Uul. pcpue reperit talis simo
nia in monialibus vbiqz terrarum: nō
sic vō ē dō viris religiosis. Si ingres
sus est religionem non pura itētiōe. s.

seruicij deo: sed alia d' causa: vñ nō la-
borandi. vel si est monialis quia nō po-
tuit nubere: et qā posuerunt parentes
ipsam inuitā licet malefecerint: tñ pōt
et oī mutare intentionez. s. vt ibi manē
velit ad seruicij deo: et sic erit i bono
statu: al' erit in mortali. Sed si reperit
se in monasterio dissoluto nō viuente
regulariter querat si potest mutare lo-
cum cū dispensatione: si indiget qd tñ
in moniali erit difficile: qd si non pōt
nō sequat' turbā. i. alios v' alias i ma-
lū: s; seruet ipsa ordinē suū si ad bonū
non potest reducere alios vel alias.

Si ingrediēs monasterij retinuit
impedimēta que habuit ad illum sciē-
ter: vñ q' erat seru' vel habebat occultā
infirmittatē: vel alterius religionis pro-
fessus iungatus: debitor in multis: et hū-
iusmodi peccauit mortali: precipue si
sciebat tale impedimētū et per illud nō
posse recipi ad religionem. Vel d' his
interrogatus mendacium dixit: et po-
test et debz de monasterio expelli si ali-
ter prouidere non potest. **S**i habet
votum religionis artioris anteq' in-
trat laxiorem prius d' querere dispen-
sationem si etiam esset bona: et multo
fortius post p'fessionē in vna religione
nō pōt ad aliā trāsire equalē: v' laxio-
rem: et de mendicante ordine ad mēdi-
cantē: vel de mendicantibus ad mona-
chalē transire nō pōt sine dispensatione
pape nisi ad chartusēses. **S**i induxit
aliquē ad religionē per simoniam vel
per fraudes: puta afferendo ibi obser-
uari regulā: quod non fit: vel dicendo
se ad nihil obligari: et reticēdo seueri-
tates religiōis quas ille nō intendit ser-
uare et huiusmodi peccauit mortaliter

De illis qui etiam volentes ingredi
religionē aliquā in qua bñ vniū: quer-
ūt vt trabāt aquā ad suūz molēdinuz
infamantes illos et crimina imponen-
tes: suas aut vsq; ad tertiū celū extollē-
tes nō euadere dānationē certū ē: q' d'
charitatē agūt d' iusticiā et d' sacrā scri-
pturam agunt.

De voto paupertatis.

In religione exis obserua-
uit paupertat' votū nihil reti-
nens v' retinere deliberans: ē
mortale enim pprium habere: et toties
quotiens illud proponit. **D**icit aut
proprium quod celatur priori suo: vt si
habeat et teneat pecuniam vel vestem
nesciente prelato: vel si sciat tñ contra
voluntatem eius et absq; licentia: vel si
de licentia eius et voluntate: tñ non pa-
ratus sibi tradere ad petitionē ei': sed
recusare si posset de facto: et multo pe-
ius si nō solū mobilia: s; et immobilia
vt redditus et possessiones retinet vt p-
pria dāns vendens et dissipans: vt pla-
cet. nec prelatus pōt dare licētiā sic re-
tinendi: nec papa potest in proprio di-
spensare: extra de statu monachorum.
c. cum ad mōasterium. **S**i dedit bo-
na monasterij sine cōuentus: aut supe-
rior' licentia habita: vel presumpta.
Si aliquid occulte recipit vel et mor-
tale est et proprietas. **S**i reperiens se
i loco vbi nō viuatur in cōmuni: ppter
qd oī eū sibi prouideri de necessarijs hz
aliqua vestimenta: vel pecuniam: et ali-
quod huiusmodi cum bona licētiā bñ
placito prelati aduertat diligēter. **P**ri-
mo quidem vt per eum non stet quin
omnia velit ponere in cōmuni: sed alij
vellent: et ad hoc operatur quātūz pōt

Secundo si hec nō pōt semper sit pa-
rat? simplicit? ponere omnia: et dimit-
tere i manib? prelati. **T**ertio vt d? hi?
concessis nihil det sine licentia superi-
oris sui generali vel speciali: etiaz i ele-
mosynis nisi in extrema necessitate.

Quarto vt non thesaurizet nec sup-
flua teneat: nec delitiosa qrat: nec mul-
tum inquirendo sollicitet: nec habeat
inordinatū affectū in huiusmodi: et sic
poterit trāsire si i alijs bñ se habeat: se-
cus si agēdo nō fligiose: s; laicalr viuit
S; et cū pdictis si posset locū inuenire
vbi i cōi viuit melius ei esset.

De voto castitatis.

Seruauit votū castitatis: nō
solū ab omni carnali opere et
cōtractu venereo se abstinēdo
sed etiā ab omni locutiōe turpi et ama-
toria: et ab omni cogitatione inunda-
deliberata: et delectatione morosa: qā
in quolibet horū est mortale: vt dictūz
ē. s. circa secūdū et nonū preceptūz. Est
etiā sacrilegiūz qd grauius ē: et qā ad
ista deuenit per quēlationē et familia-
ritatē: ideo inquirendū ē si habet dome-
sticitatē cū aliquo si monialis: vel cūz
aliqua si religiosus: et si hoc reperitur
eē ē casū necessitatis. phibendus ē al-
nō absolūendus: quia quasi impossibi-
le est q? talis non incidat in ruinā: di.
33. c. hospitium. et di. 81. per totum.

Scādala ē mltā et oblocutiōes sequū-
tur i populis et huiusmodi: et iō phibē-
dus ē et cōsanguineorū etiam rarus sit
accessus.

De voto obedientie

Secit? votū obedientie qd
est semp mortale. et nō q? non
semper quādo quis agit aliqd

cōtra regulā suā: vel trāsgridit? regu-
lā vl? cōstitutiones facit? obedientiam
s; qñ facit? precepta cōtenta i regula
et cōstitutionibus suorū superiorū: vl? qñ
aliqd trāsgridit? ex cōceptu qstūcūq;
illud sit minimū. **A**n vō prelati vel
prelata iniūgit aliquid fieri picipēdo
vel mandando in virtute sancte obedi-
entie: vel spūs sancti vt facias hoc: vel
sub pena excoīcatis et huiusmodi il-
lud dī preceptū cui? trāsgressio ē mō-
talis. Idē esset qñ platus aliqd māda-
ret subdito quocūq; loqueretur decla-
rās sibi q? itēdit obligare illū sub pec-
cato mortali ad faciēdū illud: et itellē
si mādat qd non sit illicitum: et tale qd
q? teneat? subditus ei obedire. Simili-
ter qñ in regula: vl? cōstitutionibus est
aliquid preceptorie mandatū: vel sub
pena excoīcatis: vel sub pena carce-
ris: vel sub pena grauioris culpe: vl? p
similē locutionē cōiter cēset obligare
ad mortale. al? aut faciēdo q? cerimo-
nialia: vt frangere silentium: tarde ve-
nire ad choz et huiusmodi ē veniale
nisi quis faceret ex cōtēptu: qā tunc
mortale. Consuetudo autē q? quis non
sit ipse pceptus est: nō inductiua cōtē-
pti? et ideo caue ne assuescas alicui trās-
gressioni.

De officio diuino.

Si dixit horas canonicas: et of-
ficiū defunctorū qñ debet dici.
Nā religiosus etiā si nō habet
ordinē sacrū tenet? ex precepto ad offi-
ciū: pceptne si est pfectus: vñ omittēdo
aliquā horā peccat mōtaliter: et omni
die qua omittit ex negligētia: nō aut
ex precepto tenet? dicere istud: vl? illud
q? quis nec debeat ad placitū suū mutāre

officiū: s; d; dicere s; m ordine suū. Si
nō fuit cū alijs in ecclia: nimis tarda
uit ad dicendū officiu. Si sōlenter
vel dormiuit: redicat vel aliquid loco
ei? dicat: s; si p maiori parte dormiuit
totū reitet. Si ibi incōposit? fuit: z
oculis vag]. Si risit vel ridere fecit: vl'
aliquā leuitatē vel locutionē fecit non
necessariā. Si mēte distractus pēpue
qñ nō aduertit. Si male legit vel cāta
uit vel inclinauit ex negligentia: i quo
libet horū est peccatū veniale cōit. Si
elegit prelatū per simoniā: vel etiā z si
nō simoniace tñ indignū sciēter. Si nō
illū quē iudicauit meliorem ad officiū
illud: s; aliū rōne amicitie: vel alia itē
tione mūdane mortale est. Si accusa
uit calumniose prelatū vel socium de
aliquo criali: vel testificatus est: vl' de
fistit ab accusatione iuste: vel al' infā
mauit platū vl' subditū dicēdo crialia
d eis: etiā si essent vera intentione infā
mandi mortale est. Idem si secreta sui
ordinis reuelauit sine causa iusta z ra
tionali: z quō q; teneatur ad restitutō
nem fame in sūma in 2ª parte diffuse
Itē si i visitatione prelatorū non reue
lauit dicēda que sūt d honestatē religi
onis de prelatiis z socijs: z precipue qñ
cōiter sic seruāt: z fit pceptū a visitato
re: vt dicant que indigent correctione:
tunc. n. omittit aduertenter que dicē
da sunt est mortale peccatum: debet tñ
intelligi pceptū seruato ordine frater
ne correctionis. vñ oīno occulta d qb?
pōt presumi emēdatio dici non debēt.
vbi aut nō sperat emēdatio: z psumi
tur reciduiatio: vel aliqō magnū scan
dalū dici d; nō tñ accusādo si sufficien
ter pbari nō p; q; tunc grauit peccaret:

s; simplr denūciando prelato: vt patri
si speratur q; inde pvidebitur. Si fecit
vel cooperat? ē ad aliquā pspiratiōez
d prelatos vel inuenit: aut sectatus est
partialitates z sectas in monasterio:
aut cōuentu: aut diuisiones: quia mor
tale est: z criā mundanoz vel demoni
orum potius q; religiosoz. Interrogā
di etiam sunt de. az. abusionibus clau
stri s; m Rai. que s; m Ugonem sūt iste
Prelatus negligens: discipulus inobe
diens: iuuenis ociosus: senex obstina
tus: monachus curialis vel causidicus
habitus preciosus: cibus exquisitus: ru
mor in claustralibus in choro: dissolutio
in dormitorio: irreuerentia circa alta
re. In his quandoq; est mortale qñq;
veniale s; m qualitatem facti z intentio
nē. Magna etiam est abusio religiosū
iurare in cōi locutione: etiam si dicat
veritatem: z etiam maledicere: z bla
sphemare: etiā si ex leuitate. **I**nter
rogādum etiam est precipue d cerimo
nijs principalibus z d esu carnum eē
infirmatē. De lineis nō vtendis ad
carnē: de lectis nō plumeis: de ieiunijs
regule vel cōstitutionū: de obseruātia
silentij in certis horis z locis. Ad que
omnia obligantur omnes monachi: z
etiā plures religiosi: z monachi sancti
benedicti: eē d statu mo. c. cū ad mona
steriū. z plures religiosi alioz ordinū
ex cōstitutionib? suis. Et lz in his plat?
possit dispensare: non tñ pōt dissipare
qd ē s; Ber. qñ fit absq; cā rōnabili z
vrgēte: al' peccatū ē dispensāti z dispē
sato plus z minus s; m transgressionē.
Si in obediēdo male se habuit: v; q;
obediuit in malo: puta dicendo men
daciū: vl' ex negligentia dimisit cōe

mādatū: vel tardus fuit ad obediēduz
vel nō effectuose s; querulose: vel disso-
lute z nō cū maturitate. Si irreuerēs
circa maiores egre sustinendo repre-
bensores: z cum indignatione commu-
niter veniale.

De exercitio.

Si vacauit ocio qd est sentina
omniū maloz: z quātum. Si
inutiliter expēdit tps faciēdo
ea q sūt nullius valoris. Si fecit exer-
citia mundanoruz: vt faciēdo bursas
vestes opere polimito recamatiōes vl'
linea reticulata z huiusmodi: vl' cōse-
ctiones nimis preciosas: vel alia gulo-
sa: qz magnū peccatū: z abusio ē ac oc-
casio multoz maloz: z iō phibēdū est
h? matū ēt repit i monalib? modēnis

Si querulando fuit nimis leuis: vel
alios inducēs ad leuitatē: vl' risū vbi
gestib? vl' solacijs: que aliqui sine pecca-
to fieri possunt ad recreationē: vel sub
leuandum se vel alios ab acidia: raro
tamen decet huiusmodi religiosos.

Si aliqui irrisit vel gestiuit: qd sumijs
cōgruit z histriōibus nō fligiosis. Si
murmurauit circa victū z vestitū. Si
impatietē tulit graues mores alioz.

Si se grauem alijs reddidit. Si singu-
laritatem quesuit in cibo: vestitu: do-
mitu: z alijs vnde frequenter oritur in
ipsis superbia: z i alijs murmuratio z
indignatio. Si fratrem delinquentem
non fraterne admonuit: vl' defect? alio-
rū prelato non significauit vt adhibe-
ret remediū: seruato tñ ordine fratēne
correctionis: in his cōiter est veniale.

Si murmurauit sibi cōmittentē tan-
quā indiscretū. Si impatiēt se habuit

dure loquēdo cū qb? se nō hz itromittē
Si nō diligēter tractauit res mōasterij
Si nimis tenax fuit in dando: vl' si ni-
mis pdigus: vel acceptor: psonaz sine
cā rōnabili dās magis vni qz alteri de
rebus cōibus. Si dedit qbus nō potu-
it: v3 qz nō habebat licētiā. Si pmisit
res perire ex negligentia: vl' nimis so-
licitus fuit ppter hoc paz vacādo sibi
ppr multiplicationē tpaliū: qd viciuz
hodie multū regnat. Si nō fuit solicit?
ad addiscēdū ea ad q tenet s; rēgulā z
cōstitutiōes peccat: ex ignorātia vō etiā
trāsgrediēs nō excusatur a peccato.

Si ē sacerdos debet querere scire que
pertinent ad debite celebrādū. Si con-
fessor q pertinent ad illō officium. Si
in his est negligēs precipue cuz potest
grauiter peccat: sed v3 etiā frequentare
legere scripturā: vel doctores exponē-
tes: vl' alios libros deuotos z vtilēs: vñ
instruatur z confortetur ad bonum.

Si legit curiosa z inutilia ppter quod
retrahitur a magis necessarijs: vel do-
ctores gētiliū: vl' fictiones poeticas: z
huiusmodi qz peccatum ē curiositatē.

De ptinētib? vero ad religionē habes
diffuse i 3ª parte sūme.ii.

De orōne z cōfessione.

Si nō orauit vltra officiū diui-
nū pnatū p se p alijs cōsagui-
neis benefactorib? viuis z de-
fūctis: precipue recōmēdatīs vt debet
solite. Si frequentauit cōfessionem z
cōiōnē s; regulā suam z mores. Mo-
nachis vero mgris pceptū ē q cōicent
semel in mense: de. ne in agro. de statu
mona. Si nō vacauit meditatiōi que
q pmaxime indicat deuotionē. Si fuit

tepidus in dilectione dei et primi non
ardent affectus honore dei: et salutem
animarum ut decet. Si ingratus ad reco
gitandum et cognoscendum sua beneficia: et
recogitandum deuote ipsi deo fruendo
Si non parauit se ad diuina ut debuit:
hec sunt peccata in quibus quotidie offen
ditur deus: et impedit perfectus religiosus.

De amore parentum.

S nimis carnaliter dilexit con
sanguineos: nimis affectans
eorum prosperitatem: vel gaudens de
eas: aut tristat nimis de aduersitate.
Si nimis eos visitat vel querit vel gau
det visitari. Si cum eis loquitur de se
cularibus que non expediunt: vel etiam
cum alijs de guerris et huiusmodi fre
quenter interrogat et audit. Si per eis
procurat beneficia ecclesiastica: vel tem
poralia non aptus beneficijs in quibus
posset esse mortale. De alijs vero vi
cijs communibus. scilicet: superbia: inuidia
et huiusmodi: vide. scilicet. in prima parte.
De his vero que pertinent ad regulam
sua ipsamet videat per se et dicat. Si
penas aut penas taxatas: vel iniun
ctas a regula vel constitutionibus: vel
a prelato non fecit: peccauit: si ex ne
gligencia. Si nullo modo esset paratus
facere etiam prelato precipiente: est
mortale. Si non intendit perficere in vi
ta: sed que seruat inuitus facit: et male
contentus est in religione hypocrisis et
in statu damnationis. **Tho.** Qui vo
cantur ad dirigendas moniales in elec
tionibus: nisi abstineant ab his per que
posset oriri discordia inter eas sunt ex
communicati. **Religiosi et clerici in
ducentes ad vouendum: iurandum:
vel promittendum de eligendo apud**

eos sepulturam: vel ut etiam ulterius non
mutent iam electam: sunt excommuni
cati excommunicatione papali: de. cupie
tes. de penis. **Religiosi qui absque spe
ciali licentia proprii sacerdotis solemniter
sunt in matrimonium: aut ministrarent
sacramentum eucharistie: vel extreme
unctionis excoicati sunt excommunica
tione papali: de. prima. de priuilegijs. religiosi
Religiosi qui excommunicatos a canone
absoluunt in casibus non processis: aut
qui absoluunt a sententijs: per statuta
synodalia: vel prouincialia promulga
tis: aut absoluunt a pena et a culpa sunt
excommunicati excommunicatione papali
per. de. de. primam de priuilegijs. religiosi.**

**Inquisitores hereticorum qui odio gratia
vel lucro contra iusticiam et conscientiam
omiserint contra quempiam procedere:
vel ipsam heresim alijs imponere: aut im
ponerent quod officium eorum impediret sunt
excoicati excoicatione papali: de. mul
torum. de hereticis. **Religiosi mendica
tes professi transientes ad aliquam
religionem monachalem excepto or
dine cartusien: et similiter recipientes
sunt excommunicati excoicatione papali per
constitutionem Martini quinti factam. Con
stantie. **Clerici scieter et sponte excoi
cantes excommunicatione a papa in di
uinis sunt excommunicati excommuni
catione papali secundum. Postea. ista excoica
tio habet dubium. **Participantes in cri
mine propter quod aliquis est excoicatus
aliqui predictarum et aliarum excoicationum sunt
excoicati per papam. c. si concubine. de sen.
ex. **Absoluentes aliquem ab aliqui predictarum
excoicationum citra sedem apostoli
cā preterquam in mortali articulo qui taliter absoluti
si non se rependant ei a quo possunt absolui**********

*Nota de Religiosis mendi
cantibus.*

q̄ citius possunt: vel mittāt p̄ absoluti
one reincident in eandē. s. excoicationē
papalem. c. eos. de sen. exco. in. 6. **S**e
pelientes corpora in cimiterijs tēpore
interdicti in casibus nō p̄cessis a iure
sūt excoīcati per excoīcationē epālē:
cle. eos. de sepul. Sepelientes excoīca
tos publice aut nominatim iterdictos
vel usurarios manifestos scienter in ci
miterijs sūt excoīcati: dicta cle. eos.
Clerici locātes domos manifestis usu
rarijs ad semus exercēduz seu alio ti.
cōcedentes sunt excoīcati. c. usurarum
de usuris. li. 6. **N**on electus a dua
bus partibus cardinalium: et se gerēs
p̄ papa est excoīcatus. c. licet. de. elec.
Monachi et canonici regulares: archi
diaconi: decani: prepositi: plebani: can
tores: et alij clerici personatum haben
tes: aut quicunq; presbyteri qui audiunt
leges vel physicam sunt excoīcati
c. non magnopere ne. cle. vel monachi
se reb⁹ secu. inimi. **R**eligiosi dimittē
tes vbiq; habitum sue religionis
et accedentes ad quēvis studia littera
rum sine licencia prelati: aut commen
tus sui sunt excoīcati. c. vt pericu
losa. ne cle. vel monachi. li. 6. **R**eli
giosi qui decimas debitas ecclesijs si
bi appropriant vel usurpant: siue qui
non permittūt solui ecclesijs decimas
de animabus familiarum et pastorum
suorum si non habent administratio
nem et beneficia sunt excoīcati: si
habēt sunt suspensi: nisi requisiti desti
ternit infra mensem: cle. religiosi. de de
ci. **M**onachi et canonici regulares
non habentes administrationem et se
cōferentes ad curias p̄cipū: vt dānū
monasterijs inferant aut prelati sine

licentia suorum p̄latorum sine qui te
nent infra septa monasterij sunt exco
municati: cle. ne in agro. de statu mo
nachoz. **R**eligiosi necnō moniales
professi contrahentes matrimonium:
et alij clerici constituti in sacris de fac
to. s. sunt excoīcati: cle. eos. de cōsā.
et affi. **I**nquisitores hereticoz q̄ pre
textu officij inquisitionis q̄busuis mo
dis illicite pecuniā extorquēt: vel sciēt
bona ecclesiāz ob delicta clericorum
fisco ecclesie applicant sunt excoīuni
cati: nec absolui p̄t nisi plene satisfice
rint illis a q̄bus extorserūt: cle. nolētes
extra de h̄rti. **R**eligiosi n̄ seruātes i
terdictum quod seruat sancta romana
ecclesia: cle. ex frequētibus d̄ sen. exco.
Religiosi qui cōfiteb⁹ sibi nō faciūt
cōsciētā sciētē de decimis soluendis
tales ab officio predicationis sūt suspē
si donec p̄mode possūt faciant eis cō
sciētiam: et si interim predicāt sūt exco
municati. Similiter et religiosi qui dī
cunt aliqua verba vt retrahāt audie
tes a solutione decimarum sūt excoī
cati: cle. cupiētes de penis. **R**eligiosi
mendicātes qui domos ad habitādū
vel loca de nouo recipere aut muta
rent vel alienarēt de nouo recepta: cle.
cupientes. de pe. **F**ratres minores qui
tpe interdicti recipiunt ad diuina fra
tres vel sorores de tertio ordine sancti
Francisci sūt excoīcati. c. cū ex eo.
de sen. exco. in clementinis.

Quā plāt i cōi ingredū ē p̄mo. c. i. 4.
S legitime affectus est digni
tatem seu p̄lationē: an v̄z aliq̄
irregularitate vel sn̄a fuit ir
retit⁹ cū fuit assumptus ad prelaturam
i qua nō fuit dispensatus vel absolut⁹

v3 si fuit bigam⁹. Si operat⁹ est in cā
sanguinis. Si illegitimus. Si excōica
tus v^l suspēsus vel notorius cōcubina
ri⁹: glibet hoz hoc sciēs tenet platurā
furtive. vnde est cōtinue i mortali. Ad
q⁹ illegitimus ad dignitatē vel benefi
cium curatū v^l poratū in religione: q⁹
creat⁹ p electionem sine dispensatione
pape p⁹ moueri nō pōt. Ex privilegio
tameu magistri ordinis cum his pōt
dispēfari ad platuras in ordine predi
catorum: de hoc habes in .4. parte sū
me ti. de censuris ecclesiasticis. ¶ Si
rite et absq⁹ vicio simonie fuit electus:
cōfirmatus et ordinatus. Si interpo
suit preces p se: vel pcurauit q⁹ alius
porrigeret pces simonia ē: et si fuit simo
nia pactionis indiget dispensatiōe pa
pe: et anteq⁹ sit dispensatus tenet fur
tiue dignitatē: de hoc in .2. parte sūme
ti. de simonia. et i omnibus que habes
s. in. c. de bñficiatis. et in. c. de clericis.
i coi potes interrogare put erit expe
diēs. Et si est prelatus religiosus inter
rogandū est de his que sūt i. c. pcedēti
et d⁹ alijs q⁹ sequūtur. Si aliquod mani
festū peccatū i subditis dissimulauit et
non corripuit: aut si non manifesta que
tamen ad eius noticiam aliquāliter p
uenerunt vltius non quesuit. si vero
ex negligentia dimitteret puto morta
le q⁹ ad criminalia. si autē ex aliqua ra
tione: vt ad maius scandalū vitanduz
secus. Si i capitulo equus iudex nō fuit
Si d⁹ reb⁹ monasterij dilapidator fuit.
Si superioribus suis nō obediuit. Si
causas sibi a superioribus pmissas nō
fm p⁹ filiū peritorz: s3 fm acceptionē p
sonaz determinauit. In oib⁹ his ē pecca
tū mortale: vel veniale fm quantitatez

excessus et maliciam et negligentiam.

¶ Si idignos et nō idoneos in officijs
posuit: et maxime ad curaz animaz: et
male videt talis posse excusari a mor
tali: si eos quos scit malos: et i mortali
perseuēare ponit ad curā animaz cū
potest r⁹ pellē: nec credo q⁹ excuset pau
citas: scilicet quia non inueniūtur alijs:
et etiam si iste al⁹ sit industrius mul
tum et bene officiet ecclesiam in exteri
oribus. Idem cuz sustinet tales si illos
potest iuridice remouere. ¶ Si posu
it ad audientia cōfessionuz notabiliter
ignorantes et ineptos: vel criminosos
mōtaliter peccauit per regulam. Qui
causam damni dat. Idem si talis tole
rat cum possit remouere nisi forte a su
periori sint ad hoc positi. Sed quam
curā de ipsis habebit cum ad sui dam
nationem exerceant tales officium au
diēdi cōfessiones. quō autē dicat i sept⁹:
vel notabiliter ignorans: habes in sū.

¶ Si fuit nimis pomposus et curiosus
i edificijs ecclesie: v^l monasterij: i orna
mētis et huiusmodi qd ē s⁹ sententiam
Hieronymi et Ambrosij. i. x. q. z. c. au
rū. et c. glia epi. et etiā Bernar. Et tū a
modernis fiunt hodie multe superflui
tates et curiositates: et palatia cōtra ex
empla omniuz sanctorū: et in his amit
titur multum tempus et deuotio: ita vt
p⁹ letis edificijs exhaustus videat⁹ oīs
spiritus: et pauperes iterea moriūt⁹ fa
me: quos d⁹ superfluis eoz tenentur su
stentare. i. x. q. i. c. epi ecclesiasticarum.

¶ Si nimis fuit sollicitus circa tpalia
ex hoc min⁹ debito vacās spūalib⁹ i se
et i subditis vt electiō: orationi: admo
nitioni: vtiq⁹ peccatū est plus et minus
fm quantitatem excessus. Principalis

enim eius cura debet esse de spūalibus
Si p curias nimis discurrat litigādo
cum scādalo hominū cū posset p aliū
modū magis pacificū sua repetē: r si
non tantū. Si iura r pūilegia sue eccle
sie nō suauit r defendit: vt debuit. si i
dispensando idicrete se habuit: vel qz
nimis de facili: r sine causa rationabi
li i ieiunijs dispēsanit. In esu carniū
in retinendis rebus ad vsum. In peni
tētijs taxatis fm regulam: vel pstatuti
ones r hi: quia peccauit inducēdo re
laxationem: r rigore religionis ener
uando. Un beat? Bndict? in regula
dicit q de omni dispensatione habet
reddere rationē. Si fuit nimis dur? i
dispensando cum debuit pēcipue cū de
bib? r ifirmis r hi? modū nō puidēs
eis. Si fuit exemplaris i incessu mode
rato: habitu nō pēcioso: in modestia ge
st? In locutōne rara graui r fructuo
sa canēs discordias: pacē nutries: oēs
patiēt vidēs r tolerās: singularitates
vitās: cōmunia sequēs cū pōt nemini
blādus: affabilis cūctis: susurratōnes
detractiones: irrisiōes: pfabulationes
maledictiones: contentiones in se r in
suis eliminās: circūspect? in omnibus
nō delectatus de pēdētia: s; timens de
negligentia: cū de singulis habeat red
dere ratioz sibi cōmissis. Ita curā ali
oz habeāt q sui nō obliuiscāt: vt do
cet Grego. in pastorali Si in corrigen
do fuit nimis remissus vel nimis rigi
dus: vtrūq; canēdū est vt docet Gre.
in moralib? r hr. 45. di. c. disciplina.
nam facilitas venie incētiū prebet de
linquēdi. Ambro. 23. q. 4. c. est iniusta.
r aspitas nimie increpationis: nec cor
rectōz recipit nec salutē. Leo. di. 45.

.c. cum beatus. r. c. l. 3. plerumq; .ca. di.
Precipue vō circa seniores debet pre
latus in corrigendo se hē humanū: vt
dicit in illo .c. nisi essent habituati in
malo: qz tunc duri? fm Gregorium.
vt. d. c. disciplina. r. c. licet plerumq;
r. c. cum beatus. r. c. penitudinis tpa
. 26. q. 7. r. c. tanta. 86. di. **S**i
non induxit quantum potuit verbo r
exēplo ad obseruādū omnia cerimo
nialia ordinis sui. Si malas consuetu
dines seu corruptelas regnare pmissit
Si ptra regulā r decētiam religionis
etiam quas iuenit iam inductas non
abstulit quātum potuit: vt viciū pprie
tatis: discurrū fratē ad placitū: fami
liaritatē cū mulierib? vel viris: si est
monacha: collationē rez amic? r p
guneis sine lnia r rationabili causa:
esum carniū vbi nō debent comedī.
qō est vniuersale omni monacho: de
psecra. di. 5. c. monacho. r pēcipue que
sunt contra essentialia vota religionis
nullo modo debet pmitē: nec etiā ad
receptionē simonicam monialiū: sicut
hodie sit quasi vbiq;. Nō si non pōt
talīa remouere: nec est spes in futurū
dimittat curam exēplo scī Benedicti
. 7. q. i. c. aduersitas. circa. fi. m. c. fi. ca.
q. al? nec quietē suā amittat: r tandem
cū eis dānationē incurrat quicūq; sit
ille abbas vel abbatisa: pōr vt pōrissa
vt al? quocūq; noīe ceseat. nec sufficit
q prelat? corrigat vicia que iam nosse
pigerit: s; debet diligenter agnoscere
vultū peccoris sui pōsiderādo vias eius
Caneat aut ne crimina sibi delata in
foro pscientie vel in secreto iudicet de
illis in foro ptentioso: seu in capitulo:
vbi. n. tātum manifesta sunt puniēda

nec foro miscenda sūt iudiciali. Si hz
sub cura monasteriū monialiū: d qua
materia dicetur in. c. se. Si idiceret se
cit precepta i quibus multū d3 canē ni
si sit res ardua: z si cogeret per pceptū
vel sententiā ad aliqd faciendū vel di
cendū in quo nō esset ei subdit: vel nō
deberet ei obedire: vt reuelando pec
catum occultum oīno esset ei mortale.
In inquisitione vero criminū receptō
ne accusationis vel denunciatiōis: vel
prolatiōe sententiē excoicationis: z hu
iusmodi nō sit precept: nō procedat p
suspicionem: sed per probatiōes z mo
dos veridicos: al' icurreret graue pec
catum: z aliquando sententiā excoi
cationis: d3 his in. 4. parte summe.

¶ Si prelat' recipit aliquē ad ordinē
mēdicatiū ad pfectionē añ annū cōple
tū pbatōis seu nouiciat': ē suspensus
a receptiōe alioz ad pfectionē: z debi
tor pene grauioris culpe: vñ mortalit'
peccat: ex de regularibus. c. non solum
lib. 6.

¶ De epīs p̄latis superioribus. c. 16.

¶ Circa epōs z alios superiores
prelatos sic pnt formari inter
rogationes. Si non sit talis lit
terature z sciētie q per se sciat explica
care q d3: ad quod tñ tenetur cū habe
at alios sup his informare z dirigere.
Hā si bon' cōiter ab hōib' reputat' z
sufficiens nō esset necessariū nisi cū au
dire: z si d3 aliq' negocio nō itelligit eum
cōfessor vel dubitat: pōt d3 illo loqui p
sua serenitate: z si tale qd eēt i quo va
riantur opinionēs: vel non potest vari
certa sententiā relinquēdū ē sue pscien
tie. Idem dicendū cōtra alios clericos
religiosos prelatos z laicos peritos: z

timoratos q sciūt dicere sufficiēter fa
cta sua. Si vō nō ē talis: s3 indiget ad
iutorio itērogātis inq̄tū clericus est
inquiri ab eo pōt put expedire videt'
de his que habes. s. circa clericos i cōi
vt de officio diuino: de celebratione:
z administratione sacramentorum: z
modo: z huiusmodi. **¶** Si assumptus
ad epatum ex religione itērogādūz
est de his que habes in. c. circa religio
sos quo ad multa: nam adhuc tenetur
seruare ordinem suum: nisi in his que
non patiuntur officium pastorale: vt si
lentiū solitudo z vigilie z huiusmodi.
Inquātū vō bñficiat' seu curat' ē: z p
latus itērogādū ē d3 his que habes. s.
in. c. circa bñficiatos. z si recepit digni
tatē seu epatū habēs aliquā irregula
ritatē: vñ per simoniā: vñ p intrusiōnē
dic vt in. c. precedētī in pñ. deinde itē
roga de his que sequuntur que sūt spī
ritualia cure z officij pastoralis. **¶** Si
contulit ordines sacros idēbite quod
est vñum in quo multum offendunt.
Si cōtulit p simoniā s3 occulte mōta
liter peccauit: nō tñ est suspēsus ex hoc
q ad alios: s3 p simoniā notoriā ē sus
pēsus etiā quo ad alios. Sed i vtroq3
casu ordinatus ab eo est suspēsus: z i
diget dispēfatione. Si cōtulit sciēter
nō habentibus legitimā etatem morta
le est. nec potest ipe dispensare d3 etate.
Si cōtulit ordines p saltū sciēter: vel
duos sacros simul: vel quatuor mino
res cū subdiaconatu peccat mortalit'.
Si cōtulit ordines sacros ex tempora
ordinationū mortale est: nisi ex disper
satione pape: z ordinatus est suspēsus.
Minores tamen ordines conferre po
test diebus festiuis.

Si in ordinatiōe omisit aliquid faciendū: et si omisit aliquid substantiāli: b^o i qbus imprimi character: o^o totum iterare i alia ordinatiōe qtuor tēporū si v^o ē qd nō substantiale. S^o de simplici solēnitatē o^o iterari: s^o suppleri tātūz omisissum in ordinatione alia: nec p^ous aū suppletionē iste ordinar^o o^o exerce^o re officiū. Peccat eps in huiusmodi si ex certa scientia: vel crassa ignorantia hoc facit. Idē v^o si ex notabili negligētia. Si ordinavit aliquē sine licentia sui superioris scienter mortale est: et est suspensus p^o annū ab ordinū collatiōe. Si nō fecit fieri examinationem d^o ordinandis: d^o scia: etate: et moribus: et huiusmodi s^om iura peccat mortaliter. Idē si fieri fecit examinationem p^o inep^os ad huiusmodi ordinandos. Si fieri fecit per tales q^os estimabat p^opter malā eorū sciam admittere indignos si ad eū spectat p^ovidere d^o talib^o: v^o remediare. Si scienter admittit indignū quem iuste repellere potest: v^o concubinarium: illiteratum et huiusmodi. Si nō contulit sac^om confirmationis q^on debuit. Soli enim ep^oi p^ont illud cōferre: et eē illud t^op^os solitum omni t^op^oe anni et hora moritur^o p^ont concedē: ne sine hoc moriant^o: q^ouis sine h^o saluē. Comittendo ergo magnā negligētiāz v^o p^o multos annos credo esse mortale. Si nō dedit sacramentum s^om debitā formā materiam et locū mortale esset. Quod aut sit ieiun^o nō ē necesse et si decens et de iure. Si bis alicui dedit scienter peccavit mortaliter. vnde in hoc debet esse cautus ne iteret: et etiam debet advertere q^o aliquis chris^omas^o teneat chris^omandū nō cōsanguineus s^oz ali^o.

Si in cena domini nō cōsecrauit ch^oei s^oma et oleū sanctūz v^o debuit quia in nouanda sunt talia: et si nō seruauit debitam materiam et formam et ritūz ecclesie mortale est et huiusmodi. Si consecrationes ecclesiarū v^o altarium et calicū et patenarū et benedictiones vestium sacrarū nō fecit v^o debuit s^oz s^oma et ritū ecclesie: vel si qd horū fecit p^o simoniā mortale est. Idē d^o benedictionib^o abbatū: et abbatissarū. Idē d^o reconciliatione ecclesie violatē. Monialē quā nouit esse corruptā non d^o facili^o o^o cōsecrare in virginē: nec t^off^o manifestare crimen si est occultum: sed mutare nomē virginis i castā v^o nō p^ocedat. Si contulit beneficia p^o simoniā mortale est: et si p^o notoriā est suspensus: etiāz quo ad alios: secus si per occultāz q^on ē suspensus. Si contulit scienter indignū b^on^oficia siue simplicia: siue curata mortale ē. Idē si acceptauit a patronis p^ofectatū ineptū: idē si cōfirmavit indignum. Si contulit plura b^on^oficia in casu nō cōcesso v^oni: vel plura officia aut p^obendas aut dignitates: vel si cōsanguineis m^on^ous aptis contulit ratione cōsanguinitatis postponēdo aptiores mōtale ē. Si admisit ad beneficia habētia curā animarū sen ipsā contulit non habētibus annum. et 4. mortale est. Si ecclesijs d^oiure vacantibus nō prouidit d^o rectōe sicut vacāt curata beneficia data absq^o dispensatione pape bis qui nō attingunt annum. et 5. vel si infra annū non faciunt se ad sacerdotium promoueri: nisi causa studiū sit omis^oa: d^o quo in c. circa beneficiatos supra.

Si enim infra sex menses primo p^o hoc non prouidit non potest postea se

introumittere. al' vsurparet qd n̄ potest
quia mortale est: z nō tenet talis colla
tio: z sic teneretur errorē suū manife
stare. Idē qñ recepto secundo bñficio
vacauit primum vel secunda prebēda
vacauit prima: d̄ quo habes. s. sed ple
ne in. 4. parte summe. **S**i ordina
uit aliquem clericum ad ordinem sa
crum sine titulo vel beneficio: vel saltē
p̄monio sufficienti qz vltra peccatuz
tenet ei expēsas facere quousqz d̄ bñfi
cio sit ei p̄sū: nisi aliqs ep̄s hoc ei cō
miseret determinādo personā: qz tunc
ille cōmittens tenet ad id d̄ huiusmo
di: d̄ quibus vide in. 4. parte sum. ti.
Si in visitatiōe nō diligēter q̄siuit
de quibus debuit z maxime de vita: z
honestate sacerdotū officiantū. z qūo
se habeat in administratione sacramē
torū z de forma eorū. Si bñ p̄nunciant
precipue baptisma: qd est magis neces
sariū. De audientia cōfessionū qūo se
habeāt: qūo pplm admoneant: z in re
bus ecclie precipue altaris qz teneant
mūdas. Si aut inuenit in huiusmodi
nōbilitate excedē: z periculose si n̄ pu
nit z puidet qz illi se emēdēt: vl' d̄ alio
si iste ē incorrigibilis: z omnino iēptus
grauiter peccat: z omnia mala z dāna
animaz que inde sequunt' ei iputant'
si pōt obuiare: z nō facit. 83. di. p to
tū. Si nō visitauit ep̄atū suūz vt debu
it. Si in visitatiōe nimis sūptuosus fu
it: z cū nimia familiā z egtatur | nimi
is vltra p̄scriptā numez: vl' si ip̄e vl' fa
milia ei' munera accepit: sup q̄ ē sp̄ca
lis pena: d̄ qbus plene in 3. parte sum.
Si sustinet i officij z bñficijs notorios
cōcubinos: quos d̄ post admoniti
onē: si nō dimittant etiā beneficio pri

uare grauit' peccat. Si pro alijs malis
z sceleribus manifestus nō punit i vsti
ris ludis tabernis aleis negocijs secu
laribus venatiōibus p̄ditiōibz z huius
modi. In his enīz nō puniendo videt'
male posse excusari a mortali: nisi ex
huiusmodi punitiōibz seq̄retur scisina
vl' magnū scādālū. di. i. c. vt p̄stitueret'
Si laicos sibi subditos notorios p̄cto
res quos p se nouit: vl' sibi p parochia
nos eorū denūciatos: vt adulteros vsu
rarios inimicitias manifestas exēcen
tes n̄ corrigit p cēsuras z alios modos
grauiter peccat nisi omittat: qz nō spe
rat' emēdationē: s̄ deterioratio ei'. Sed
tū hoc n̄ v̄ sufficiēter excusare: sed hoc
aliud: si timeret' grane scādālū i alijs:
di. 44. c. comestrationes. Si malas con
suetudines quas reperit in sua diocesi
n̄ nitit' auferre quātū pōt: vt vendere
labozare z huiusmodi in dieb' festiuis
n̄ cōicari semel i anno: z p̄fitei z hi'. tri
pudiare i eccl'ijs: permittē violari ec
clesiasticā libertatē: aut qz clerici p̄ue
niant p delictis vl' p debitis in iudicio
seculari: vl' ecclesiasticā imunitates: vt
qz extrahātur debitores vel malefacto
res p violētā d̄ locis sacris: z hi' i cast
bus nō cōcessis. debet enim prohibere
z si post admonitiones nolunt desiste
re excomunicare: z pro cōmissis iā pu
nire. alias peccat grauit' omittendo
ex timore: vel negligentia: di. 43. sit re
ctor vel doctor. **S**i fructus vl' red
ditus episcopat' sui male expēdit dā
do consanguineis suis: vel alijs non in
digentibus peccat grauit' z si distin
cta sunt ea que deputantur ad men
sam eius ab alijs: z si ea que erogare
debet clericis: vel ad reparationem

ecclesie: vel pauperibus dat cōsāguine
is vel alijs amicis sine pbabili idigen-
tia tenet restituere illa qā rapinā fecit
z similiter recipientes ab eo. Si vero
non sunt distincta hec bona cū intelli-
gātur omnia cōmitti fidei sue. ea q̄ su-
perfluit ad vsū suū: z familie sue ueni-
enter dē pauperib⁹ erogare: al' non dā-
do pauperib⁹ subtrahit. i. z. q. z. c. aurū
z. c. gloria epi. Tho. Si grauauit suos
subditos in indebitis collectis. Si fe-
cit clericos suos soluere collectas tal-
ias positas a domino temporali: vel
gabellas ad eius instantiaz. Si spō-
te ipse dedit absq; licentia romani pō-
tificis q; prohibetur. Si delicta cleri-
corū vl' laicorū: vt blasphemantium de-
um vel sanctos suffocantium paruulos
ex inaduertētia: z huiusmodi puniuit
magis pena pecuniaria ex auaricia: z
magis propter lucrum q̄ pro salute eo-
rum ad refrenandum. Si uisitauit
diocesim vel uisitari fecit magis pro-
pter lucrum q̄ propter animarū salutes.
Si alienauit bona episcopatus sui
sine licentia pape in casu indebito: in
quolibet horum est mortale. Si in-
ra aliarum ecclesiarum non seruauit
Si bona vacantū ecclesiarū sibi vsur-
pauit cū debeant successori reseruari.
Si iusta debita a predecessoribus
contracta ratione ecclesie non soluit.
Si fruct⁹ alicui⁹ bñficij ad tps acce-
pit vel partē ab eo cui dedit uult habē-
re in q̄libet horū ē rapina. Si non serua-
uit formā iuris circa manifestos vsu-
rarios: s; d̄ certa quātitate p̄tētus n̄ fa-
cta debita restitutioe f̄mittit sibi: z ad
sacra z ad sepulturā admittit. Si ier-
ta pauperib⁹ dispēdanda i vsū suū

cōuertit sine necessitate. Si sententi-
as excommunicationis d̄ facili propter
lucrum profert vel absolutiones. Si
permittit questuarios vel alios pronū-
ciare indiscretas indulgētiās z falsas:
quodlibet est mortale z graue. Si ex-
ptos: vt p̄dicatores fratres z minores:
heremitas s̄cti Angl. carmelitas ser-
uitas cisterciēses: z alios habētes p̄ui-
legia exēptiōis iniuste molestat nō ser-
uando eorū p̄uilegia: vel p̄ audientia
p̄fessionū: nō admittēdo sibi p̄ntatos
idoneos: s; m̄ c. dūdū d̄ sepul. vel sibi
retinēdo nimios casus: vel incōsuetos
vt quotidie habeāt ire ad ip̄s vl' ad ali-
um cogēdo: quātū ad id i quo sūt p̄ui-
legiati: vel eos ad iudicium trahendo
cū in nullo possit eos cōuenire nisi p̄
heresi peccat grauit. Si monasteria
monachorū vel monacharū nō exēpta
nō diligenter z honeste uisitauit: z eos
vel eas ad seruādū regulā induxit: de-
ponēdo abbates vel abbatissas: p̄ rela-
tione cū expedit habēdo curam d̄ ho-
nestate eaz: z q̄ nō habeāt familiari-
tatē cū clericis religiosis vel laicis p̄ui-
lēdo d̄ diligētī clausura z d̄ cōfessore
seculo doctor bone p̄ficiētie: phibēdo
ingressū simoniaciū: z cōmūia femina-
rū q̄ ibi sūt: z festa uana in cōsecratio-
ne eaz.

In iudicādo i foro p̄tētiōso.
Si nō tenuit vicariū peritū z
bonū: precipue qm̄ ex se nō ha-
buit debita sufficiētiā iuris
Si nō seruauit debitū ordinē iudicia-
riū. Si fuit acceptor p̄lōaz. Si dedit
iniquas s̄ctētiās dic vt. s. m. c. circa iu-
dices. Si nō seruauit debita formā iu-
ris i ferēdo sentētiās excommunicationis

66
suspensionis et interdicti: quia ultra peccatum mortale incurrit certam penam: de qua in 4. parte sum. precipue in causis matrimonialibus: quod esse cautissimum: et potius derosum circa diuortia. Si dedit licentiam domino temporalis vel iudici verberandi. vel ponendi in patibulo: vel incarcerandi vel alias puniendi clericos suos nisi in casu in quo essent incorrigibiles per eum: quia efficitur cum predictis excommunicatus. c. ut fame. de sen. exco. Reminere autem quod verberare manibus suis: nec tamen cum expedit per laicum: sed per clericum quod facere verberare clericum secundum iura: et a causis sanguinum quod abstinere ope consilio et mandato.

C Si hereticos diligenter non inquisiuit in diocesi sua: et puniuit secundum iura. Si testamenta et ultimas voluntates non fecit implere: precipue legata facta ad pias causas. **C** Si dispensauit in votis et iuramentis in quibus non potuit: vel si potuit non in discrete et sine causa rationabili peccatum est graue. **S** Si absoluit a sententiis a quibus non potuit: ut pape reservat: vel dispensauit in irregularitate de qua non potuit. Si exemplaris fuit in habitu non precioso: vel potius posito suppellectilibus non argenteis et curiosus in apparatu domus: et ornatu non seculari: in victu sobrio non conuiuiali nisi per pauperibus: in visitando ecclesiam: interessendo diuinis: et precipue in diebus festiuis: hec quod facere secundum iura in solennitatibus precipuis cantando missam: dicendo officium deuote non cursum: ordinando quod dicatur in ecclesia sua debite: frequentando officios priuatas: vacando lectio. di. 36. per totum: predicando si sciat: si nescit prouidendo gregi suo de predicatoribus utilioribus non curiosus et de confessoribus tenendo honestam

denotam familiam: sollicitus de eius salute vitando mulierum conuersationem sicut potest. In exitu de domo raro nisi ad ecclesias: sepe querendo et querendo consilia a suis dei quod possit suo gregi prouidere: adulationes ut venenum abhorreat: pater viduarum pauperum orphanorum et oppressorum existat: et causas eorum sine expensis expediti faciat. In iniuriis propriis non sit vindicatus: sed patientissimus: in verbo et gusto non subitus et iracundus: nemini multum familiaris nisi seruis dei: superioribus obediens: equalibus non inuidens: non gaudens de dignitate et honore: sedलगgens pro exteriori occupatione et plenis offensione: et si in omnibus diligenter se habuerit: nil deo acceptabilius. Si vero perfactorie et malemiliarius et damnabilis episcopi dignitate: ut dicit Augustinus. di. 40. c. ante omnia. **D**e prelatibus habes multa in 3. parte summe ti. si. per totum. **E**piscopi et supra concedentes vnam domum vsurariis manifestis alienigenis ad senus exercendum sunt ipso facto suspensi: extra de vsu. c. quia. li. 6. Similiter si permittunt quod huiusmodi vsurarij alicuius exerceant senus in terris eorum subiectis iurisdictioni nisi infra tres menses expulerint eos suspensi sunt: ut in dicto. c. quia. de vsuris li. 6. **Q**ui se gerit pro papa electus a minori parte quam a duabus partibus cardinalium est ipso facto excommunicatus. Et similiter cardinalis qui presumpserit nominare tales papam: et similiter omnes alij qui talem reciperent pro papa: extra de elec. c. licet. li. 6.

Omnes clerici et religiosi ac laici siue familiares curie: siue alij qui aliquod pactum

fecerint: vel aliquid magnū v^l parūz
pmiserint: v^l pmissione rēperit ex pa
cto vel pmissione occulta vel manife
sta dederint: vel receperint qd magnū
vel parūm p aliqua iusticia vel gra
tia pro se vel alio in causis iudiciarijs
vel litteris apostolicis: z quibuscunq;
modis ab apostolica sede obtinendū
ipso facto sūt excoīcati: In extranagā
ti Bonifacij octauī: cui⁹ absolutio pa
pe referuat. hec habent locum ī curia
romana. Jo. an. z Anto. d^o butrio eaz
allegat.

De absolutiōe z pnie iniūctiōe. c. 16.
Postq^{ue} vero penitēs dixit ex se
peccata sua siue ex interroga
tiōe p^{re}ssoris interrogātis pec
cata sua vt debuit: tandē cōcludat: In
istis peccauī: z in multis cogitatiōe de
lectatione: locutione: opere: z omisiōe
vel aliquo d^o huiusmodi: de quibus di
co meā culpā. Cōfessor vō interroget
eū: si sit talis de quo non dubitetur qz
tūc superflūū z irrifibile. Si ipse do
let de omnibus peccatis venialibus z
mortalibus confessis: z si pponit firmi
ter ab illis abstinē: seu ab omnib⁹ mor
talib⁹. Si vero talis habet aliqua resti
tuere: vel famā vel res vel pro iniuria
satisfacere: z huiusmodi: si est paratus
facē q^{ue}ritus pōt absq^{ue} dilatiōe aliqua
que restitutio q^{ue}o faciēda sit: z quo
ordine quo ad certa z icerta: vide i. z^a
parte summe ti. d^o restitut. per totum
q^{ue} si dicat se nolle istud facere: vel non
posse: cū tū possit non est absoluendus
Tho. vt dicit. z^a. q. 3^a. c. tunc v^{er}a pōt
tū sibi dici: Miseriatur tui: zc. sed nll^o
modo: Ego absoluo te. Pōt etiam ei
iniūgi aliqd bonū faciendūz nō tamē

in penitentiā declarādo sibi hoc q^{ue} in
fructuosa sit talis confessio ei z sine re
missione peccatorz: d^o pe. di. 5^a. c. fallas
Sed si paratus est facere omnia ad q^{ue}
tenetur: tūc si esset aliqua excoīcatiōis
sua ligatus: si nō potes eūz absolvere
ab illo remitte eum ad ep^{iscopu}m: seu ad ali
um qui possit absolvere: vel tu vadas
ad procurandum absolutionem p eo
z cū est absolut⁹ ab excoīcatiōe postea
tu eū absolue a peccat⁹ z nō p^{ri}o. Tho.
Si aut^{em} potes eū absolue habēdo ī h^{oc}:
spēalē auctoritatē: si nō absoluiſti eūz
in p^{ri}ncipio q^{ue}o decētius fuit: nec tamē
ē multa vis si fiat in fine cōfessiōis dū
mō fiat aū absolutionem a peccat⁹: ab
solue eum per hunc modum vt infra.
Primo exigēdū est ab eo iuramētū
vt sit paratus stare mandatis ecclesie
que illi fient p illa causā: quo iuramē
to p^{re}stito iniūgat ei hoc. i. si icidit fa
ciēdo q^{ue} aliquē canonē pponat nō am
plius facere q^{ue} illū. Si v^{er}o p offensa: v^{el}
damno facto in aliū pmittat satisfacē
q^{ue}tū pōt: z hoc facto denudatis hume
ris cōfessor seu absoluens cum disci
plina vel virga percutiat eum dicēdo
psal. Miserere mei deus: vel aliū psal
mū p^{ri}ncipalem dando ictum p quolibet
v^{er}su. postea vō gl^{ori}a p^{ri}o: z sic erat finit⁹
subiungit. lyriel. chrisel. lyriel. P^{ro}
noster. z ne nos. v. Saluum fac seruūz
tuum. R. deus meus sperantem in te.
v. Esto ei dñe turris fortitudinis. R. a
facie inimici. v. Nihil proficiat inimi
cus in eo. R. z fili⁹ iniquitatis nō appo
nat nocere ei. v. Dñe exaudi orationē
meā. R. z clamor meus ad te veniat.
v. Dñs vobiscū. R. z cum spiritu tuo.
Oramus.

Deus cui ppriū ē misereri semp ⁊ par
cere suscipe deprecationem nostrā ⁊ ⁊
hūc famulū tuū quem snia excoīcatio
nis ligatum tenet miseratio tue pīa
tis absoluat per christum. d. n. auctori
tate omnipotētis dei ⁊ beatorū aposto
lorū Petri ⁊ pauli ⁊ dñi pape: vel ar
chiepi vel epi mihi concessa ego absol
uo te ab hoc vinculo excoīcatōis quā
incurristi ppter iniectionē manus vio
lente i clericū vel religiosū: vlt ppter in
gressū in monasteriū monialiū in casu
nō cōcesso ⁊ huiusmodi. Et si plurib⁹
sentētijs est ligat⁹: est dicendū totiens
ego absoluo te ab excoīcatione quā
incurristi ppter talem ⁊ talem causā ⁊
si pluries ppter eandē causā dicendū ē
totiens quotiens incurristi: toties ego
absoluo te ⁊ restituo te sanctis sacra
mentis ecclesie ⁊ cōioni ⁊ vnitati fidei
um: In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus
sancti amē: verberando eū vsq; amen.
Ad tñ q̄ ista forma q̄uis debeat ob
uari: vt ex d. sen. ex. c. nup. nō tamen est
ita necessaria quin simplici verbo fie
ri posset fm̄ De. d. pal. ⁊ Jo. de lig. Si
cut ergo excoīcatio ferri pōt simplici
verbo q̄uis non debeat fieri: sic ⁊ abso
lutio. extra d. regl. iur. c. omnis res. s.
quando fieret huiusmodi absolutio in
publico: vt erga mulieres: forte tunc ef
set omittenda huiusmodi verberatio:
ne denudetur peccatum. ¶ Si vero q̄
propter rem ablatam alteri esset excoī
catus q̄uis restituerit: non tamen est
absolutus: nisi iudex q̄cōtulit sentētiā
eū absoluerit: ⁊ hoc declarāduz est per
sonis post absolutionē ab huiusmodi
vel si nō ē aliqua snia ligatus si habet
aliq; casus peccatorū epō reservatorū

de quibus nō potes absolue: nihilomi
nus absolue eum ab illis a quibus po
tes sub hac forma. Si teneris aliq̄ vin
culo excoīcationis minoris ego absol
uo te ⁊ restituo sanctis sacramentis ec
clesie: In nomine patris ⁊c. Misericordi
am te absoluat: ⁊ ego auctoritate q̄ sū
gor absoluo te ab omnibus peccat⁹ tu
is: a q̄b⁹ possū te absolueri: In nomie
patris ⁊c. Peccata vero a quibus non
pōt eū absolueri exprimat ei imponēs
vt habeat recursū ad ep̄m vel ei⁹ vica
rium ppter huiusmodi absolutionem
⁊ dicat ea sibi in confessione: vlt si esset
simplex ⁊ nesciret ita bene exprimere
factum suum scribat confessor in cedu
la illud: vel illa si sunt plura: vt illā pō
tet penitens episcopo vel eius vica
rio sub hac forma vlt simili: Latozem
vel latricem pñtiuz pro homicidio vlt
incestu tali gradu ⁊ huiusmodi com
misso absoluenduz vestre paternitatī
transmitto: vt absolutionis beneficiuz
ip̄dendo ⁊ ei salutarē pñiam iūgēdo
ipsam sancte ecclesie recōciliētis: q̄ si
ep̄s vel vicarius remittat eum ad p̄fē
sorē ip̄m auctoritate illius itēz absol
uat ab oībus: ⁊ iponat pñiam p illo p
quo nōdum imposuerat: ⁊ cautuz red
dat illum ne illam cedulam alteri le
gendam tradat: vel etiam ipse confes
sor si potest vadat pro eo ad episcopuz
pro auctoritate: si sibi velit dare. ¶ Si
vero ille non habet casū de reservatis
vel si habet ⁊ cōfessor pōt de omnibus
absolueri premissa absolutione ab ex
coīcatione minori: ⁊ alijs vt supra: Mi
sereatur ⁊c. Filius dei ⁊ cetera. Ego
auctoritate qua fungor absoluo te ab

omnibus peccatis tuis. In nomine pa-
tris zc. z faciat tunc signu crucis cum
dicit in nomine: sup illu. nec est necessa-
ria manus impositio super penitentez
immo nec decens fm tho. precipue su-
per mulieres. magis enim decet signa-
tio crucis: z postea addat: Passio dñi
nři iesu christi: z merita beate Marie
virginis z oium sanctoru z sanctarum
dei merita: z quicquid boni feceris: vl'
pponis facere: z mala que sustinebis
sint tibi in remissione omniu peccatoru
tuoru: que verba nō sūt omittēda qz sūt
magne utilitatis. scilicet omnia huiusmodi
cū habeāt vim satisfactiōis ex virtute
clauu. z sic magis valēt. Tho.

De pñia iniungenda penitenti.

In iniungēdo vō pñiam penitē-
ti hoc maxime attendendū est
fm omnes: vt scz talem des q
credas eū oīno pficere quātūcūqz sit
magnus peccator: z fm Chrylino. me-
lius est ī huiusmodi reddē rationē de
nimia misericōdia qz d nimia iusticia
z 6. q. 8. c. alligant. Dando etiā libera-
tem qz cum vna die omittit. scilicet orationē
iniūctā: vel ieiunium possit in alia die
supplere. Si vō dubitat d aliquo: ne
faciat pñiam: puta ieiunium: dicas qz
faciat loco ieiunij elemosynā vl' aliud
Orationes vero personis que de facili
solent reciditare in mortali: raro dan-
de sunt: vel per paucos dies dande sūt
Ieiunia vō elemosyne z peregrinatio-
nes z huiusmodi possunt dari per plu-
res dies: qz huiusmodi etiā si fiant in
mortali non sunt reiteranda: qz valent
qstū ad effectū quem post se relinquūt
post expletionem in satisfaciente cū qz
reuerit ad grām. Tho. Querendum

est etiam a penitēte si potest vel dubi-
tat facere penitentia sibi datam: quia
tunc non esset danda: vel commutan-
da vel remittenda esset. **D**ecidēdū
est etiam peccatoribus magnis sz ho-
sti. qz fm regulas ecclesie taxatas. zc.
q. i. c. predicandum. pro quolibet mor-
tali esset septēnis pñia iniungenda. z iō
non credat peccata sua leuia: quia par-
ua datur ei pñia: quia hoc fit ne eam
dimittat: qd esset ei mortale: z oportet
ret ei cōfessionē iterare si esset oblitus
eius. Potest etiam admoneri qz faciat
aliquod memoriale de penitentia sibi
iniuncta vt melius illius recordetur: z
si obliuisceretur qz ad te reuertat: vel
si nō pōt bñ facē illā tu commutabis eā si
bi. Si vero postea recordat d aliq pec-
cato criminali: quo tūc fuit oblit: si pōt
tui habē copā reuertat ad te qz quis nō
sit ei necessariū: vel vadat ad aliū: nec
tenetur nisi tū illud dicere. **S**i habz
vota que nō pōt implere vel dubitat: si
tu habes in hoc specialem auctoritatē
dispensa: vel potius in aliud piū cōmu-
ta. si vero non habes auctoritatem re-
mitte eum ad epm vel eius vicarium.

Cave etiā ne iniungas pñiam p quā
fiat preiudiciū alieno iuri: aut p quāz
detur occasio ruine spūalis alicui: aut
p quā possit manifestari alteri pecca-
tum occultum. **C**ōfessū aut qstū potes
studeas ad cōtritionē inducere verbis
siue añ siue ī processu: siue p cōfessioz
vt non dicat peccata sua qz si fabulas sz
cū detestatiōe: z vt ait Augu. Caute z
astute aliqū interrogando que credit
illū ex verecūdia occultare. Circa vō
turpia z carnalia peccata nō descēdas
nimis ad particulares circumstantias

postq̃ habet spes sufficiens peccati: et huiusmodi a remotis interrogādo ne addiscāt homines malicias et peccata que nesciunt. **Tho.** Admonendū eum super omnia: vt vitet malas societates frequentet cōfessionē: audiat sepe verbū dei: q̃rat orationes et participatōes bonorū que sunt in religionibus: et indulgentias.

De infirmis. c. 17.

Circa infirmos sic agendum ē. Aut enim talis est in periculo mortis: aut nō. dico autē periculū mortis nō solū q̃ in extremis cōstitutus: sed q̃ frequēter contingit homines mori ex illa infirmitate: et medici dubitat. In tali casu pōt q̃libz absolui a quolibet sacerdote d̃ quolibz peccato: et a quolibet s̃cia absq̃ alia licentia cū periculū est in mora. Talis ei infirmus aut iam amisit loquelā ṽl vsū rōnis: puta q̃ iam freneticus: aut non et in p̃mo casu si bene ṽnebat: vt bon⁹ fidelis: et frequentabat p̃fessionem cōiōnē et huiusmodi: si petierit sacramenta q̃uis ex insperato et talia acciderit. Vel etiā si malus et obstinatus diu p̃seuerans in peccatis: et diu non confessus: si petijt sacerdotez vt confiteretur et ostēdit se velle facere omnia que d̃z et interea factus est mutus ṽl frenetic⁹ et periculū ē in mora debet p̃suppōi p̃tritus: et faciēte aliquo p̃fessionē generalem p̃ eo sicut fit in populo sacerdos faciat absolutionē ab omni s̃cia et peccato: et pōt iniungere circūstantib⁹ aliq̃d p̃ eo faciēdū vel heredibus aut p̃sāguineis pro eius aīa si volūt acceptare. Deinde d̃z dari eucharistia a p̃prio sacerdote seculari: quāuis n̄ sit p̃fessus

q̃ non potuit: vel ab alio sacerdote seculari: non aut religioso: si non habuit licentiam a proprio sacerdote vel ep̃o al̃s ipse religiosus incideret in excōicationē papalē in hoc casu. et hoc ṽx ē nisi timeret d̃ expuitione ṽl vomitu eius: q̃ tūc nō deberet sibi dari eucharistia: sed extrema ṽctio tūc: imo etiā si nō potuit cōicāre: q̃ si p̃pter frenesim nō permetteret se ṽngi: pōt ligari: et sibi violenter dari. Atq̃ tibus aut infirmo d̃z credi si perhibet testimoniu q̃ petierit confessionem: et ostenderit si gna cōtritionis. Si aut non est diu cōfessus: vel quia notorius peccator icurrit subito amentia et mutitatem: ṽl infirmitatē: nec p̃us nec p̃ostēdit signa cōtritiōis nil ei dari d̃z nec sacramenta: nec ecclesiastica sepultura. Si ṽo nec loquelam amisit nec amentia icurrit: d̃z ab eo exigi pura confessio peccatorum plus et minus s̃m q̃ patit̃ ips. Nam si est in extremis d̃ principalibus ē interrogandū p̃maxime iducēdo eū ad cōtritiōnē cū spe venie. sed si non est ita i extremis: et vellet facere g̃nalem cōfessionem de tota vita sua sicut multi infirmi fecerūt: quāuis nō sit necessariū d̃ his q̃ rite al̃s cōfessus ē iterare p̃fessionē: admittēda est: et tandem absolutio impendenda ab omni s̃cia excōicationis et ab oī peccato mō supradicto i c. p̃cedēti: ita tñ q̃ si ligat⁹ ēēt aliqua excōicationē a qua p̃fessor ex illud periculum nō potuisset absoluere: d̃z ei iniungi: q̃ si euadat infirmitatē q̃scitius cōmode pōt p̃ntet se ei ad quē ordinarie spectabat absolutio illius excōicationis. al̃s si nō faceret reincidēt i eādē excōicationem: ex de sen. ex. c. eos. li. 6.

b

Sed si erat detentus aliquo peccato d
casibus epō reservatis: non oportet q
iniungat ei q post sanitatē ad epm va
dat p absolūtiōe: quia ad illud non te
netur: sed sufficit sibi illa absolūtiō.

Nota tñ q si talis esset vsurarius pu
blicus nō pōt talis admitti ad confessiōz
cōmunionē: r ad alia sacramenta: nisi
facta pñs cautiōe d restōne vsuraruz:
vel pmissiōe ab heredibus d hi: r si in
casu q amisisset ipse loquelā: vñ vsur
rōnis ostēdat p signa cōtritiōis s3 for
mā iur q habet i.c. quāq de vsur. li.
6. His peractis non est pñia i firmo in
iungenda: qz eam facere nō posset: s3 i
notescēda: vt dicit. 26. q. 7. c. ab infir
mis. declarando sibi: talem tibi darem
pñiam si esses sanus: quauis deberes
facere multo maiorem fm regulas ec
clesie: sed qz nō potes mō: cū eris sanus
facies hoc vñ illud: vel venies ad me r
tibi dabo. Istud tñ vltimū nō videtur
securum: qz raro reuertuntur p pñia.
Si vero deus aliter d te disponderet: di
mittas pro anima tua tñ pro pñia.

Pōt etiā iniungi amicis vñ s3 agui
neis aliqd p pñia: si vterq3 acceptat: r
si credatur q satisfaciēs sit i statu grē
super omnia enim auisandus est: vt si
d3 aliquid alicui: vel rōne maleficij vñ
contractus: vel depositi: vel aliter de
claret bñ vt nō discedat cum alieno ab
hoc seculo: ne in eternum damnetur.
Et d restitutiōe r legat ad pias cau
sas: p aīa sua ita dispōat q cito cogā
tur executores expedire r nō plōngare
sicut sepe r quotidie faciunt: q si nolet
sufficienter disponere de restitutione
fienda non est absoluendus. **E**xhor
tandus est autem ad contritiōē siml

r confidentia: diuine misericordiē ex
emplo latronis r merit passiois Chri
sti. Si autē haberi non possit copia sa
cerdotis quauis bonum sit haberi in
hi periculis i mari: v3 bello: vñ i firmi
tate: vel morte violenta laico confiteri
tñ nō est necessarium: quod si fiat: r q
euadat: tenet talis iterū de illis omni
bus peccatis confiteri: qz non habebat
ille clanes ecclesie. Si vero infirmus
non est in periculo mortis si habet ca
sum excōicatiōis: vel peccata referua
ta epō d3 cōfessor ire vel mittē ad epz
si pōt p auctoritate hi: tñ mō tali q n
pdat peccatorē: nisi prius ille sibi de
derit licētiā nominādi eū. Si vero in
firmus h3 indulgentiā in articulo mor
tis a papa appropinquāte morte sic p
fieri absolūtiō post oīa supdicta p di
cta indulgentia.

Forma absolūtiōis i articulo mōt
Mereatur tui x. Auctoritate
dñi nri iesu Christi: r beatorz
apłoz Petri r Pauli r dñi
nostri pape. **M**. r sancte romane eccle
sie: in hac parte tibi concessa spēalit r
mibi commissā: cēdo r do tibi plena
riā indulgentiā r remissionē omnium
peccatorz tuoz: de qbus ore confessus
es. **N**ota hic an melius sit dicere d
qbus mō cōfessus es: an d quibus ore
confessus es r corde cōtritus: q non cō
misiisti sub pretextu istius indulgentie i
quantū clauē ecclesie se extendūt: que
quidem plenaria indulgentia sit tibi i
augmētū virtutis r grē: r acq̄sitiōis vi
te eterne. In nomine patris r filij r spi
ritus sancti. Amen.

Forma absolūtiōis ab excōmuni
catione minori.

67
Ego te absoluo a vinculo ex-
coicationis: quā incurristi par-
ticipando cū excoicatis i casta
nō cōcesso in loquela: in cibo: vel potu
z hi: z restituo te sanctis sacramentis
ecclesie: In nomine patris: z filij: z spi-
ritus sancti: Amen. Nota vero qd i ab-
solutione ab excoicatione maiori d3 p:
exigi iuramentū: vt. s. iuret stare mada-
tis ecclesie: q. s. fient ei ab absolvente p
tali materia: quo facto imponi ei de-
bent mandata rōnabilia: vt satisfaciāt
ei quē leſit: vl' dānificauit si potest: si tñ
p hi? est excoicatus: precipue ei iniun-
gendū est: ne amplius veniat ptra illuz
canonē: vl' si fuit excoicat? ppter verbe-
rationem clerici: nō amplius verberet
Secundo exutis humeris absoluedus
d3 verberari cū virga dicēdo psalmū:
Miserere mei deus: vel aliū psalmum
penitētiālē ad quēlibet vsū dādo vnū
ictū. Postea subiūgat pñr: Et ne nos
Saluū fac fñū zc. put paulo an. s. nota
tū ē. Deus cui pñrū ē misereri zc. tā dē
habēs auctoritatē absoluat sic dicēdo:
Auctoritate omnipotētis dei zc. put. s.
plene dictū est.

Forma absolutiōis a peccatis excoi-
cationis minoris.

Si teneris aliquo vinculo excoi-
catiōis: vl' participationis a q
posſū te absolueri: ego absol-
uo te: z restituo te sanctis sacramentis
ecclesie: In noīe prīs zc. Dñs nñ Iesus
Christus te absoluat: z ego auctoritate
q fungor absoluo te a peccat tuis: In
noīe prīs. Omnia bona que feceris vl'
facies: z quicqd pateris vl' patieris: sit
tibi in remissione pētoz tuoz oīuz z i
augmētū grē z pmiū vite etne. Amen

Forma sacramēti baptisimatis.

Ego te baptizo In no. pa. z fi.
z spi. san. Amen. Tho. in. 4.
ego z amen nō sūt d substantia
sacramenti: tñ dici debēt ex statuto z
psuetudine ecclesie. S3 si dubitat si es
baptizatus non te baptizo. Si non es
baptizatus ego te baptizo In noīe pa-
tris z filij z spās sancti. Amen.

Forma cōsecratiōis seu chrisimatis
dāde p epm.

Consigno te signo cruci: z chri-
simo chrisimate salutis: In no.
pa. z fi. z spi. san. amen. In frō
te detur: z cū chrisimate consecrato ab
epo. Tho. in. 4.

Absolutio a peccatis.

Ego absoluo te a peccatis tu-
is In noīe patris z filij z spi.
san. amē. oīa vero alia sunt ad
hñ esse. Tho.

Forma extreme vñctiōis: z pmo ad
oculos.

Per istā sanctā vñctionem z su-
am pijsimā mīaz parcat tibi
dñs qcquid p visuz deligisti s3
ordinē fratp predicator. vl' sic s3 cleri-
cos seculares: quicqd vicioz oculo de-
liquisti. Inungo oculos tuos isto oleo
sanctificato In no. pa. zc. Tho. in. 4. s3
seruāda ē prior. s. Gregoriana z sien-
da est vñctio in sex locis corporis ad-
minus. Primo in vtrisq; oculis dicen-
do vt. s. Secūdo in vtrisq; auribus di-
cendo per istā zc. vt. s. ad illud: quicqd
z exinde sic deliquisti per auditum vl'
aurium vicio deliquisti. Tercio i nari-
bus dicēdo per istā zc. quicquid deli-
quisti per odoratum: vel nariuz vicio
deliquisti. Quarto i ore clauso dicēdo

b z

per istam ꝛc. quicqd per gustū deliqui
sti: vel quicqd oris vicio deliquisti.

¶ Quinto i vtriusq; manibꝰ ab intro in
palmis dicēdo p istam ꝛc. quicqd deli
quisti per tactū: vel tactus vicio. Se
xto in pedibus ambobus i parte supe
riori dicēdo p istā ꝛc. quicqd deliquisti
per gressū: vel incessū: vel recessū: vlti
mū vicio deliquisti. Clerici seculares ad
dunt septimum ad lūbos: que fieri dꝛ
vbi est cōsuetudo: lꝛ nō vtatur ordo p
dicatorum erga fratres: ꝛ fit i renibus
dicēdo per istā ꝛc. quicqd lūboꝝ vel p
carnis viciū deliquisti: ꝛ dū sūt vinctōes
dicātur hec vba semel tm̃.

¶ Forma psecratiōis corporis Christi.

Hoc est fm̃ Tho. in. 4. Hoc est
enī corpus meū: enim tamē n̄
ē d substantia psecrationis: ni
hilominꝰ tñ nō dꝛ omittit: al's peccaret
mortaliter.

¶ Forma cōsecratiōis sāguinis.

Hic est enī calix sanguinis mei
nouī ꝛ eterni testamenti: my
steriū fidei qꝰ vobis ꝛ p mul
tis effūdet i remissiōem peccatorum.
Omnia ei vba hec sūt d substantia cōse
cratiōis preter ei fm̃ Tho.

¶ Forma ordinū i primo.

Qui cū sūt. ꝛ fm̃ Tho. quilibz
bz formā suā. Sciēdum ē fm̃
Tho. in. 4. qꝰ tē iprimitur cha
racter seu recipit ordo cū porrectum
instrm̃ illius ordinis tanqꝰ māz ab epō
dicēte formam illius ordinis tāgit ma
nū ordinātis ad illū ordinē.

¶ Forma ostiarij.

Tlis qꝰ ordinātur ad hunc or
dinē tradit ep̃s clauē ecclesie
dicēs: Sic agite q̃si reddīturi

deo rōnē p his rebus qꝰ his clauibꝰ re
cludūt. Archidiaconus vero ostiū ec
clesie facit illos tangere.

¶ Forma lectoratus.

Hic tradit ep̃s codicē de quo
lecturꝰ vba: sicut pp̃he: vt mis
sile: vel eplariū librum dicēs
Accipite ꝛ estote vbi dei lectores ha
bituri: si fideliter ꝛ deuote impleueritis
offm̃ vestrū: partē cū his qꝰ vbi dei ab
inīcio ministrauerūt.

¶ Forma exorcistatus.

Hic tradit ep̃s libellū i quo
scripti sūt exorcismi: vel illū
vbi exorcizat aqua benedicta
vel aliū dicēs: Accipite ꝛ cōmendate
memorie: ꝛ habetote ptātem iponendi
manū sup energumēnos: siue baptiza
tos siue cathecumēnos.

¶ Forma acolythatus.

Hic tradit ep̃s ceroferariū
i. candelabꝝ dicēs: Accipite
ceroferariū cū cero: ꝛ sciat
vos ad accedenda luminaria ecclesie
mācipatī. Accipiat etiā viceolūz vacu
um ab archidiacono dicēte epō: Acci
pite viceolū ad effūdēdū vinū ꝛ aquaz
i eucharistiā sāguinis Christi.

¶ Forma subdiaconatus.

Hic datur calix vacuus cū pa
tena ab epō: ꝛ viceolꝰ cū aqua
ꝛ manilli. i. bacili ꝛ manuter
gio ab archidiacono dicente: Videte
cuius ministeriū vobis traditur: ꝛ iō
si vsqꝰ nunc fuistis tardī ad ecclesiam
amodo debetis esse assidui. Si vsqꝰ nē
fuistis somnolenti: amodo vigilēs. Si
vsqꝰ nūc ebriosi: amodo sobrii. Si vsqꝰ
nūc inhonesti: amodo casti. Oblatiōes
que veniūt in altari panes ppositiōis

appellant: d' ipsis oblationib' tñ de-
bet poni in altari quantuz possit ppl'o
sufficere ne aliquid putridū i sacrario re-
maneat. Palle vero q' sunt in subtrato-
ria altaris in alio vase debent leuari.
In alio corporales et palle. Ubi autē
corporales lote fuerint nullū aliud in-
teamen ibidē d' leuari. Ipsa autē aqua
d' in baptisterio mergi. Ideo admo-
neo ut vobis exhibeatis ita: ut deo place-
re possitis.

Forma diaconatus.

Hic tradit eps libz euangeli-
orū dicēs: Accipite potestates
legendi euangeliū in ecclesia
dei tā p viuis q' p defūctis. In nomine
dñi amen. Itē eps ponit manus super
caput ei' dicēs: Emitte i eū quēsumus
spūm sanctū etc. Itē dat ei stolā dicens
Accipite stolā: ut p' in pontificali. In
datione tñ euāgelioz libri fm Tho.
character imprimi.

Forma presbyteratus.

Hic tradit calicē cū pate-
na preparata. i. cū vino in cali-
ce et hostia i patena: al' nō re-
ciperet characterem s'z Tho. Si nō eēt
preparata dicens: Accipite p'tatem of-
ferre sacrificiū deo missāq' celebrare
tam p viuis q' p defūctis. In nomine
dñi amē. Itē ab epō imponitur man'
sup ordinandum et oēs sacerdotes cō-
eo ibi pñtes dicente ipso epō: Oremus
dilectissimi dñi etc. ut in pontificali.

De de tarantasio dixit q' in inpositio-
ne manū imprimat character. Primū
tñ verius est: et cōius fm Tho. i. p' por-
rectiōe calicis preparati. itē iungunt
manus sacerdotis: cū ordinat ab epō:
dicēte: Consecrare et sanctificare etc.

Itē aptat sibi stolā super humeros di-
cēs: Accipite iugū dñi etc. Itē vestit eū
cū casula. i. planeta dicēs: Stola inno-
centie etc. Itē q' si p'mū fuerit omis-
sū. i. porrectio calicis preparati totū d'
itēari quasi nihil sit factū. Si vō istud
fuerit obseruatū: et aliquid de predictis
alijs fuerit omisū: nullo mō d' iterari
ordinatio: s'z qd omisū est d' suppleri
ab epō i alia ordinatiōe: et interim non
celebret.

Forma sacramēti matrimonij.

Non est determinata. Est autē
forma illa expressio consensu p
vba vnius in alterz iugum: ut
accipio te in vxorē: vel accipio te i vi-
rū. v' cū iterrogat: si vult talē i vxorē
vel viz: et rñdet q' sic. v' si loqui nō po-
test per scripturā: v' alia signa expri-
mentia consensum.

Explicat tertia pars: et p cōsequens
tot' tractat' siue sūmula d' cōfessore: cū
iterrogatiōibus fideis Reuerēdissimi
fr̄is Antonini Florentie archiepi. Cuius
dē incipit. c. i. de restitutiōibus in gene-
re in quo ponitur. 20. manus rapien-
tiū: quarū q'libet h'z quinq' digitos seu
modos: et sic sunt cētuz modi i quibus
fit restitutio v' erogatio: ut p' i 2ª par-
te summe tñ.

O p'ma manu fene-
ratoria pōt intelligi
illud quod habet
Apo. i. 7. Vidi mu-
lierē sedentem sup
bestiaz coccineā. i.
diabolum habētē i manu eius poculū
aureū. Hec mulier est cupiditas que

in manu. i. in opere vsure habet diuiti
as quas fitit: sed non extinguitur eius
fitis: sed solum delectatur in videndo.
hec autem quinque modos sicut man
habet quinque digitos. Et primus est in
pignozibus: quando. s. quis pro mutuo
alteri facto recipit pign^o ab eo rei mo
bilis: vt vestimentuz: seu lucz equi: seu
huiusmodi: aut immobilis: vt possessiōez
ex qua capit fructum seu lucrum non
cōputans in sortem: quod vsura est: ni
si in casu cum gener a socero: quousq;
habeat ab eo dotes sustinēs onera ma
trimonij accipit possessionem ab eo in
pignus: extra d^o vsuris. c. salubriter. Et
d^o hoc diffuse in 2^a parte summe ti. i. c.
Secundus digitus seu modus est i
depositionibus: cum. s. quis deponit pe
cuniam apud mercatorem: vel cāpso
rem vt vtatur ea: saluo tamen capita
li suo: et cum intentione principalit^r ali
quid percipiendi vltra sortez: nulla ta
mē facta pactiōe sup hoc: etiā vsura ē
i. 4. q. 3. si fenerauis. et d^o hoc i 2^a par
te sū. ti. i. c. **T**ertius modus i emptō
nibus et vendit^r. cū. s. vendit^r merces vl
tra iustū precii: rōne dilatiōis tps in
soluēdo p^ociū: et hoc i se rē illā itēdebat
seruare i futurū qn tū quātū vēdit vel
plus sperabat valiturā. Silit^r qn rē
emit minus iusto: eo q^o anticipat tps
solutiōis p^ociū aq; recipiat mēcē: vt
puta tpe verⁱ triticū recolligēdum. Et
h^o nisi dubiū esset vtz plus minusue
sit res illa valitura: d^o hoc extra d^o vsu
ris. c. in ciuitate. et c. nauiganti. Et d^o h^o
diffuse in 2^a parte summe ti. i. c.
Quartus in cāpsiōibus: et fict^r asse
curatiōibus: vt in cambijs q^o dicūt p
venetijs: et cambijs q^o sūt i romana cu

ria p bullis: q^o sunt vere mutua cū vsu
ra: et cum ipsemet sibi satisfactor sum
latus et verus mutuatoz est: ar. i. 4. q. 3. c.
pleriq;. Et de hoc in 2^a parte sum. ti. i.
c. **Q**uintus i mutuis cū expressis lu
cri pactionibus siue in pecunia siue in
operibus siue i alijs q^o p^ocio pnt estiari
ar. i. 4. q. 3. c. putāt. et d^o h^o i 2ª pte sū. ti. i.
c. **M**anus raptoria est que manife
ste rapit aliēa manu violenta. i. rapto
ria eripit pauperēz. s. deus. Thobi. 15.
et habet. 5. digitos seu modos. **P**ri
mus consistit in vsurpatis dñjs ciuita
tum: castroz: et villaz: ex quib^o omne
emolumētū qd inde percipit rapina ē
Secūds ē i tallijs iustis: qn. s. dñs
ciuitatis imponit collectas vltra debi
tum cōsuetudinis vel statuti: s. vicia i
debita operaz exigit: et nō sōluit eis d^o
labore: vel si ciuias ē libera qn nō p ra
ta iponūt ciuib^o: s. nimis aliqs grauāt
Tertius ē in pedagijs et gabellis il
licitis: qn. s. imponūt dñi terraz vl ci
ues noua pedagia sine lñia pncipis: vt
ēt si antiquata: vel noua cū lñia nō ser
uant vias suas cū tñ possent.
Quartus i latrocinijs terrestrib^o vl
maritimis: vel piratis: q^o discurrunt p
mare predando ex naufragio etiam i
mare proiecta sibi accipere ad rapi
nam pertinet: vel etiam de represalijs
illicitis: de quibus in 3ª parte ti. 2. c.
Quintus i personis capiēdis et vēdē
dis q^o libē sūt seu chāstianēnā et si pa
gani vel sarraceni capti in bello iusto
efficiātur sui capientū: vñ et vēdi pnt
vt serui: et emi: nō tñ chāstiani. debēt q^o
ista restitui si pnt: vt dicit Aug. i. 4. q.
6. c. si res. d^o his habes in 2ª parte sum.
ti. i. c.

Manus furator:ia est cū q̄s accipit oc-
culte aliena nesciente dñō. **Apo.** Qui
furabat iā nō furer: s; magl opet ma-
nibus suis. Sur videt opari manibus
alienis inquātū accipit lucz d manib?
alienis: et hec manus hz. 5. digitos.

Primus ē i iuentoz detētiōe: qñ. s.
q̄s res alterius inuētas q̄ nō habētur
p derelicto sibi retinet. i. 4. q. 4. c. si qd
et d hoc habes in. 2. a parte ti. i. c. **S**e-
cundus est in illicita p̄scriptiōe: qñ. s.
q̄s p̄scribit aliena mala fide: sciens. s.
illa esse aliena: nec aliquo iusto ti. ha-
buisse. c. possessor. d re. iur. l. in. 6. d hoc
habes in. 2. a parte sum. ti. i. c. **T**erti-
us est in rei pignorate cōmodate vel de-
positate vsu. s. qñ dñs rei non consentit: et
tenetur d vtilitate ide habitata: et si amit-
teret ex culpa sua tenet reddere. **Rai.**
d hoc in. 2. a parte sum. ti. i. c. **Q**uartus
in occulta rerum vsurpatione: siue h?
fiat a filijs de rebus parentum: siue ab
uxore de rebus viri ipso nesciente: siue
a seruis d rebus dominorū suorū: a di-
spensatoribus de rebus patronorū suo-
rum: siue a discipulis d rebus magis-
trorū suorū: siue ab extraneis d reb?
aliorū: etiam si hoc facerent dando in-
de elemosynas pauperibus: nisi in ex-
trema necessitate p̄stitut. l. 4. q. 4. c. for-
te. de hoc in. 2. a parte ti. i. c. per totum.

Quintus in religiosa appropriatio-
ne: qñ. s. religiosus aliquid recipit: vel
nesciente prelato suo: vel alteri dat p-
pinquo: vel extraneo: vel cuius occultat
et vt propria retinet acquisita per eum
vel data non paratus superiorē libere
assignare. i. 2. q. i. c. nō dicatis. et d h?
habes i. 3. parte ti. c. **M**anus bellatoria
est vbi. s. rapiuntur et furta et rapine et

sacrilegia Manum suaz misit hosti:
scilicet bellando ad omnia desiderabi-
lia. **D**esiderabilia autē sunt blada pe-
cunie edificia vasa aurea tēpli: et alia
ornamenta: ipsū tēplū: ad qd misit ma-
num exercitus **M**abugodonoso: bel-
lans contra hierosolimam rapiendo
incēdendo et destruendo: et hec man?
hz quinq; digitos. seu modos. **P**rimus
est cū dñs vel cōitas aliqua assumit in
iustum bellum. nā q ad hoc cōcurrūt
adiuuando cōsulendo cooperando d
omnibus damnis illatis aduersarijs et
si nihil proueniret ad eos tenentur sa-
tisfacere. i. 4. q. 5. c. non sane. in fi. **S**e-
cundus est q tenetur de omnibus dā-
nis et expen. quas patiuntur subditi sui
q inuoluntarij sūt: et coacti. nam vltra
expen. quas faciunt aliquando ab ad-
uersarijs debellantur: et capiuntur ipsi
et bona eorū. **V**ariū est enī belli enen-
tus. vt. c. si culpa extra d iur. et dā. da.
Terti^{us} ē qz q hz iustū bellū ea q ca-
pit et destruit: vel hoc facere permittit
suis: sicut cōmuniter faciūt: satisfacē
tenet. 23. q. i. c. militare. bōa autē capta
iuste ab inimicū q debēt cōdiuidi occul-
tādo: et retinēdo sibi furat. 23. q. 5. c. di-
cat. **Q**uartus ē cū iuste bellās rapit
bōa ecclīaz n̄ icastellataz: aut bōa cle-
ricorū dñe partis: vlt et viatores pere-
grinos: et alios inocētes: di. 86. c. singu-
lis. **Q**uin^{us} ē qñ habēs iustū bellū ex
sua inertia et crassa negligētia n̄ defen-
dit suos cū possz: et p̄cipue cū ē p̄duct^{us}
mercede ad bellandū: et siliter cū possz
debellare inimicos: et sic finem facere
guerre vt plus lucret ex duratiōe p̄e-
lij: vel quia corruptus ab aduersarijs
n̄ fidelit^{er} gēit nego^m tenet: et d iur. l. et

b 4

dam. da. c. si culpa. et de his oibus habes in 3^a parte ti. z. c. de bello. **¶** **D**amnificatio vsforia: dicitur puer. 16. Si manus ad manu fuerit non erit in nocens manus: et quia una manus non sufficit ad unum opus alia iuuat: sicut aliqui si unus non sufficeret ad rapiendum vel furandum vel dampnificandum alium: tunc adhibet ad iutorium alter: et hec est manus ad manu adiuncta: et talis quis non sit principaliter vel nil perueniat de rapina vel damno ad eum tamen tenetur. Et quia non est innocens: sed in causa: et hec habet. 5. digitos: qui continentur in hoc versu. **¶** **I**ustus: filius: scilicet: palpo: iustus **¶** **P**rimus est cum quis mandatur fieri rapina furtum: vel furari: vel aliud dampnum: et ex hoc sequitur effectus dampni: quod alius non fuisset factus: talis tenetur in solidum: etiam si nil peruenit ad eum. Sic et tutor curator et procurator: et factor qui pro pupillis: vel pro alijs faciunt contractus usurarios tenentur: si illi pro quibus fecerunt non satisfaciunt cum sint principales. **¶** **S**ecundus qui soluit: ita quod ex illo sequitur dampnum quod alius non fuisset factus: talis et tenetur in solidum etiam si nil peruenit ad eum. **¶** **S**i autem fuisset factum etiam sine illo consilio et aliquid plus factum est: ad illud plus tenetur. Innocentius et Hostiensis. **¶** **T**ertius est consensus. scilicet cooperatio: non meritis tamen: puta quando unus: vel plures faciunt aliquod furtum: vel dampnum simul: ita quod unus non faceret sine altero: tenetur quilibet in solidum: secus cum etiam sine illo factum fuisset: tamen cum alius se reperit ad dampnificandum: tunc enim tenetur solus dampno illato per eum qui etiam est mediator: sciens alicuius contractus fraudulentum: vel sensales tenentur tales dampnis.

¶ **Q**uartus est palpo. scilicet cum quis adulando seu laudando aliquem dampno: vel de damno. scilicet quod sit strenuus: ex hoc inducit eum ad faciendum malum quod alius non fecisset: et idem si detrahendo eum ad hoc inducit.

¶ **Q**uintus est recursus. id est cum quis recepat fures et dampnificantes: et ex hoc sequuntur dampna: vel etiam raptum rem cum quaeritur: et ipse occultat propter quod non potest recuperare. Officialis est qui potest sine sue persone periculo obstare ne fiat dampnum vel rapina: vel manifestare fures: et ablata: et non facit: tenetur: hoc **Tho. Alb. De Ric. i. 4. di. 15. Inno. Rai. et Uul. de his i. 2^a parte su. Man^{us} participatio. scilicet de re furata vel usuraria: et de hoc potest itelligi illud **Jo. 3°. Recedat unusquisque ab iniquitate que in manu sua est: et hec habet. 5. digitos.****

¶ **P**rimus est participatio de herede donationis: talis est cui donatur: cum hoc scit de reddere domino eius rem ablata. donum autem datum ab usurario cum omnia bona sua sint obnoxia restitutioni tenetur etiam am reddere vel sibi: vel his potius quibus usurarius habet restituere. **¶** **S**ecundus est per victimationem. Familia enim raptoris vel usurarii: vel vxor: vel filij qui non habent nisi de rapinis: vel usuris tenentur satisfacere de consuetis: sed habendo etiam alia bona promedendo: vel utendo rebus male ablati in prima specie tenetur de eo quod consumit **Rai.**

¶ **T**ertius est per dotacionem. filia est que dotaliter per eam qui non habet nisi de usuris: vel alius male ablati: maritus qui hoc nouit non potest recipere dotem: et recepta tenetur restituere creditoribus sociis: et ipsa etiam filia mortuo marito tenetur restituere dotem. **Rai. de hoc in 2^a parte sum. ti. i. c.**

¶ **Q**uartus est participatio de re rapta

vel furata per emptionem: qui ei emit talia scienter: vel ignorantia facti crassa tenetur restituere cum inuenit dominum rei: vel pauperibus erogare: si illi ignorat. **S**ed etiam talia emit probabiliter estimans esse venditoris: postea sciens fuisse ablata tenetur nihilominus domino mino reddere si agnoscit: vel pauperibus rem vel precium erogare si non inuenit. **R**ai. et de hoc in 2. parte sum. ti. i. c.

Quintus per legatum vel hereditationem intelligitur ei hereditas deducto ere alieno. **H**eres ergo vel legatarius eius cuius bona sunt obnoxia restitutioni: vel ex contractu vel ex quasi maleficio furti: fraudis et usure: et huiusmodi: vel quasi omnia tenentur restituere de tali hereditate: vel legato: extra de usuris. c. michael.

Manus sacrilega: est usurpatio circa sacra et ecclesiastica. **J**ob. 15. Tendit aduersus deum manus. i. sacrilega. **H**ec est manus sacrilegi **M**achabeorum: quia extendit contra templum dei dominatorem ipsum suum: ditus destruere: et ipso occiso suspensa est et lingua audita **M**achabeo contra templum. **M**achab. 15. et hec h3. 5. digitos.

Primus est cum auferunt sacra: ut calices et paramenta: cruces: reliquie et alia huiusmodi. **S**ecundus est qui auferunt aliqua: et si non sacra: nisi de loco sacro: ut in ecclesia: et de vtroque. 17. q. 4. c. q. 9. 9.

Tertius est qui sunt incediui: vel effractio in loco sacro. i. iniuriose: tenentur etiam satisfacere: vel etiam inferunt alia damna ecclesiis vel personis ecclesiasticis: ut exigendo gabellas et pedagia: extra de censu. c. quiaque in. 6. aut imponentes collectas: extra de iniuriis. et de damno. c. aduersus. aut satisfaciendo repressalias personis ecclesiasticis. c. et si pignorationes. extra de iniuriis.

Quartus est cum clerici male tractant bona ecclesiarum dilapidando id est debite: alienando in populos et lascivias expendendo consanguineos dotali. i. q. 2. c. nullus. et bona debita pauperibus: vel clericis: vel reparationi ecclesie subtrahendo de restituere. **Q**uintus cum subtrahunt legata facta ecclesiis. 13. q. 2. c. 9. oblationes. vel non solunt decime ubi consueuerunt solui: vel cum non est legitime in beneficio constitutus: sed per intrusionem vel per simoniam: vel h3. aliquod impedimentum irregularitatis: tenentur enim fructus perceptos restituere: de reg. iur. li. 6. de his in 2. parte sum. ti. i. c.

Manus iniuste iudicatoria: **B**eat? qui excutit manus suas ab omni munere **I**sa. 33. f. obsequij pecunie et laudis. per munera enim frequenter peruertitur iudicium: et hec manus h3. 5. digitos.

Primus est qui iudex seu quicumque officialis dat iniustam sententiam ex certa scientia quacumque de causa: siue odio: siue amore siue corruptione pecunie: et talis tenetur de omni damno et interesse parti lese. **R**ai. 2. q. 3. c. quatuor.

Secundus est quando ex ignorantia crassa profert iniustam sententiam. non enim debebat se ponere ad id ad quod non erat idoneus cum periculo alterius: secus si deceptus consilio assessoris qui putabat idoneus ex malicia: vel ex ignorantia crassa male consulens tunc tenebitur assessor parti de expensis secundum **R**ai.

Tertius est qui ex nobili negligenter pertrahit iniustam sententiam: puta quia noluit laborare ad legendum in libris quod potuisset inuenire: et videtur etiam teneri: ut c. si culpa. extra de iniuriis.

Quartus quando accipit pecuniam pro iudicando vel non iudicando aut bene aut male. **R**ai. etiam tales pecuniam sibi retinere non possunt

sed pauperibus dare: vel reddere dan-
ti. ¶ Quintus cum non vult iudicare
et dare sententiam prout potest et debet
ne displiceat haberi iusticia: aut ut dan-
nificet ius habentem: et talis tenetur si
pars postea amittat iustam causam: vel
si remittat penas: vel diminuat iniuste
cum non possit tenetur communitati: si
auxerit penam iniuste tenetur ei qui sol-
uit. *Tho. et Rai. de his in 2^a parte su-
ti. i. c.* ¶ Manus in iudicio iniuste assi-
storia. De hoc ne iuges manum tuam: ut
per impio dicas falsum testimonium. *Exo.
23. et Isa. 21.* Eruite opprimum de ma-
nu calumniatis: et hec habet. 5. digitos secundum
quoniam gratia hominum ibi concurrunt. scilicet aduo-
catul: iuriscōsultus: actor: et procurator
testis et reus. ¶ Primus qui est aduocatus
qui si sciēter assumit ad defensam. iniustam
causam obtinens victoriam cause debet omnino dam-
no tenetur aduersario si clētulus non satis-
fecit. *Tho. 2^a 2^e q.* ¶ Si vero non ob-
tinet tenetur clētulo de expensis. quoniam vix di-
xit sibi causam esse iustam: cum alius ille non liti-
gasset: si assumit causam iustam et ex cras-
sa ignorantia: vel notabili negligentia
perdit videtur teneri clētulo de dono
suo. c. si culpa. extra de iniuria et damno.
¶ Secundus iuriscōsultus: si sciēter prestat
malum consilium: vel fraudulenter. unde ius ha-
bens perdit causam siue sit ille cui consilium:
siue alter tenetur de donis inde secutis: si
vero fideliter consulit ut scit non tenetur: ut. c.
nemo ex consilio. de reg. iur. li. 6°.
¶ Tertius est actor et procurator: qui accu-
sat aliquem falso crimine: vel petit indebitum sci-
ent tenetur de omnino dono quod inde recipit etiam
aduersarius de expensis. *Tho. 2^a 2^e q.*
¶ Quartus est reus: si negat veritatem de qua
iuridice interrogatur negando indebitum

pecunie tenetur actori: negando autem cri-
men unde sequitur accusatori mors: vel
mutilatio: vel alia pena: vel fatigando
sciēter appellationibus vel dilationi-
bus tenetur ad arbitrium boni viri.

¶ Quintus testis si ex falso testimonio
ei sciēter facto actor vel reus currunt ali-
quod donum iniuste tenetur talis insoludus: et
de iniuria. c. si culpa. et si accipit pecuniam
per testimonio ferendo etiam vere tenetur il-
la pauperibus erogare. *l. 4. q. 5. c. non sa-
ne. et de his omnibus in 2^a parte su-
ti. i. c.*

¶ Manus fraudatoria. *Job. 31.* in mani-
bus meis non adhesit macula. scilicet fraudis
et hec habet. 5. digitos seu modos.

¶ Primus est in rebus additatis: dum. scilicet
vna substantia venditur per aliam: ut vinum lip-
ba tamen pro puro: aurum vel argentum ar-
chimatum pro puro: et huiusmodi.

¶ Secundus est in quantitate: ut cum dantur
diminute mēsure vel pōdera: puta un-
cie. li. per libra: vel in vasis de vino: oleo:
tritico et huiusmodi: vel in canis de pā-
no laneo linco et huiusmodi. ¶ Ter-
tius est in qualitate: ut cum venditur res
defectuosa: ut vinum: vel caro corru-
pta pro bona: animal viciosum et clau-
dicans pro sano: non diminuendo de pre-
cio: et multo grauius esset vendendo re-
nociuam et periculosam homini.

¶ Quartus est in precij inequalitate: ut
cum venditur res plus iusto precio quam
valeat sciēter: vel cum multo minus pre-
cio emit: quod venditor non agnoscit rem:
vel quia ducitur maxima necessitate.

¶ Quintus est in gabelle debite: vel pedagij
subtractione: vix quod occulte introducit res
ad civitatem vel asserit esse per alio: vel mi-
nor quantitate: ut minus soluat: hi omnes
tenentur satisfacere secundum *Tho. 2^a 2^e q.*

73
et Rai. o his omnibus habes in 2^a parte sum. ti. i. c. **M**anus satisfactoria. Job. 5. Qui dissipat cogitationes malignorum ne possint manus eorum implere quod ceperunt manifestando. scilicet falsitates eorum: et hec habet. 5. digitos vel modos. **P**rimus est in ponderibus et mensuris faciendo falsas monetas: vel eis utendo falsis: et diminutis in vendendo et emendo mensuris excessivis: tenetur etiam talis de damnis inde secutis illis talibus. **S**ecundus est in falsis monetis fabricando eas falsas vel incidendo: aut falsatis et diminutis pro legitimis scienter utendo ultra peccatum tenetur o damnis lesis.

Tertius est in bullis apostolicis falsis: vel per surreptionem obtentis: cum scilicet expressum est falsum in supplicatione omissum illud o exprimendo: quo enarrato non obtinuisset. Beneficium enim vel gratia sic obtenta non valet: unde tenetur satisficere o emolumento per ipsas obtento.

Quartus est instrumentis et scripturis falsificatis: ut testamentis in quibus scribuntur legata aliter quam disponatur a testatore: vel scripture ubi apparent debita et cassantur: et huiusmodi. **Q**uius est in falsis partibus: ut cum mulier concipit per adulterium vel supponit sibi alienum partum: qui tenetur o omnibus que consuevit filius putatiuus de bonis mariti: et o his qui ut filio legitimo sibi de hereditate relinquerentur. c. si culpa extra de iniur. et de his in 2^a parte sum. ti. i. c.

Manus proditoria: o qua Christus Luce. 22. Ecce manus tradentis mecum est in mensa. Non enim fuit proditio nisi per familiares: et hec habet. 5. digitos.

Primus est in castris: populis: et terris

quibus. scilicet quis aufert a legitimo domino: et dat proditorie alteri qui ibi ius non habet: talis tenetur o omnibus damnis inde secutis.

Secundus est in personis: qui quis tradit dominum suum: vel amicum in manus inimici occidendum: vel redimendum: vel impedendum a negociis suis tenetur illis ad o iteresse.

Tertius in rebus: quando pecunias vel alia bona sui domini: vel amici procurat devenire ad manus inimicorum: aut cum associat se cum aliquo ut ducat ad locum ubi spoliatur.

Quartus est: qui secreta releuat sui domini vel damni scatur: vel aduocatus secreta cause quam defendit: aduersario pandit: ut se possit defendere tenetur o damnis: extra de iniur. c. si culpa. et o his in 2^a parte sum. ti. i. c. **Q**uintus. scilicet quis vitatur in fide non seruando pacta promissa: etiam si esset hostis: duminodo et ipse ei seruatur fidem et non alias: ut. 23. q. i. c. noli.

Manus simoniaca. Et o hac. 3. re. 13. Quicumque volebat implebat manum suam. scilicet pecunia quam dabat: et fiebat sacerdos: et hec habet. 5. digitos. **P**rimus est accipere pecuniam: vel alia temporalia pro sacramentis aut beneficiis conferendis: vel collatis per modum precij non per modum elemosyne: et talem pecuniam retinere non potest: sed pauperibus debet erogare: vel ecclesie i cuius iniuria data est: Luce. 22. q. 100.

Secundus accipere pecuniam appropinquat per alios rebus sacris: ut ecclesiis: altaribus: consecratis: aqua baptismali consecrata: oleo sanctorum: reliquijs sanctorum: sepulchris loci sacri iure patronatus: ingressu religionis et huiusmodi: talis pecunia non potest retineri: sed o pauperibus eam erogare vel ecclesie per quam est commissum simonia.

Tertius est p spiritualibus exercitijs
et p predicando: orando: visitando: eligen-
do: confirmando: a corruptione desisten-
do: curam animarum exercendo: secretando: et hi
alia recipiendo pecuniam exactione: vel p
tionaliter: vel appreciatione: tenent pau-
peribus erogare: vel ecclesie in cuius i-
uriam data est: sed per modum elemo-
sine sibi retinere potest sic data.

Quartus est qui accipit beneficium sim-
plex: vel curatum: aut dignitatem simoni-
ace: qui tenet resignare: et fructus inde p-
ceptos restituere: etiam sumptos dedu-
ctis expensis: factis in utilitatem beneficii il-
lius etiam p fructibus colligendis.

Quintus est mediatoribus ad procu-
randum officium: vel beneficium ecclesiasticum
vel aliquod spirituale: hi tenentur pecuniam p-
pter hoc receptam pauperibus erogare.

Hec omnia **Thom.** 2. 2. q. 100. **R.** ai. et **In**
no. d. his in 2. parte sum. ti. i. per totum.

Manipulatoria: Ecclesiastici. i. z.

De duplici corde et manibus malefa-
cientibus. i. impediuntibus bona alio-
rum: et hec habet. 5. digitos. **P**rimus
est qui quis impedit aliquem a consecu-
tione alicuius officii vel beneficii: et si iam
illud erat consecutus: et possidebat: et in-
iuste procuravit auferre: sibi tenetur sa-
tisfacere in totum. Si vero nondum erat co-
secutus sed in via habendi tenet ad arbi-
trium boni viri. **Thom.** et **Ric.** in. 4. di.

Secundus est qui impedit fructus puen-
turos alicuius agri vel vinee: videlicet
offendendo semina: destruendo vineas
arbores: et hi: qui tenebuntur ad quantum
estimantur fructus in illo dubio vali-
turi. **Thom.** in. 4. Tenendo etiam colubari-
as: et non sufficienter pascendo colubos: unde
damnum inferunt seminibus vel fructibus.

tenentur d. damnis. **De. d. pal.** in. 4.

Tertius est d. his qui faciunt statuta vel
capitula: ne usure solute possint repeti
vel qui possint homines cogi ad soluendum
et qui indicant fructus ea: vel etiam sine statutis
dant sententiam qui solvant usure: vel solute
non repetantur: hi tenentur ad restitutionem
eas si usurarii non restituant. Impediunt
enim restitutionem. 2. q. 3. c. 9. consentit.

Quartus est d. his qui dant litteras emuni-
torias debitoribus iniuste ne possint co-
gi a creditoribus ad soluendum eis cum
possint: hi tenentur illis d. illis damnis.

Quintus est d. iniuste impedientibus ne
quis possit exequi negocia sua honesta
occultando infra vel scripturas per quas
manifestatur ius suum: vel impedientes ne
quis accedat ad iudicium ecclesiasticum in causa
quam potest sibi facere iniusticiam: vel aliter ini-
uste et maliciose se impediens iter suum ad
iudicium vel ad negocia sua: unde reci-
pit damnum: et de his tenetur.

Manipulatoria: d. qua potest intelligi illud
Iob. 3. Si. i. non osculatus sum manum
meam in abscondito. Lufor enim cum
vincit attribuit manus industrie: unde
aliquando osculatur eam: ut causam
lucris: et hec habet. 5. digitos. **P**rimus
cum decipitur in ludo: vel per falsos ta-
xillos: aut chartas dicendo mendacium
et sic vicit: tenet ei restituere d. precepto.

Secundus est qui vincit alijs qui alienam
non possunt: ut sunt serui: filij familias: precipue
pupilli: uxores: religiosi: et huiusmodi:
hec omnia restituunt illis qui habent curam illorum.

Tertius qui vincit ei quem induxit
ad ludendum multa inopportunitate: cum non
vellet ludere: vel volentem a ludo rece-
dere inuitum detinet: tenet restituere.

Quartus qui vicit in loco ubi prohibetur

ludis: et per leges mandatur fieri restitutio: que nec per consuetudinem sunt abrogate: et tunc etiam tenetur restituere perenti secundum Theodosium 2° 2° q. Ric. in 4. Rai. Inno. et alios. ¶ Quintus est quando vincit in locis ubi non prohibetur ludus: vel si prohibetur: leges sunt abrogate per contrariam consuetudinem: et tunc debet pauperibus erogare. Utrum vero non de necessitate vel de honestate: vide in 2^a parte sum. ti. i. c. de ludo. ubi plene. ¶ Manus locatio nis et conductionis viciatoria: de hac de iure. 32. Videbitur quod infirmata sit manus. i. deficiens opus in locando et conducendo: et hec habet. 5. digitos. ¶ Primus quando quis locat alteri rem viciolam sciens: ut equum claudicantem: vel domum ruituram: qui tenetur de damno inde secuto illi tali. ¶ Secundus est quando nimis notabiliter exigit precium de re locata: domo: agro: veste: et huiusmodi: vel quando aufert ab eo rem locatam sine causa rationabili ante tempus conventum: tenetur ei de damno. Rai. ¶ Tertius quando conducit quis alium ad operandum nimis paruo precio notabiliter: vel debitam mercedem nimis tardat dare cum potest: unde ille recipit damnum: vel loco pecunie debite dat sibi res quas oportet vendere minori precio quam oportet habere. ¶ Quartus si conductus ad operam ex festinantia vel negligentia non fideliter est operatus et bene: unde sequitur damnum sue rei. ¶ Quintus quando male tractavit rem sibi locatam ut domum vel agrum permittendo destruere: ut equos boues: et huiusmodi nimis fatigando et huiusmodi: tenetur talis de damno.

huiusmodi damnis ad arbitrium boni viri: Rai. in su. Uasallus autem qui bona que habet in feudum a domino male tractat ex malicia vel negligentia tenetur de damnis: et de his in 2^a parte sum. ti. i. c. ¶ Manus turpiter lucratoria: de qua Ista. i. dominus ait: Manus vestre plene sunt sanguine. i. turpibus lucris: et hec habet. 5. digitos.

¶ Primus est lucrum ex opere carnali: ut meretricio: lenocinio: cubinatu: adulterio et hiis. ¶ Secundus est ex arte vel actu prohibito lucrari: ut ex arte mutuari: vel faciendi taxillos: chartas: fucos: to: neameta: histrionatu turpi: furiendo usurario in numerando pecuniam ad usuram: et scribendo: et hiis: in faciundo induit nationes incantationes: et huiusmodi: in scribendo instrumenta in fraudem usurarum. ¶ Tertius est lucrando tempore prohibito: ut diebus festiuis vendendo et emendo sine necessitate: scribendo: vel alia opera ob lucrum faciundo. ¶ Quartus est negociari in locis prohibitis: ut in ecclesiis vendendo: vel emendo: vel emittendo ad terras sarracenorum vel portando arma: vel ligamina: vel victualia: et quecumque mercimonia sine licentia pape tenetur illud quod lucratus est et tantumdem de suo mittere in subsidium terre sancte.

¶ Quintus est ex intentione mere cupiditatis vacare negotiationi: vel intentione intrudendi charistiam: hi omnes debent acquirere pauperibus erogare: magis tamen ex honestate et consilio quam ex necessitate. i. 4. q. i. c. 9. habetis. et de his in 2^a parte sum. ti. i. c. ¶ Manus detractoria ps. Erue. i. deus de manu canis. i. detractoris animam meam i. vitam. puer. 8. Mors et vita in manibus detractorie lingue: et hiis. 5. digitos.

¶ Primus est cum quis accusat aliquem de falso

et conuictus de crimine condemnatur
talis ei tenetur satisfacere: non quidem
detegendo falsitatem: postquam est puni-
tus reus: quia sibi imminet periculum
perire: et illi iam punito non satisfacere
ceret: sed aliter ad arbitrium boni viri an
satisfacere oportet quam puniat: debetque dete-
gere falsitatem: vel desistere ab accusatio-
ne. **S**ecundus est qui extra iudicium isa-
mat aliquem de crimine sciens non esse ve-
rum: vel nesciens si est verum: et tenetur illis
quibus dixit declarare se falsum dixisse
se: nisi sibi ex hoc immineret magnus
periculum vite: et huiusmodi: nam tunc
aliter prout potest debet satisfacere: vel
cum libellos famosos super crimine de
eo componit: vel cantilenas: quod peius
est. **T**ertius est qui aliquod crimen com-
missum vere ab alio auget aliquid ali-
ud notabile: quod est falsum: ut cum di-
cit se vel alium turpia colloquia: vel
gestus habuisse cum aliqua: sed etiam
carnalem copulam: vel etiam cum alij
dicunt de eo turpitudinem cum aliqua
agere tacet studiosus: vel aliqua signa fa-
cit ut credant verum esse quod non est
et talis tenetur ad declarandum falsum
esse. **Q**uartus est cum dicit aliquod
crimen alterius referens se audisse quod
occultum est: et ignoratur si est verum
et talis quomodo satisfacere debeat: ha-
bes in c. se. §. 3. **Q**uintus est cum dicit
crimen alterius vere perpetratum: sed
occultum: sed talis debet etiam famam
restituere prout potest: vel etiam cum
dicit contumeliam in penitentia aliorum:
et talis debet petere veniam: vel aliter se
cum eis reconciliare. **M**anus perso-
ne lesoria. Mich. 7. Vir fratrem suum vene-
natum ad mortem malum manuum suarum di-

cunt bonum: et hec habet quinque digitos.
Primus est auferendo vitam occi-
dendo alium iniuste. id est extra iudicium ordina-
rium: et talis tenetur prout dicitur in
c. se. §. i. de damno inde secundo. **S**ecu-
dus est mutilando membrum iniurio-
se: et tenetur de expensa in medicis: et de
lucro perditio: si ex mutilatione non potest
laborare. **T**ertius est vulnerando:
vel percutiendo cum scit tollendo so-
spitatem: et tenetur ad damna inde se-
cuta ei. **Q**uartus incarcerando: et sic
tollendo ei libertatem: quod faciendo abs-
que rationabili causa tenetur de damno
quod inde sequitur: secus si facit quod ei
est debitor: ut sibi citius soluat. **Q**ui-
tus cum mittit in exilium: vel confinia ini-
uste: et per hoc aufert ei patriam: et omne
damnum quod inde recipit quod commu-
niter est multum: et tenetur ei satisfacere.
Manum autem predatoria: et de hac sap. i.
impium manibus et verbis mortem accersit
unum: et habet. 5. digitos seu modos.
Primus est qui volentes ingredi religi-
onem ad seruicium deo aliquis renocat: vel
iam ingressum persuadendo educit: tenetur
illum reducere quantum in eo est: vel se: vel
alium ponere in religione secundum Deum per apostolum.
Secundus est qui quod persuadet alicui aliquod
criminale blandiendo: ut decipiat: et multo
magis quam quis aufert alicui virginita-
tem esse matrimonium: et de ea ducere in uxorem:
vel eam dotare si potest: de hoc infra.
Tertius est qui quod suo sermone trahit
ad errorem fidei: ut faciunt heretici dissemina-
tores falsam doctrinam: et hi tenentur fuocare
Quartus est cum plati vel presfamiliis
ex sua negligentia permittunt suum gregem pe-
rire non corrigentes: et admonentes: et
multo plus cum suis malis exemplis eos

ad mala prouocant: tenentur enīz eos
corrigere. z. q. i. c. scelus. Quintus cū
homines suis prauis actibus alios scā
dalizant: vt mulieres suis ornatibus: z
alijs tripudijs ac ludis rixis ac bla
splemīs: z hi debent satisfacere pnia z
bonis actibus edificādo quos prius scā
dalizauerant.

Capitulū z^m d^r restitutōibus ī quo
ostēdit^r qd quātū: z qbus sit restituen
dū z quo ordine.

Circa autē ipsaz restitutionem
sunt octo videnda: que ī hoc
versu continentur. Quis: qd
vbi: per quos: cui: cur: quomodo: quā
do: z quia de primo dictum est. s. c. i. §
z. z se. ideo primo omisso videndum ē
de alijs. Quantum igitur ad z^m. s. qd
sit restituendum z quātū. Sciēdūz q
ablatū si pōt. i. 4. q. 6. c. si res. z si est ali
qd fructificās etiā fructus ei⁹: vlt^r alit^r
satisfaciendū: qm id restitui nō pōt: sed
p huiusmodi declaratione sciendum
q⁹ damnūz potest quadruplicat^r i ferri.
Primo quo ad animam auferēdo
ei virtutes infusas z morales. **S**ecū
do quo ad corpus inferendo ei lesiōes
corporales. **T**ertio quo ad honores
z famam per vituperatiōes verbales.
Quarto quo ad substantiam p acti
ones criminales. **Q**uantum ad pri
mum notandūz est q⁹ qm nemo pos
sit esse causa sufficiens peccati alterius
nec per consequens ei auferre virtu
tes directē: z efficaciter: quia voluntas
cogi non potest vbi consistit peccatum
propter quod dicit Amb. Non est q
cuiq⁹ nostram ascribamus erumnam

nemo enim tenetur ad culpam: nisi p
pria voluntate deflexerit. i. 5. q. i. c. nō ē.
Potest tamē aliquis esse altēi occasio
magna peccati: z decretalis dicit: Quā
occasione dāni dat dānū quoq⁹ dedis
se videt. c. si culpa. ex d^r iniur. z dam
da. Potest autē alijs esse occasio dāni
alterius quadruplicat^r. **P**rio vbo suo. i
ducēdo aliū ad peccatum: z sic q indu
cit aliū ad malū suadēdo cōsulēdo p
cipiendo id qd est mortale: est occasio
perditōis illius: qz per hoc auferūtur
illigra z virtutes ab aīa. **U**nū Aug⁹. si
fratri tuo male persuades: occidis. s. l
lū q ad aīam: d^r pe. di. i. c. noli. Et talis
dānificās fm Sco. i. 4. tenet^r restitue
re dānū mō sibi possibili. s. iudicē
do eū efficaciter ad pniām: z ad virtut
es siue act⁹ virtuosos: z si sola i ductio
p verba nō sufficit: qz facili⁹ est puerē
q⁹ cōuertere tenet^r quātū pōt p orōnes
suas z ab alijs procuratas: z per alio
rum suasiones efficaces: dum tamen il
lis non prodat peccatūz occultū pdicti
Quātū ad z^m. s. reuocādo aliquē a
meliori pposito sit hoc dānū alteri cui⁹
reuocat eū a religiōe ī qua perfecti⁹ vi
uit q⁹ ī seculo: z talis dānificās tene
tur ipsū reuocatū ab eo reducē ad in
gressū vlt^r reuersiōez ad religiōē. **I**ta
s3 **P**e. d^r pal. in. 4. nō solū ille q i ducit
pfectū ad egressū religiōis tenetur ad
iudicēdūz ipsū ad ingressum religiōis
vel ad reuertēdū: sed etiā q retrahit il
lū q volebat ingredi: nec tñ intrauerat
tenetur i ducē ad ingrediēdū: q si ille
nollet intrare: tenet^r aliū eque idoneūz
pcurare: qd si nō possit: tenetur ipe in
trare: quod intelligens Rai. ordinis p
di. qui auerterat quēdam ab ingressu

religionis: postea p eo intrant: ratio ē
qz abstulit dño seruum suū nouitiū: vl'
intraturum. **Hec Pe. Sed Sco.** dicit
hoc esse verum de obligato ad religio
nem obligatiōe p̄fessiōis: nō autem de
eo qui erat dispositus ad intrandum:
necduz intrauerat. **Ratio** diuersitatis
est qz interest inter habere ⁊ prope eē
habere: vnde nō tenetur ad tantā resti
tutionem religiōis: ad quāta tenetur
si fuisset in religiōe: s; tenet ad aliqua
lē restitutionē. s. aliquale iudiciōez illi
vel alterius equiualeētis ad ingressū re
ligionis: **hec Sco.** Idē videt dicendū
d eo q auertit nouitiū religionē iaz
ingressum aīo permanēdi sicut d̄ p̄fes
so. nā talis obligat religiōi saltē ī gñe
⁊ hoc intelligendū ē si retraxerit illū ī
tentiōe damnificādi religionē: tūc enī
tenet religiōi. Si aut hoc fecit ītentio
ne consulendi p̄prie vtilitati sine frau
de n̄ tenet religiōi: quo ad eū q nōduz
intrauit: s; ipsi persone quā retraxit p
suasionibus: ⁊ alijs bonis spiritalib⁹
ad equiualeētiam eoz in quib⁹ damni
ficauit. Si aut q̄s auerteret aliquem a
religiōis ingressu n̄ simpliciter s; ab ea
vbi dissolute viuūt intēdens puidē sa
luti illius ī nullo tenet. ar. 23. q. 5. d̄ oc
cidendis. Et ex his p̄z fm̄ Jo. d̄ rip. in
quodā tractatu d̄ tractatib⁹ qd dicēdū
sit d̄ his q scholares retrahūt ⁊ subtra
hūt doctoribus cū qbus audiunt: quia
aut hoc faciūt in odiū doctorū: vl' volē
tes sibi prouidere: vl' alijs puidere vel
volētes scholaribus puidere. Si p̄: mō
aut subtrahit scholarē q iam intrabat
scholae: tūc tenetur doctori ad restō
nē salarij ⁊ honoris sibi subtrahit. Si
ē doctor cui talis subtrahit sit melior

q̄ ille cui eū pcurat tenetur tali p q̄to
vtilitatē scīe sibi subtrahit. Si autē nō
dum scholas intrauit: sed intrare di
sponebat: n̄ tū tenetur: s; obliget scho
larē iudicare vt redeat ad p̄mū. Si aut
hoc facit volēdo sibi puidere: puta est
doctor: ⁊ vult sibi d̄ scholis puidere si
hoc sine fraude fecit: ⁊ scholaris non
dū se dedit alicui doctori nō credo
eum in aliquo obligari: cūz cuilibet sit
licitū mō licito ⁊ debito pcurare vtili
tatē suā: aliter nō credo sibi licere. Si
autē hoc facit volēs alij puidere sicut
q̄n scholaris alicui⁹ doctoris subtrahere
conaretur scholares alijs doctorib⁹
vt intrent cū doctore suo: in hoc solum
honorem ⁊ vtilitatez sui doctoris intē
dens: si subtrahat intrantez cū alio do
ctore credo ipsum obligari: nisi forte il
lius doctor] cui subtrahit eū īsufficiē
⁊ scholaris aliqua sp̄ialis cura qua si
bi tenet excuset. Si aut retrahat itra
re volētē cū ex hoc nullūz ius doctoris
sit acquisitū: hoc facit sine fraude nō
credo eum doctori in aliquo obligari.
Obligat aut scholari: si eum retrahat
ne audiat meliorem. Si autē hoc facit
vtilitati scholaris volens cōsulere: ⁊ su
p hoc a scholare requisitus cōsulit q̄ au
diat aliū doctorez meliorem bñ facit. Et
dicta ī his casibus sūt ceteris parib⁹ in
telligēda. iste enim casus est ita varijs
modis circumferentialis q̄ vix potest
dari certa regula: **hec ille.** ¶ Quantūz
ad 3^m. s. damnificando alios suo malo
exemplo: sicut scandalizant prelati sub
ditos suos pōpis ⁊ lasciujs: ⁊ alijs ma
lis moribus suis. Mulieres suis supflu
is ornatib⁹: ⁊ fucis: ⁊ tripudijs ⁊ alijs ma
nifeste peccātes ⁊ p̄cipue q̄n h̄o intēdūt

26
vel cōtemnūt seu parupēdūt scādalū
alioꝝ: ppter qđ alij rūt in diuersa vi
cia: qđbus in euāgelio. **U**e mundo a
scandalis rē. tales tenētur ad satisfaciē
dū bonis exēplis manifestis: non autē
tenētur ob hoc ad aliquā publicā pe
nitentiā: vt dicit Alb. sed ad edificādū
alios bonis exemplis manifestis: sicut
scandalizauerūt per mala manifesta.
Quātū ac 4^m. s. de seducēte virginē
z corūpēte extra matrimoniū dicitur
Exo. 22. Qui seducit virginē z dormit
cū ea: dotabit eā: z habebit eam vxorē
aut reddet ei iuxta modum dōtis quā
virgines solēt accipere. **D**amnificauit
enim talis illam in castitate virginali
auferendo ei thesaurū irrecuperabilez
vñ tenet ei saltē ad resti. castitatē: pū
galis accipiēdo eā i vxorē: vel dotādo
Et si qđez pmississet eā ducere i vxorē
rē tenet ad hoc: ēt ratio pmissiōis: nī
si esset nimis disparis cōditōis. **U**nde
fraus potuit deprehēdi: z tūc satisfaci
at ad arbitriū boni viri: z idem forti
qñ violentauit eam. **Q**uāuis autē prece
ptū legi mosaice allegatū sit iudiciale
z inquātū hoc nō obliget: nī inquātūz
sumptum est p statuto ab ecclesia: vel
aliqua ciuitate obligat: sicut patet ex
tra de iniur. z dam. da. c. i. z. c. se. **D**e
secūda dānificatiōe: que. s. sit corpori p
lesionem aduertendum est qđ quatuor
modis cōtingit. s. per occisionem: per
mutilationē: p percussione: per incar
cerationē. **S**i g fiat damnū primo mō
fm **Sco.** pōt satisfacē sustinēdo penaz
talionis a iudice: nō autē a se: nec etiā
tenetur iudici se offerre: s. captū nī licz
se defendere: aut carcerē ifrigere: s. in
uēta opportunitate licet fugē s. **A**bo.

z **Hen.** z cōdemnatus debet patienter
mortem ferre. **E**st z alius modus fm
Sco. sibi vtilis ad satisfaciēdum qñis
ad hoc nō teneat necessario: vt. s. expo
nat vitam suā in cā iusti belli: vt s. ini
micos fidei z ecclesie p restōne seu sa
tisfactionē fieda illi cuius vitā abstulit.
Sz si nec hoc vult facē tenet ad satisf
factionē spūalē p aīa occisi: vt ad faciē
das elemosinas p eo: vel ad sumendā
aliquā peregrinatōez ad limina apō
rū vel sancti Jacobi z hī p aīa eius: z
pcurādo alioꝝ orōnes inquātūm pōt
nec hoc sufficit. **S**z si iterfect^{us} habuissz
aliquos: vt patres z matrē filios: z hī
operib^{us} manū suarū tenet iterfectoz
omnibus illis ad tñ quātū illis abstu
lit subsidij p occisionē ei^{us}. **I**nsup occi
sor tenet placare lesos quātū pōt. **H**ec
Sco. **Q**uātū ad 2^m. s. de mutilatiōe di
cit idem **Sco.** qđ p hī nō est statuta ali
qua pena in ecclesia: nisi pecuniaria: z
ista dōz respondere non solum damno
qđ quis intulit per mutilationem pro
toto tpe quo vsurus esset quis mēbro
abscisso: sed etiā expēsis appositis i cu
ratiōe: vt habet ēt d. iniur. z dam. da.
Et vltra hoc tenet ad placationē lesi
quātū in ipso est: z solationē ipi^{us} af
flicti qđ afflictio ppetua ē. **P**lus etiā
ponderanda est mutilatio pauperis
qđ diuitis: si magis egebat parte abscis
sa ad victuz necessariū: puta si abscissa
ēēt manus dextra scriptori: qđ illa ar
te viuebat: tūc ei magis tenet. **Q**uan
tū ad 3^m videt deus optime iposuisse
satisfactionē. s. i lesiōe: vel percussione:
vl^{terius} vulneratione corporali. **Exo. 21.** vbi
dī: **S**i rixati fuerint viri z percusserit
alter proximū suū lapide: vl^{terius} pugno

z ille mortuus nō fuerit: s; iacuerit i le-
cio: si surrexerit z ambulauerit super
baculū suū: inocēs erit q percusserit. s.
a mortis pena sustinenda: ita tñ q ope-
ras quas interim. s. neglexerit impedi-
tus percussura: z impensas in medicos
restituatur: cui pene addenda est recōci-
liatio quātum in eo est. Quantum ad
satisfactionem de. 4. lesioe. s. i. carcerati
one: vel detēione: sciendū q vltra re-
cōciliationē z veniā petita leso fiet sa-
tisfactio iurie: put sapiēs determina-
bit: z si lesus plus vellet exigere q̄ de-
beret: ad illud plus nō tenet ledens: vt
illū recōciliet: hec **Sco.** sed beat^o **Tho.**
in sū. z in. 4. dicit q in omnibus dam-
nis vbi nec in se nec i equialēti pōt fi-
eri restitutio: vt in mutilatiōe mēbris z
hi^o satisfactio fiet per recōpensationem
ad arbitriū boni viri. Idē **Uul.** z qz ta-
le exiliū reputat vt qdā carcer i iure:
iō q mittit aliquē in exiliū: vt ad confi-
niū qd est exiliū ad tps iniustitaz ipse
q̄ oēs huiusmodi cā dantes auxiliū
aut cōsiliū efficax ad hoc tenetur exu-
lanti dō omni damno inde secuto ex h^o
ad satisfactionem: ar. extra de homici.
c. sicut dignum. z. z. q. 3. c. qui consentit.
De tertia damnificatione. s. i. fama:
z honore: sciendū q. 4. modis pōt ptingē
s. p cōtumeliē illationē: p detractionē
per detractionis ab alijs facte recitatio-
nē: per veritatis negationē cū quis ac-
cusatur iuste. Quātū ad p̄mū dī quis
ptumeliari alteri: seu cōtumeliā iſerre
cū priuatiz ei vt corā alijs i faciē dicit
ptumeliā importantē notabilē defectū
culpe: vocādo eū latronē: lenonem: p-
ditorē: adulterē: z hi^o. vt cū dicit verba
exprimētia defectū nature: vt cū dicit

intendēs inde iniuriari: vt vocādo eū
strabonē: vel illegitimū: z hi^o. qd pro-
prie dicit cōmiciū. Nū igit^r qd hoc fa-
cit aīo iniuriandi vltra offensam mor-
talem tenetur satisfacere p̄mo leso: z
ipm placare quātū pōt petēdo veniā
vel alio mō: z hoc in priuato: vel publi-
co fm q ipse priuatim vel publice iu-
riam intulit seu cōtumeliā. nā si in pu-
blico cōtumeliā intulit: z hoc ptumeli-
atus requirit vt in publico veniam pe-
tat tenet ad hoc. Et si in ipa ptumeliā
aliqō criminale falso expressit tenetur
corā illis q hoc audierūt exprimē se sal-
sum dixisse. **Aug.** vbi peccatū innotum
fuerit ibi moriatur. z. q. i. c. si peccauit
vex si p̄lat^o subdito p̄ filio: vir vxo-
ri: m̄g^r discipulo: dñs suo dicit vba cō-
tumeliosa: facies hoc ex correctōe non
tenetur petere veniā a tali s; **Aug.** in
regula dicēte d̄ p̄lati. Si ipsi modū
vos excessisse sentitis: nō a vobis exigi-
tur vt a nobis subditis veniā postulet
zē. S; si hoc faceret multū iniuriose z
liuore vindictē: tūc teneret p̄latus sub-
dito petere veniā: z reconciliare lesū
fm **Ra.** vex si ptumeliā recipies in
verbis p cōtumeliā si domesticē puer-
satur cū ptumeliante z familiariter v̄r
ostēdere sibi remissā iuriā: z recōcilia-
tū fore: z psequēt n̄ teneri al^o ad petē.
veniā fm **Durañ.** in sū. Quātū ad 2^m
damnū. s. p detractionē: h^o ptingit fieri
p̄ncipalit^r duob^o modis. P̄mo modo
imponendo alicui falsū crimen verbo
cantilena: vel famoso libello: z talis te-
net illis corā qbus detraxit declarare
se falsū dixisse: q̄tūcūq; ei exide exur-
gat erubescētia z cōfusio: nisi ex h^o imi-
neret ei magnum periculum vite: vel

aliquod magnū icōueniēs seq̄retur: z
 si nouerit q̄ is cuius famā abstulit sci
 uerit detractorē ipm: tenet detrabens
 cōponere cū infamato p̄ eū d̄ iuria si
 bi facta: z veniā postulare ī propria p̄
 sona si audet: vlt̄ p̄ aliū si p̄ se apte non
 pōt. Sed si ignorat diffamatus detra
 hentē reconcilietur ei tacito noīe suo:
 Secūdo mō cōtingit fieri detractio di
 cendo aliq̄ criminale d̄ alio: sed vere
 perpetrātū occultū tñ: sed d̄ debitū oz
 dinē infamie dictū: talis tenet famam
 restituere infamato quātū p̄t: sine mē
 dacio tñ: vt. s. n̄ dicat mēdaciose se illū
 infamasse: sed dicat se male dixisse z ī
 iuste diffamasse: vel alio congruo mō
 vt nō credatis ipm esse talē: male dixi
 z stulte locutus sū: z hī. Addit Hosti.
 z dixit hoc seruandū: nisi ex tali publi
 ca recognitiōe ille infamatus ampli
 us infamaret. Et Uul. hoc ē addit n̄
 tenet: qñ periculū sibi iminet ex poten
 tia aduersarij. Uidet̄ insup̄ z hoc fūā
 dū: qñ crimē q̄ prius erat occultū: p̄
 denūciatiōē factū est manifestū: per
 aliū modū q̄ p̄ verba illius non tenet
 ad hī restitutionē: qñ etiā nō pōt quis
 famā restituere fm̄ Tho. in sum. d3 p̄
 aliūz modū recōpensare damnū illud
 Uez sigs crimen alicui occultū reue
 lat non ex odio: vel ex loquacitate: sed
 ex charitate vel iusticia: vel ex necessi
 tate: puta dicit ecclesie fm̄ ordinē fra
 terne correctionis: vel accusat eū corā
 iudice: vel cōfessore cū nō possit aliter
 peccatū suū sufficiēter declarare: vlt̄ ē
 vt cōfessor ore admoneat illū: vel pla
 to vt meli⁹ sibi p̄uideat: z gregi suo ta
 lis nō tenet ad fame restitutionem f3
 De. Rai. z Alb. Quātū ad 3^m damnū

s. recitando detractiōes auditas co
 rā alijs nō ex se asserēdo: nec tanq̄ cer
 tū dicendo: sed q̄ audiuit tale vel tale
 crimē d̄ aliquo: q̄b̄ nescitur ab audito
 ribus. Dicit Sco. in. 4. q̄ talis incau
 te sic loquēs d̄ alio fallū crimē dicēdo
 forte ille fecit hoc: certe pōt eē q̄ fecit
 aut dicēdo ego audiui q̄ ille hoc fecit
 nisi ostēderet aliquā certitudinem ma
 iorē q̄ ex relatiōe cōi non aufert ex nā
 actus illi famā ī opiniōe audiētū: qz
 si illi firmiter cōcipiūt: z credūt illū de
 quo ē sermo criminōsū: leues sūt. qz q
 cito credit leuis est corde: puer. verūz
 qz a scandalo pusilloz cauere oportet
 iuxta illō Matth. 18. Qui scādalizau
 rit vnū n̄ de pusillīs istis q̄ ī me credūt
 expedit ei vt suspēdat mola asinaria
 in collo eius z demergat ī pfundū. Et
 qz multi sūt tales pusilli z leues: iō pe
 riculosum ē corā eis talia audita refer
 re: z si hoc fiat itētiōe mala. s. ledendī
 famā ei⁹: nō facile pōt excusari a mor
 tali. Si aut̄ fiat corā pusillis z leuibz
 ex icōsideratiōe: durū ē dicē q̄ sit mor
 tale: z dicūt aliq̄ sigs ex tali relatio
 ne alicuius notā incurrisset ifamie te
 net famā restituere corā illis qbus lo
 cutus est d̄ illo. Sed si nō est secuta in
 famia nō tenetur. Quātū ad quartum
 damnū cōtingit hoc qñ q̄s accusat ī iu
 dicio d̄ crimine q̄ omisit: s3 occulto: z
 nō sufficiēter pbabili negat se omisit
 se: z sic idirecte crimē imponit accusa
 tori ostēdēs eū ī hoc mēdacē z nōt eū
 d̄ calūnia: vbi dicit Sco. in. 4. q̄ negās
 sic nō tenetur retractare negatiōz suā
 qñ negauit ī publico verum crimē: te
 net tñ per quedā verba sobria fstitue
 famā illi accusanti: quē idirecte nōuit

de calūnia dicendo: non habeatis eum
p calūniatore: credo q̄ habuit bonam
intentionē in accusando: et hī. **E**cōtra
cū quis accusatur ab alijs falso de ali
quo crimine ex doloze torture p̄fessus
est crimē: qd nō cōmisit: cū se ifamaue
rit: tenetur in quātum pōt declarare se
falsum dixisse, magis enim tenetur q̄
diligere se: et p̄nter cōseruationem vite
sue: et fame q̄ alios. Et si ex hoc seque
retur infamia: imo etiā mors accusati
om̄s nō ei imputatur: s̄ malicie ip̄i accu
satoris si aduertēter hoc fecit: v̄l isipie
ter: si ex errore hoc fecit: sibi ḡ imputet
q̄ ad hoc idēbite se posuit cū pericu
lo alterius. **I**tem nō fm̄ **De**. q̄ ex iurij
illatis quibuscūq̄ modis solēt tria ori
ri per ordinē i leso. **P**rimū ē rancor
in effectu. secūdū est signum rancoris in
effectu. tertius est actio i iniuriantem.
Primū. s̄. rancorē statim d̄z dimittere
iniurianti. i. nunq̄ habere. **S**ecundū
d̄z dimittere cū iniurians petit venia
et ista dimissio exterior nō est aliud q̄
acceptatio quedā satisfactionis: vel in
dicatio recōciliationis verbo v̄l facto
expressa: v̄t cū offensus offendētem ele
uat genuflexū aī eum: vel cū dicit: dñs
parcat vobis et hī. **T**ertiu aut. s̄. actio
nem de iniuria nō tenetur dimittē ni
si facta satisfactione. **S**ed aduertēduz
est circa signa rancoris q̄ quedā sunt
remota quedam p̄pina q̄ igerūt p̄
babilem suspicionem de rancore: v̄t cū
aliquis nunq̄ vult iniurianti loqui: v̄l
obuiās ei diuertit ab eo: aut toruo vul
tu semper aspiciat eū: et hūi. **E**t ista si
gna nulli licet retinere nec aī nec post
satisfactionē sibi factam: q̄ ab oī spe
cie malī abstinendū est fm̄ aplm̄. **U**n

talis nō d̄z talia signa facē p̄ que cre
datur p̄babiliter esse in odio. **S**igna
vero remota sūt q̄ nō ingerūt de odio
argumētum licz odiū sequeretur: v̄t sunt
subtractio familiaritatis: et seruitioz
aliquoz et filia: et illa l̄z retinere oibus
sine post satisfactionem sine aī: dñmō
nō fiat malo aīmo: s̄ p̄ maiori sui et al
terius pace: nō aut tenet iniuriatus: q̄
rere pacē: vel recōciliationē iuriant
ipso nō penitēte: nisi in casu. s̄. cū crede
ret p̄babiliter q̄ p̄p hoc libēaret aīaz
eius a mortali odio: et non esset occa
sio malī: puta q̄ ex hoc iurās super
biret vel audaciā sumeret filia facien
di: v̄l ostēdēt ex hoc iniuriatū offēdis
se et huiusmodi. **D**ec omnia **U**mbert
i expositione regule. d̄z aut fieri satisfac
tio vel restitutio fame q̄cietus pōt: et
adest opportunitas sine alijs periculis
De quarta dānificatione. s̄. rerū ex
terior. notandūz p̄mo q̄ restituēda ē
res rapta vel furta: v̄l alio mō vsurpa
tiue habita i p̄pria specie imo in indi
uiduo si ipsa habetur: nec p̄t dari alia
pro ea eiusdēz bonitatis: nisi forte pe
cunia i voluntatē dñi ipsius rei. i. q̄. i. c.
reintegrāda sūt omnia spoliatis. et hoc
verūz nisi in casu cū vsurpatio rei alie
ne eēt occulta: et ex restōne eius in sua
specie detegeretur raptor: vel aliud in
cōueniēs sequeretur: tūc ei sufficēt da
re precium eius. **C**z notandum q̄ si
ipsa res male ablata perijt morte: v̄t
aīal: vel sibi aufert: nihilominus resti
tuere tenet fm̄ **R**ai. et alios. **S**i autēz
deteriorata est in bonitate vel diminū
ta in precio supplendū ē p̄ciū: q̄ d̄z re
stitui eiusdēz bonitatis fm̄ **R**ai. nam si
equus v̄l bos ablat⁹ ē penes raptorem

debilitat⁹ ita ut estimet⁹ .5. florenoz q
prius valebat. io. restituet. io. non. 5. Si
militer si furat⁹ ē sextariū frumētū va
lētē tūc solū. 40. cū rēo restituit valz
20. duo sextaria tenet reddē. vl. 40. so
lidos: nec sufficeret reddere sextarium
fm Rai. z alios: immo si illo interme
dio. s. inter vsurpationē z restitutionē
plus valuit q̄ tpe vsurpationis illo plu
ri precio restituet⁹ fm aliquos. Tenet⁹
et raptor post restitutionē dāni petere
remissione dō iniuria saltē per interpo
sitā psonā: vl p se expresse noie fur: vl
tacito fm q̄ qualitas negocij requirit
s. si est manifestū vl occultū. Tercio ve
ro si ē res fructificans tenet restituere
rē cū omnib⁹ fructib⁹ inde pceptis z q̄
percipi potuissent a diligētī possessore
puta vsurpauit agrū alterius: ex quo nō
percipit dō fructib⁹ nisi. 20. sextaria fru
menti: quia male fecit cultiūne vbi. 30.
percepisset diligens cultiuator annua
tīm talis restituere tenebit⁹ nō solū. 20.
percepta s. 30. Similiter si equū fura
tus ē cū quo lucratus est mēsuati flor.
vnū vbi dñs lucratus fuisset vnū cū
dimidio tenebit⁹ restituē ad rōnē vni⁹
floreni cū dimidio p mēse: z itell⁹ hoc
deductis expensis factis in utilitate z
conseruationēz ipius rei necessarijs nō
tamen superfluis z expensis factis grā
colligendorum fructuum. huiusmodi
enim deducuntur taz a male fidei q̄ a
bone fidei possessore. Rai. z Tho.

Quāda ē q̄ passus est dñs ex caren
rei sue tenetur satisfacere: ex de iniur. z
dā. da. c. si culpa. Tho. z Rai. Itē nota
q̄ si plures cōcurrerēt ad furtum: vel
ad dānū aliq̄ faciendū ita q̄ vnus non
faceret sine altero: q̄z tenet isoliduz. i.

ad totū dānū restituenduz quonqz sit
illi satisfactuz integre. Illo autē restau
rato p vnū illoz tenet postea q̄z eoꝝ
p parte sua satisfacere ei q̄ totū restitui
it: fm Tho. Rai. Immo. Hostie. z Alb.
et dō homi. c. sicut dignū. puta cū duo
vel plures vadūt ad furādū aliqd: ita
q̄ vnus nō iret vel faceret sine altero.
seu cum multi stipendiarij bellant in iu
ste: ita q̄ vnus nō faceret sine altero p
cipue i picipalib⁹. Multi p̄siliū pstant
ad faciendū extorsiones: vl expoliādū i
iuste aliquē ciuē: ita q̄ sicut assēsu eoꝝ
nō potuisset fieri: vel posset oēs tenent⁹
isolidū: dō hoc tū plene habes i. z. parte
sū. ti. i. c. 3. **Q**uinto nota q̄ cum duo
bus vel plurib⁹ existentibus heredibus
vsurarij vel raptoris: si alter factus ē nō
soluēdo si vnus ē tenet isolidū: si plu
res sunt q̄libet tenet p parte sua ad re
stituendū q̄ vsurarie z vsurpatiuē sūt ac
cepta ab illo. s. vsqz ad q̄ritatē que pue
nit ad illos dō hereditate: nā oēs res hē
ditarie obligate sunt: extra de vsuris.
Concoz. Hosti. Ber. z Hoff. z Jo. an.
Ad vltra anteq̄ percepit dō hēditate p
dicti vsurarij vel raptor] nō tenet: q̄uis
nō esset per illa satisfactū in totum cre
ditoribus vsar]. vl rapine. Sexto nota
q̄ recipiens a religioso dō voluntatē su
perioris sui tenetur illud restituere ni
si i extrema necessitate illd accepit: ar.
iz. q. i. c. nō dicatis. z recipiens ab ipso
prelato religioso sine cā rōnabili: s. ex
parētela vl turpitudine tenet ad resti
tutionē mōasterio. Filia religiosi etiaz
abbatis dotata notabiliter dō bonis mo
nasterij tenetur restituere dotes: z vir
ei⁹ et si scit hoc: nisi p modum elemosy
ne moderate dotasset. S. querit vtrū

omne lucrū qđ qđ fecit ex re rapta fu-
rata: vñ per fenus acq̃uifita teneat ſti-
tuere: vñ pauperib⁹ erogare. ad hñ rñde-
tur p̃ diſtinctionē: aut ei talis res ē ex ſe
fructificās q̃ etiā ſui vñ ſumit nec
diſtrahit: vt ager vinea plantat⁹ prātū
domus iumētū: z hñ: z dñ re debz re-
ſtitui oē lucrū inde perceptū f3 Tho.
z omnes alios. Aut talis res non eſt ex
ſe fructificans: z eius vñs eſt cōſūptio
vt granū vinum: oleum z huiusmodi:
aut diſtractō: vt pecunia metalla: z cir-
ca huiusmodi res eſt triplex modus di-
cēdi. nā quidā dicūt qđ oē lucrum inde
pceptū d3 reſtitui: vñ pauperib⁹ eroga-
ri: qz radice iſecta nullus bon⁹ fructus
ſeq̃ p̃t: vt dicit̃. i. q. i. c. fert̃. Cū ergo ra-
dix illi⁹ lucri ſit vñra vñ rapina: vide-
tur qđ fruct⁹ vñ lucrū exinde ſit iſectū z
obnoxii⁹ reſtitutiōi: vñ erogatiōi. Alij
dicūt qđ pecuniā raptā vñ ſenebrē tene-
atur indubie reſtituere ac etiā dāna q̃
paſſus eſt is q̃ ſoluit vñrā ex carentia
ipſius pecunie ſolute: puta quia opor-
tuit eū accipere ad vñrā p̃ ſuis neceſſi-
tatib⁹: vñ vñdere res ſuas multo mino-
ri precio q̃ valeret. Lucrū tñ pceptum
ex pecunia ſenebri per licita negocia n̄
tenetur reſtituere vel erogare pauperi-
bus: z hñ tenet̃ Tho. z 2. q. 78. z Ric.
z De. de pal. in. 4. **I**tem querit̃ vñz
manifeſto vñrario preſtante cautionē
de vñris reſtituēdis: ſi ad preces eius
aliquis fideiubeat pzo eo teneatur ipſe
fideiuſſor creditoribus vñraz: vñ epo
vñ pauperib⁹ ad reſtitutionē oīum vñ-
raz extortaz certaz z icertaz. Ad qđ
rñdet Lau. vbi. ſ. dicet̃ qđ Lapus cum
pluribus alijs doctoribus determina-
uit talē fideiuſſorē n̄ teneri vñra vires

hereditatis principalis ē ſi ſe p̃cipa-
lē ſtituiſſet. Et addit hāc ēt queſtionē
diſputauit Pau. de lea3a. z determina-
uit qđ nō obligatur fideiuſſor vñra fa-
cultates vñrarij habito reſpectu ad tē-
pus cautionis: qz ſi tpe cautionis p̃cipa-
lis erat ſoluēdo: dato etiā qđ facultates
ſint poſtea exhaufte nō reſtitutiōe vñ-
raz nec eris alieni: ſ3 per alios modos
fideiuſſor remanebit ad omnia obliga-
tus: ſ3 ei exceptio inopie proſit p̃inci-
pali: nō tñ fideiuſſori: ſed ſi tpe p̃cipa-
lis cautionis nō erat ſoluēdo n̄ tenetur
vñra vires p̃cipales. Idem tñ Pau-
lus diſtinguit iter fideiubētē p̃ cautionē
z ſe obligatē ad reſtitutionē vñraru3
ex alia cā. In primo ei caſu non tenet̃
fideiuſſor vñra vires: qz nec vñra vires
reſtituere vñ cauere tenebat̃ p̃incipalē
In. 2. caſu ſecus: qz p̃incipalis eſt obli-
gatus iſolidū ſ3 habeat exceptiones i-
n opie vel ſimile: qđ exceptio vñpote per-
ſonalis nō dirigitur ad fideiuſſorem.
Itē nō f3 Ric. i. 4. di. 15. qđ qui damni-
ficat aliquē iniuſte in ſua libertate. ſ. in-
iuſte pcurando eū redigi in ſeruitute: z
tenet̃ ſe facere ſeruū p̃ eo: ſi non poteſt
eū aliter reſtituere libertati: niti forte
talis eſſet cōditio p̃ſone que hoc dānū
intulit: qđ notabiliter redūdāet i p̃ciu-
diciū boni cōis: in quo caſu nō tenetur
ſe facere ſeruū: ſ3 tenet̃ ad oē aliud in-
tereſſe ad arbitriū boni viri Quātūcū-
qđ qđ dānificaret aliquē i alijs poſſeſſi-
onibus nūq̃ tenet̃ p̃ reſtitutiōe ſe facē
ſeruū ei⁹ vñ alterius: qz vt dñ. ff. dñ regl.
iur. libertas inestimabilis reſ ē. Quod
aut̃ dicitur exo. 22. Si aut̃ non habue-
rit vñ reddat venundetur. Iudiciale p̃-
ceptum fuit vñ modo non obligat hec

79
ille. Itē si quis ipedit aliquem iniuste
ab officio vel beneficio iam obtēto: pu
ta pcurās sibi auferri ex aliq̃ sinistra
cā: vel falsa tenet ad satisfactionē dō to
to f3 *Tho.* 2. *Ric.* in. 4. di. 15. secus si iu
ste hoc pcurat: q̃ meretur priuari ex
defectu suo. *¶* Si si impedit a bñficio
psequēdo nō tñ ad tātū q̃sum est bñfi
ciū: sed ad arbitriū boni viri f3 *Tho.*
2. *Ric.* qd̃ intelligē. videt: qñ hoc facit
ex odio vlt malicia. nā si facit vt sibi vlt
amico suo magis pvideretur q̃ illi: pu
ta testator aliquis vult lagāe tñ. c. 7. ego
rogo q̃ magis leget mihi: vel cuidam
persone mihi magis dilecte: et ille sic fa
cit: talis f3 *De.* d. pā. in. 4. nulli tene
tur: quia nulli auferit ius suum. nam il
li nullum ius erat acquisitum: et nemi
ni facit iniuriā q̃ vlt iure suo. cuius. n.
licet se alteri cōmendare: vt donet sibi
vel leget: p̃cipue cum indiget.
¶ Itē querit vtrū clerici teneāt resti
tuere illos fructus q̃s voluptuose cōsu
mūt nō faciētes seruitiū i ecclia. s. n. of
ficiātes vlt officiando. *R.* f3 *archi.* di.
44. vtiq̃ tenētur: et hoc tripl̃r. *Pr̃io* rō
ne dati. 2. rōne sacrilegij. 3. rōne odij.
Pr̃mo ratione dati. nam illa bona ta
li ecclie ideo data sunt vt offerant p
ces: et sacrificia p̃ ipsis qui dederunt et
ex residuo alentur pauperes: ad qd̃ fa
cit verbū hieronymi dicentis: Tibi o
sacerdos de altario viuere non luxuri
ari permittitur. di. 44. §. i. et qui hoc nō
facit infideliter agit. *Secūdo* rōne sa
crilegij: q̃ defraudant totam eccliam
quā suis precibus et officiis iuuare de
berēt et ei pdesse. *Uñ Alex.* papa: Ipsi
sacerdotes p̃ populo interpellāt et pec
cata populi comedūt: q̃ precib⁹ suis ea

delent. i. q. i. c. ipsi. *Tertio* rōne dubij:
q̃ puocāt irā dei et populū. *Greg.* *Quā*
is q̃ displicet ad intercedēdū mittitur:
irati anim⁹ pculdubio ad deteriora p
uocat: di. 49. §. i. qd̃ verum est quādo
populus est i causa malicie sacerdoti.
¶ S3 qd̃ si facit seruitiū ecclie s3 i morta
li perseverans. *R.* nō videt teneri de
fructibus. et rō ē q̃ et mali ministri ora
tiones cōmunes vt officiū et misse p̃sūt
viniis et defunctis f3 *Tho.* in. 4. S3 qd̃
d̃ bonis omisiss nungd̃ tenet restaura
re totum. *R.* f3 *Archi.* ex qualitate de
beret sibi iniungi in penitencia si poss3
sed non est necessarium: sed in hoc est
penitētia arbitraria sicut in alijs: et idē
videtur sentire *De.* de pā. in. 4. *Quā*
tum ad tertium principale. s. vbi fiēda
est restitutio. *Circa* hoc distinguēdū: q̃
aut persona cui fiēda ē restitutio sci
tur: aut inquirendo sciri pōt: aut oīno
ignozatur. Si aut scir aut iquirēdo sci
ri pōt ipse: vlt heres ei⁹ ipo mortuo i lo
co vbi facta ē rapina vsura vel dānum
si vterq̃ ibi ē: vel vbicunq̃ adinuicem
se pueniūt creditor et debitor. Si autē
alter ē absēs a loco vbi facta est vsur
patio: vlt dānificatio: mittetur expēsis
eius qui se absentauit de loco. Si vero
est absēs cui fiēda est restitutio: puta
q̃ mutauit domicilium mittet sibi rez
ablatam: vel pecuniam ipse q̃ abstulit
expensis illius qui habet restituere.
Si vero absentauit a dicto loco is qui
rem vsurpauit ipse suis pprijs expēsis
trāsmittet rē vel pecuniam f3 *Hosti.* et
Jo. an. et hoc per talem modum q̃ nō
detegat peccator si peccatū ē occultus
ar. 2. q. i. c. si peccauerit. vel etiā potest
creditori significari p̃cipue: qñ ē mltū
i z

remotus a debitore occulte vel manifeste fin q̄ expedit: et fin q̄ creditor ordinat: vel d̄ mittenda illa re: vel reservanda: vel aliter dāda: sic agat debitor et liber erit. Si autē suo proprio motu rem illam destinaret seu pecuniā debitor: et i via periret: vel auferret sibi: periret ei qui ad hoc teneretur ad satisfaciendum fin Jo. in glo. Vel etiā si speratur cito vēturus ad locū pōt sibi re servare. Et fin Tho. Hosti. Jo. an. in eadē sacram deponere: vel alio tuto loco: aut si res ē parvi valor: et creditor distās multū: et abundans fuerit. Potest etiam f3 Uul. p aīa eius pauperibus erogari. Si vero ignoratur: nec perquirēdo inveniri potest cui restitutio fieri debet: tūc erogāda est res ablata: vel precii ei pauperibus p aīa illius i loco illo vbi facta ē vsura rapina vel dānū: vel in loco i quo habitat is sui fienda est restitutio: et h̄ ideo: q̄ melius est q̄ vicini inde sentiant cōmodū q̄ extranei: tū ē q̄ verisimile est ibi reperiri dānum passū: vel herede ei. Ita nōt Hosti. Jo. an. et Jo. d̄ ligna. Vel salte3 fiat talis erogatio ad arbitrium diocesani loci vbi factum ē dānū vel rapina fin Rai. Si tū cōmode fieri nō posset in dicto loco cū h̄ nō sit necessariū: pōt tūc et d3 alibi fieri f3 Uul. f3 et beat⁹ Tho. i huiusmodi casu nil dicit de loco determinato: sed q̄ p aīa illius cuius res erat d3 pauperibus erogari. Un̄ et M. Ugo perit⁹ i vtroq; iure: et frater Clarus dicebāt q̄ cū pauperes sint: vt vnus mēbrum in corpore ecclesie: nec ab hac vnitute sequestrentur ppter locor distātiā sufficit si restitutio incerto3 detur quibuscunq; pauperibus ē alterius p̄uincie: q̄ vbi facta

est rapina vel dānū: et maxie qui sunt pauperes christi: et vtiliores ecclesie dei et salutē animarū: et ex hoc appar3 q̄ locus nō est d̄ necessitate restitutōis: f3 d̄ cōgruētia. Idem tenet Sede. de senis. c. 33. operis sui. Usure tñ incerte extorte per manifestos vsurarios: quō debeāt restitui: et in quo loco: et per quē dioecsanum habes in. 2. parte summe ti. i. c. Quāuis ei qd̄ habet i isto. f. nō pertineat ad vbi: sed magis ad quid: tñ hic notabiliter queritur vtz fideiusso3 possit repetere a debitore vsuras: quas pro eo soluit creditori penes quem pro ipso debitore intercessit. ad quod respondet Lau. q̄ Jo. an. i q̄stione sup mercuria lii. r̄gula dānū. d̄ reg. iur. i. 6. hāc q̄stionē explanat nobiliter: et ex ei⁹ dicti elicit. xij. conclusiōes: quarū p̄ma ē talis: Ita recipit fideiusso3 a debitore obligatio nem sciente et cōtradicante vsuras suo solutas debitori: nec etiā sorte: nec qd̄ aliud inutiliter impensum. plus est ei cōtradicare q̄ nō p̄sentire: ex de simo. c. sicut tuis. Secūda cōclusio: est nō repetit debitore sciente et patiente: sed nō mādāte obligationē fideiusso3 vsuras vel in debitū solutas: vel solutas creditori: et sibi imputet q̄ se obtulit: extra d̄ reg. iur. c. bona fides in. 6. repetit tñ sorte in debitū qd̄ soluit. Tertia cōclusio est: nō repetit a debitore sciente: et mādāte ipsū obligari pro sorte tñ fideiusso3 soluens vsuras. tū quia fines mādātī excessit: tum q̄ ad illas obligatus non erat. Quarta conclusio est: non recipit a debitore fideiusso3 vsuras sciente et mandante ipsū i omnem casum: vel simpliciter obligari siue fideiubere. p3 q̄ i generali mādato n̄ includit i debitū

20
d quo verisimiliter in specie n̄ mandaf
set. c. in generali. de regu. iur. l. in. 6.

Quinta conclusio est: repetit a debi
tore sciēte et mandāte ipm p vsur. cum
sub noīe sortis iclusit eas: vt est moris
obligari sine fideiubere ipse fideiussor
vsuras: quantū iuste credere potuit illā
sortē totū debitū nec presumere debuit
illud debitū sub noīe sortis pmittere: eē
d p̄sup. c. q. verisimil. **S**exta cōclusio est
repetit a debitore sciēte mādāte noīa
tim p vsuris fideiuberi ipse fideiussor
creditori solutas si iurauit illas solue
re: et ista est cōis opinio: extra d fideiuf
so. c. z. et istam opi. approbat Jo. an. ha
bet tamen fideiussor optionem soluēdi
vel absolutionē petendi sicut habēt de
bitor. **S**eptima conclusio est: repetit a
debitore et noīatim mandante p vsur
fideiuberi ipse fideiussor vsuras credi
tori solutas et si non iurauit creditori
illas soluere. **S**i ipsi fideiussori debi
tor indēnitatē iurauit: dummodo ali
as propter pignora data: vel aliā cau
sam debitori fuerit expediens vsuras
solui. c. peruenit. eē de fideiuf. **O**ctana
cōclusio ē: **N**ō repetit a debitore sciēte
et mādāte noīati p vsuris fideiubēi ipe
fideiussor creditori spōte solutas: si nō
iurauit creditori illa soluere: nec debi
tori indēnitatē: nec expediebat credito
ri p̄p̄ pignora data v̄l aliā causā ipas
vsuras solui: et hoc de iure fori. **S**z opi
nio theologorū q̄ f3 Jo. an. mltū fauet
egatati: est q̄ vigeat debitor ad soluen
dū i foro p̄sciē: d re. iur. l. c. sciēte. li. 6.
Nona cōclusio cū repetit a debitore sci
ente et mādāte noīati p vsuris fideiube
ri ipse fideiussor vsuras creditori coa
cte solutas si n̄ iurauerit creditori illas

soluere: nec debitor iurauit fideiussori
indēnitatem: nec expediebat debitōi p
pter pignora data: vel aliam causā v̄lu
ras solui: si fuit ipse fideiussor in culpa
vt qz nō exceptit: secus si non fuit in cul
pa. **D**ecima cōclusio ē: q̄ i oī casu quo
pōt a debitore fideiussor vsuras repete
re debet intelligi si nō interuenit fraus
persone ad personā. s. p̄stitūctis ob h̄
fideiussorē: eē d p̄m̄ile. c. q̄sto. **U**ndeci
ma cōclusio est: q̄ i omni casu quo p̄t
a debitore vsuras repetere: fideiussor
potēit illas repetere a creditore cui sol
uit. ff. mādati. l. si fideiussor. §. in omni
bus. **Q**uātū ad 4^m. s. per quos d3 fieri
restitutio. p̄mo diceñ. est d incertis. 2°
d certis. **Q**ueritur ergo v̄tq̄ restitutio
incertorū debeat fieri per eum q̄ habet
restituere: v̄l per aliū cui p̄miserit aut
solū per diocesānum. **R**o: circa hoc sūt
varie opinionēs et cōtrarie. **H**osti. sup
c. cū tu. d vsur. et in. c. cum sit. d inde. et
in sum. sua. de pe. c. si iuxta finem tenet
q̄ vnus d casibus pertinentib⁹ ad ep̄m
est restitutio male ablatorū incertorū:
q̄b etiam tenet Jo. an. extra d pe. et re.
in. c. si episcopus. in glo. lib. 6. et i. c. pec
catū. d re. iur. l. li. 6. ad quod videt̄ fa
cere q̄b habetur. iz. q. i. c. precipimus.
Addūt et aliqui q̄ hic tenēt hāc rōnē.
Cū huiusmodi bona incerta sint p aīa
bus eorū quorū fuerūt fideliter dispēsa
da ac p cōsequēs sint ad diuinū cultū
eo ipo: et sustentationē paup̄r ordina
ta. **S**olus aut̄ ecclīastic⁹ p̄lat⁹ sit rector
et moderator diuini cultus: et p̄r paupe
rū: et dispēfator rez diuino cultui ordi
nandaz: vt patet di. 86. c. diuine. et i m̄
tis alijs. c. iō fm iudiciū eius debita in
certa sunt per eum dispēfanda. **A**rchi.

aū i quadā questiōe disputata p eum
z in rosario. 14. q. 5. c. non sane tenet cō
trariū: z dicit sententiam Hosti. circa
hec supradicta esse veram in casu vbi
nullus deputatus est a testatore q hoc
exequatur: vt. 12. q. 2. c. d. laicis. Ubi ve
ro certa persona deputata est a testa
tore illa persona d3 exequi: vt in. d. c. de
laicis. c. de testa. c. tua. immo credo q
ipse raptor incerta que debent paupe
ribus erogari potest ipse pauperibus
erogare absq; licentia vel auctoritate
epi: vel alterius iudicis ecclesiastici. vt
satis colligitur i. d. c. cū tu. Et hoc inuit
etiā clare glo. in. c. sicut dignum d ho
mi. s. eos. Nec ob. c. cum sit d iude. per
quod pbat Hosti. suam opinionē. Haz
illd. c. loquitur d iudeo n de christiano
cui? actus vl? dispēfatio merito habet
suspecta ab ecclesiā q ad christianos:
iō iuste z bñ dicit ibi fm puidētiaz dīo
cesani: q suspicio cessat i christiāo: z sic
non dubito q eps non h3 se intromittē
d talibus. hec Archi. Jo. d. ligna. idem
sentit: z post adducit hāc rōnem. Qui
indebitū extorsit obligatus est ex male
ficio: vl? quasi illis qb? extorsit: si extant
al? pauperibus. Et regula habet q de
bitor pōt se per absolutionē liberare: i
sti. qui. mo. tol. ob. per totum. Tu q di
cis cōtrariū da mihi casū expressum d
regulā: nec est vez q sit in. d. c. cum sit
q: n loqtur i christiano: sed in iudeo: vt
dicit Archi. Hāc opinionē seqt Pau.
z Be. super de. i. d. pūilegijs. Hoc etiā
psuluerūt Jo. cal. z Recup. S3 domi
nus Ugo vtriusq; iuris perit: z frater
Clarus: vt habet in quadā sūmula cō
cordauerūt in hoc q nullū ius expres
sū hoc dicit: nec i decretis: nec alibi nisi

q eps est pcurator pauper. Illud vō
adaptat q pōt pcurare d suo proprio
si habet: vel d bonis ecclesie. i. d. fructi
bus vel alijs modis. S3 quia sacerdo
tes simplices sūt iperiti p maiori parte
epi vero reputātur sufficētes in scien
tia: hunc inoleuit q huiusmodi restitu
tiones remittuntur ad epōs. Un si con
fessor peritus sit: z sciat in huiusmodi
sufficēter psulere: nō ē necesse remittē
ad epōs: hec ibi: z in hac sententia est
Jo. mo. Hoc etiam inuit Im. extra de
immuni. eccle. c. q pleriq; ar. 12. q. 4. c.
si quis romipetas. Ad rōnem superius
inductā p alia opinione posset rñderi
q q̄uis epi z prelati sint dispensatores
rez dataz ecclesijs: nō tñ segtur q sint
dispensatores omniū que fm deuz sunt
in diuinū cultū z in pauperes erogan
da s3 solū in diuinū cultū iā ordiata: vt
reddit? ecclesiāz z hi. Hā si eēt dis
pēfatores erogādoz oīum s3 h? essent
ēt dispensatores oīum superfluoꝝ que
diuites ex diuino precepto deberēt pau
peribus erogare: quod a nullo pcedit
S3 z Tho. 2. 2. q. 62. dīc q si ille cui
d3 fieri restitutio sit omnino ignotus
d3 ei restitui sicut pōt. s. dando in ele
mosynas pro salute eius siue sit mor
tuus siue sit viuus: premissa tamen di
ligēti inquisitione eius: z d auctorita
te epi nihil dicit. Scot. in. 4. di. 15. dicit
si queras per cuius manus debeant ta
lia dispensari: si incerta R? q non iue
ni qui necessario sit determinatus me
diator: ista pauperibus dispēfādo. vi
det aūt mihi q p seipsum psilio nihil
omin? boni viri pt hoc pauperib? ero
gare: q tali mediatori ad dispēfanduz
tribui posse d cui? fidelitate psumeret

et non sibi appropriaret vel in alios usus
 duerteret quod deberet: unde ubi lex diui
 na vel ecclesiastica non ligat sequenda
 est ratio naturalis. Illa autem dicta quod quod
 netur restituere magis hoc faciat per se
 quod per alium: non excludendo tamen per hoc consi
 lium boni viri: sed includendo: hec Scot.
 Quidam alij faciunt circa hoc distinctionem
 ut quantum eorum in quibus competit repetitio
 ut furto: rapina: usura: fraude: et hi per dis
 pensatio incertorum pertineat ad episcopum.
 Sed aliorum ubi non competit repetitio: et si
 erogatio fidei est pauperibus: ut in ludo
 et iniuste acceptis a iudice per iudicando
 vel a teste per testimonio: a meretrice per
 fornicatione et huiusmodi: quilibet per
 se possit dispensare: vel cum consilio confesso
 ris. Ego credo secundum opinionem. scilicet. Ar
 chi. et sequacium omnino veram: et simpliciter
 excepto vno casu: viz in incertis publi
 corum usurariis: quorum casum non dubito
 omnino illos excepisse intendere: quod ibi expres
 se et clare ius prouidit: ut scilicet per dispositio
 nem diocesani talia incerta determinen
 tur et dispensentur: et de usuris. c. quod. li. 6.
 ibi tradit forma de hiis: de qua habes in
 2. parte sum. ti. i. c. In hoc ergo casu
 tamen potest intelligi illud quod dicitur per tertia opinionem.
 scilicet in usuris publicis incertis. Et si
 quereatur utrum episcopus possit per sua synoda
 lia hoc statuere: ut scilicet sibi retineat dispen
 sationem incertorum et alijs non pos
 sit se intromittere. dicit in hoc Jo. de li
 gna. super. c. cum sit de usuris. et quod
 dicit Jo. an. dubium est an possit: et Jo.
 cal. in quodam consilio dicit expresse quod
 non potest. Ugo et frater Clarus dicunt
 quod non potest episcopus excommunicare
 re de iure sacerdotes: qui se intromit
 tunt de dispensatione incertorum.

Quantum ad 2^m per quos debet fieri resti
 tutio certorum bonorum. Ad quod respondet
 quod per eum qui abstulit seu recepit usuri
 ras seu male ablata potest etiam et per
 quoscunque personam aliam facere: in hoc est vera
 est regula iuris. Qui per alium facit per
 ide est ac si per seipsum facere videatur: de
 reg. iur. li. 6. Si tamen vicium usure furti
 rapine vel alterius damni est occultum
 et restitutio occulto modo per se vel per
 alium fienda est: ut non detegat persona.
 2. q. i. si peccauerit. Caueat et diligenter
 quod per alium facit ita caute faciat.
 ut recipiat qui debet et non ille sibi reti
 neat: quod non esset per hoc liberatus: nec
 confidat de confessoribus: nec predicatoribus
 nec questuariis qui querunt pecunias
 non animarum salutem. et si is qui rapinam usuras
 vel fraudem fecit non restituat: cum heres
 teneat ad omnia onera defuncti in quantum suffi
 ciat hereditas: tenetur et ipse facere di
 ctam restitutionem: de usu. c. michael. et
 eadem ratione heres heredis: et sic in infini
 tum: cum sciat ab eis hereditas obligata ad
 restitutionem propter usuras et rapinas et da
 na a prioribus facta: et ubi non sufficeret
 hereditas ad satisfaciendum tenetur legata
 rii et donarii: quod legari nec donari potest
 alienum: nec excusantur heredes scien
 tes vel dubitantes: vel merito dubita
 re debentes ex publica fama: vel ex scri
 pturis vel ex fidei relato testatore illi
 citos fecisse actus vel usurarios: ex hoc
 quod nullus ponit querelam super hoc: vel po
 stulat aliquid ab eis ut debitum. Sed de
 bet diligenter ingrere veritatem quas pos
 sunt: et si inveniunt sic esse notificent: vel
 notificare faciant illis quibus debet se
 offerentes ad restitutionem: et si non inveniunt
 tur pauperibus erogant: alias esset in eis

ignorantia crassa que non excusat. di. 37.
§. fi. et quis defunctis non possit illa resti-
tutio si decesserint impenitentes: prodest
tamen modo necessaria est ipsis heredibus si
volunt saluari: quod non remittitur pec-
catum. de re iur. l. i. §. 6. Si autem licite
artem exercebat: vel patrimonialia tamen
habebat testator: nec apparet ex fama
vel scriptis de illicitis contractibus: seu
alieno presumere debet eum iuste acquisi-
se: quod nemo iudicandus est immemor pro-
prie salutis: et diuini timoris. i. q. 7. c. sa-
cimus. et precipue in mortis articulo.
Item non quod dicit Hosti. in sum. tit. de usu.
quod si aliqua honesta persona: puta sacer-
dos vel episcopus tractet iter debitoris et credi-
tozem de satisfaciendo: et dicat credito-
ri talis mediator: tamen faciam tibi reddi
si ex corde residuum remittas: non de-
cipias me: quia mediator suus: nec debi-
toris cuius aie salutem quero: et ridet cre-
ditor se ex toto corde liberare ipsum de-
bitorem: quare non dicam ipsum liberatum: non
video: nec curo qualitercumque sit satisfac-
tum dummodo sit satisfactum ei. Si quod mouen-
tur in hoc faciunt in odium usurario-
rum. Si quis. n. ex alia causa alij iniuriat egred-
iens hoc admittet quod theologus quod concordia
inter partes possit tractari: et pars eius quod
deberet ex pacto remitti. alius titulus de
transact. inutilis esset: et quare non idem
de usura. Dicendum ergo et tenendum quod precibus
possit vel iussu iudicis: vel pactioe par-
tium remissio fieri: et sic dicam usurarium
absolutum. hec Hosti. Que quidem itellio ve-
ra est in foro contentioso: non in foro sci-
entie: vel etiam in foro conscientie quantum
ad ea que dubia essent: utrum deberent
dari vel non quod rationes sunt ad utramque
partem: vel cum dubium est quantum debeat

satisfacere pro dano dato: et ad hoc faci-
unt rationes quas facit ipse Hosti. Sed
ubi certum: vel clarum est debitum: vel ratione
usurarii: vel alterius usurpationis: nisi
debitor liberaliter remittat illud quod
remittit: etiam si de mille tamen decem remit-
teret: si hoc facit quod putat se aliter resi-
duum non posse habere nil valet illa remis-
sio facta etiam publico peccato quo ad
aniam. Unde cum mercator infortunia
passus fallit et occultat multa de bonis
suis mobilibus: ut non perueniant ad
manus creditorum: et contra positionem cum eis
de minori quantitate quam debeat: puta con-
uenit respondere singulis creditoribus ad
rationem. i. solidorum pro libra: cum tamen possit
totum dare vel cedere bonis: cui compo-
sitioni assentiant creditores: et ita reci-
pientes liberant eum de residuo: cum illi
non sponte: sed coacte fecerint illam remissi-
onem volentes illa parte potius carere quam
toto: quoniam et si cederet bonis totaliter
nihil sibi reseruando: et non sufficiunt
bona illa ad satisfaciendum si postea pue-
nerint ad pigriorem fortunam tenentur
de residuo: de solut. c. odoardus. De
damnis datis tempore genere ad inuicem in-
ter ciuitates quoniam et per quos potest fie-
ri restitutio: quoniam faciunt pactum cum cer-
tis pactis: et capitulis. Item quod in quadam
sumula sic dicitur quod quis sint pupilli
multi: et abites qui non assentiunt: et for-
te est aliqui contradicunt ex prouectis qui
repperunt damna iniuste: nec eis est satis-
factum nihilominus tamen est bonum pacis: quod
habet rem publicam gerere possunt cum consensu
maioris partis subiectorum sibi pacti pa-
cis subdere et licite relaxare iniuncta da-
na data: et si fiat relaxatio predicta tenet:
et valet. Item et hoc modo potest etiam pro bono

reipublice sibi tallias imponere et hi:
quas gabellas vocant. De bonis vero
clericorum et religiosorum: non possunt laici facere
relaxationem: quod non sit eorum foro subditi: nec
de bonis ecclesiasticis permittitur eis ali
qua dispositio: ut dicitur. 96. Bene possunt tamen hoc
facere prelati spirituales terrarum ad inui
cem de consensu et convenientia clericorum et re
ligiosorum qui damna receperunt in guer
ra. Hanc autem relaxationem quo ad laicos
vel clericos intelligas de damnis da
de rebus consumptis. nam res extantes: ut
equos pannos et hi: qui habent et sciunt
sua non esse: ut puta quod bellum iustum non
fuit ex parte suorum: vel si iustum ab his ac
ceperunt a quibus non poterant ipsa
tenere non possunt: nisi si dominos proprios inue
nire possint eis reddere tenent: aliter si non
inveniunt pauperibus erogare. Idem
videtur dicendum si de iusticia belli dubi
tatur: nam ubi clare bellum iustum est res
accepte efficiuntur capientium. dicitur. i. c. ius mi
litare. que tamen debent iter eos proportiona
biliter distribui per duces belli: ut. 23.
q. 5. c. dicat. nisi per publicum edictum da
tum sit unicuique quod capit. Pauperes autem
innocentium non videtur tutum bona auferre
cum sint sine culpa: nisi subsit causa: cum sit ali
quis puniendus. d. reg. iur. l. i. 6. Pena
tamen temporalis frequenter puniuntur unus pro
altero diversis de causis: ut. i. q. 4. **D**e
tutoribus curatoribus negotiorum ali
orum gestoribus filijsfamilias: et hi: qui
extorserunt usuras: vel fecerunt rapinas
fraudes et damna noie alieno. scilicet pro pupil
lis patronis vel patribus suis: nil tamen eo
rum pervenit ad eos: sed ad pupillos dominos
vel patres eorum: queritur utrumque per eos
possit et debeat fieri restitutio ipsis pu
pillis: vel patribus seu dominis nescientibus

et inuitis de bonis eorum ad quos perue
nerunt taliter extorta. R. dicitur quodammodo idem
stincte quod sic in foro consuevit dominus non ini
neat inde periculum vite consuevit vel fame
si deprehenderet aut scandalum sequeretur:
puta quod aliquis creditur furatus fuisse illa
quod innocens est et hi: tales. n. ut dicunt illi
non convertunt furtum occulte illa recipi
entes: cum pecunia fructus vel per rapi
nas et fraudes habita non sint eorum: et
ratio est cum per efficacem causam predictorum. scilicet
tutorum curatorum: et hi: et per intermedium
illoz tale iniustum lucrum devenit ad
manus pupilloz: patronoz: vel patrum:
et ad restitutionem sint obligati isti medi
atores iustum esse videtur: ut que causa il
loz iniuste ablata sunt: nunc iuste licen
tia habeant illa satisfacere: ne ipsi de pro
prio satisfacere teneantur: ar. ad hoc de re.
iur. l. ubi dicitur Chrysostomus. Omnis res per quoscumque
quod causas prohibet per easdem dissolvitur. p
pterea ad hoc agendum predicti tenentur: et
in hoc gerunt utilem curam suam: et illoz qui in
iuste detinent aliena. Alij autem perfecti
et equi respondent per distinctionem: videlicet quia aut
tales adhuc habent in manibus administra
tionem rerum illoz aut non: et in primo
casu possunt et debent restituere de bonis il
loz ad quos pervenit lucrum: quod habent
pre manibus si nolunt remanere ipsi obli
gati ad satisfaciendum de suo. Et hoc siue oc
culte siue manifeste cum sufficenti caute
la: ut ab ipsis non possit postea repeti.
Et ad hoc videtur facere ratio prime
opinionis cum regula illa: Omnis res
si autem non habet amplius administra
tionem: tunc subdistingendum est: quod autem pre
dicti tutores procuratores et huiusmodi
non possunt illa restituere de suo: puta quia
pauperes sunt: aut possunt: et si non possunt

sufficit q̄ denūciēt p̄ncipalib⁹ p̄ q̄bus
fecerunt vsuras: fraudes ⁊ hī: q̄ igno-
rant q̄o fecerunt p̄ eis talia illicita lu-
cra que ad eos deuenerūt: vnde ⁊ obli-
gati sūt ad restitutionē: ⁊ si non satisfac-
cunt ipsi p̄ncipales habeant p̄posi-
tū satisfaciendi de suo cū poterūt. Ad
accipiendū autē occulte a p̄dictis ad hoc
nō tenēt: nec debēt: ⁊ rō ē: q̄ quo ad se
excusati sunt a restitutione rōne impo-
tentie: vt. i. 4. q. 6. c. si res. quo ad illos p̄
quibus fecerunt vsuras: vlt̄ fraudes au-
ferēdo ab eis occulte: p̄ hoc non promi-
detur saluti eorū cū remaneāt obliga-
ti in p̄scia: ex quo sciūt talia fore facta:
nec velint satisfacere: ⁊ sic nō dissoluit̄
peccatū: vel obligatio quo ad estimati-
onē eorū. S; nec pōt q̄s a p̄uata p̄so-
na cogi ad restitutionē male ablatorū:
nisi per iudicē ecclesiasticū: vlt̄ ciuilem
nec vlt̄ bñ posse excusari a furto cū con-
tractet rē alienā inuito dñō: cū i vsura
trāfferat̄ dñiū: per hoc ēt se exponit
multis periculis. Si autē tales mediato-
res d̄ quibus dictū est p̄nt restitut̄e cuz
illi ad quos extorta peruenerūt nolūt
restituere q̄ p̄ncipaliter obligantur:
p̄nt petere humiliter non p̄ coactionē
vel fraudē a creditoribus vsurarū: vlt̄
fraudum remissionē: cū penes eos iī re
manerit pecunia senebris: ⁊ illi q̄ eam
habuerūt remaneāt p̄ncipalit̄ obliga-
ti: q̄ remissione obtenta libere: ⁊ spōte
amplius nō tenebūtur: s; tñ p̄ncipa-
lis: nisi ⁊ eis fieret remissio: q̄ si remis-
sionē facere non vellent tenēt satisfacē
de suo: ⁊ tūc vsq; ad q̄st̄itatem solutas
p̄ illis poterūt occulte accipere de bo-
nis eorū: si alias p̄ viā iudicij habē non
possūt: ita tñ q̄ nō sequat̄ scandalū vel

periculū que semper vitāda sunt. Vbi
autē mediator talis sic satisfecit: debet
per aliquē modū cantū declarare illi
q̄ sciebat se obligatū ad illud ampli⁹ nō
teneri: vtputa si dicat se nō curare ab
eo illa recuperare quasi ac si donasset
vlt̄ declarare heredib⁹ suis: q̄ nō recipi-
ant a tali p̄soa aliqd vt debitū p̄ tali cā
⁊ hī. Bona. n. fides nō patit̄ vt semel
exactum bis exigatur: d̄ re. iur. lib. 6.
¶ Quantum ad quintum. sc̄iū fienda
est restitutio seu datio rei ablata vlt̄ ali-
as illicite acquisite. Pro fundamento
notanda est distinctio quā ponit Tho.
2. 2. q. 32. dicens. Tripliciter pōt ali-
quid esse acquisitū. Uno modo quia
id quod acquiritur illicite debetur ei
a quo acquisitum extortum est: ⁊ siue
non transferatur dñiū illius rei in ac-
cipientes: vt in furto ⁊ rapina: siue tñs-
feratur: vt in vsura: tñ cōpetit repetitō
Sc̄do modo dicit̄ aliquid illicite acq-
situm: ita q̄ ille q̄ illicite acquisiuit: nō
potest illud retinere: nec tñ debetur il-
li a quo acq̄siuit: q̄ ille contra iusticiā
dedit: ⁊ ille contra iusticiam accepit: vt
in simonia ⁊ similibus: in q̄bus ipa da-
tio ⁊ acceptio est contra legē. Tercio
mō dñ illicite acquisitū: nō q̄ ipa acq-
sitio sit illicita: sed illud ex quo acqui-
ritur est illicitū: ex quo tñsferat̄ dñiū
nec cōpetit repetitio: vt in meretricio:
⁊ hī: nā meretrix turpiter agit: ⁊ tra-
legē dei fornicādo: s; ipa acquisitio: vlt̄
datio pecunie p̄ hī illicitis nō est illici-
ta nec contra legē dei: ⁊ hoc pp̄ie dñ
turpe lucrum. De illicitis q̄ isto tertio
mō acquisitis fm̄ Tho. ⁊ Rai. potest
dari elemosyna: ⁊ pōt etiā retineri ni-
si superflū p̄ fraudē vel dolum mulier

extorserit: quod illud esset restituendum: et ad hoc pertinet lucra facta ex histria tu illicito ex duello: ex torneamento: ex fertis factis de floribus: et alijs hijs: quod vsus est cōter ad lasciuia: ex decijs factis: ex mathematica seu arte diuinatoria: ex lucro negociationis aduocatio: nis vel medicine i casu nō cōcesso quo ad clericos: in his dixerunt aliqui non posse fieri elemosynā: quia vt dicit Thobie honora deū d tua substantia: et iterum honora deum de tuis iustis laboribus et. i. q. 4. c. elemosyna. et. i. q. i. nō est putanda. Sed hoc non est verū s3 Thob. et Rai. et alios cōter. Predicta autem capitula allegata hoc intendunt: quod nō licet dare elemosynā de male acquisitis. que. s. debēt certis personis restitui: vel quod non debet aliquis aliquod facere illicitū vt det elemosynā. Et quibus qdam distinguant vt dicit Uul. quod in his que prohibita sunt: quia mala: et non puniuntur a iure nisi infamia: vt meretricium duellum et huiusmodi: talia pōt retineri. Sed que mala sūt quia prohibita a iure: vt torneamenta: et negociatio quo ad clericos: et huiusmodi: et talia non possunt retineri ad vsu suu: sed debent pauperibus erogari. I3 hec distinctio videret esse probabilis: tñ quod pene sūt restringende nō ampliāde: et qui nimis emūgit elicit sanguinem. Ber. Credo quod in predictis oibus casibus et similibus bonum est: et salubre quod penitens inducat ad erogand. pauperibus: nō tñ cogendus ad hoc: nec si nō velit in hoc est iudicandus nō esse i statu salutis si nō velit hijs penitentia: agere: vel accipere. s. quod hijs lucra pauperibus eroget: nisi in casibus a iure expressis vt in simonia: et idem

de eo quod datur iudici ad corrupendum eū et huiusmodi vt infra dicit. Scdm g Thob. Uul. Rai. et Inno. d. huiusmodi debet dari elemosyna debito honestatis et cōsilio: non debito necessitate salutis: et sic intelligitur illud. i. q. 4. qui habetis. Nō ē ergo illud acceptū sic restituendū ei a quo acceptū ē: quod in turpi causa melior est conditio possidentis. ff. de conditione ob turpem causaz. **D**e illicite acquisitis et. mō: v3 cū illud sic acquisitum nō debet ei a quo ē sic acquisitum: nec tñ acquirēs pōt p se retinere. Illud pōt et d3 d. necessitate salutis nō solum d. cōsilio et honestate pauperibus erogari: et hijs ratio ē fm Thob. et. 2. q. 62. quod ipsa datio et acceptio est lege prohibita: vt in simonia. Quidam tñ extendūt istū 2. modū ad omne lucrum i quo cōmittitur peccatum in dante et recipiente nō solū in simonia: s3 etia in pecunia accepta ex adulterio: et pro vsura: cuz quis accipit mutuum sine causa rationabili: puta vt amplius dicit et inde soluit vsurā. Illā vsurā vt dicūt quod accipit retinere nō pōt: nec tñ ei debet reddere quod dedit: quia turpiter operatur: est: dando mutuum ei quē nouerat nō indigere. Sed Thob. nō dicit hoc: sed cū datio est cōtra legē. In dicto autē casu datio pecunie p mutuo non est peccatum: s3 accipere illo mō vsurario mutuum ē peccatum: quod dat illi occasionem mali. Un3 peccet mortaliter sic mutuum accipiendo: d3 tñ poti⁹ reddē illi a quod accipit q3 pauperib⁹ erogare: nisi vbi nō iueniret ille a quod accipit: vt et si vellet illā vsuram reddē nō vsurario: s3 his a quibus extorsit ipse vsurari⁹ vsuras p eo satisfaciendo p illa parte: et tē d3 vsurario

significare ne itez illi restituat: et preci
pue debet hoc facere cum licetia epi: ut
si dictus usurarius vellet ab eo repetere
episcopus cogat illum desistere a repetitione: et
ex quo utiliter gestum est negocium ratum
habere debet: non tamen tenet ad hoc scilicet ingredi
vel dare his quibus debitor est usurarius
sed sufficit quod restituat a quo accepit: pau
peribus autem erogare non debet: cum nouit
eum a quo accepit: et potest ei dare: quod
expresse ostendit Augustinus dicens: Nolite fa
cere elemosynas de fenore et usuris. i. 4.
q. 5. nam cum dat pauperibus quod debetur
certe persone non liberatur a restitutorum
obligatione ad illam personam: ut habe
tur ex de homi. c. sicut dignum. circa finem
sed in simonia ipsa datio et acceptio pe
cunie est prohibita. Unde dicitur i. q. i. c. ana
thema danti anathema accipienti: et ideo
nec sibi retinere valet: nec illi reddere
qui dedit: sed debet de necessitate salu
tis pauperibus erogare si potest: vel illi
ecclesie in cuius iniuriam data est pecunia
applicari: vel aliter prouideri putat habes
in. 2. parte sum. ti. i. c. i. Similiter in iu
dicio prohibitum est iudici vel assessori
cum habet certum salarium accipere aliquid a
partibus per iudicandum: vel non iudicando
vel iudicando bene vel male: et testi est pro
hibitum accipere per testimonio ferendo
vnde Augustinus. Ideo non debet vendere iudex in
stium iudicii: aut testis vix testimonium
quod vendit aduocatus iustum patrocini
um: et iurisconsultus vix consilium. Illi ei
in utraque parte ad examen adhibentur: isti
in una parte consistunt. i. 4. q. 5. c. non sane.
Quod ergo recipit iudex pro hiis: vel testis pro
se retinere non potest: sed debet illi resti
tui qui dedit: si iuste dedit: puta ut iu
ste iudicaret intercedens redimere quidam mo

vexationem suam. Unde Augustinus in. d. c.
non sane. Ille solet male sibi ablata pe
cuniam repetere: qui iustum iudicium
emittit: quoniam venale esse non debuit. Sed si
pecunia data fuit iudici ad eum corrumpe
re: vel testi ad falsum testimonium dicere
dum: vel alicui ad falso accusandum: vel ad
nucato ad iniuste aduocandum: illi dato
reddi non debet: quia turpiter dedit: nec si
ibi retinere debet: sed pauperibus largiri
vel illi in cuius iniuriam data est: et precipue
si ex hoc amisisset iustam causam: habetur
hec i. d. c. non sane. putat ibi non Jo. and. et
Archi. et ij. q. 3. c. qui recte. et Inno. et
de imu. ecc. c. quod plerique. R. ai. et Hostie.
in sum. Similiter inferiores officiales
ut nuncij missi et huiusmodi: si aliquid
extorquent per improbitatem: ut dena
rium paruum: et huiusmodi tenentur pauperibus
erogare: et hoc ubi certum salarium reci
piunt: ut dicitur glo. in. c. non sane. Nam
cum salarii sufficiens recipiunt: si quod ex
torquent debent restituere: si est quod non
bile. et ideo videtur dicendum quod non raris
rarioribus et hiis: qui officio suo exigunt ali
quid a personis. Si ei habet sufficiens sa
lariu tenentur ad restitutionem eorum que acci
piunt: nec videtur excusare consuetudo
cum sit irrationalis: ar. 23. q. i. c. milita
re. vel pauperibus erogare: si de facili non
potest inueniri. Si vero salarii non haberent
vel non sufficiens credo quod consuetudo ex
cusaret: quia nemo cogit suis stipendiis
militare: ar. insuper de his qui accipiunt
pecuniam ab accusatis: vel incarcera
tis: antequam proferat sententiam contra eos ut in
tercedant pro eis et liberent. Sciendum
quod si accusati: vel incarcerati sunt culpa
biles vnde et merito condemnantur: illam pecuniam
nec reddere debent datoribus: quia turpiter

84
dederūt: nec sibi retinere pnt: qz turpi-
ter acceperunt ipedictes iusticiā: s; de-
bēt pauperibus erogari: ar. i. q. 5. qui
habent. **S**i vō sunt innocentes: z ad
redimēdam suam vexationē dederūt
z pcurandā sui liberationē: si interces-
sores eorū sunt officiales salariati alī
pecuniā p hoc receptā reddere debent
vlt pauperibus erogare: nisi data fuissz
per modū doni z libēalitatis: z p̄cipue
post liberationē: qz tūc retineri posset
ar. i. q. 2. c. sicut eps. z similiter si interces-
sores nō sunt officiales salariati: s; p̄
uate p̄sone laborando p huiusmodi iu-
sta liberatione iuste faciunt: z quod eis
dat iuste retinere valent. Itē d pecūia
data p adulterio cōmissio vlt cōmitten-
do q̄uis quidā dicāt qz debet dari nō
ei qui dedit: nec sibi retineri: s; ei dari
in cui⁹ iniuriā data ē. s. marito: si vxor
eius cōmissit adulteriū: ex quo pecuniā
habuit videt qz potius debeat paupe-
ribus erogari: nisi ille maritus ēēt pau-
per: qz p̄pter paupertatē posset ēt p̄fessor
ipsi mulieri tanq̄s pauperi dimittere: z
sitr d viro cōmittete adulteriū quo ad
vxorem caste viuente: z videtur esse in
huiusmodi quasi idem ius: sicut z i tur-
pi lucro: vt in meretricō: quod etiā pōt
retineri sic acquisitum: nisi qz leges p-
hibent adulteria z puniunt: non autēz
simplicē fornicationē z meretricia. **N**i
hilominus d pecuniā data p adulterio
nil statuūt: sicut de pecunia simoniaca
z alijs huiusmodi: vñ pauperib⁹ ergo-
ri potius inducēdi sunt. i. q. 5. c. n̄ sane
De acq̄sitis p ludos fortune extra illos
casus in qb⁹ d acq̄siti p huiusmodi re-
stitui debent pauperibus erogari: quā-
doq; etiā posset sibi retinere. Sed d

boc. s. e. li. ti. i. **D**e illicite acquisitis
primo modo. i. cum debetur illud acq̄-
situm ei a quo acquisitum est vt i fur-
to: rapina: vsura: z huiusmodi. **R**egula
est qz huiusmodi sunt iustitieda spolia-
tis: siue sint dñi illaz reruz: siue ad eos
spectet rem non fuisse ablatam: vt acci-
dit in pignore deposito commodato z
huiusmodi. l. 3. n. tales qui habent pigno-
ra deposita z huiusmodi nō sunt dñi il-
larū rerum: tamē ex honesta causa illa
tenent: iō his debēt restitui talia ablata
nō dñis ipsaz rez: z sic intelligo illud
3. q. i. c. reintegranda sunt omnia spolia-
tis. extra d restitut. spo. per totum. **S**i
autē res ablata est ab eo qui iniuste ha-
buerat: puta per furtū vel p rapinam
restituenda est dño illius rei: nō illi fu-
ratori q̄uis autēz malefaceret talis re-
stituendo furatori a quo ipse acceperat
z nō dño rei ipsius quem nouit: tñ fm
Uber. liberatus ē ab obligatione resti-
tutionis: qz reposuit rez in pristinū sta-
tū z gradū. **Q**uidam tñ dicunt qz illud
q̄d acq̄rit ex vsura mentali tñ: non d̄z
illi restitui qz dedit: quia a se volūtarie
abdicauit: nec tñ sibi debet retinere q̄a
d legē accepit: extra d vsu. c. consuluit.
s; debet pauperibus erogari: ar. c. sicut
dignū ē de homi. de vsu. c. cū tu. Sed
ista iura inducta videntur esse d̄ tales
opinionē. nā ibi dicitur qz debent abla-
ta restitui eis quoz fuerūt si reperiūt
vel eoz hēdibus: nec aliq̄d ius: nec ali-
quis doctor solēnis facit istam distinctō-
nē iter vsuram mētales z pactionalem
vt prima debeat restitui ei qui dedit. z^a
aut nō: sed pauperibus erogari. **S**i si-
cut indistincte dicit Aug. de accept. p
furtū z rapinā qz debent restitui: non

dari pauperibus sic inquit: Qui co-
 tra ius societatis humane: furti rapis
 inuasionibus: oppressiōibus aliqua ab-
 stulerūt reddenda potius q̄ donanda
 censemus exēplo zachēi. i. q. 5. c. nō sa-
 ne. ita ⁊ indistincte dicit idē d̄ vsuris.
 Nolite elemosynas facē d̄ vsuris. q. ca.
 quasi dicat hec reddenda sunt nō pau-
 peribus dāda: cū. s. inueniūt q̄ dede-
 rūt ipsas vsuras. Et cum d̄ q̄ q̄ dedit
 vsuras voluntarie illud a se abdicauit.
 R̄: q̄ si dedit ex liberalitate ⁊ per mo-
 dū doni v̄z eēt: tūc recipiēs hoc sci-
 ens nō tenet restituere: nec pauperib⁹
 dare. S; si dedit rōne mutui principa-
 liter nō abdicauit illud volūtarie: sup-
 ple s; p̄ditionate: ne mutuās reputaret
 se grauātū: ⁊ istū ingrātū: ⁊ sic alia vi-
 ce nō inueniret mutuū: ⁊ ideo sibi debz
 restitui vsura. Si autē nil accepit vltra
 sortem q̄nis hoc non intenderet i nul-
 lo tenetur nec illi: nec pauperibus.
Cpro huiusmodi aut maiori declara-
 tione sciendū q̄ in re que d̄ restitui se
 aliq̄s tripl̄r p̄t habē: q̄ aut est ver⁹ dñs
 aut heres eius: aut solū est dispensator
 circa ipsam rem. ⁊ i primo casu cu3. s. ē
 verus dñs rei ablata debet sibi restitui
 si pōt. q. i. c. reintegranda. ⁊ fere p̄ to-
 tam questionem. Et hoc nisi iusto bel-
 lo: vel iusto edicto imperiali: vel ecclia-
 stico ille cui res sublata est priuaretur
 iure rehabendi simpliciter: vel ad tps.
 nam cum cōtingeret hoc puta q̄ tāq̄
 hereticus cōdēnatus est dñs rei: vel de-
 crē lese maiestatis p̄iuctus. i quib⁹ casi-
 bus oīa p̄fiscant post s̄miam super hoc
 nō sibi s; fisco debent oīa sua applicāi
 eē de here. c. excoīcamus. Insuper si dñs
 rei ablata n̄ hz administratiōē bonoz

suoz: vt pupillus: d̄ illud reddi tutori
 vel curatori. In 2. vo casu. s. cum legi-
 timus heres est sibi debent ablata resti-
 tuti: sed cū tali distinctione s̄m Rai. q̄
 si heredes sunt plures vniciq; s̄m p̄-
 portiones sue hereditarie partis resti-
 tuendū ē. Si autē heres in aliqua deter-
 minata q̄titate cōstitutus sit: puta i. c.
 vel in domo ⁊ nō plus: tūc restitutio n̄
 fiet heredi: sed illi vel illis quibus testa-
 tor cōmisit dispensatiōē bonoz suoz.
 Si vero defūctus i morte sua: oīa bo-
 na sua legauit pauperibus ⁊ p̄is locis
 quibus illa legata sunt acquirē ius in
 bonis defuncti p̄ntibus ⁊ futuris: vñ ⁊
 eis d̄ restitui. In tertio casu. s. cum est
 dispensator rez: vt epi ⁊ alij prelati ec-
 clesiāz: ⁊ gubernatores hospitalium ē
 distinguendū: q̄ cū dāt aliqua alijs: aut
 dāt de rebus suis p̄p̄is: puta patrimo-
 nialibus vel per idūstrā acq̄sitis: sicut
 scripture doctrine ⁊ huiusmōi: ⁊ d̄ hu-
 iusmodi dando quibuscunq; ēt malis
 vt meretricibus ⁊ histrionibus q̄nis
 grauiter peccent: vt illud. 88. di. c. dōa-
 re. tñ nō tenet ad restitutiōē: nec illi q̄
 huiusmodi recipiunt ab eis s̄m Rai. ⁊
 Ulri. aut dant d̄ fructibus ecclesiāz
 suaz ⁊ locoz pioz ad mensam eorum
 seu vsū sp̄alit deputatis: ⁊ tunc etiam
 male vtendo ⁊ dando male faciūt: non
 tñ tenent ad restitutiōē ipsi: nec q̄ re-
 cipiūt ab eis nisi recipiēt p̄ extorsio-
 nes fraudes: ⁊ volentias: ⁊ hi tunc tene-
 rent: ⁊ hoc s; Tho. ⁊. 2. q. 185. ⁊ s; Ul-
 ri. Aut dant d̄ bonis ecclesie deputatis
 ad cultum diuinum: vel. c. distruendis
 aut pauperibus erogandis specialiter
 vel cum etiam multipliciter cōmittun-
 tur dispensatiōi sue sine distinctione

sibi deputatoꝝ ad vitam ab alijs: tūc si dant cā necessitatibꝫ seu elemosyne bñ faciūt: nec ipsi tenentꝫ: nec qui recipiūt ad restituendū: nisi darent de his que sunt distincte deputata clericis: qꝫ tunc tenentur eis: dō qđ abstulit ab eis: qꝫ non danda est elemosyna dō alieno. 14. q. 5. c. neqꝫ. Si dant personis honestis p patrocínio ⁊ labore quem impendunt ecclesijs etiam laudabiliter faciunt fm quantitatem laboris ⁊ industrie. Ecclesiasticis ei vtilitatibus seruientes ecclesiastica oꝝ remuneratione gaudere. 12. q. 2. c. quicūqꝫ. Nec ergo plati dantes: nec recipientes p huiusmodi tenentur in aliquo restituere. Sꝫ si dant rōne parēte: cū tñ nō indigeāt: vel causa fauoris humani erga principes nō facerēt ad redimēdam vexationē quo ad tyrānos ⁊ similes: vñ dant cā turpitudinis vt meretricibꝫ ⁊ hī: tenentꝫ ad restituēdū: que sic male dederunt: nō quidē de bonis ecclesie: sꝫ dō bonis patrimonialibus si habēt: vel per industriā acqꝫsitis. Illi ē q sic talia que alijs debebantur male accipiūt: tenentꝫ restituere: nisi ipe q dedit satisfecisset. Tho. vbi. s. debent autē dare vel successori eius qui dedit vel in vtilitatē ecclesie puertere cum licentia superioris: vel pauperibꝫ erogare: si illa pauperibꝫ debebant. Qui autē recipiūt a religiosis ppt iustā causā vel sine licētia superioris debēt restituere prelato ipsius monasterij vñ puertere vel alio in vtilitatē monasterij cōuertē vel expendere: precipue si ipse prelatus fuit qui male dedit. In omni autē casu ex supradictis debet fieri ita q peccatum quod est occultū non manifestetur: ⁊ ita q nō sequatur maiꝫ scādalum

ar. di. 13. c. duo. Qui autē tenentur alicui ecclesie vel loco pio debent illud dare gubernatori seu rectori eius loci: nisi ille rector nō haberet iustum titulū: sed vsurpatū vñ pbabiliter credatꝫ male vsurum: tunc enī posset in vtilitatem illius loci conuerti vel successori reservare.

Quātū ad sextū. s. cur sit fida restitutio. Ad hꝫ beatꝫ Tho. 2. 2. q. 62. assignat rōnē: vñ qꝫ restitutio ē actus iusticie: ad iusticiā autē habēdā ⁊ exercēdā qꝫ tenetꝫ. Consistit autē iusticia i qdaz equalitate que tollitꝫ per vsurpationē ⁊ detentionem aliene rei: ⁊ reparari nō pōtꝫ: nisi per iteratam dationem: seu p assignationē rei ei cuius erat si pꝫ: ⁊ iō tenetꝫ restituere. Sꝫ nō q sicut quilibet qui ē sui iurꝫ pōt donare rē suam: ita pōt etiā remittere rem sibi debitā gratis ⁊ relaxare suo debitō: que remissio siue donatio libere facta sine fraude: ⁊ coactione postqꝫ facta est per penitentiam nō potest reuocari: vt dicit R. ai. ar. 7. q. i. c. qꝫ periculosū. Sꝫ sciētꝫ q illi qui ponūt se in manibus creditorꝫ p mittēdo seu offerēdo se ad dādū qđ peterēt: rogātes tñ q totū vel partem dimittāt: sed nō intēdūt restituere: immo sperant q p nihilo vel modico quietabuntur: alio nō se ponerent in manibus eorꝫ: a peccato quidē rapine vsure seu alterius male vsurpationis non sūt absoluitꝫ: peccatū per pñiā ⁊ pñiōē dimittitꝫ: quā illi vere nō habēt. Sꝫ vñ absoluti sint a debito seu obligatione restituēdi: distinguē sꝫ Egi. i quodlibꝫ. qꝫ si creditor pꝫia volūtate ⁊ liberalitate dimisit ⁊ donauit non curās q debitoꝫ itēderet nō tenetꝫ ipse debitoꝫ amplius restituere si hoc ei clare constat

Sec^o aut si creditor decept^o: vl coact^o
vl desperatus. i. q^o nunq^o sperabat se il-
lud debitū ab eo posse habere vl n^o pos-
se habere totū: z iō potius voluit habē
partē q^o nihil dubitās ne nihil habēt si
totū vellet habē. Talis. n. remissio n^o va-
let: z adhuc obligat ad restituēdū. Sz
q^o hec materia est multum utilis z ne-
cessaria sciri: z in frequenti practica: iō
sero sius z plenius tractanda: z quid scē-
tiant docto. in hoc referendum. Quz er-
go q^orit^o vtz vsurario vl cuilibet alteri
q^o hz aliena sufficiat in foro conscientie
remissio sibi facta ab his a quibus ex-
tor: sit vsuras vel alia male ablata: vel
ab heredibus eoz si illi nō viuūt. rñde
tur diuersimode a diuersis: vt in. 8. se-
quētib^o. **S**irar. d^o senis asserit q^o habēs
male ablata nisi reddat aut sufficiētē
faciat cautionē n^o p^ot liberari a sua obli-
gatiōe p^o aliū modū: cū pōt aliquo mō
restituere: nec ei pōt debitū deobligari
Et p^omo p^o viā remissiois. 2° nec p^o viā
satisfactionis. 3° nec per viā liberatio-
nis. 4° nec per viā translationis. 5°
nec per viā donationis. 6° nec per
viā renunciationis. 7° nec per viā
conueniētie z discretionis. Inducit ad
hoc has rationes que non vidētur m^o-
tum vrgere: sed sine multa difficultate
solui possunt per eos qui tenent q^o abs
q^o actuali restitutione potest tolli obli-
gatio male ablatōz ab eo cui obligat^o
per quēlibet horum modorum: dum
modo nil fiat in fraudem: vel per me-
tū vel p^o desperationē. s. non rehabendi
sed libere sponte gratis z scienter. Si
ei fraudulenter coacte vel huiusmodi
fieret talis deobligatō locū hz q^o dicit
z n^o alit^o: q^o n^o possit tolli talis obligatio

per viā remissionis nisi restituat pbat
sic. Nullus ē capax remissionis nisi a pec-
cato prius desistat: sz habēs rem male
ablata q^odiu remanet obligat^o ad red-
dē. n. d^o desistē a peccato: ergo n^o ē ca-
pax remissionis: z p^o n^os obligatio illa
tollī nō pōt per viā remissionis. ad q^o
facit regula peccatuz. d^o re. iur. in. 6. Re-
stitutio enim per quam obligatio tolli-
tur ē p^oua remissioni. vñ non videt^o re-
missio fieri nisi per restitutionē tollat^o
prius obliga^o. Sz ad hoc respōdet ma-
ior pōt itelligi duplici^o. Uno mō vt in-
telligatur d^o remissione debiti rei abla-
te: z sic videt^o falsa: naz potest alicui re-
mitti debitam si vult fm Egi. **S**cdo
mō vt intelligas de remissione peccati
z tunc ē vera maior z minor falsa: naz
habēs male ablata si nō potest restituē
vllō mō: remanet obligatus ad restitu-
tionē cum poterit: ē d^o solut^o. c. odoar-
dus. z tñ desistit a peccato: si penitet z
p^oponit restituere in futurū. Sed si pōt
restituere sed male: z hoc itēdit facere
si creditor non remittat: talis ē adhuc
rmanet obligatus ad restituē: z tñ de-
sistit a peccato penitēdo: z quod pēdet
ex regula augeri peccatuz: q^o restitutio
est p^ouia remissionis: verū ē d^o restitu-
tione non solū actuali sed ē mentali: z
in p^oposito z in equiualemti. **E**t nō tol-
lat^o per viā satisfactionis probat sic.
Satisfacere ē peccatoz causas excidē
z eoz suggestionibus additū nō indul-
gere. d^o pe. di. 3. circa pñ. Cū ergo abla-
tio detctio rei. s. peccati q^o fit p^o opposi-
tū suū. s. restitutionē. igit^o nisi restituat^o
nō videtur posse satisfacere q^o tūcūq^o
acceptet creditor. Insuper cum p^o satis-
factionē nō solū reparet amicitia: sz ē

equalitas iusticie que ablata erant per
 usurpatione et detentione alienorum nisi
 tollatur causa iniusticie et inequalitatis: quod
 fit per restitutionem subtractorum dum cre-
 ditori redditur quod minus habebat quam de-
 bebat ab ipso usurpatore qui plus ha-
 bebat quam debebat: non reparabit iusticie
 equalitas: et sic non fiet satisfactio nisi red-
 dat ablata. Satisfactio ei fieri debet per ipsum
 debitorem qui violavit iusticiam usur-
 pando aliena non per creditorem. Ad
 hoc responderi potest quod utique peccati causa ex-
 cidi non potest nisi per restitutionem: sed restitu-
 tio non solum fieri potest actu sed et mente et per
 positum: aliter qui non potest restituere cum nil
 habeat: sequeretur quod non posset satisfacere
 per peccatis: quod est falsum. Similiter etiam
 equalitas iusticie reparari potest non solum
 per actualem restitutionem: sed et per alium
 modum: per quem sibi creditor vel iniuriarum
 passus reputat sibi satisfactum. Sit quod in
 huiusmodi remissione satisfactio per de-
 bitorem qui violavit iusticiam dum habet
 animum paratum: et se offert ad restituendum
 dum si non remittit. Tertio probatur quod non tol-
 lat per viam liberationis sic Christo. dicit
 etiam de regum iuribus. c. omnes res per quas cumque
 causas nascitur per easdem dissolvitur. Sed
 obligatio talis iniusti detentoris nascitur
 per solam eius depravatam voluntatem. scilicet rapiendo
 vel tenendo vel detinendo rem alienam: ergo
 dissolui non poterit nisi per voluntatem
 scilicet rectificatam. scilicet in restituendo ablata: et
 sic videtur quod non sufficiat voluntas eius cui
 fieri debet restitutio ad tollendam obligationem cum
 non fuerit causa ipsi. Ad quod responderi potest
 quod voluntas depravata usurpationis re-
 ctificari potest non solum per actualem re-
 stitutionem: sed per intentionem voluntariam re-
 stituti si ille sponte noluerit remittere

et sic non solum voluntas creditoris: sed et de-
 bitoris voluntas: que fuit causa obliga-
 tionis occurrit ad liberandum obligatorem
 dum se offert ad satisfaciendum creditori
 ad placitum. Quantum ad 4^m. scilicet per viam
 translationis et acquisitionis dominij probatur quod non
 possit tolli obligatio sic. Presupposito
 quod in usura non transferatur dominium sed quedam
 tunc assumitur talis regula. Nullus potest
 in re detinenda iniustus titulus advenire
 nisi prius iustus auferat titulus. nam iustus
 titulus auferri non potest absque hoc quod iustus
 titulus acquiratur et e converso: et ideo erit
 alia actio: per quam iniustus titulus tol-
 litur: et per quam iustus titulus acquiritur.
 Nullus ergo advenire poterit iustus ti-
 tulus per aliquam actionem nisi ei au-
 feratur iniustus titulus per aliam actionem.
 Si illis quod acquirunt dominium in re detinenda
 advenit iustus titulus per dominij acquisitionem. ergo
 si prius habuit iniustum titulum per rei alie-
 ne usurpationem et detentionem: debet quod dictus
 titulus iniustus auferatur per eiusdem rei
 restitutionem aut dominij acquisitionem: et sic non
 est capax dominij alii restitutionem: et multo
 fortius in furtis et rapinis in quibus semper
 omnes non transferunt dominium. Sed ad hoc respondetur
 quod ad hoc videtur dictum esse: restitutio per quam au-
 fertur iniustus titulus in foro potest fieri
 potest non solum manualiter: sed etiam mentaliter
 dum scilicet paratus reddere realiter si non vult
 dimittere: et sic ablato iniusto titulo per
 spontaneam et liberam remissionem cre-
 ditoris acquiritur dominium. Quantum
 ad quintum quod non possit tolli per viam
 donationis probatur sic per has probationes.
 Ille cui restitutio fieri debet donationem
 re non potest priusquam sit restitutus: et ipse ini-
 ste detinens aliena antequam restituat abla-
 ta certificari non potest de tali donatione

ut sit vera donatio. primā sic probat.
Donatio nisi sit libera non est donatio
vera. ff. de adim. lega. l. rem legatam.
Iste autē qui taliter donat. antequā sit
restitutus nō libere donat: qz non libe
illud hz: cuz non actualiter habeat: et si
dicat qz libere restituendus pōt habē: et
per nō libere pōt donare: qz detentor
bonoz suoz paratus est reddere. talis
instantia nihil valet: qz restituendus cer
tificari non potest: qz talis habens sua
male ablata sit paratus ad ea restituē
da: nisi ea statim cuz potest reddat: vel
p eis reddendis sufficientes cautiones
faciat: qd pertinet ad scdm propositi
onē. **Nā** et si videant aliqua signa qb
se paratū ad satisfaciendū ostēdat nō p
batur eē sufficiētia cū illis vti possit: ita
ille q nō hz intentionē restituēdi sicut
ille q habet: et talis alienoz detentor in
iustus cui donatio fit an restitutionez
nō pōt eā vt veram donationem acce
ptare vel accipē cū bona scia. **Ad** qd
rūdet qz donari pnt nō solū res habi
te: s; et iura et actiōes et q sperat habēi
nec ppter ea pōt dici q non sit donatio
libera: qz res actu nō habetur. **Et** cum
hoc negociū agatur et discutiat f m fo
rum scie: vbi credēdū est cuilibet p se
et p se. **Et** nemo sit arbitrādus imemor
pprie salutis: vt dicitur. i. q. 7. sanxim
ex quo debitor offert se paratum ad re
stituendū si vult: rogat tñ vt donet nō
coactus nō decept: sed spontaneus pōt
sibi persuadere et credere libere donas
se: precipue si nō egeat multū: nec. n. p.
sumit o facili qz pūcere sua et donare
Quātū ad sextū q nō possit tolli per
viā renūciatiōis: s; anqz fiat male abla
toz restitutio nō pōt ille cui restitutio

fieri d; renūciare: q nō pōt tolli obli
gatio detinentis aliena iniuste p viam
renūciatiōis. maior ē nota. minor pro
batur: nā renūciatio illa que fit a spo
liato antequā restituat ipsa decernit eē
nulla: sicut p 3. q. i. c. epis. et de resti.
spo. c. solcite. et iō qz psumit nō libere fi
eri qz nō ē verisimile q spōte iuri suo
renūciauerit q renūciat spoliatus. Sic
i pposito videt dicēdū qz creditor re
nuncians nō restituendus nō vī spōte re
nūciare: sed vt coactus et hi. **Ad** quod
rūdetur q ea que pēntur in dictis ca
pitulis habent locū in foro pētioso vbi
pcedit p pēsūptionē: s; i foro pscie et
spoliatus potest renūciare iuri suo: vt
i pposito. **P**reterea eo ipso q offert
se ad restitutionem: si vult iaz reuēsit
et restituit eum in suo. **Quantū** ad
ad septimum q non possit tolli per vi
am auenientie et discretiōis probat sic
Supposito dicte regule peccatū li. 6.
Obligatio illa qua iustus detētor alie
noz est obligatus ad restitutionez ne
cesse ē q tollat per viā restituēdi: vt
aliā equipollētē: et querēdo que sit viā
equipollēs restituēdi. si dicat q sit re
missionis viā vt donatiōis: sequit iter
alia istud incōueniēs: q potest dici re
stitutio: et tñ in possessione minime po
situs: qd p 3 esse falsum per illud quod
habet. ff. de verbo. signi. l. plus est. dicit
ei ibi q restituere est non solū pñiam
rei pbe: sed et possessore facē fructusqz
reddere: quapropter nullus pōt dici re
stitutus. **S**i g remissio que fit ante re
stitutionē egpollet restitutioni ipsi seq
tur hoc incōueniēs: q etiā nō positus in
possessione dicit restitutus. **S**ed ad hoc
respōdetur q in foro conscientie et ab

Aug. nō sumitur ita stricte restitutio
sicut i foro p̄ctioso fm iura. Nam q̄o
cūq; impleat volūtas creditoris a de-
bitore d̄r restitutio facta: et cū q̄s cedit
bonis etiā aūq; ponet eos i possēsiōez
nō restituit quo ad cōscientiā. Querit̄
vtr̄ vsurario v̄l cuiq; alteri q̄ h̄z ali-
ena sufficiat in foro p̄cticie fmissio si
bi facta ab his a quib; extorsit vsuras
vel alias quecunq; male ablata.

Hac questione d̄ vsuris Laurenti;
i tractatu formās prius recitat opinio
nē doctoz. dicit ergo gl. et i regla pec-
catū. tenet q̄ sic. S; dicimus ibidē d̄. l.
q̄ nō sufficit nisi pecunia sit restituti
parata. Aliquoz v̄o theologoz opio
fuit q̄ etiā nō sufficit q̄ res sit parata
restitutioni: sed etiā q̄ offerat. Jo.
an. ibidē sup gl. demum assumit viam
mediā dicēs q̄ aut gerit in mente vsu-
rarius restituē: et remissio sufficiat aut
non: et tunc secus. Sed Sede. de senis i
opere suo format indistincte opinionez
dicte gl. sic dicens. Si is cui debent re-
stitui pecunie v̄l male ablata n̄ coact;
v̄l deceptus nō remittit et omni dolo et
vi et calliditate: et metu cessatibus etiā
precibus vel seruitioz exhibitione idu-
ctus debitam sibi pecuniā non oblata
nec restitutioni paratā vsurario dimit-
tat liberatus ē vsurarius a restitutione
n̄ tñ a peccato qd̄ h̄xit exercēdo vsuras
nisi et d̄ illo peccato p̄nāz agat. Potest
etiā dici q̄ plus est q̄ si vsurario p̄se-
uerate i crimine et nō disposito ad ali-
q̄ restitutionē is q̄ oz recipē vsuras re-
mittat illas p̄prio motu: v̄l ad petitiō-
nē vsurarij liberat; ē vsurarius a resti-
tutiōe rei: et si nō a peccato q̄ de h̄ oz
satisfacere deo p̄ penitentiam. hec ille.

Hac opinionē videt̄ firmare Hosti. in
sum. et Archi. in. c. et d̄ vsuris. lib. 6. sup
verbo satisfactū: dicēs: Satisfactum ac-
cipimus quocunq; voluntati creditoris
satisfiat. Idē lapius. Idē aut̄ Lauren.
sic cludit: vt tollat̄ ois dubitatio an
sit vel nō sit liber animus remittētis: et
p̄ p̄ns clara p̄scia vsurarij. Et vt facili;
inducātur homines ad p̄tritionē: et de
cetero a talib; abstineāt: cautū est pre-
dicare q̄ n̄ sufficit remissio facta q̄uis
se disponat ad satisfaciendū: si nō remit-
teret creditor: et cauti; q̄ oz q̄ pecunia
sit restitutioni parata: et cautiissime q̄
offeratur pecunia: v̄l q̄ pl; ē q̄ ponat̄
in manibus creditoris. Sed de iure: et
i foro p̄scie puto illā gl. cui; opinionez
legē Sede. vt dictū ē esse verissimā: et
ad hoc inducit ipse Sede. plures rōnes
Et prima ē talis. In maioribus crimi-
nib; sicut est in crīe furti vel rapine: v̄l
violentie: re furtina: v̄l rapta remanen-
te apud furem v̄l raptorem de volun-
tate dñi purgatur viciū furti v̄l rapi-
ne sine aliqua restitutione: vt. l. si fur. d̄
vsur. i. p̄ri. et ff. d̄ p̄cario. l. si certe. ergo
purgatur viciū vsure remanēte vsura
apud vsurariū d̄ volūtate dñi: et q̄ illa
sint maiora crīa p̄ex maiortate pene
siue agatur civiliter siue criminalit̄. Bra-
uius aut̄ ē peccatū qd̄ grauius punit̄:
vt. 2. 4. q. 3. c. nō offeramus. Secūda ra-
tio ē q̄ i crimine vsuraz et in alijs ma-
ioribus sufficit facere p̄dignam satisfac-
tionē: v̄l emendationē: et d̄ raptō. c. i.
vt sit q̄s liberatus a peccato. c. quanto
et d̄ vsur. S; satisfactū intelligit̄ quō
cūq; desiderij creditoris impleat: etiā
si nō soluat. ff. q̄ satisfda. co. l. i. Tertia
rō est q̄ videtur h̄z eū insolubilis. Sūt

quidaz spales casus in qbus obligatis
ad restitutionem nō sufficit remissio: vt
c. exigit d. censi. lib. 6.º et ibi d. hoc. ergo
in alijs casibus stabit regula q̄ sufficit
remissio. Idem tenet *De. de pal. in. 4.*
di. 15. q. dicit q̄ obligatus restōi excusa
tur. ppter remissionem creditoris. q̄ p
acceptationē tollitur: et hoc nisi sit talis
persona que nō habeat administratōz
vel q̄ nō pōt donare: nec per cōsequen
remittere: q̄ remittere est dare. Item
qñ in iure est cautum q̄ remissio n̄ va
leat: tunc nō excusat sicut in indice de
legato qui munera et expēsas recipiēs
vl extorquēs tenet reddē nulla partiū
remissione sibi pfutura: extra d. rescri
ptis. c. statutum. li. 6. Et d. visitante in
re ordinario recipiente munus ad cui
duplū restituendū tenet: ex de censi. c.
exigit. Nec De. q̄ si quis obijceret re
gulā. Nō remittit peccatū zc. quod est
vbi Aug. et restituere est rē i p̄stinuz
statū reponere. vñ n̄ videt satisfacē re
missio. ad qd rñdēt predicti. De. Lau.
post Sede. q̄ Aug. in dicta regula nō
habuit respectū ad strictā significatiōz
verbi: s̄ eius mēs ē verbi p̄ferēda: ex
d. verbo. signi. c. intelligēda fuit: q̄ si of
fendisti proximum tuum rapiendo in
rādo: vsuras extorquēdo: recōcilies te
cū ipso: et cōiter q̄ homines non iactāt
pecunias suas: s̄ volūt sibi restitui res
ablata: ppter ea Aug. se retulit ad ver
bū restituat: q̄ aut sic itellexit Aug.
ostēdit multiplici. hec ille. Qd autē dic
Lau. s̄. f. esse predicandū nō sufficē re
missionem nisi fiant ea que dicūt dñe
si nō videt tutū vel cautū: nā ex tali p
dicatiōe ita pōt sequi periculū aīaruz
sicut cautela. Sicut. n. predicator debet

sibi cauere a predicādo ea q̄ habēt ho
mines inducere ad malū: et ab allegan
do mala: ita d̄z cauere a p̄dicādo scru
puloza et ardua: qñ cōis opō ē i p̄uiz
b̄n. cēt inijcē laqueū animab̄. quod
fieri non debet. 27. q. i. c. viduas. Audi
endo ei talia et non seruando cū ex au
ditis format sibi p̄sciam: hoc sibi neces
sario fien: q̄ habet huiusmodi remissio
nez: et ex difficultate nolit ponere se ad
faciēdū: erit in malo statu rōne p̄scie si
bi facte super eo i quo bene potēat trā
sire cū bōa p̄scia. P̄terea si p̄dicatoz
hoc dicat i predicatiōe. s. sibi n̄ sufficē
remissionem nisi zc. et postea i audien
tia cōfessionis faciat cōtrariuz et dicat
illi sufficere: nōne ex hoc potest seg ma
gnū scādālū contra doctrinā predica
tiōis. Ex hoc ei poterūt credere hoīes
sic esse d̄ multis alijs que predicator
dicunt. s. q̄ non sunt simpliciter v̄a: sed
ad terrorem dicta: et sic periclitabit̄ si
dei doctrina. non video etiā cuz bona
p̄scia q̄ absq̄ sui magno peccato pos
sit hoc dicere in predicatiōe: si sciat
cōtrariū: q̄ hoc cōiter tenent doctores
Sed et si teneret aliquam aliaz opinio
nem cū ille sint scrupulose: nō d̄z velle
inducere homines ad suos scrupulos
nō ergo predicādo dicat q̄ sufficiat re
missio: ne inducat occasionem mali: et
aperiat via vsuris: neq̄ dicat q̄ nō suf
ficit ne dicat mendacium vl scrupulos
et laqueos inijciat auditoribus. Sed di
cat qd dicit Aug. q̄ oz q̄ restituat si p̄t
i. 4. q. 6. c. si res. et in restitutione includi
tur remissio. Hosti. in sum. ti. d. vsuris
dicit q̄ si fenerator partem pecunie fe
nebris restituat ei a quo habuēat vl he
redi suo: et d̄ volūtate ei partē retineat

dicunt theologi indistincte q̄ non ē li-
berat⁹ nisi totum offerat. Tu dicas q̄
si ex pacto fit non ē liberat⁹: ar. c. veni-
ens. ex de fimo. Si at̄ vsurari⁹ p̄tē sine
pacto liberaliter soluat: vt offerat ⁊ de
altera parte mīam petat: ⁊ creditor li-
beralit̄ remittat: liberat⁹ ē debitor: nec
tene⁹ vlt̄ius ad restōnē: sicut nec te-
ne⁹ si grati accepit: grati oblatū fm
Bos. Hic tñ bonus iudex ex certis ꝑie-
cturis motū sui animi informabit. Nā
si creditor ē paup̄ ⁊ inops: ⁊ vsurarius
diues ⁊ potens: nō ꝑsumo q̄ creditor
ipsū vsurariū sp̄ote ex corde liberet: s̄
hoc faciat: q̄ vltra recuperare non pōt:
vt illō tā illū qd̄ offert recuperare: ⁊ nō
amittēt. Si vō creditor sit diues: ⁊ po-
tens q̄ cōsuevit histronibus ⁊ iocula-
toribus tñdem de suo donare vel pl⁹
frequent̄ ꝑsumi pōt: q̄ ex corde hoc fa-
ciat: hec ille. Itē in quadā sūmula dī:
q̄ si vsurari⁹ offert libere totā sūmam
pecūie creditori oñdēs plenariā volun-
tatē cū non hēat: q̄ si crederet q̄ aliqd
accipet non offerret: creditor nihil pe-
nitus vult accipē: sed liberalit̄ dimitte
totū: iste plenarie satisfecit proximo s̄
non deo: ⁊ iō postea sufficit sibi sola cō-
tritiō: vt satisfaciāt deo. Vñ ꝑsulendū
ē nō ꝑtrit̄ vt haud minus hāc liberaz
satisfactiōz faciāt ꝑximo. Itē s̄ aliqui
vsurarij qui nitūt̄ decipere deū: q̄ nume-
ratā pecūiā ⁊ acceptā tūc exponūt cre-
ditorib⁹ credētes q̄ illā nō accipiant: q̄
si crederent q̄ illam recipient: non illā
repñtarēt. at ille timore vel verecūdia
duci⁹ nihil vlt̄ paz recipit residuū dās
⁊ sic isti tales dicerent se satisfecisse: qd̄
nō ē ver⁹. Itē nota fm quosdā q̄ s̄ qui
q̄ modis satisfaciendi. Primus modus

ē cum pecuniā libere offert. Scd⁹ mo-
dus est cū pecuniā non h̄z ⁊ offert pig-
ra. Tertius modus ē cū pecuniā nō h̄z
nec pignora congruētia: facit tñ cum
st̄is: vt hēdes cōpellant̄ ad satisfactio-
nē ⁊ cōt̄ ipsemet. Quart⁹ mod⁹ ē cū me-
diante sacerdote vel aliquo alio religi-
oso fit voluntaria ⁊ libera ꝑcordia: iste
tñ modus d̄z s̄p̄ oñdere creditori vel
le ⁊ posse libez debitoris. Quint⁹ mo-
dus ē cū ꝑsensu ⁊ mīa creditoris pōit
debitor aliquam possessionē in manu
alicuius honesti viri: ex cuius fructib⁹
soluantur ꝑ tps debita. deinde posses-
sio ad hēdes reuertat̄. vel ita d̄z ꝑmāe
re ꝑ incertis: hec ibi. Itē Archi. in
rolario. i. q. 5. c. non sane. dicit q̄ Bo.
dicebat q̄ in his in quibus ē: ꝑc̄z mor-
tale fm legem diuinā: vt in furto vlt̄ ra-
pina disp̄sare non pōt ep̄s: imo nec cō-
papa vt aliq̄ dicūt: quo minus ꝑmā
agat: ⁊ restō fiat si pōt: ex de vsur. c. cū
tu. In his vō i qbus ē ꝑc̄z mortale s̄z
ius posituum: ⁊ cum ep̄is seu inferiori-
bus pape int̄dicta ē dispensatio: nullus
disp̄sare vel dilationē ꝑstare pōt nisi
solus papa. 3. q. i. c. reintegranda. vel bi
qbus sp̄aliter cōmiserit. Si vō non ē i
terdicta poterit: hec ibi. Sed q̄ dī pa-
pā non posse dispensare in his restōnī-
b⁹: vbi ē ꝑc̄m mortale ꝑpetratū i vsur-
patione ⁊ legem diuinā facta: vt fur-
to: rapina: vsura ⁊ hī: quo minus re-
stitutio fiat si pōt: vider̄ intelligendū
quo ad restōnē certoz si sciunt ꝑsone
vel quo ad incerta: cū dispensaret ab-
sq; cā rōnabili: vel saltē dubia ꝑ libito
voluntatis. Non enim pōt tollere que
sunt ꝑpria hominum ⁊ dare alijs sine
cā. sed cum causa rōnabili pōt: puta

p modū pene: vt cum aufert regnū vlt
impium alicui ppter demerita sua: qz
ect inimicus ecclesie hētic? vlt scismati
c? nec se vellet corrigere: vel cū faceret
mouere bellū d aliquem dñm vel ciui
tate psequētē ecclesiā: vlt fauētē hēticis
vel detinentē bona ecclesie: z traderet
alijs dignitatē iura z bona illoz: sic fa
ctū est pluries. Nec pōt papa cū bona
scia q paupib? debēt dispensare dare
diuitib? sine cā rōnabili: sed cū cā rōa
bili pōt talibus obligatis remittē: seu vt
paupibus dare ea que acq̄sierūt p fur
ta rapinas z vsuras: cū sē incerta sū
oēs: als cū sit sup̄mus z vltis pat pau
pez magis q̄ ep̄i: qui hī? solent dispen
sare: vt. 87. di. c. ep̄s. ex de ¶ Quia hēt
ēt plenitudinem potestatis i dispensa
tione bonoz ecclesiasticoz: z plenā iu
risdicti in terris ecclesie forte d hī? bo
nis. .ecclesiāz: z hoz qui hītant i ter
ris ecclesie posset remittere debita ex
furtis rapina: z vsura ē cum sciunt p
sone sine eoz p̄sensu: z ex aliqua cā rō
nabili. nā quotidie hoc fit vt iura vni
ecclesie z fructus auferat: z det alteri
q̄ curato illius ecclesie cū cā tñ: vt cre
dit rōnabili. z sic multo magis in hī?
pōt dare dilationem: qz plus ē remitte
re debitum q̄ dilationem dare ad sol
uendum. ¶ Querit̄ vtrum sup̄ incer
tis cā ep̄o qui ē p̄r paupēz possit fieri
cōpositio vel transactio. Rñdet Lau.
Sciendū q̄ Pau. in cle. de pe. z re. hūc
passum examinat: z finaliter determi
nat qz non: p illum tex. z p. c. fi. de of. vi
ca. li. 6. vult eīm qz sine mandato apli
co id facere nequeant ep̄i: nisi cōpone
rent de tanta q̄sitate quanta est illa ad
quam ascendunt: z non de minori. Rñ

tra seruaf: lz scā tacita cōpositione fe
rat demū sūa taxatiua ipsoz incerto
rū: z si vera sunt q̄ fatus ē Pau. qd vi
det de iure: nec videt̄ ōria cōsuetudo
valere: alias multoz aie illaquearent.
Tex. tñ illi videre meo nō pbāt ita cla
re. Vñ forte posset rñderi qz non ē cre
dendū: qz papa qui p̄ficat ep̄os patres
paupēz indistincte non p̄cessisset eis i
sp̄e: qz ex cā posset cū talib? trāfigere.
z isti hñt maiorē ptatē q̄ illi quib? libe
ra administratio p̄cessa ē. Item non sim
pliciter donant. Itō papa scit hāc p̄sue
tudinē z diu tolerauit. Sūt tñ taxatio
nes p̄ sūam: hec Lau. Forte posset di
ci qz ex q̄ ad ecclesiā militatē v3 dictuz
Lau. z et quo ad deū z ecclesiā trium
phātē cū ex cā rōnabili fac cōpositiōz
de minori q̄sitate q̄ sint incerta: puta
qz residuum dimittit ei vt paup̄: cum
alias non posset viuere sine indecentia
sui stat? notabl̄. S3 vbi absqz cā ep̄us
sciētē cōponat de minori q̄sitate nota
biliter v3 dictum Pau. in foro dei. non
n. credendum ē papā fecisse ep̄os dis
pensatores bonoz paupēz: vt possent
p libito voluntatis remittē vel cōpone
re sup̄ incert. vt de his postmodū pō
pose vīnant. Nec ipse papa posset cū
bona scia absqz aliq̄ rōnabili cā facer
hī? taxationes longe min? q̄ sit debitū
incerto z residuū sciēt illis debitorib?
bus dare: cū oīa bñ z plene possit resti
tuē. Secus cū dubitat̄ vtrū sit debitor
p incertis. nā in dubio ē semper inter
ptandū sēm pape pmaxime i bonum
vt di. 40. c. non nos. cū gl̄. Papa eīm z
si hēat plenitudinē ptatis errare pōt
z t hō. z inter cetera sue ptatis non au
f̄ ret sibi p̄di: ista cōis hoīuz qn possit

peccare mortalit: et descendere ad inferos grauius ceteris puniendus si deli-
 qrit: vt dicitur di. 40. c. si papa. et in glo. In
 sup cu restitutio certoz debeat pcedere
 restitucionem incertoz: qd epi circa vsu-
 rarios publicos: vt licentent ad sacra
 ecclesie et sepulturam prius coponant sup
 certa qstitate p incertis qua sibi solent
 ibursare magis qd paupibus dare: et d
 ceteris n pvideant sufficient: vt reddant
 integralit min? bn faciunt: qnimo si no
 sufficeret bona q remanent vsurarijs
 vel heredib? eoz tenent q acceperunt
 p incertis tribuere p restitue certoz
 alias fures st et latrones auferentes q
 debent certis psonis: ex de vsu. c. cum
 tu. i. 4. q. 6. si res. Sed consuetudo i hoc
 non excusat: que potius dicenda e cor-
 ruptela: quia contra ius diuinum di. 8.
 c. que contra mores. 32. q. 7. c. flagitia.
¶ Quantum ad septimum. scilicet modo
 restituendi seu ordine circa qd conside-
 randa sunt tria. Primum est q restitutio
 certorum preponenda e restitoni incer-
 toz. Sciendum igit q certa oia obligat
 restitoni. i. cum sciuntur persone quibus
 e facienda prius integraliter soluenda
 sunt qd soluant incerta. qn. scilicet scitur: vel
 dubitat bona restituentis non suffice-
 re ad vtrumq. na tunc restituenda sunt ple-
 ne prius et integralit certa: et hoc tripli-
 ci rone. Primo rone successionis. Se-
 cundo rone obligationis. Tercio rone
 similitudinis. Quantum ad primam rone
 scilicet successionis aduertendum diligenter qd si
 succedit in paupib? ipse xps: nisi qn no
 repit psoe certe qb? restitui debet cer-
 ta: ut qst p substitutionem succedere vide-
 ant: ac si diceret testator dimitto me-
 os hedes tales et tales qb? debeo: vel et

si non debeo. Sed si eos non repiri co-
 tingat: substituo mihi xpm cu paupib?
 suis. Quantum ad secundam rone obligatio-
 nis pbat hoc sic. na paupibus non te-
 nent hedes dare. scilicet p restitue dictoz i
 certoz nisi vnica rone. scilicet in foro dei: sed
 creditorib? certis tenent duplici rone
 scilicet in foro dei et foro mundi. qd hedes pnt
 a creditoribus i iudicio pueniri. Quia
 tu ad tertiam rone. scilicet similitudinis pbat
 id e a fili de voto simplici et soleni. Na
 votu simplex non ita obligat sic id qd
 e solene. na q ad deu simplex obligat:
 et solene quo ad deu et mundu. i. forum
 mundi. vn simplex votum ipedit mri-
 moniu dbedu: sed non dirimit dctum.
 Solene aut et ipedit dbedu et dctum
 dirimit: vt p3 di. 27. p totum. et ro hui?
 e: qd in voto simplici e vnum vinculu
 ligans: in soleni duplex. **¶** De restitue
 vero certoz sciendum q restitutio et fie-
 ri dz cum quodam ordine: p cuius de-
 claratione sciendum: q fm triplicem vo-
 luntate creditoris ptingit debitor e hre-
 sdam eius. Prima e violenta. Secunda est
 additio data. Tercia sformata. Prima re-
 pit in furto et furtibus. Secunda in vsura.
 Tercia in dctib? licitis: siue iustis: et fz
 hunc triplicem voluntatis graduz va-
 rie pus et posterio homo restituere ob-
 ligatur. Cu igit prima voluntate. scilicet vio-
 lenta debitor tenetur: vt puta qd abstulit
 p furtum et rapinas et hi? violentias: ta-
 lia prius restituenda st qd vsura et alia
 debita. et hoc ppter tria. scilicet ppter offen-
 sionem: ppter expropriationem: et ppter
 copulsionem. Propter offensionem qui-
 dem. na maior in eis fert iniuria: quia
 illa penitus sunt inuolutaria. scilicet rapina
 furtum et hi? vsura vero aliquo modo
 l. z

est voluntaria. s. voluntate additionata
propterea de sui natura minoris iniuriam in
proximum sapit. alia vero debita sine iniu-
ria sunt: quia sunt voluntaria: puta id quod
debetur ratione emptiois facte alicuius rei
vel ratione mutuiliciti et huiusmodi: et ideo rapina
et furtum prius restitui debent quam ipsa usu-
ra et alia debita licito modo dicta: et ea-
dem ratione prius rapina: quia grauior in ea fit
violencia et iniuria quam in furto. unde dicitur
uari talis ordo propter expropriationem.
Nam in rapina et furto secundum omnes dominium non
transfertur: et ideo talia nunquam totaliter sunt pos-
sidentia. In usura vero dominium transferri videtur.
Tertio suadetur talis ordo propter com-
pulsionem. magis enim debitor compellitur et
artatur a iure restituere que extorsit per fur-
tum et rapinam quam que habuit per usuram. nam
ad restitutionem usure compellitur diuino et
ecclesiastico iure: sed ad restituendum ra-
pinam compellitur vel artatur iure diuino
ecclesiastico et civili. Ex quibus legitur quod de-
bitor si non potest solidum restituere quod ex-
torsit per rapinam et furtum: et etiam quod habuit
per usuram. et hoc cum ratione voluntatis con-
currentis: quia in solvente usuram aliquod modo
voluntas eius occurrit ad illam expoliationem
vse. Sed expoliatur per furtum seu rapinam
omnis sua voluntate expoliatur: tamen et ratio iu-
ris coartatur. nam a iure civili homo com-
pellitur ad restitutionem rapine et furti solidum
et si non habeat ad restituendum usuras. huius-
modi est Hieronymus. or. heremitarum: qui videntur ratio-
nabiliter dicta. hoc excepto. scilicet quod debet prius
restituere rapinam furtum et usuram quam alia de-
bita modo licito dicta. hoc enim esset offerre
holocaustum de rapina. Sicut enim iniu-
ste accipit ab aliquo diuite ut daretur
elemosyna pauperi: ut dicit Augustinus. i. 4. q.
3. c. forte. ita et iniustum videtur ut de eo

quod iuste debetur alteri puta honesti mu-
tui vel emptionis vel alicuius liciti con-
tractus restituatur aliena. hoc enim est rape-
re alienum ut reddat alienum: et non sunt
facienda mala ut euiant bona ait Apostolus
ad Romanos. Ad hoc. i. 4. q. 3. c. neque enim.

Quantum ad secundam voluntatem
que dicitur additionata: que scilicet cadit in usura
dicit Al. Lombardus quod prius tenet quod
restituere que habuit per usuram quam que habu-
it per alios contractus factos voluntarie. Et
huius ratio est: quia in restitutione debitorum so-
lum seruatur iustitia: sed in restitutione usu-
re et male ablatorum non solum iusticia ser-
uatur: sed et iniuria deo facta et primo
ad mouetur et ideo restitio usure preferen-
da est. Si tamen trium obseruetur: quia scilicet talia
iusta debita in satisfacione proponuntur
male ablati: aduertendum quod duplici ca-
su hoc fieri potest. scilicet quando debita sunt clare ma-
nifesta: et restitutio male ablatorum non
fit: sed obscure sic ingrendo. Secundo
quando res que debetur est determinata. nam
clarez semper precedit obscurus in iure: et de-
terminata ratio indeterminata: sed illud
ceterum non obseruatur et in predictis du-
os casus: quod est videtur rationabiliter fieri: quia ideo
cens videtur usuram debere restituere de re
iuste alteri obligata. Nam per hoc non
tollitur iniuria facta proximo et deo
sed additur noua quia alienum aufertur.
nec enim tenetur deo et primo ratione usure
perpetrate: vel alteri male ablati: nisi in
quantum potest de iure. et de re. iur. neco
ad impossibile obligatur. Si ergo non po-
test restituere usuram nisi subtrahendo ius
alterius per tunc excusatur a restitutione
propterea hoc magis erit violentum seu
voluntatem eius cui debetur aliquid ratione
contractus iusti siue liciti. scilicet subtrahere suum

70
creditur q̄ fuerit accipe vsurā ab alio
p̄pterea non videt̄ rōnabile vt de iu-
sto obsego q̄ fecit p̄ximo. s. ci. mutuā
do seu expectando p̄ciū rei vendite re-
portet incōmodū z dānū: q̄ p̄tingeret
hoc seruādo cū q̄ dedit vsura recepit
iā cōmodū magnū ex mutuo sibi s̄co
z iō d̄z sibi sufficere ut vsurari? restitu-
at sibi vsurā cū poterit de suo: z nō ali-
eno: q̄ s̄m regulā nemo d̄z locupleta-
ri cū alt̄i? iactura vel dāno: de reg. iu.
li. 6. z hoc nisi iura cōia vel municipa-
lia aliter disponat̄: q̄ in h̄i? seruanda
sunt. nam iure humano possessiones z
alia vt p̄pria possident̄: vt p̄z di. 8. c. q̄
iure. ¶ Quāntū ad tertiam voluntatez
que d̄i p̄formata hec reperit̄ in d̄cib?
licitis vbi voluntas d̄bentium p̄forma-
tur insimul. In restitutione etiam tali-
um aliqua prius restituēda sunt. nā p̄-
us restitui debent oīcunq̄ certa debi-
ta q̄ quecūq̄ ad pias cās relicta atq̄
donata. cuius rō est q̄ donatō z ad pi-
as cās largitō sunt ex superogantis cō-
filio: vel sunt forte bona incerta. Resti-
tutio aut̄ male ablatozū seu alioz de-
bitoz certozū sunt ex obligatōis pre-
cepto. Prius enim restitui debent que
sunt s̄m necessitatez p̄cepti q̄ que s̄t
super erogationem p̄siliū. huic s̄m con-
cordat Archi. in. c. non sane. i. q. 5. Hic
ē Ray. ait q̄ si creditores vel legato-
res simul venerant ad heredem pri-
mo satisfaciendū ē creditoribus: sed si
veniūt sepati liberabit̄ heres soluendo
p̄ ordinē cuilibet venienti siue credito-
ribus siue legatario: dū n̄ nil in dolo
vel in fraude opet̄. verūn̄ si legatarij
p̄ueniāt creditores z accipiūt: vel poste-
riores creditores: priores z potiores in

iure p̄ueniunt. Creditores postmodū
veniētes hēdē igetare non debent: si n̄
d̄ hēditate remasit ei: vñ possit adhuc
satisfacē illis: sed h̄nt tanq̄ potiores ius
suū saluum d̄ legatarios q̄ p̄mo acce-
perunt. S̄i r̄ creditores anteriores
d̄ posteriores qui acceperunt. Idem q̄z
Uul. ait z addit q̄ si heres scit vel cre-
dit hēditatē vltra debita non extendi
siue ex d̄ctu vel q̄si: seu ex maleficio vñ
q̄si nihil legatarijs d̄z dare. Si vñ q̄
titatem debitorz nescit d̄z creditoribus
satisfacē p̄mo. z si legatarij prius vel
simul cū creditoribus legata petant ē
creditoribus potiorib? p̄mo solucdū ē
Si at̄ de hereditate nihil remanet pri-
mo solutis debitis legatarijs nō tener̄.
Si vero hūc ordinē mutauerit heres
p̄mo. s. solucdo legatarijs seu sc̄darijs
creditorib? potiorib? in foro p̄c̄e mīme
liberat̄: nisi hoc faciat ignorāt reputat̄
s. hēditatē sufficē ad oīa soluenda. vel
nesciēs hūc creditorē ēē potiozem. his
aut̄ p̄cor. Hosti. ¶ Itē nota q̄ ceteris
pibus seruanda ē regula: Qui pot̄ est
tpe potior ē in iure: de reg. iu. li. 6. Vbi
aut̄ sunt priuilegia paria. s. p̄sonarum
z actionum insimul: z equalit̄ satisfaci-
endū ē: nisi de aliquo illoz p̄bet̄ q̄ al-
teri p̄ferendus sit s̄m legem pacti vel
scripti l' vsus p̄bati. Hec aut̄ notari so-
lent. L. de bo. auc. iudi. possi. l. pro debi-
to. Lū q̄ mercator vel alius frangit. vñ
ut vulgariter d̄r fallit non sufficiens sa-
tisfacere creditorib? oībus ex integro
veniētibus cūctis vt sibi satisfaciāt. hic
ordo seruat̄ s̄m Bal. i. l. p̄ debito. L.
de bo. auctoritate iudi. pos. p̄mo d̄z sa-
tisfieri d̄nis rep. vbi ḡra d̄ponentibus
si deposita erāt sibi facta ut. ff. de p̄uil
l. 3.

credi. l. si. r. l. veteri. Scōo satisfit mer-
cium venditori si extat merces: hoc est
ipse merces restituunt tanq̃ singulari
ter p̃ p̃cio obligate. Si at plus valerēt
id plus reddit ad cōmodū creditorū
vt. ff. de ac. ven. l. iulianus. ¶ Si at ipse
merces non extat sed vēdite s̃t: r loco
eaz alie subrogate tales s̃brogate non
reddūt loco eaz: qz non sūt p̃ p̃cio ob-
ligate: vt. ff. de in re ṽso. l. gda. ¶ Hui⁹ rō
assignat: qz p̃ciū ex illa re redactum
obligatū non erat: g̃ nec ē res que emi-
tur r hētur ex eo. Idē qz in p̃mutatiōe
dictū ē: qz vbi sp̃es in obligatione ē nō
succedit loco alterius altera: vt nota. ff.
de ṽ. sig. l. labeo. ¶ Tertio ceteris p̃ibus
p̃fert ṽroz: qz hypothecam h̃re cēsetur
r iō p̃fertur: nedū p̃tendētib⁹ p̃sona
lē obligationē: sed ē p̃tendētib⁹ taci-
tā hypothecā: ut. l. assiduis. L. qui pot.
in p̃i. ha. non tñ p̃fert creditorib⁹ h̃nti-
bus hypothecas expressas. ¶ Sile⁹ qz sile
bz p̃uilegium cū muliere. L. de p̃ui. sis.
ci. l. q̃uis. r de hoc ē h̃es ex de pig. c. ex
l̃ris. in glo. q̃m. 4. post hypothecas ve-
niunt deponentes. l. si non extat depōsi-
tū. ff. de p̃positi. l. si hoīs. §. si. hoc enim p̃
uilegium dat cause depōsiti: p̃pter fre-
quentiā actuum depōsitōz: tñ sicut in
l̃p̃dicta p̃z tali p̃uilegio non gaudent
q̃ sub noīe depōsiti mutuant ad vsurā
hypotheca at est potior: qz p̃inet ad ip-
sam rem. ff. de pac. l. rescriptū. §. veni-
unt simplices p̃uilegiati. i. h̃ntes p̃uile-
gia p̃sonalia nō realia. Sexto r vltimo
veniūt chirographarij p̃rata non at-
tenta p̃oritate actuum: qz licitum ē de-
bitori p̃ cumulo creditorū facere dete-
riorē cā increditorū p̃orū non h̃ntium
dñum nec hypothecā: nec p̃uilegium.

h̃ntiū: vt. ff. de sepa. bo. l. i. §. s̃rio. Et ista
ē rō: qz i chirographarijs creditorib⁹
non attēditur sp̃s: hec ille. Verum vbi
lex municipalis seu statutū ciuitatis ali-
ter disponeret: illi ē stādū ē in foro cō-
scie si non sit expresse s̃ deum: qd non
de facili iudicandū est: qz nemo ē arbi-
trandus imemor diuini timoris r sue
salutis. i. q. r. c. sancimus. nihil enī dēter
appareret s̃rium. Unde i aliquibus ciui-
tatib⁹ vt florentie fallente mercatore p̃
sindicōs institutos a cōitate sup̃ h̃i: vbi
non sufficiunt bona debitoris fallentis
ad plene restituendum oibus satisfactis
vnicuiqz p̃ rata s̃m facultatē bonoz il-
lius r non p̃us vni q̃ alteri nisi aliqb⁹
p̃sonis p̃uilegiatis in hoc: vt in mulieri
b⁹ p̃ dotibus reb̃ndis r h̃i: quibus ple-
ne satisfactis anteq̃ cuiqz alioz. Itē p̃i-
mo nota qz h̃i qui tenent restituē: si oī
no non p̃nt soluere vel restituē sufficit
p̃ritio r p̃positū restituendi: qñ r cō-
mode poterunt. i. q. 6. c. si res. qd ṽez
ē cū nota sit paupertas. talis. n. non d̃z ex
cōicari: vt d̃f ex de solu. c. odoard⁹. nec
aliq̃ pena mulctari: ex de vsu. c. cuz tu.
r d̃f nota paupertas qñ cedit bonis: qz
tali d̃z s̃soluere sacerdos: si de pauper-
tate dubitat: qz cedat bonis. nota tñ qz
non sufficit hec cessio ita qz nō sit ei ali-
q̃ p̃nā iniūgēda. qz nec solutio nec satis-
factio plenaria sufficeret. ¶ Itā l̃z cessio
seu solutio quo ad satisfactiōē hoī suf-
ficiat: adhuc tñ non ē eccl̃e satisfactum
g̃ iudex eccl̃astic⁹ seu sacerdos p̃ vsur-
patione rei aliene iniungat sibi p̃niam.
r in hoc oīdiunt plurimi p̃ccōres deli-
quentes q̃ putant sufficere qz satisfaci-
ant: nec trāsgressiōē quā fecerūt post
modū p̃stiter. hec Hosti. in sū. ti. d̃ peni.

re. **S**ecundo nota q^d si talis puenit
p^o ad pinguiore fortunā tenetur satis-
facere etiam si cesserat bonis: q^d p^o hoc
nō sunt liberati. sed talis cessio ad hoc
eis pdest ne iudicati trahentur in car-
cerē. **L**. qui bonis ce. pos. vbi etiam dic-
glo. q^d cessio in hoc etiam pdest q^d po-
stea non poterūt puenire: nisi in q^o tum
facē pnt. et sic habet rō ne egeat et pre-
terea pueniri nō d^o: nisi tū sit id quod
acq^uisuit: q^d merito videat debere pue-
ri: hic in glo. **S**ed q^d hnt restitue si puci-
ant ex maleficio si non sunt soluendo
verberandi sunt p debito. **S**ed si non
pueniunt ex maleficio non debēt tales
verberari: s^z sufficit q^d cedāt bōis: **A**r-
chi. i. 4. q. 4. c. si res. **N**ota tertio q^d si
is q^d aliena abstulit pōt restituere: et nō
restituere non ē in statu salutis. i. 4. q. 6.
c. si res. **D**icit autē Ray. in summa sua
q^d dñs alicuius terre tenet restituē i de-
bite exacta a se uel a suis directe vel in-
directe. glo. super indirecte: vt qñ dene-
gat eis iusticiā vel non defēdit eos vt
d^o: et sic extorq^ut aliqua. **S**i tali dño ex
aliquibus circumstantijs appareat mlti-
tū difficile vel impossibile talis restō sat-
videtur q^d possit p^o suli hī q^d in cōpēsa-
tione vel remittat eis cōiter cum eorū
psensu et libera voluntate aliquam ser-
uitutē vel annuā pstantiam in ppetuū
vel ad tps: ita q^d plenissime videat eis
satisfactū: vel et faciat i remissionē pec-
catoz illoz quibus tenet aliq^o hospi-
tale vel aliq^o sile opus pietatis: cū p^o se
su tū eoz d^o si pōt regri: hec ibi. **Q**uar-
to nota q^d is q^d hz aliena restituē et cer-
tis psonis si pōt in totum vel in pte: s^z
non cōmode: sed cū multa sui incōmo-
ditate: tunc cōponat vel pueniat cū ipso

leso: vel spoliato amicabiliter de reddi-
tibus suis moderate: ita q^d vict^o sibi re-
maneat assignando sibi quousq^z fuerit
plenarie satisfactū: vel paulatim singu-
lis annis vel mētib^z: vel alijs t^oib^z emē-
det q^d pōt: et hoc cū voluntate illi^o cui
d^o satisfacē: q^d si nullam inueniret māz
apud eū absq^z dilatione tenet satisf. cē
vel bonis cedē: q^d talis pccor sēp est in
mora. **H**osti. et Ray. **S**ed hoc meli^o de-
clarabit in vltimo. §. se. **S**i at predictus
inuēiat grām apud creditores suos fa-
cientes sibi remissionem vel dilationē
tūc pōt ea vti: et i ē bono statu aīe: si tū
hz in pposito faciendi q^d debuisset: si
non potuisset obtinere ipsā remissionē
vel dilationem. **Q**uinto nota q^d vbi
eēt plures creditores alicui: et debito-
ri petenti dilationem aliqui creditores
volunt dare: aliq^z non: sed q^d cedat bo-
nis stabit maiori parti creditoz: et itel-
lige maiore ptem: vbi ē mar^o et fortius
debitū: et si vnus esset cui plus q^z oib^z
debeatur. **S**i vero par sit debitū itādū
est maiori numero creditorum. **S**i ve-
ro sunt paria eligenda ē clementior scē-
tentia. s. dilatio danda. **L**. de cessi. bono-
rum. l. si. Ray. **N**ota hic q^d Joh. an.
super. c. q^zq^z. de vsu. li. 6. mouet questio-
nē an heres vsurarij qñ hereditas non
sufficit oibus debeat satisfacere p^o uicē
tibus: et refert se dixisse q^d non. imo si
et eis et alijs satisfactio p rata vnūq^z
q^z p^oigente: ar. §. de testa. c. relatus. i. si.
Sed dicit ipse satis videtur hoc casu
hri debere p^o sideratio t^opis: vt ille q^d p^o
soluit vsuras recipiat q^d sinū ē integrāl^r
et sic de singulis fm regulam. i. de reg.
iur. qui p^oz. cum istoz ps sit cā vt dixi
ibi. et in hypotheca hoc p^o sideramus. **L**.

qui pot. i. pig. ha. l. sed si fūdus. ⁊ bona
vsurarij videt. ec hypothecata. de vsu.
c. cū m. multū tū doctores tenent. Sriu
i hoc. l. q. bōa vsurariōz sint hypothe
cata. vt Do. Archi. Sede. Hof. ⁊ Joh.
et dicit q. de hac hypothea non hēm
textum expressū. ¶ Sexto nota q. vbi
aliquis ē institutus heres ⁊ non suffic
hereditas ad solucndū oīa legata ⁊ de
bita. dicit Ray. q. credit in iudicio aīe
q. non teneat. nisi inq̄tū hereditas se
extendit. vel sufficit et si non fecit iuen
tariū. Idē Jo. ⁊ Sede. secus in iudicio
ptentioso: si non fecisset iuentariū: s; si
fecisset non teneret nisi durante hēdi
tate. Distinguit tū inter legata ⁊ debi
ta: q. debita sine diminutione o; sol
uere durate. f. ad hoc hereditate. o le
gatus vero si tot sunt q. non remaneat
legitima pōt detrahē suaz legitimam:
⁊ itē quartā fm quosdā si fuit institū
tus hēs. Et nota q. hēs pōt deducē aī
oīa expēsas funeris ⁊ alias necessarias
q̄s fecit cā hēditatis vt i testō ⁊ hī. Ex
pensas tū q̄s fecisset supfluas ad hono
rem ⁊ pōpā mundi: non posset cū tuta
scia trahē de ere alieno: sed facē itelli
geret de suo. De. de pal. in. 4. Si autē
sūt plures hēdes ad debita vel legata
regulariter tenet q̄libet p hereditaria
pre. l. 3. Sed o; Ray. Exci
piunt. v. casus fm ipsū Ray. Primus
ē si aliq̄s indiuiduū ē in obligatōe faci
endi vel non faciendi. tunc. n. q̄libet te
net insolidū. ff. de ver. ob. l. in executiōi
bus. §. z. glo. ponit h. ex: vt si testator p
mittit se aliq̄s opus facturum ⁊ pmi
sit p se vel heredē suū nō fieri q̄minus
p fūdū suū tibi ire liceat. hic q̄libz hē
dū erit insolidū obligatus. 2° casus ē

si res que o; restitui ab vno insolidum
possideat. l. de acgr. hē. l. z. §. nemo.
Tertio ē in alimentis legatū q. p volū
tate defuncti vel iudicis vel ab vno in
solidū vel a plurib; p p̄tibus designatū
petunt. ff. de alimen. l. e. l. 3. Quartus ē
si testator ab vno heredum legauerit
creditori hereditario aīo cōpēsandū:
tūc. n. heres ille vsq; ad q̄tūtem lega
ti on^o illius debiti sustinebit. ff. de l. 3.
l. cum ab vno. Quinto in expēsis fune
ris vxoris: non tū abstrinxit hēdes pro
hēditarijs portōib; sed et vix p por
tione q. puenit ad eum de dote vxoris
sue: puta si ad eū puenit. i. 100. ⁊ in hē
ditate sint. 200. ipse vir tenebit p ter
tia ⁊ hēdes p duab; p̄tibus. ff. de reli. ⁊
sumpti. fune. l. quotiens. ⁊. l. veluti. hec
oīa etiam Dost. ¶ Quō debeat fieri
restō vxoris concipientis p adulteriū
quem vir reputat suū de his que p̄sūt
ipse filius spurius de bonis p̄ris puta
tū: ⁊ hereditate tota vel pte ad euz p
ueniente. Primo videndū ē o ipsa vxo
re adultera quō teneat ⁊ ad qd. 2° o
ipso filio spurio si tenet ⁊ quō. 3° vero
de ipso patre qui ex adulterio talē fili
um habuit quō ⁊ ad q̄tū tenet. Si
milis casus videt q. ponit ex de peni.
⁊ re. c. officij. f. de muliere supponente
sibi alienū p̄tū quē vir eius reputas su
um nutrit ⁊ heredē instituit. Unde idē
videtur dicendū q̄tū ad restōem o ip
sa mliere ⁊ filio supposito: ⁊ huic frau
di vantiūbus opam efficacē. ⁊ de mulie
re adultera q̄rit pmo si debeat reuela
re marito. Ad hoc dicendū q. aliq̄n nō
aliq̄n sic. Itā vbi imineat aliq̄s eorum
p̄culoz non o; reuelare marito. p̄mū
periculū est infamie. l. mulieris q. bec

70
talit̃ reuelādo cū eēt ātea bōe fāe seip
sam pessime ac turpissime diffamar et:
qđ quidē magnū periculū est mulieri.
Ma qđ puer. 22. scriptū ē. Meli⁹ ē bo
nū nomen qđ diuitie multe: 13 intelliga
tur de viris: tñ 7 piculosius in hōcētis
infamia mulierib⁹ ingerit notā. Scđm
ē periculū scandali. s. viri p̃sanguineoz
7 amicorū eius si illis hoc innotesceret
malū. nā non solū apud se turbaretur
ex eo: sed vix extunc possēt cū ea amici
tiā 7 pacē ac p̃cordiā 7 societate h̃re: i
mo forte eā marit⁹ dimitteret: 7 iō non
v. lētes forsitan p̃tinere vterq; adulte
rium p̃petraret: 7 sic innumerabilia et
irrecupabilia int̃ eos oriret̃ mala. Ter
tiū ē piculū mortis. s. 7 vxoris 7 sue spu
rie plis atq; adulteri sui. nā p̃babiliter
timē posset: qđ eius marit⁹ seu quicūq;
alius dū occidē alium q̃reret necaret
fm Sco. in. 4. Occurrētib⁹ p̃dictū pi
culū: q̃ vident valdē p̃babilia: 7 i plurib⁹
eueniētiā: non dō talis mulier suo cōiu
gi reuelare p̃pter bonū incertū restitu
endi hēditatē talib⁹ piculis se exponē
manifeste. Quartū p̃pter piculū ip̃ro
babilitatis. nā nec vir nec fili⁹: nec etiā
publicus iudex hoc mulieri reuelanti
credē obligant: nisi p̃bet dicta sua p̃ i
fallibilia signa aut per violentas p̃ba
tiones: siue p̃ testes idoneos. Nam ex
ex solo eius dicto non pōt exheredita
re talē filiū: maxime in terris in q̃b⁹ p̃o
genita ex p̃suetudine in toto vel in p̃te
succedunt. Insup̃ fm Sco. in talib⁹
terrīs: si pater credēt vxori sue in hoc
non posset tñ a spurio auferre heredi
tatē: nisi i publico foro: cū p̃baret talē:
7 tūc oportēt mulierē non tñ apō ma
ritum: sed apud totā patriā diffamari

7 isto p̃supposito. s. qđ nō debeat renco
lare rōe maloz grauiorū exinde p̃uge
tiū. Quō debeat talis mulier satisfacē
dicetur. 7. vbi tñ non iminēt aliō piculū
vel malū: nisi infamie ipsi⁹ adultere vl'
mortis sue. videt̃ qđ si p̃moriatur viro
suo debeat añ mortē ordinare cum cō
fessore suo vel alia p̃sona matura: qđ si
moriat̃ postea reuelet ex p̃te sua viro
quā. s. ex hoc pōt obuiari ne putatiū⁹ fi
lius hēat hēditatē totā vel p̃te. Aliqñ
vero hoc marito vel alijs p̃sonis cū cō
fessionē tenet mulier reuelare: v3 si hec
tria p̃currant fil⁹. Primo si apud mari
tū 7 alios fortis 7 grauis suspicio ipsa
eēt 7 occasio suspicādi taliter. Scđo
si ex certis 7 sufficientib⁹ cāis pōt 7 dō
vehementer 7 valde p̃babiliter credi:
qđ nihil de p̃mis piculis supradictis h̃
b̃leq̃ret: aut crescēt 7 pōt minueret̃.
Tertio si firmiter p̃sumat̃ qđ fili⁹ bōis
mariti voluntarie cedit: sed si paup̃ ē
fili⁹ cessat ista rō: qđ mittere pōt illū ad
hospitale cū non teneat̃ alē alienos nī
si in extrema necessitate cū alij delunt
qđ p̃uideat̃. His at̃ trib⁹ p̃currentib⁹ re
uelari debēt 7 posset. Sed vix ista con
currūt 7 rarissime p̃sumendū ē qđ con
currant. Insup̃ dici posset fm Vul. qđ
ē reuelare posset si non timēt maritū:
vel aliud imineret piculū. Sunt quidā
vtiq; viri scienter vxorū adulteriū iusti
nentes vel etiam p̃sentientes: imo quāq;
vxores suas ad hoc hortantes: vel qđ p̃
prios filios non p̃nt habere: vel alia q̃
cunq; pudenda occasione. Facta etiā
hac notificatiōe añq; vir ei⁹ p̃ edifica
tōe talis filij expēdat: videt̃ obligari
a restōne aliq̃ fienda: qđ fec̃ qđ i se fuit
vt dānum euictaret viri expensarum in

educādo: ⁊ hereditatōis quo ad alios
ar. ex d. in iur. ⁊ dā. dā. c. si culpa. Nec tñ
d3 manifestare adulterz ppter piculuz
psone ⁊ infamie detrimentū: ⁊ odium
ad eū euitandū. ⁊ si añ manifestationē
iam aliq̄ p̄sūpisset hī? putatiuus filius
tenebit ipsa mī inq̄tū pōt satisfaccere si
aliquid vt suū possidet: ⁊ si magn? exi
stens: qñ notificat nolle ipse filius cre
dere hoc: nec cedere bonis putatiui pa
tris petens saltez legitimā que sine cau
sis exp̄ssis a iure auferri non d3 vt le
gitimus filius. nec hīum pōt pbari te
nebit nihilominus ipsa mulier heredi
bus de portione illa ablata sibi: d. eo tñ
qđ pōt ⁊ non plus: ex de re. iur. li. 6. c.
nemo. ⁊ hoc q: fuit in mora notificādi:
qñ potuit puideri. Sed nūquid mlier
talis d3 reuelare crimen suū filio suo
spurio: ⁊ inducere eū ad dimittendum
hereditatē vero hēdi. Ad hoc dicēdū
fm Sco. vbi. s. q. aut filius credēt ma
tri aut nō. Si aut credēt: non aut pba
bile ē q. ppter hoc dēm dimittēt hēdita
tē. Itā paucos rep̄e tūgit q. ita pse
cti sint: q. ppter p̄uādā iusticiā i foro
dei dimittat magnas possessiōes q̄s re
tinē pñt iure exteriori: ⁊ vellēt spurij re
putari: nec hoc mī p̄sumē pōt: nisi an
tea multū fuisset expta de bona volun
tate filij sui. Itō q̄ d3 se exponere picu
lo certo diffamationis apud filiū ppter
icertā correptionē illius. Si vō nō cre
deret: tūc seq̄ret inde duplex malum.
Primū q. ipsa diffamaret. Secundū
q. ab illo sicut antea hēditas possidēt
Siquis aut obstat q. tali filio dbeat re
uelari: ne si ignoranter forte copulare
tur p mīmoniu sine forori aut alfi sine
ppinque: seu alia faceret q. a iure spu

rijs phibita sunt. dicendū q. talis igno
rantia dū pseuerat oīo excusat cum sit
ignorātia facti. Siqñ tñ factū veniret
ad lucē tale matrimoniu dirimendum
eēt. Si vō querat an dato q. talis fili?
ex verbis mīs se spurii credat: tenea
tur reddere bōa que hūita marito ma
tris ceteris filijs atq; heredib? alijs pre
dicti mariti. dicendū q. si hoc indubi
tāter credit: ⁊ rōnem illud credēdi h3
tenet fm deū nō tñ humano iure. Si
tñ non h3 sufficientē cām ⁊ rōnē credē
di illud: tūc reddē non tenet ex q. p se
vel p aliez sibi claret q. non h3 iustici
entē cāz seu p̄dignā rōnē credēdi. Et
aut inter cetera q̄tuor signa que red
dunt suspectū talē mīem: ita q. ei d. fa
cili non d3 credi. Primū ē amor. i. si p
diligat aliā plē viri sui. Scdm est odiū
v3 si p̄sumit matrē ipsū vel eius vxorē
odire. Tertiū ē stulticia: q. mulier sa
tua ⁊ lenis est ⁊ p̄tinacis sensus. Quar
tū ē incertitudo cū nō pstat ipsam esse
vel fuisse certā q. hunc p̄cepit de adul
terio vel de viro. non. n. hoc pōt oī ad
ultere eē certum. Sed qđ remediū ta
li mulieri d3 adhiberi. dicēdū q. ei fm
Sco. vbi. s. triplex remediū dari pōt.
Primū ē q. inducat filiū intrare religi
onē: ⁊ tñ talē q. possit p̄fessionē suā fa
uare: ne. s. incidat i fillā volēs vitare ca
ribdim. Scdm ē q. cleric? fiat. vñ valz
tñ fm deum ecclesiastica beneficia ac
ceptare: ⁊ his q̄si sufficientib? merito iā
p̄ter? dimittat hereditatē alteri fratri
laico in seculo remanētī. Si tñ p nullā
psuasionē honestā cor talis filij mī fle
ctē non pōt vt hereditatē dimittat: nō
videt q. debeat se p̄dere illi cū certa n̄
sit q. talis ab ea ipsa sibilis in alijs taz

licitis et honestis flecteret ex illo: imo
forte tenacius retinet: ne spurio putare
tur: cum tale nota multi caueat male na
ti. Tunc demum tertium remedium adden
dum est. si quod saluo iure humano: et absque
famia sua potest et de sua dote cum eas
habuit in potestate vel de parafrenalibus si
habet: et certis bonis et laboribus et sudori
bus suis indemnitas facere viri et legitimam
ei plenam. Obligat enim satisfacere viro de
suptis ab illegitimo filio. Sed talis fili
us non tenet satisfacere quod supersit quod diu
bone fidei fuit. De hereditate autem mu
lier obligat heredibus viri ab intestato
vel heredibus scriptis. vel quibus visum est
dicitur quod reliquisset hereditatem: quod si nescit
de pauperibus erogari: tenet inquit secundum
respondentiam iusticie. non enim dico quod te
neat ad restituendum equalis heredita
tis: quod superius dictum est. Plurimum quod differt
inter heredes et propter eam. Sed quod iste legitimus
heres utranque habuit hereditatem: id est secundum iu
sticiam fuerit propter. propterea minus quod equ
ualens hereditati sufficit sibi pro heredi
tate fienda. illud autem minus determinat
secundum arbitrium boni viri. Quod si nec hoc
fieri potest. tunc non obligat: tenebitur
tamen cum puerit ad pinguiorem fortunam
ex de solui. c. odoardus. Si vero talis
mulier nunquam habet viri possit restituere: tunc
ex impotentia excusat: si habeat satisfacere
di propositum. i. q. 6. si res. **De adul**
terio autem cuius est filius dicendum viri
si scit vel credit visum est illum esse suum: ubi
mater ipsa satisfacere non valeat: videtur quod
teneat de expensis pro putativo: quod casus
efficaciter dedit tali damno: ex de iniuri. et
da. da. c. si culpa. secundum tamen possibilitatem
suam. et si mittit ipsa adultera ad hospita
le: vel quod finxit mortuum peperisse. vel

quod notificauit sine sui periculo non esse fi
lius suum: tenebitur hospitali de nutrimen
to et alijs expensis. nisi notabilis paupertas
excuset eam: cum de iure naturali ad hoc tene
atur. di. i. c. ius naturale. et hospitalia. propter
pauperes nutriendos sint facta: non propter
diuites. Sed et de hereditate vel dote si
dotaretur a patre putativo: teneri vide
tur ad arbitrium boni viri: attentata sua fa
cultate: quod tamen satisfactio occulte fieri debet:
cum sine periculo manifestari non possit
ar. z. q. i. c. si peccauerit. Si autem dubi
tat adulter ex eo quod mulier leuis est et cum
alijs adulteratur. vel est quod ipsa adulte
ra dubitat: utrum sit eius vel mariti re
linquat iudicio dei cui omnia nuda sunt
et aperta: et grauari non videtur de restor
ne. Indecus est enim ut in re dubia certa
det sententia ait Greg. z. q. 3. et di. 34. habuisse.
In nullo tamen casu ad obuiandum hi
periculis vel malis debet adultera vel
adulter querere abortum vel mortem
parvuli. z. q. 3. c. faciant.

Capitulum septimum. si quando debeat fieri
restoratio: quod pertinet in se magna difficulta
te. **Quantum ad octauum.** si quando debet fieri
restoratio. dicitur Tho. z. q. 62. quod statim qua
sit accipere re alienam est contra iusticiam: ita
et remittere eam. quod pro hoc quod aliquis detinet
re alienam iniusto domino impedit eum ab usu
rei sue: et sic facit ei iniuriam. Manifestum
est autem quod nec per modicum tempus licet alicui in
peccato morari: sed quilibet tenetur statim
peccatum dimittere vel deferere. Unde dicitur quod
si a facie colubini fuge peccatum. **Et**
io quilibet tenet statim restituere: vel
dilationem petere ab eo qui potest usum rei
cedere. et si quidem teneant de incertis
cum illud esset erogandum in pias causas cum
consilio ecclesie: si huiusmodi persone habentes

restituere remaneant ita paupes cū filiis et familia: q̄ non hēant vñ viuante: fiat dicit Ray. vt dixi in casu fili. i. s. in ti. de decimis. Ibi at sic dicit: Si quis retinuit decimas longo tpe: et nunc veniat ad satisfactionem: et postulat intuitu dei et ecclesie: et q̄ h̄z quam s̄baz sibi remitti qd̄ accepit tpe preterito: cū aliter oporteret cū sua familia medicare: q̄z uis ecclesia oēs decimas posset petere si viderit istū stritū: et p̄ces eius initi vītati: d̄z ei tanq̄ paup̄i dimittere: vnde viuati: cum hoc eēt ei datura postea. 16. q. i. c. qm̄. hec Ray. qd̄ intelligendū videt: vbi dant decime de more put est de iure cōi. Itā secus vbi de more non dāt: vel valde diminute vident excusari: d̄ hoc tñ plene hēs in p^a pte ti. i. et dicit ibi gl. Uul. q̄ illi q̄ resignāt in māu p̄narij: qui hoc n̄ facerēt: nisi p̄narij restituerent eis p pte vel p toto: qm̄ nescit cui fienda ē restitutio: q̄ non credit eos esse in statu salutis. dicit etiam paulo post q̄ nō ē necesse: q̄ fiat hī? restitutio in manu p̄narij: dum mō tamē sit paratus ad arbitrium eius vel alterius boni viri satisfacere. dicit et q̄ in hoc casu ep̄s qui ē dispensator pauperum: pōt dilationē dare vel pte dimittere vel etiam totū si viderit ei expedire ad necessariam sustentationē illi? tā q̄ alicuius alteri? pauperis: ita tñ q̄ q̄to vtilius pōt gerat negociū illius cui faciēda eēt restō: si p̄sona eius esset nota: v̄z exponendo illa q̄ eēt restituēda in vltus tales qui magis ei possent p̄ficere q̄ ad deū. hec ibi. Si tenet certis p̄sonis q̄ nolunt dare dilationē: d̄z ad petitionē ipsorū absq̄ dilatione satisfacere vel cedere bonis: q̄ fur et raptor

seper ē in mora: et iō semper augēt peccatum. ff. de cōdi. fur. l. in re fur. vbi lē si egent et fame pereunt: ne interueniente paululum mora inueniri non valeant qui redimant di. s. Semp enim ē vitanda mora vbi ē periculū: di. z. s. c. b. siracusane. et hoc etiā si oz ipsū mendicare. Uñ non dico habito respectu ne egeat. Itā h̄ hoc nota. eē de vsur. c. cū tu. m̄ Uul. addit sine culpa pōt accipere vite necessaria. s. extreme. Ray. moderate sibi vita retēta qulq̄ plene sibi satisfaciat. Hosti. v̄o sic dicit. Sed quid si non imineat tale periculū necessitatē et is qui tenet restituere non pōt induci ad restōnez statim faciendā: puto q̄ discretus sacerdos pōt p̄sciam suā inforinare: ex eo q̄ intendit vtiliter gerere negociū creditoris. Itā si videt q̄ alit non pōt recipere i ppetuū: v̄l non ita cito: vel ita cōmode: pōt recepto iuramento vel alia sufficiēti cautōe si h̄re p̄t dilationē pcedere. et sub hac conditiōe si hec adimpleuerit in talē diē peccatorē absolueret: et sic creditor qd̄ ei debet recipet: et peccator non recedat a p̄sbro desperatus: hec ille. Sed q̄ i fine hui? .s. l. q̄ absoluat sub p̄dit. S̄riuz asserit Uul. dicens q̄ absolutio a peccatis nū q̄ d̄z fieri sub p̄dit. et iō pōt dici q̄ absoluat simpliciter si est soluendo: sed declararet q̄ non valebit absolutio: nisi ad impleat promissum. Uul. **A**rchi. vero super. c. si res. i. q. 6. querit vtrum habenti restituere debeat h̄ri respectus ne egeat. Et dicit videt q̄ sic. ff. de reg. iu. l. in condemnati. ff. de cess. bo. l. z. et sic nota. p. **D**. de solu. c. odoardus. et facit ad hoc qd̄ habet. 16. q. z. quicumq̄ Sed Inno. p. nota. i. c. cū ty. eē de vsur.

secus credit fm canones: vbi ibi notat
Ala. B. et Hosti. q. in solidū tenet dte
tores vsuras: et non solū inqstū facere
pnt. qui Hosti. in sū. dicit q. qui habent
restituere paulatim singulis mensibus
soluat creditoribus: si aliter non pnt si
ne magno sui detrimento put poterūt:
vel cōponāt se cū expoliatis: q. si nullā
pnt inuenire mīam apud eos absq. di
latione: tūc tenent satisfaccē vel bōis ce
dere: q. peccator semper ē in mora. ff. d.
condit. lurt. l. in re furtiua. ex de si. c. cū
in ecclesia. **M**ulti tenet dictū precedēs
tanq. equum. s. q. tenent soluere qstuz
pnt retenta sibi vita cōmoda: ar. de cō.
di. s. c. discipulos. ex de fur. c. si quis. sed
ar. s. super verbo reddere. eiusdem. c. et
ibi dicit q. statiz d. reddē totuz qd pōt
allegās **A**ho. z. z. q. 6z. qui dicit q. sta
tim est fienda restitutio. dictū tū **A**ho.
pōt dici non esse s. si sane intelligatur
vt. j. dicitur. **S**ed in quadā sūma dī
citur q. q. hnt restituere vsuras et male
ablata: et pponunt firmiter reddere: et
non possunt statim: q. nolunt cū fami
lia egere vel mendicare: et tū incipiunt
iuxta posse satisfaccere: vtrum tales pos
sūt absolui et cōicare. **R**n. aut sciūt pso
nas certas aut non: et si sciūt ipsi hntes
male ablata: et ipsi ēt quibus debentur
huiusmodi nolunt: tutū est: q. de pōcia
eorz stent ad terminū ipsoz et volunta
tem. **S**i vō tales nesciūt dāna sibi da
ta: et reuelatio posset ēē piculosa illis q.
volunt restituere: tunc non ē reuelādū
illis: sed psumēdū q. pffessor cām illoz
vtiliter agat: et pffēs intēdat et pmittat
q. cito satisfaccere pōt: q. hz locū ratiba
bitō de bono et equo: et tunc confitens
absolui et cōicare pōt: q. ē in via salutis.

Si vō oīo nesciant pfone quib. ē restō
fienda: tunc ē libere in prate prelati vī
discreti confessoris dare et constituere
terminum pffēs: sicut viderit necessi
tate et pffitionē ei. et volūtate pmpptā
restituendi: et infra istū terminū tal po
test absolui et cōicare. **I**te vbi maior est
pffitio: ibi maior mīa et venia est fiēda
et remissio. et q. totus mundus fere. est
inuolutus in rapinis: sic pro posse tuo
curre p mediū ne nimia securitas vī
remissio perire faciat: quos discreta eg
tas poterat reuocare. **I**te semp iniuri
ans et spoliās vel cōplices eoz debent
humiliter postulare veniā ab eis quos
offenderunt: ne illi remaneāt in rācore
et mala voluntate. **Q**uid autem obe
at facere vxor et familia raptoris et vsu
rarij et huiusmodi qui non habent nisi
de obligatis restitutioni: habes. s. in. c.
de rapina. s. iz. in fi. **N**ota q. Ray.
et Hosti. circa istam materiam restitu
tionis dicunt. **H**oc notent sacerdotes
et retineant q. fm q. maior vel minor
fuerit fraus vel dolus vel violētia ma
ior: vel minor debet esse discretio iudi
cantis: et fm hoc in vsuris que fiūt i de
positis vt dictum ē. s. in. c. d. vsura. que
oīo sunt restituende: tū ibi q. minor vi
olentia q. in ceteris poterit confessor
ēi cū sciatur psona cui fienda ē restitutō
magis moderare tps restituendi reten
ta sibi vita commoda et familie sue.
Quidā circa mām istā dicūt et meo
iudicio satis rōnabiliter q. i certis casib.
b. non tenet q. ad statim restituendū
actualiter ēt si hz modū aliquale ad re
stituēdum: et ab eo cui tenet inuenire nō
possit nec dilationē nec remissionē: s. i
bitā velit fieri sibi restitutionem: q. v3

ex restitutione statim vel statim restituendo sequeretur in evidens vel probabile dānū spūale vel tpale notabile ipsi? restituentis vel aliorū: qđ pōderaret dāno ei? qui dī hīe ex carētia illi? rei. pōt aut tale dānū ēē triplex: seu scandaluz notabile vel dānū: periculum mortis: in famia gravis: periculum notabile mortalis culpe. Rō autem hī? est qđ si talis restitutio possit differri: qđ f3 Sco. creditōr qui dī hīe magis: debet velle in huiusmodi casibus ut maximum incommodū seu dānū eius qui hēt restituere evitetur in modica restitutionis dilatione: qđ suū modicū incommodū vel dānū ex carētia ad tps sue rei. Et si obijciatur qđ restituere ē act? negativū pceptū: qđ reducit? seu explicat? p hoc qđ ē non retinere alienū: sed pceptū negativū obligat semp? et ad semp?. Rō def? f3 Sco. qđ alienū iniuste et iniusto dño retinere simpliciter phibet?: ppter ea semper et ad semper isto mō necesse ē saluti alienū non retinere. Sed qñ quis h3 voluntatē et ppositū restituendi alienū p tpe opportuno extunc tenet dño rei volente. i. velle debere. Vult autē hoc dñs rei et si non actu elicitō: nō actu debito et honesto: qđ velle debet qđ suū h3 retineat quousq; potuerit opportune. Et si dicat dñs rei hoc agit iniuste: et qđ nō vult qđ p qñtuncunq; tps suū retineatur. Dicendū ēm Sco. qđ dño et inordinatē volente statim rehīe suū: et per pñs dñs rectā rōnem nolente primū retinere suū: tūc tenēs nō ē detētor iniustus. nā et depositū debet redditōe strictissima reddi cū repetit? ut. L. depositi. l. si. et tñ iniusto dño voluntate inordinata cū repetit? ut cū eo malū faciat si-

bi vel alteri pōt retineri. Et Aug. dicit qđ multa bona sunt prestāda iniustis dñs eorū potius vtilitati qđ voluntati pfulit di. 45. c. et qui emendat. et exemplū ponit. 23. q. 4. c. ipsa pietas. de eo. l. qui contra voluntatē suā extrahit? dō domo ruitura: qđ laudabiliter fit. ¶ Est g vñus casus cū imminet ex eius restōne subita periculū dāni incōparabiliter preualentis dāno qđ inde hēt creditōr ex carētia rei sue: puta cum ipse creditōr iugnaret bonū cōe: et hūdo illā rem seu pecuniā quā quis dō suo retinet magis posset iugnare et preualere. **N**az tunc ēm Ric. in. 4. non tenet illō restituere illi: sed fidelit? referuare ut restituat sibi ut heredit? suis: qñ hoc fieri poterit sine puidicio boni cōis: vel depositare illō ordinādo et puidēdo qđ tpe suo restituat. Idē videt? dicēdū cū qđ vteret? re sua rehabita: puta gladio ad occidendū se vel aliū vel hī? Idē videt? dicēdū cū ex subita restōne ille qđ restitueret rem ablātā p furtū vel aliō viciū detegeret? et inde infamaret?: cui fama sit qđ notabili? sbā tpali. vñ grauius reputat? peccatū detractionis qđ furti ceteri paribus f3 Tho. 2. 2. q. 73. et 5. q. i. c. deteriores. Cum g quilibet debeat puidere pseruationi fame sue: ar. 12. q. i. c. nolo. pōt talis differre restōnē vsq; ad tps quo non deprehendat? i crimine et infamet? si aliter puideri nō pōt Idē dicendū ē cum id qđ dī restitui nō possit restituī: nisi faciendo magnas expensas ad mittēdū sibi: qđ in remotis ē creditōr. Tunc eīm qđ agendū hēs. s. ēt eo. ti. c. 3. Et idē dicendū qñ mulier h3 filium p adulteriū nesciente viro: et supposuit sibi alienū partum qđ nutrit

de bonis viri: vel etiam heres dimittit
vt ppius filius cū teneat mī talis de
oibus q̄ p̄cipit talis filius bonis. s. puta
tūi patris: non tñ oz reuelare factū: qñ
ex hoc sequeretur vel leg. pbabiliter pos
set mors sua vel plis talis: vel etiaz no
tabilis infamia seu alia graua scādala
fm Ray. 7 Jo. neapo. in quolibet. de q̄
habes. s. plene eo. li. ii. c. d. furto. ibi vi
de. **A**lius casus qñ ex huiusmodi re
stitut. posset sequi mors subita spiritu
alis seu peccatum mortale pbabiliter
in restitutione vel familia eius: puta re
stituendo que habet aliena ad tantam
venit paupertatem vel miserā: q̄ non
pōt viuere vel puidere filijs suis de vi
ctu 7 vestitu: 7 cū sint alicuius nobilis
aditōis medicare nimis erubescūt: ab
amicis ad sufficientiā non inueniunt: la
borare nesciunt vel non pnt: q̄ paruu
li vel infirmi. 7 sic restituendo exponi
tur piculo ipse cū familia sua furādī: l
pstituēdi filias: vel despatiois vbi reti
nendo qd hz alienū cū ipso 7 industria
sua puidet: 7 parce sibi 7 familie sue: 7
disponit ad satisfaciēdū paulatī. Hoc
sentire videt Sco. in. 4. Hen. in quol. 3.
6. q. 24. 7 idē videt dicēdū cū quis hz
instrā artis sue: vnde ex labore suo gu
bernat se 7 suos: 7 vēdēdo vel traden
do ea vt restituat suis creditorib⁹ non
pōit laborare 7 in lucrari: puta libros
quo ad iurispitos 7 medicos: ferramē
ta quo ad artifices. Laborando at cū
p̄dictis vltra sustētationē suā poterit ī
futurū paulatim satisfacere. Nec credo
esse h̄ hoc quod dicit Tho. 2. 2. q. 62. s.
q̄ statim restituendū ē alienū simplici
ter. Non enim ita amare verba accipi
enda s̄. dicit lex sed ciuilit̄: 7 in sacra

scriptura statim dī fieri qd ī plīo tpe
vt patet Malachi. 3. Statim veniet ad
templum dē. 7 precipue cū ex causa ita
urgenti differet vt dictum ē. Pōt etiaz
multipliciter capi in iure: 7 non solum
p̄ potentia facti sed iuris 7 cōmodita
tis vt p3. 22. q. 3. c. faciat. in glo. Nec tñ
non sunt p̄dicanda ne apiret via detē
tioni alienoz ad qd nimis p̄sone sūt in
clinatē: sed cū magna discretione in cō
fessione 7 p̄silijs tractanda: 7 cū mltis
circūstātijs p̄sideranda que honestent
factū. Ad hoc etiā facit quod dicit Jo.
neapol. in quolibet. 9. q. 22. 7 Ric. l. 4.
7 De. de pa. **I**tem potenti restituere
male ablata statim vtrūq̄ sufficiat re
linquere in testamento vel in instrumē
to q̄ heredes restituāt. Rūdet ad hoc
Jo. neapol. in. 9. quolibet. q. 22. q̄ hoc
sufficit in duobus casibus tantum.

Prim⁹ ē qñ hīs male ablata credit
vere 7 p̄ certo vel quasi p̄ certo q̄ tal
retentio non sit h̄ voluntatez dñi. talis
eīm retētio non ē iniuriosa vel iniusta
nullus eīm patit iniusticiā volens: vt
dī. 5. ethicorū. **S**ec⁹ casus qñ talis
retentio rei aliene ē contra voluntatez
dñi sed inordinatam: puta cū non red
ditur gladius furioso cum repetit ipsū
in furia. hoc enim iuste fit: vt. 22. q. 2. c.
ne quis. Et similiter hoc est qñ vult rē
suam statim habere quam retinens nō
pōt dare sine notabili damno suo: 7 eō
ille cuius est potest sine damno: incō
modo carere ad tempus. Extra istos
casus non sufficit ad salutem nisi statim
restituatur. Ratio est: quia de necessitate
salutis est vitare peccatum mortale: s̄
nō solū auferre alienū: s̄ et detētio rei
aliene ē p̄dictos casus ē mortale: quia

in iusticiam: quia cum faciat iniuriam pri-
mo et hoc cum potest restituere. Unde non sufficit
ad salutem tali relinquere in iustitiam: vel per
testamentum quod heredes restituant: sed de necessi-
tate salutis est statim restituere si potest. Sed
si ille cuius est res vel cui obligatur non
potest illa re carere sine incommodo suo et
ad tempus: oportet quod restituat et cum ma-
gno incommodo suo: nec sufficit dimitti-
tere per testamentum. **T**ertius casus ex-
cusans a restitutione subita est cum ex
hoc immineret periculum mortis corpora-
lis. Et nota secundum Ricardum in 4. di. 15. quod si
ille qui donum tulit habet aliquid ultra
necessitatem sustentationis nature quod
tamen sibi necessarium ad victum secundum de-
cetiam sue persone restituere tenetur.
Non enim licitum est de alieno vivere
cum seculari honore. Si autem non habet ni-
si necessaria ad sustentationem nature:
tunc subdistinguedum est: quia aut iste qui
est passus donum non indiget ad sustenta-
tionem nature: eo quod ab eo ablata est: et il-
le qui abstulit potest retinere: et restituere non
tenetur: quia ex iure nature licitus est uni-
cuique usus possessionis necessarie ad su-
stentationem nature. Extrema enim ne-
cessitas facit omnia communia. ff. ad legem
rhodiam de iactu. l. 2. §. cum in eadem. in tex.
et glo. Aut indiget ad sustentationem na-
ture eo quod ablata est: et tunc subdistinguo
quia aut primus id est dominus ipsius rei indiget
ista re ad sustentationem sue nature: puta
quod fuit necessaria ad sustentationem natu-
re illius qui abstulit: aut eodem tempore uter
que indiget factus est ista re ad sustentati-
onem sue nature: aut iste qui abstulit fa-
ctus est indigens re ista ad sustentati-
onem sue nature priusquam ista a quo ab-
lata est. Primo modo et secundo potest

dicti sine preiudicio: quod iste qui abstulit
re ista teneatur restituere illi a quo abstu-
lit: quia nunquam facta fuit res illius qui eas
abstulit: sed semper remansit illi de iure
postquam enim sunt in statu in quo res mea
necessaria est mihi ad sustentationem na-
ture: non potest fieri alterius me iudicet.
Si tertio modo: tunc ille qui abstulit
restituere non tenetur: quia ab isto tempo-
re quo facta est necessaria sibi acquisitum
fuit ius in illa re illi qui abstulit. Et ideo
quis donum passus veniat postea ad
statum in quo res sibi ablata esset sibi ne-
cessaria ad sustentationem nature: non
propter hoc habet maius ius in ista re quam
iste qui eam abstulit: nisi iste qui eam ab-
stulit: deuenisset ad statum in quo amplius
res ista non esset sibi necessaria ad susten-
tationem nature. Idem per totum per de pal.
in 4. et Seco. Ex predictis horum patet
quod tales qui habent restituere et si retine-
ant sibi quodammodo necessaria ad susten-
tationem sui et familie ad vitam multa
paulatim anime et corporis que visum sequi possunt
bonis suis cedendo et omnibus expoli-
ando per restitutionem faciendam: quod forte tu-
tius esset restituere et in deo confidere: et
si oporteret mendicare secundum Ray. Ad
hoc non videntur teneri de necessitate
salutis: tamen non debent tales laute vivere
et pompose vestiri cum familiaribus: et fili-
as suas cum magnis dotibus nuptui tra-
dere: sicut si non essent obligati restitui-
tioni: sed parce vivere et suas dotes tra-
dere. et si non possunt nobili vel mer-
catori nuptui dare: debent artificibus et ple-
beo tradere: et alia superflua refecare.
Cum multa ergo prudentia hoc negotium
agendum est: cum efficaciter videtur facere
quod possunt ad restituendum et in alijs se

bene hñe cū timore: dei credo q̄ possūt
absolui ⁊ communicari. Qui autem ⁊
d̄ eo qđ possunt semper procrastinant
⁊ annuatī reperiuntur pmittere cōfes
sionibus restitutionem facere: ⁊ postea
non faciūt non vident̄ absoluiendi: nisi
p̄us faciāt vel disponant efficaciter ne
gociū vt hēat executionē: ⁊ multo mi
nus ei p̄mitti d̄z cōio sumi: q̄stūm di
co spectat ad p̄siliū p̄fessoris. Itā q̄stūz
ad sacerdotem qui habet cōficare cum
ille se in manifesto ad hoc igerit: quid
iuris hēs in tertiā parte ti. e. De vsu
rarijs autem manifestis quomodo sit
agendum cum eis in restitutione ⁊ col
latione sacramentorum: habes. s. e. c. d̄
vsur. Possent etiam tales petere remis
sionē a creditoribus: quam si sine frau
de ⁊ sponte obtinent: non ipsis ampli⁹
obligantur: nec etiam pauperibus illa
remissa eis dare tenent. Non tñ decēs
eēt vt diues a paupere: ⁊ indigēs parū
a multum indigēte petēt remissionem.
Querit̄ vtrū ep̄s elapsis trib⁹ vt. 4.
30. vel. 40. annis possit agere d̄ heredes
vel possessores bonorum quondam il
lius qui i testō reliquit mille libras sol
nendas noīe vsuraz incertaz cū de ex
tortione dictaz vsuraz non appareat
nisi p̄ p̄fessionē dicti testatoris. Rūdet
Lau. p̄ Sede. q̄ cū actio que cōpetit
ex testō vel p̄ditio que cōpetit ep̄o p̄ l.
nulli. sit personalis ⁊ spacio. 30. annoz
claudat̄ p̄ p̄is. l. de p̄scrip. 30. l. 40.
annoz. ideo contra heredes bona fide
possidentes: que semp̄ p̄sumitur nō cō
petit actio ad dictas mille libras: nisi p̄
baref heredem malā fidē habuisse: et
sciuisse vicium ⁊ crimen defuncti: quo
casu debet intelligi. c. tua nos. cuz si. Et

idem si de extortione appareat p̄ aliō
q̄ per testm̄. Duo autē ad possessores
bonoz in quos p̄ testatorē vel ei⁹ hēdē
bona sunt alienata: non est aliquod du
bium si possederunt spacio. 10. annoz:
qz actio p̄sonalis nō cōpetit d̄ successorē
singularē: vt. l. i. s. hēs. ff. ad trebell. nec
ob. p̄. dicta. s. q̄ actiones ep̄o cōpeten
tes vuran. 40. annis: qz intelligitur hoc
de actionib⁹ cōpetentibus. ep̄atui vl̄ ec
clesiis collegiatis: sed hic non competit
actio ep̄o vt ep̄o sed vt iconomo ⁊ ad
ministratori bonorum pauperum.

Querit̄ qđ si p̄missio generali ed̄co
q̄ quicūq̄ dederit vsuraz noīe aliqd
tali vciat̄ infra tot dies 2c. Si n̄co veniat
nec ēt aliq̄s vsuras certas vsurarius as
signauerit infra terminū sibi ad id sta
tutum: lataq̄ ē sn̄ia p̄ ep̄m declarans il
las eē certas: vtrū vsurarius sit tut⁹: si
postea appareant p̄sone certe quib⁹ est
restitutio fienda. Sedericus de semis sc̄
tit q̄ sic: et quo ad illos qui tunc erant
extra dioecesim. fatetur tñ q̄ talibus cō
petit remediū d̄ ep̄m vel paupes. Sed
cogita dicit Lau. an sit vez: ⁊ triū pra
cticatur qñ non ē determinatū q̄ oīa
veniāt s̄b noīe incertoz: hoc est qñ nō
sit taxatio vez: ⁊ fm̄ q̄ntitatez ad quā
ascendunt: sed minor: ⁊ fm̄ q̄ inter eos
p̄nctum ē: ⁊ de hoc iudici p̄ cuius sn̄ia
alio non dato p̄sumit̄ q̄ stat legitime.
An aut̄ talis practica sit iuri p̄sona: tu
ipse vide. Prompti sunt tñ ep̄i ad eius
observationē: qz p̄ seip̄s incerta bur
sant: nec ad illoz volunt restitutionem
venire vel teneri: s̄ fit certa taxatio s̄z
p̄uentionē fm̄ q̄ moris est: que tamen
an possit de iure fieri videndum est.

Querit̄ et Archi. q̄ si quis decedēs
13

relinquat sibi heredem ex testamento vel ab intestato: et ordinavit quedam executores tamen ad emendam suorum forefactorum quod decessus tempore mortis sue creditoribus tenebatur et in termini solutionis fluxerant. Dicit respondendo quod iste executor debita habet solvere tenet: et potest proveniri: quod elapsis terminis solutionis cepit iurari creditoribus in non soluendo defunctis. Ex precepto autem domini est solutio faciendarum: et quod i. c. magnam. et quod. vi. c. tributum. quod peccat in termino non soluendo: tum quod fragit promissum: ex de pact. c. i. et. et. tum quod illo elapso invito domino detinet alienum. ff. de excep. doli. l. i. et. §. circa. et hoc tenent quidam. scilicet. ut noie forefactorum: hoc casu veniant debita quorum terminus solutionis tempore mortis elapsus erat et per illis agi posset. Secus de debitis quorum terminus non advenerat. Et ita notat spe. in rubrica quod sit scripta in iudicio. perferri. §. nunc vero. De eo vero demum cui datum est aliquid per errorem dicit Jo. de rip. in tractatu de hereditatibus: quod in tali datione aut est error persone vel fortune vel alterius conditionis apposite. Si primo modo: puta intendendo dare Petro et do Martino: tunc Martinus tenet acceptum restituere vel danti vel illi cui intendebat dare: ar. 29. q. i. §. i. Si vero error fortune: puta intendendo tibi dare ut pauperi: et tu es dives. dicitur quod sic acceptum tenet restituere danti vel alicui pauperi: nisi recipiens interim effectus fuisset pauper. Si vero sit error alicuius alterius conditionis: puta credo te scilicet cum tu non sis: et ideo dono tibi: vel credo te celebraturum missas: ideo do tibi. unde quod si receptori constat de precisa intentione dantis. si quod alias non daret nisi ista addi-

tio subesset: talis error obligat ad restitutionem receptum: aut ad sufficientem supplementum dum per se vel per alium intentionem dantis: quorum ratio est: quod cum res in istum non transeat nisi eo modo qui vult dantis transferre si non existat conditio in ipsum res non transferretur. Alij autem dicunt quod ad tale restitutionem talis error non obligat: nisi ipsa additio circa quam erratur esset causa motiva et finalis talis dationis quod probant per simile. Do tibi libras centum quod credo te esse amicum meum: dato quod accipiens non sit amicus meus non obligatur ad restitutionem. Si autem amicitia sit causa propter quam do tibi centum libras. scilicet. si sis amicus meus et non amicus fueris: obligaris ad restitutionem. Ex his patet quod quatuor sancti Antonij: vel alij quicumque nullo modo possunt sibi retinere ea que illi pauperibus vel locis per quibus petunt dantur: quod hic est error persone. Verumtamen quod nullus tenetur propriis stipendiis militare nec causas aliorum agere ad suas expensas dico quod tales possunt vivere super questum quem faciunt: et possunt eis moderatum salarii dari: hec ille. Illa vero que dantur eis ex mendacijs eorum questorum: videlicet quia afferunt quod dicuntur multe misse per dantis: vel habent tale indulgentiam: vel ab solventi a votis eorum: vel a casibus refectis: vel quod fuerit lectisternia in hospitali de his: pro quibus illi dant alias non dantur: cum nec talia fiunt: vel vera sunt: totum est rapina: et restitui debet dantibus ea vel pauperibus erogari: ar. i. q. 5. c. non sane.

ExPLICIT titulus de restitutionibus fratris Antonij archiepiscopi florentini in quo diffusely tractatur de hac materia.

Incipit tabula materialium q
in hoc libro continent. Tracta-
tus de p[re]fessore qui hic primo
ponitur: diuidit in .3. p[ar]tes: quar[um] prima
e[st] de potestate seu auctoritate p[re]fessoris
et habet .15. capitula.

De p[re]tate seu auctoritate confessoris: et
quis possit vel non possit audire c[on]fes-
siones. c. p[ri]mu[m]. carta. i.

De ordinario confessore quo ad eccle-
siasticas p[er]sonas et clericos. l. 2. c. i.

De cardinalibus. c. i.

De patriarchis et alijs. c. 2.

Abbatissa q[uod] possit in sp[irit]ualib[us]. c. 2.

Qui debeant laici ordinarie c[on]fiteri.
capitulu[m]. 3. c. 3.

Lasus. 8. i. q[uod] p[oss]it q[uod]s alii c[on]fiteri q[uam] p[ri]o-
prio sacerdoti sine ei[us] l[ic]entia. c. 4. c. 3.

Quis possit c[om]mittere et q[uod]s non audie-
tiam confessionum. c. 5. c. 4.

Quo et q[uod] curat vel p[re]s[bi]t[er] parochialis
possit dare vel denegare l[ic]entia alteri
c[on]fite[re]i s[ub]dito si petat illa. c. 6. c. 5.

De religiosis q[ui] non p[oss]unt audire p[re]fessio-
nes sine l[ic]entia l[ic]enti sui. c. 7. c. 5.

De p[re]tate audiendi p[re]fessiones attributa
fratrib[us] p[re]dicato[rum] et minoribus a iu-
re p[er] tex. cle. dudum. s. 2. de sepult. quo
fieri possit: et quo exponit. c. 8. c. 6.

De effectib[us] q[ui] sequunt[ur] ex p[re]missio[n]e au-
dictie p[re]fessionis alteri facte. c. 9. c. 6.

Differentia inter fratres p[re]tatos s[ecundu]m
forma[m] cle. dudum. et differ[en]tia inter sa-
cerdotes curatos. c. 10. c. 8.

De casib[us] multiplicib[us] e[pi]s[cop]o reseruatis:
o[mn]ib[us] q[ui]bus agit in fine. cle. dudum. de sepul.
capitulu[m]. 2. c. 8.

De sacerdote q[ui] absoluit aliquem a casu
a quo no[n] p[oss]it absoluer[e]. c. 12. c. 9.

An in generali p[re]fessione contineant[ur] spe-

cialia. c. 13.

Quid possint penitentijs curie roma-
ne. c. 14. c. 10.

Quid sciendum quando confessor non
intelligit penitentem. c. 15. c. 10.

Explicunt capitula p[ri]me partis hu-
ius operis.

Incipit tabula secunde partis hui[us]
operis: que erit de scientia confessoris et
habet. s. 5. c. 10.

Quod duplex e[st] clavis ordinis. s. sciencie
et potentie. s. i. c. 10.

Quanta scientia requiratur in confes-
sore. s. 2. c. 10.

An confessor teneatur scire: an pecca-
ta in confessione audita sint mortalia
vel ne. s. 3. c. 11.

Quod iteranda est confessio in sex ca-
sibus. s. 4. c. 11.

An valeat p[re]fessio ab incontrito facta:
ut ea iterare no[n] oporteat. s. 5. c. 13.

De attritione et contritione. c. 14.

Sextdecim p[ro]ditiones q[ue] regunt[ur] in o[mn]i
bona p[re]fessione fienda. c. 14.

Explicunt. s. secunde partis huius
operis.

Incipit tabula tertie partis huius
operis: que erit ex bonitate confessoris
et habet. s. decem.

Qualiter p[re]fessor debet h[ab]ere duo. s. timo-
rem dei et zelu[m] a[ma]rum. s. i. c. 15.

Duo debet h[ab]ere p[re]fessor bonus. c. 15.

Quo se h[ab]ere debeat p[re]fessor erga penite[n]-
tem: et de quibus interrogandum: et ibi
versus decem p[re]ceptorum decalogi: et
v[er]sus septem p[ec]cator[um] mortalium. s. 2. c. 15.

Quo ordine fieri debeant interrogati-
ones et de quibus. c. 15.

In interrogationib[us] fiendis tria debet
obseruari. c. 16.

c. 16.

l 4

De circumstantijs peccatoꝝ: ⁊ ibi vñs
earum. §. 3. c. 16.
Circumstantie peccatoꝝ ꝑfitende sunt
in multiplici genere. c. 16.
Circumstantie que trahunt peccatum
ad aliud gen^o sunt ꝑfitende. c. 17.
Peccatum cōmissum die festo trahit^r
ad circumstātiā aliam. c. 17.
Peccatum diuiditur in tria. c. 17.
Regule quinq; ad cognoscēdū pecca-
tū mortale a veniali. c. 17.
Que debeat seruare ⁊ scire ꝑfessor vñ
lia ⁊ necessaria in ipso exercitio confes-
sionis. §. 4. c. 18.
Quō se habere debeat confessor audie-
do mulieres. c. 18.
Qualis ⁊ quanta debeat iniungi satis-
factio seu penitentia a confessore peni-
tenti. §. 5. c. 18.
Qualiter se habere debeat confessor pe-
nitentias iniūgēdo penitētibus. c. 19.
Cōtraria pñia dī ꝑponi delicto. c. 19.
Pro peccato occulto non debet dari
manifesta penitentia. c. 19.
Memoriale dicendum penitenti circa
penitentiam faciendam. c. 20.
Quid fiendum quando penitens non
confitetur aliquod peccatum mortale
quod confessor nouit eē i eo. c. 20.
Sacerdos dī soluē vel ligare tripl^r ⁊
dī mō ⁊ forma absoluēdi. §. 6. c. 20.
Forma vboꝝ absoluēdi penitētē. c. 20.
Forma ⁊ vis verborum que requirun-
tur in absolutione. c. 21.
Forma absolutōis ab oīb^o censuris et
penis tā a iure q̄ ab hoīe latis. c. 21.
Quid fiendum qñ ꝑfessor absoluit peni-
tētē: de quo non debuit. c. 21.
Quid de confessore qui non intelligit
penitentem. c. 21.

An penitens teneatur iterare peniten-
tiam ei iniūctā i peccato mortali factā
in toto vel i pte: ⁊ an dicta penitentia ta-
liter facta ei valeat in foro militātis ec-
clesie. §. 7. c. 21.
Remediū tutius siue ꝑsilium dandū
penitenti qualiter perficere debeat pe-
nitētā sibi iniūctā: ⁊ que pñia debeat si-
bi dari securior. c. 22.
De celatiōe ꝑfessōis. §. 8. c. 23.
Penitentia confessoris cōfessionem re-
uelantis. c. 23.
Qui teneantur ad sigillum confessoris.
§. 9. c. 24.
Ad que se extendat sigillū cōfessionis
§. fi. c. 24.
Quid fiendū qñ ꝑfessor indiget ꝑsilio su-
p aliquo casu. c. 25.
Explicuit. §. tertie pñis: ⁊ ꝑ dñs tra-
ctat^r iste de ꝑfessore.
Incipiūt excoīcatiōes sedi aplice re-
seruate: tā a iure q̄ ꝑ ꝑcessū: siue ꝑ ex-
uagantes breuiter recollecte per ordi-
nē: deinde sequunt^r excoīcatiōes resua-
te epis vniuscuiusq; diocesis. c. 25.
Excoīcatiōes papales ꝑcernētes reli-
giosos ⁊ religiosos. c. 26.
Excoīcatiōes epis ex iure resuate. c. 26.
Incipit tabula sup interrogatorio.
Interrogatoriū qđ ē scōs liber h^o opīs
in ordine distinguitur i tres ptes prin-
cipales: quarum pma ē de interrogati-
onibus fiendis a confessore fm ordinē
decem preceptorum decalogi: ⁊ habet
capla. 24. c. 30.
Primū ꝑceptū ꝑtinet tria. c. c. 30.
De votis. c. 1. c. 30.
De voti transgressione. c. 30.
De superstitiōib^o. c. 2. c. 30.
De incantationibus. c. 30.

De adoratione creaturar.	c.30.	De facientibus statuta in fauorem vsu	
De diuinationib ⁹ .	c.30.	rariozum.	c.36.
De arte notoria.	c.30.	De emptione imprestitorum locorum	
De stellationibus.	c.30.	z montium.c.2.	c.36.
De sortibus.	c.30.	De fraudulētia que multis modis cō	
De incantationibus.	c.31.	mittitur.c.tertium.	c.36.
De breuib ⁹ .	c.31.	De falsificatione.c.4.	c.36.
De obseruatione tporum.	c.31.	De iniusticia que fit in iudicio.c.5.c.36	
De somnijs.	c.31.	De furto.c.6.	c.36.
De blasphemia dei z sanctorum mul		De sacrilegio quod committitur cir	
tiplici.c.tertium.	c.31.	ca res sacras.c.7.	c.37.
Secundum pceptum hēt.c.2.	c.31.	De rapina violenta.c.8.	c.37.
De periurio.c.i.	c.31.	Decimū pceptū hēt capitulū vnum.	
De adiuratione.c.tertium	c.31.	De desiderio habendi res alienas.ca	
Tertium pceptum habet.c.duo.		pitulum.i.	c.38.
De obseruatōe festoz.c.i.	c.32.	Octauum pceptū hēt capitula duo.	
De auditione misse diebus dominicis		De mendacio.c.i.	c.38
z festiuis.	c.32.	De detractioe.c.2.	c.38
De obseruatione ieiunioz.c.2.	c.32.	E xPLICIT tabula super prima parte i	
Quartū pceptū pmet duo capla.		terrogatoz.	
De honore parentū.c.i.	c.33.	I ncipit tabula secūde pti interroga	
De gubernatione familie.c.2.	c.33.	toz:q̄ est de septē vicij capitalib ⁹ z di	
Quintū pceptū hēt vnicū caplm.		stinguitur in octo titulos.	
De homicidio triplici: scilicet cord ore		De auaritia titulus primus: z habet ca	
z opere.c.i.	c.33.	pitula.9.	
Sextū pceptū hēt vnicū caplm.		De simonia.c.i.	c.39.
De luxuria actuali: z eius speciebus.		De proditiōe.c.2.	c.39.
capitulum.i.	c.34.	De acceptatōe psonaz.c.tertū.	c.39.
Nonū pceptum hēt vnum capitulū.		De turpi lucro.c.4.	c.40.
De luxuria mentali z eius speciebus.		De ludo multiplici.c.5.	c.40.
capitulum.i.	c.34.	De inquietudine.c.6.	c.40.
Septimum pceptū hēt.c.octo.		De inhumanitate retinendi tenaciter.	
De vsurpatione rei aliene multiplici.		capitulum.7.	c.40.
capitulum.i.	c.35.	De auaritia amandi res inordinate.	
Circa vsuram.	c.35.	capitulum.8.	c.41.
De foccidis animalium.	c.35.	De prodigalitate contraria auaritie.	
De venditione ad terminum.	c.35.	capitulum nonum.	c.41.
De cambijs.	c.35.	De inuidia titulus secundus: z habet	
De mutantibus sub spe.	c.35.	capitula.4.caplm.i.	c.41.
De accipientibus ad vsurā.	c.36.	De odio z filiabus inuidie.c.2.	c.41

De suffuratione. c.3.	c.41.	De pertinacia.	c.45.
De exultatione in aduersis. c.4.	c.41.	De singularitate nouitatum.	c.45.
De tristitia in prosperis.	c.41.	De inobedientia.	c.45.
De ira titulus. 3. et habet capitula. 2.	c.41.	De gula titulus sextus: et habet capitula tria.	c.45.
De ira ipsa. c.1.	c.41.	De gula ipsa. c.1.	c.45.
De filiabus ire: scilicet indignatione.	c.42.	De ebrietate. c.2.	c.45.
capitulum. 2.	c.42.	De insensibilitate.	c.45.
De timore mentis.	c.42.	De filiabus gule: et primo de ebrietudine. capitula tria.	c.45.
De clamore.	c.42.	De loquacitate.	c.45.
De contumelia.	c.42.	De scurrilitate.	c.45.
De blasphemia et maledictione creaturarum.	c.42.	De inepta leticia.	c.45.
De rixa.	c.42.	De choreis.	c.45.
De seditione.	c.42.	De immundicia seu pollutione procu- rata.	c.45.
De bello.	c.42.	De Luxuria titulus septimus: et habet capitula duo.	c.46.
De acidia titulus quartus: et habet ca- pitula quinque.	c.42.	De luxuria et pertinentibus ad ipsam capitulum. 1.	c.46.
De acidia ipsa. c.1.	c.42.	De delectatione morosa.	c.46.
De filiabus accidie. c.2.	c.42.	De filiabus luxurie. c.2.	c.46.
De desperatione.	c.43.	De cecitate mentis.	c.46.
De malicia.	c.43.	De precipitatione.	c.46.
De pusillanimitate.	c.43.	De inconsideratione.	c.46.
De ranore.	c.43.	De inconstantia.	c.46.
De ociositate que preedit ex tedio.	c.43.	De amore sui.	c.46.
De torpore seu pigris opadi. c.43.	c.43.	De odio dei.	c.46.
De euagatione mentis.	c.43.	De amore vite presentis.	c.46.
De negligentia seu tepiditate. c.3.	c.43.	De horrore futuri seculi.	c.46.
De negligentia confessionis. c.4.	c.43.	De Superbia titulus octauus: et ha- bet duo capitula.	c.46.
De negligentia circa communionem.	c.43.	De superbia ipsa. c.1.	c.46.
capitula. 5.	c.43.	De filiabus superbie: et primo de veri- tate. c.2.	c.46.
De inani gloria titulus quintus: et habet tria capitula.	c.44.	De ambitione.	c.46.
De inani gloria ipsa. c.1.	c.44.	De presumptione.	c.46.
De immodestia ornatus. c.2.	c.44.	De temeraria iudicatione.	c.47.
De filiabus inanis glorie: et primo de hypocrisis. capitulum. 3.	c.44.	De curiositate.	c.47.
De iactantia.	c.44.	De ingratitude.	c.47.
De ironia.	c.44.		
De contentione.	c.44.		
De discordia.	c.44.		

De scandalo. c.47.
De adulatione. c.47.
De blasphemia in spm scm. c.47.
De scilimate. c.47.
De infidelitate paganorum et heretico-
rum. c.47.

ExPLICIT tabula secunde partis In-
terrogatorij.

Incipit tabula tertie partis interroga-
torij: que est de statibus que continet ca-
pitula. 17. c.47.
De coniugatos capitulum primum: et
habet. 5. 23. c.47.
De actu matrimonij: et peccatis comis-
sis in eo. c.49.
Interrogationes fiende circa coniuga-
tos. c.50.
De principibus rectoribz et baronibus
caplm. 2. et h3. 5. 55. c.50.
De iudicibz seu gubnscuz hntibz aucto-
ritate. c.3. et h3. 5. 19. c.52.
De advocatis pcuratoribz et notarijs
c.4. et hct. 5. 22. c.52.
De doctoribus et scholaribz. c.5. et hct
5. 15. c.53.
De medicis et aromatarijs. c.6. et ha-
bet. 5. 10. c.54.
De emulatione vero: et detractoe qua
faciunt medici interrogandum e put
habet. 5. c.54.
De mercatoribz capsozibus et pvenetl
c.7. et habet. 5. 18. c.54.
De artificibus et mechanicis. c.8. et ha-
bet. 5. 16. c.55.
De lanificibus. c.55.
De setaiolo. c.55.
De tabernario et hospite. c.55.
De macellario. c.55.

De pistore. c.55.
De lutoze pannorum. c.55.
De aurificibus. c.55.
De cerdonibus. c.56.
De fabris. c.56.
De locatoribus equorum. c.56.
De histrionibus. c.56.
De cytharizantibus. c.56.
De seruitozibz et laboratoribz. c.56.
De rusticis et agricolis. c.9. et habet. 5.
z. c.56.
De pueris et puellis. c.10. c.56.
De clericis in communi. c.2. et habet. 5.
26. c.56.
De beneficiis et canonicis. c.12. et ha-
bet. 5. 42. c.58.
De religiosis masculis et feminis. c.13.
et habet. 5. 35. c.59.
De voto paupertatis. c.60.
De voto castitatis. c.60.
De voto obedientie. c.60.
De officio diuino. c.60.
De exercitio. c.61.
De oratione et confessione. c.61.
De amore parentum. c.62.
De prelatibus in communi. c.15. et habet
5. 15. c.62.
De episcopis et prelatibus superioribz. c.
14. et habet. 5. 22. c.64.
In iudicando in foro stentioso. c.65.
De absolutione et penitentie iniunctio-
ne. c.16. c.66.
De penitentia iniungenda peniten-
ti. c.67.
De infirmis: et quid agendum sit erga
eos. c.17. c.68.
Forma absolutionis in articulo mor-
tis. c.68.
Forma absolutionis ab excommunica-
tione minoru. c.68.

Forma absolutionis a peccatis minoris
 excoicationis. c.69.
 Forma sacramenti baptismatis. c.69.
 Forma consecrationis seu chrismatis. c.69.
 Forma absolucendi a peccatis. c.69.
 Forma extreme unctionis. c.69.
 Forma consecrationis corporis Christi.
 si. c.69.
 Forma consecrationis sanguinis Christi.
 si. c.69.
 Forma ordinis minorum: scilicet forma
 ostiarii. c.69.
 Forma lectoratus. c.69.
 Forma exorcistatus. c.69.
 Forma acolythatus. c.69.
 Forma subdiaconatus. c.69.
 Forma diaconatus. c.70.
 Forma presbyteratus. c.70.
 Forma sacramenti matrimonij. c.70.

Explicit tabula super tertia parte
Interrogatorij.

Incipit tabula super tractatus de resti-
tutionibus: qui in hoc libro seu opere
tertio loco ponitur: ut patet in secunda
parte summe de vicijis capitalibus eiusdem
fratris Antonini.

Capitulum primum de restitutionibus
in genere: in quo ponuntur 20. manus
rapientium: quarum quilibet habet quinque
digitos seu modos: et sic sunt centum
modi in quibus fit restitutio: vel ero-
gatio. c.70.

Prima manus feneratoria. c.70.
 Secunda manus raptorum. c.70.
 Tertia manus furum. c.70.
 Quarta manus bellatorum. c.71.
 Quinta manus damnicorum. c.71.

Sexta manus precipatoria. c.71.
 Septima manus sacrilega. c.72.
 Octava manus iniuste iudicatoria. c.72.
 Nona manus in iudicio iniuste assisten-
 tia. c.72.
 Decima manus fraudatoria. c.72.
 Undecima manus falsificatoria. c.73.
 Duodecima manus proditoria. c.73.
 Tertiadecima manus simoniacorum. c.73.
 Quartadecima manus impeditoria. c.73.
 Quintadecima manus lusoria. c.73.
 Sextadecima manus locationis et con-
 ductionis viciatorum. c.74.
 Decima septima manus turpiter lucra-
 toria. c.74.
 Decima octava manus detractoria. c.74.
 Decima nona manus persone lesoria
 charta. c.74.
 Vigesima manus animarum predato-
 ria. c.74.

Incipit capitulum secundum de restitutionibus
in quo ostenditur quid oportet restituere: et
quo ordine sit restituendum. c.75.

Primum capitulum est de damno quod infer-
tur homini: quo ad animam auferendo ei
virtutes infusas et morales: quod contingit
fieri quatuor modis. c.75.

Secundum capitulum est de damno quod infer-
tur homini quo ad corpus inferendo ei lesiones
corporales: quod et contingit fieri quatuor
modis. c.75.

Tertium capitulum est de damno quod infer-
tur homini quo ad famam et honorem per vi-
tuperationes verbales quod et fit quatuor
modis. c.75.

Quartum est de damno quod inferitur
homini quo ad substantiam temporalem put
pertinet ad restitutionem male ablato-
rum certorum et incertorum. c.76.

An clerici teneant restituere fructus voluptuose sumptos. c.76.

Quantum ad tertium principale ubi fidei est restitutio. c.79.

An fideiussor possit repetere a debitore usuram pro eo solutas. c.79.

Quantum ad quartum principale scilicet per quos fieri debeat restitutio iherosolymorum. c.80.

Quantum ad secundum per quos fieri debet restitutio certorum. c.81.

De damnis datis tempore guerrarum. c.81.

De tutorum et curatorum vel negotiorum gestorum restitutione. c.82.

Quantum ad quintum scilicet cui fidei est restitutio. c.82.

De illicite acquisitis secundum morem. c.83.

De illicite acquisitis per ludum. c.84.

Quantum ad sextum: cur sit fienda restitutio. c.85.

Quantum ad septimum de more restituendi seu ordine. c.86.

De restitutione certorum. c.89.

Quomodo fieri debeat restitutio uxoris concipientis per adulterium. c.90.

Quantum ad octavum scilicet quando fieri debet restitutio. charta.92.

ExPLICIT utilissima confessio sumula a Reverendissimo in christo patre fratre Antonino archiepiscopo florentino edita: cuius utilitatis preteritum Impendio Johannis colonie Agrippinensis Johannisque manthen Scherretzen sociorum Venetijs eadem impressioni dedita est: cal. april. anno salutis dominice. M. cccclxxx.

Registrum charitarum.

a
primum vacat
Incipit summula
familie
vero subsunt
potestatem

b
sibi est
quam penitens
habet in
et satis
sic materia

c
materialis penitentia
tenebatur
septennis

nota tamen
compositum potest

d
interrogandi
de incantationibus
eum obligare
quantitate
etiam si non

e
si in faciendis
novit mortale
ut per se
committitur
defectum

f
interrogationes
ecclesiarum
si histrionibus
victoriam.

g
de beneficiis
residere
serviendi
officium
tepidus

h
postquam
ego te absolvo
appellatur
manus
vel furata

i
debilitatus
ille item
de quo
et non
reipublice

l
dicunt theologi
peccare
creditur

l
secus credit
de bonis
bene habere
incipit tabula

Sine laus deo

